

Ex. A

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1955:41

Socialdepartementet

ARBETARSKYDDSTYRELSEN
OCH
YRKESINSPEKTIONEN

ARBETARSKYDDsutredningens
BETÄNKANDE

Stockholm 1955

Statens offentliga utredningar 1955

Kronologisk förteckning

1. Lag om jordbrukskasserörelsen m. m. Kihlström. 160 s. Jo.
2. Stöd åt den mindre och medelstora skeppsfarten. Idun. 280 s. I.
- 3 o. 4. Nordiska post- och teletaxor. Idun. 37 s. U.
5. Prissättningen på jordbruksprodukter. Bilaga 1. Marcus. 101 s. Jo.
6. Vattenvärden Haggström. 133 s. Jo.
7. Det mindre jordbrukets möjligheter att uppnå bättre lönsamhet. Børlingska Boktryckeriet, Lund. 402 s. Jo.
8. Tvått. Kihlström. 368 s. S.
9. Frågan om statsinlösen av stamaktierna i LKAB. Marcus. 181 s. Fi.
10. Vidlyftiga rittegångar. Norstedt. 72 s. Ju.
11. Psykologisk utbildning och forskning. Idun. 324 s. E.
12. Rationalisering av sjukhusdriften. Kihlström. 233 s. I.
13. Utlandstransaktionerna och den svenska ekonomin. Av B. Metelus. Idun. 245 s. Fi.
14. Yrkeskolornas handelsundervisning m. m. Marcus. 439 s. E.
15. Detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Kopparbergs och Gävleborgs län. Kihlström. 47 s. K.
16. Pris och prestation i handeln. Idun. 478 s. H.
17. Sekretessen vid förundersökning i brottmål. Kihlström. 92 s. I.
18. Undersökningar rörande små avlopprensingsanläggningar. Victor Petterson. 105 s. I.
19. Administrativ rättsskydd. Kihlström. 104 s. Ju.
20. Det döva barnets språk- och talutveckling. Idun. 88 s., 2 pl. E.
21. Tekniska skötbildningen. Idun. 592 s. E.
22. Detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Väster- norrlands, Jämtlands och Västerbottens län. Kihlström. 60 s. K.
23. Busslinjeutredningen. 2. Betänkande rörande översyn av vissa bestämmelser i 1940 års förordning angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. jämte förslag till lag angående företag, som driva yrkesmässig trafik med omnibus. Katalog och Tidskriftstryck. 142 s. K.
24. Ny bagerilag. Arbetstidsutredningens betänkande. 6. Beckman. 98 s. S.
25. Finanspolitilens ekonomiska teori. Av B. Hansen. Almqvist & Wiksell, Uppsala. 403 s. Fi.
26. Flygfotogrammetrisk verksamhet. Gummesson. 216 s., 5 kartor. Jo.
27. Förslag till ny förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m. Norstedt. 264 s. S.
28. Samlingslokaler. Beckman. 190 s., 14 s. pl. S.
29. Samhället och barnfamiljerna. Idun. 294 s. S.
30. Tjänstebostäder. Idun. 266 s. C.
31. Skolväsendets lokala och regionala ledning samt lärartillsättningen. Kihlström. 532 s., 3 kartor. E.
32. Allmän pensionsförsäkring. Norstedt. VIII, 476 s. H.
33. Nordiska vägtrafikbestämmelser m. m. Idun. 155 s., 3 s. pl. U.
34. Arbetskraftsbehovet inom offentlig verksamhet. Idun. 266 s. S.
35. Hyresregleringens avveckling m. m. Gummesson. 165 s. Ju.
36. Lag angående jordfästning och gravsättning m. m. Idun. 32 s. Ju.
37. Utredningshem. Beckman. 126 s. S.
38. Tobakshandelsregleringen. Katalog och Tidskriftstryck. 194 s. Fi.
39. Statsstöd för samlingslokaler. Idun. 128 s. S.
40. Rådjongsplanens fullföljande. Kihlström. 112 s. Ju.
41. Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen. Kihlström. 172 s. S.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1955: 41

Socialdepartementet

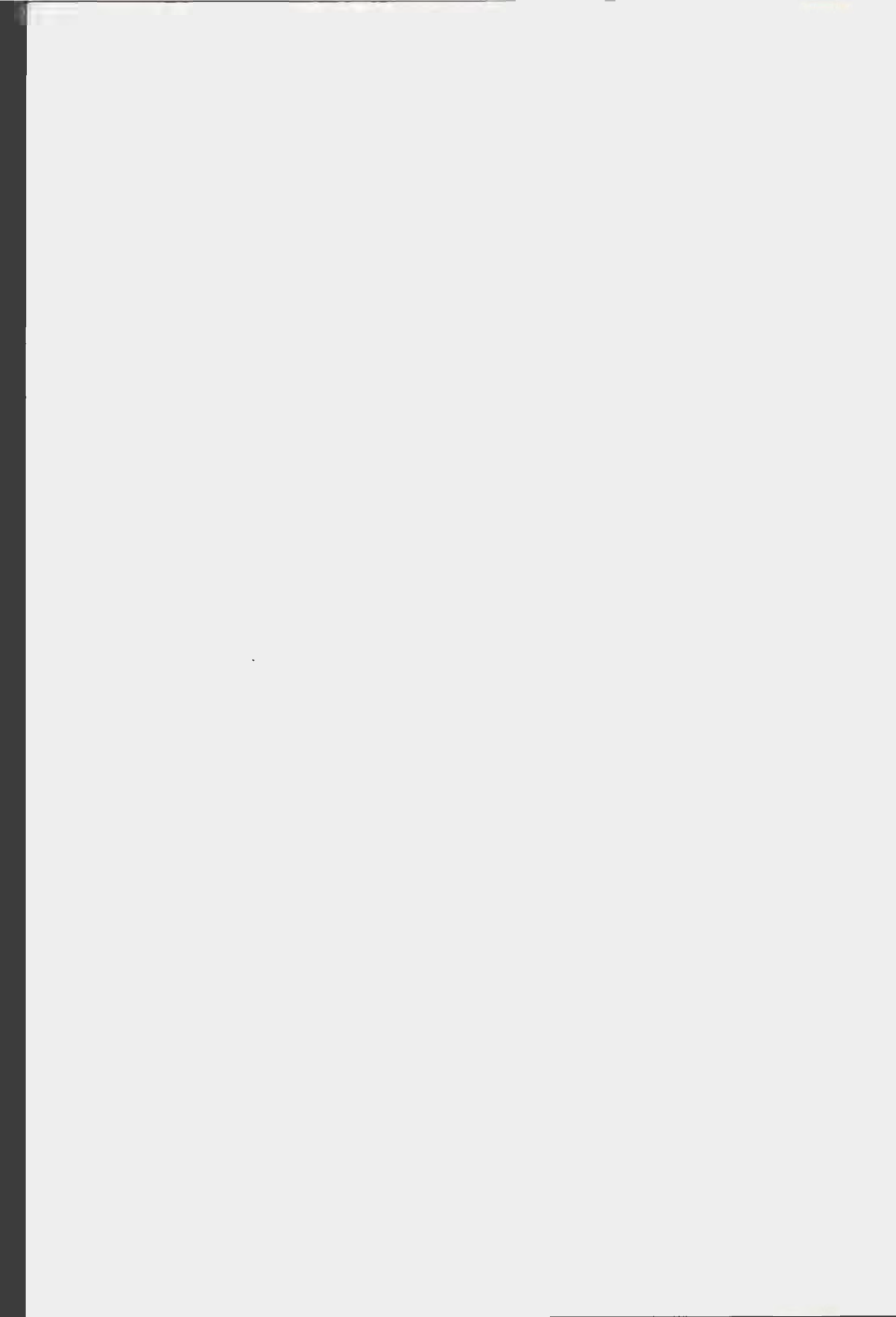

ARBETARSKYDDSSTYRELSEN
OCH
YRKESINSPEKTIONEN

*Arbetskyddsutredningens
betänkande*

EMIL KIHLSSTRÖMS TRYCKERI AKTIEBOLAG
STOCKHOLM 1955

Innehåll

Skrivelse till Statsrådet	5
Förslag till ändring av arbetarskyddslagen	7
<i>Inledning</i>	9
<i>Kap. 1.</i> Arbetarskyddslagstiftningen och arbetarskyddets nuvarande organisation i huvuddrag	17
<i>Kap. 2.</i> Den allmänna yrkesinspektionen	21
A. Redogörelse för nuvarande organisation och verksamhet	21
Distriktsindelningen s. 21 — Personal s. 21 — Befattningshavarnas åligganden s. 24 — Kompetensfordringar s. 30 — Förfarandet vid inspektionsbesök på arbetsställe s. 31 — Inspektionsfrekvens m. m. s. 33 — Förelägganden m. m. s. 36 — Yrkesinspektionens arbetsuppgifter i övrigt s. 39.	
B. Arbetarskyddsutredningens överväganden och förslag	43
Distriktsindelningen s. 43 — Personal s. 49 — Kompetenskrav för vissa befattningshavare s. 51 — Personalens åligganden s. 53 — Studieverksamhet för yrkesinspektionens personal s. 54 — Inspektionsbesök m. m. s. 55 — Inspektionsfrekvensen s. 64 — Föreläggande och förbud m. m. s. 67 — Anskaffande av vid inspektion erforderliga instrument s. 70 — Personalbehovet s. 73 — Resekostnader m. m. s. 75 — Befattningshavarnas benämning s. 76.	
<i>Kap. 3.</i> Den kommunala tillsynen å arbetarskyddslagstiftningens efterlevnad	77
A. Redogörelse för nuvarande organisation och verksamhet	77
B. Arbetarskyddsutredningens överväganden och förslag	80
<i>Kap. 4.</i> Partsorgan inom yrkesinspektionens distrikt	95
A. Tidigare utredning	95
B. Arbetarskyddsutredningens överväganden och förslag	100
<i>Kap. 5.</i> Specialinspektörerna	109
A. Redogörelse för nuvarande organisation och verksamhet	109
Gruvinspektionen s. 109 — Skogsyrkesinspektionen s. 110 — Specialinspektören för landtrafiken s. 110 — Specialinspektionen för lufttrafiken s. 113 — Sprängämnesinspektören s. 113 — Specialinspektionen för elektriska starkströmsanläggningar s. 114 — Specialinspektionen för stuveriarbete (stuveriinspektionen) s. 116.	

B. Arbetarskyddsutredningens överväganden och förslag	117
Gruvinspektionen s. 117 -- Skogsyrkesinspektionen s. 118 — Specialinspektionen för landtrafiken s. 120 — Luftfartsinspektionens befattning med arbetarskyddet s. 121 — Sprängämnesinspektionen s. 121 — Specialinspektionen för elektriska starkströmsanläggningar s. 122 — Stuveriinspektionen s. 125.	
Kap. 6. Arbetarskyddsstyrelsen	130
A. Redogörelse för nuvarande organisation och verksamhet	130
B. Arbetarskyddsutredningens överväganden och förslag	137
Kap. 7. Frivilliga arbetarskyddsorganisationer	150
Kap. 8. Kostnadsberäkningar	155
Sammanfattning	160
Bilaga: Hälsovårdsnämndernas uppgifter rörande den kommunala tillsynen över arbetarskyddet	167

*Till Herr Statsrådet och Chefen för
Kungl. Socialdepartementet*

Den 2 oktober 1953 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att tillkalla högst nio utredningsmän för att inom departementet biträda med översyn av arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens organisation och verksamhet. Med stöd av detta bemyndigande tillkallades såsom utredningsmän landshövdingen Ragnar Casparsson, tillika ordförande, ledamoten av riksdagens första kammare, numera ledamot av andra kammaren, Ernst Ahlberg, ledamoten av riksdagens andra kammare Karl A. Andersson, byråchefen i arbetarskyddsstyrelsen Lars André, ombudsmannen hos Svenska Industritjänstemannaförbundet Per-Eric Bergström, ombudsmannen hos Svenska Arbetsgivareföreningen, numera direktören Torsten Christenson, ombudsmannen hos Landsorganisationen i Sverige Ture Flyboo samt ledamöterna av riksdagens andra kammare Hans Gustafsson och Henning Gustafsson. Till sekreterare åt utredningsmännen, vilka antagit benämningen arbetarskyddsutredningen, förordnades den 16 samma månad byrådirektören hos arbetsmarknadsstyrelsen Waste Lingen.

Till de sakkunniga har för kännedom överlämnats handlingarna i vissa till socialdepartementet inkomna ärenden rörande arbetarskyddet och tillsynen däröver.

Efter remiss har de sakkunniga avgivit yttrande, den 30 augusti 1954 över en av förste aktuarien Gustaf Holmstedt såsom särskild utredningsman inom socialdepartementet framlagd promemoria angående yrkesskadestatistiken och anmälan om olycksfall samt den 15 september 1955 över ett av samme utredningsman avgivet betänkande med förslag angående sjukförsäkringsstatistiken och yrkesskadestatistiken.

Sedan utredningsuppdraget nu slutförts, får arbetarskyddsutredningen överlämna betänkande angående arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens organisation och verksamhet.

Stockholm den 2 november 1955.

Ragnar Casparsson

Ernst Ahlberg

Lars André

Torsten Christenson

Hans Gustafsson

Karl Andersson

Per-Eric Bergström

Ture Flyboö

Henning Gustafsson

/Waste Lingren

Förslag till ändring av 48 och 49 §§ arbetarskyddslagen

Nuvarande lydelse:

48 §.

Hälsovårdsnämnd skall utse en eller flera lämpliga personer att för viss tid eller tills vidare utöva kommunal tillsyn som avses i 47 §. Tillsyningsman för allmänna hälsovården är pliktig att, om han därtill förordnas, tillika vara kommunal tillsynsman enligt denna lag.

Kommunal tillsynsman skall av kommunala medel åtnjuta skälig ersättning för uppdraget.

49 §.

Brister kommunal tillsynsman i fullgörandet av sina åligganden, och kommer sådant förhållande genom anmälan av yrkesinspektör eller på annat sätt till hälsovårdsnämndens kännedom, skall nämnden vidtaga erforderliga åtgärder för att åstadkomma rättelse.

Underlåter hälsovårdsnämnd att utse kommunal tillsynsman eller att vidtaga åtgärd, som avses i första stycket, må länsstyrelsen i större eller mindre omfattning uppdraga till-

Föreslagen lydelse:

48 §.

Hälsovårdsnämnd och byggnadsnämnd skola var för sig utse en eller flera lämpliga personer att för viss tid eller tills vidare utöva kommunal tillsyn som avses i 47 §. Av byggnadsnämnd utsedd tillsynsman skall utöva sådan tillsyn vid hus-, väg- och vattenbyggnad samt vattenavledningsföretag och grustag. I övrigt skall tillsynen utövas av tillsynsman, utsedd av hälsovårdsnämnd. Tillsyningsman för allmänna hälsovården samt hos byggnadsnämnd anställd byggnadstekniker äro pliktiga att, om de därtill förordnas, tillika vara kommunala tillsynsmän enligt denna lag.

Kommunal tillsynsman — — —
för uppdraget.

49 §.

Brister kommunal tillsynsman i fullgörandet av sina åligganden, och blir sådant förhållande genom anmälan av yrkesinspektör eller på annat sätt känt för nämnd, som utsett tillsynsmannen, skall nämnden vidtaga erforderliga åtgärder för att åstadkomma rättelse.

Underlåter hälsovårdsnämnd eller byggnadsnämnd att utse kommunal tillsynsman eller att vidtaga åtgärd, som avses i första stycket, må länsstyrelsen i större eller mindre om-

Nuvarande lydelse:

synens utövande åt person, som av länsstyrelsen förordnas till kommunal tillsynsman, ävensom i fall av behov bestämma den gottgörelse, som enligt 48 § andra stycket skall utgå till tillsynsmannen.

Föreslagen lydelse:

fatning uppdraga tillsynens utövande åt person, som av länsstyrelsen förordnas till kommunal tillsynsman, ävensom i fall av behov bestämma den gottgörelse, som enligt 48 § andra stycket skall utgå till tillsynsmannen.

Inledning

Den 1 januari 1949 blev arbetarskyddsstyrelsen centralorgan för den statliga tillsynen över arbetarskydds- och arbetstidslagstiftningens efterlevnad. Samtidigt förstärktes fältorganisationen för tillsynen, yrkesinspektionen, vilken ställdes under den nyinrättade arbetarskyddsstyrelsens ledning. Den 1 juli samma år trädde en ny arbetarskyddslag i kraft. Härigenom och genom i anslutning därtill vidtagna åtgärder fick den statliga verksamheten för hindrande av olycksfall i arbete och andra yrkesskador den utformning som den i stort sett alltjämt har.

Till grund för dessa åtgärder låg två betänkanden av 1938 års arbetarskyddskommitté med förslag till lag om skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete m. m. (SOU 1946:60) och förslag till organisation av tillsynen å arbetarskyddslagstiftningen m. m. (SOU 1946:88). Efter remissförfarande och överarbetning inom socialdepartementet förelades riksdagen 1948 dels proposition med förslag till arbetarskyddslag m. m. (nr 298), dels proposition angående inrättande av en arbetarskyddsstyrelse och förstärkning av yrkesinspektionen m. m. (nr 184).

I sistnämnda proposition anförde chefen för socialdepartementet bl. a. (s 11), att rådande förhållanden föranledde en viss återhållsamhet ifråga om kostnadskrävande administrationsreformer, samt att han med hänsyn härtill liksom även till andra omständigheter icke kunde förorda att kommitténs utbyggnadsprogram genomfördes helt och i ett sammanhang. Utbyggnaden torde, framhölls det, även i fortsättningen höra ske etappvis, varför de i propositionen föreslagna åtgärderna begränsades till att avse vad som för ögonblicket framstode som mest angeläget.

Den nya arbetarskyddslagstiftningen och nyordningen av den statliga tillsynen över lagstiftningens efterlevnad hälsades i allmänhet med stor tillfredsställelse. Så småningom kom emellertid en viss besvikelse till uttryck inom företrädesvis till landsorganisationen anslutna arbetarorganisationer. Det framhölls, att tillsynen efter nyordningen icke motsvarade de förväntningar, som vid lagens antagande ställdes på densamma. Landsorganisationens arbetarskyddskommitté anordnade i maj 1952 en informationskonferens, varvid frågan om yrkesinspektionens effektivisering upptogs till överläggning. Till konferensen hade inbjudits även representanter för socialdepartementet, arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen.

Vid konferensen framfördes stark kritik ej mindre mot yrkesinspektionen än även mot arbetarskyddsstyrelsen. I stort sett avsåg klagomålen mot yrkesinspektionen att inspektionsbesök förekomme för sällan och att, där sådana besök påkallats av arbetstagare, dessa inträffade antingen lång tid efter det begäran därom framställts eller överhuvud icke kom till stånd. Vidare framhölls att de inspekterande tjänstemännen icke i erforderlig utsträckning tagit kontakt med skyddsombuden. Det gjordes också gällande att de inspekterande icke med erforderlig kraft påtalat olika missförhållanden och att de vid tredska från arbetsgivares sida underlåtit att vidtaga tvångsåtgärder enligt arbetarskyddslagen. Mot arbetarskyddsstyrelsen anmärktes, att det ofta toge mycket lång tid innan ett till styrelsen inkommet skyddsärende slutbehandlades samt att såsom angelägna betecknande anvisningar till ledning för skyddsarbetet icke hade meddelats.

Från yrkesinspektörernas sida medgavs, att inspektionsbesök icke förekommit i den utsträckning som kunde anses påkallad. Detta berodde, sadet det, på att den inspekterande personalen icke hann med inspektioner i sådan omfattning som den själv ansåg erforderlig. Vid vissa tillfällen — ibland under tre eller fyra månader om året — måste inspektionsverksamheten inskränkas därför att resemidlen vore otillräckliga i förhållande till behovet. Anmärkningarna mot inspektionens bristande kontakt med skyddsombuden tillbakavisades såsom i stort sett obefogade. Inspektionen hade ej underlåtit att, där detta varit påkallat, vidtaga kraftåtgärder mot tredskande arbetsgivare. I många fall kunde emellertid ett åläggande icke genomdrivas, då det vore uppenbart att de av inspektionen anbefallda åtgärderna icke kunde vidtagas på grund av gällande förbud mot nybyggnad eller annan större förändring av företagens lokaler. Ibland finge hänsyn tagas till att såväl arbetstagarna som kommunerna skulle bli lidande, om inspektionen utfärdade förbud mot arbetets bedrivande under påtalade förhållanden. I andra fall hade arbetsgivare anfört sådana skäl mot vidtagande av viss åtgärd, att inspektionen med hänsyn till omständigheterna icke ansett sig böra eller kunna anbefalla eller vidhålla beslut om rigorösa ingripanden.

En representant för arbetarskyddsstyrelsen bemötte kritiken mot styrelsen bl. a. med att anföra att, även om det ibland kunde tyckas taga lång tid, innan svar på en skrivelse erhöles från styrelsen, tidsutdräkten främst berodde på styrelsens stora arbetsbelastning. Dröjsmålet kunde också bero på den tid som åtginge för inhämtande av yttranden i ärendet från andra myndigheter och från organisationer. Att vissa skyddsanvisningar fått anstå berodde heller icke på bristande nit från styrelsens sida utan på andra orsaker, främst personalbrist.

Med anledning av mot varandra stridande uppgifter om kontakten mellan yrkesinspektionens befattningshavare och skyddsombuden m. m., som lämnats vid konferensen och i andra sammanhang, infortrade svenska träindustriarbetareförbundet på initiativ av LO:s skyddskommitté genom sina

fackföreningar uppgifter från skyddsombud vid arbetsställen, där förbundet var representerat, om deras erfarenheter angående yrkesinspektionens verksamhet. En kort sammanfattning av svaren publicerades i tidskriften SIA nr 7 för 1953. Däri lämnade uppgifter spelade en stor roll i pressen, där diskussionen om yrkesinspektionens och arbetarskyddsstyrelsens verksamhet fortsattes.

Den 12 maj 1953 anordnade LO:s arbetsskyddskommitté en ny informationskonferens angående olika frågor i samband med arbetarskyddet. I konferensen deltog representanter för fackförbunden, arbetarskyddsstyrelsen, yrkesinspektionen (bl. a. samtliga yrkesinspektörer) samt arbetsgivare- och arbetsledareorganisationer ävensom representanter för de privata sammanlutningarna för arbetarskyddets främjande. Även vid denna konferens förekom kritiska uttalanden från arbetstagarehåll. Från styrelsens och inspektionens sida bemöttes även nu arbetstagarnas anmärkningar. Från båda håll framhölls — starkare än vid den tidigare konferensen — att man önskade och vore villig att verka för ett mera förtroendefullt samarbete än dittills mellan den statliga tillsynen över arbetarskyddet och arbetstagarnas representanter för skyddsärenden.

I anslutning till träindustriarbetareförbundets ovan nämnda undersökning inhämtade övriga fackförbund under 1953 på LO:s initiativ uppgifter från anslutna fackföreningar om kontakten mellan yrkesinspektionen och skyddsombuden vid skilda arbetsplatser. Varje förbund sammanställde sedan de inkomna uppgifterna och lämnade en redogörelse därför till LO. Undantagsvis publicerades också dessa redogörelser i resp. förbunds tidningar (se t. ex. tidskriften Metallarbetaren nr 43/1953 s. 8 ff). Landsorganisationen uppmuntrade dock icke någon pressdebatt, då en sådan kunde tänkas motverka en önskvärd avspänning i förhållandet mellan de offentliga tillsynsorganen och de fackliga organisationerna.

Den 13 januari 1953 — således före sistnämnda konferens — framställdes i riksdagens andra kammare två interpellationer till statsrådet och chefen för socialdepartementet angående förhållandena inom arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen.

Interpellanten herr Gustafsson i Stockholm riktade i sin interpellation (II kam. prot. 1953 nr 1 § 9) till statsrådet följande frågor:

»1. Har herr statsrådet uppmärksammat, att förhållandena inom arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen icke är tillfredsställande? Om så är fallet:

2. Har herr statsrådet för avsikt att snarast vidtaga åtgärder för åstadkommande av rättelse?

3. Kan förslag förväntas om att den av de sakkunniga år 1950 föreslagna partsrepresentationen inom yrkesinspektionens distrikt kommer att föreläggas riksdagen?»¹

¹ Angående interpellantens tredje fråga hänvisas till kap. 4.

Herr Gustafsson i Skellefteå, vilken framställde den andra interpellationen (anförda prot. § 10), sammanfattade denna i följande fråga: »Vill herr statsrådet lämna en redogörelse för tillståndet inom arbetarskyddet och för de åtgärder som planeras för att rätta till rådande missförhållanden?»

Den 21 april samma år besvarade chefen för socialdepartementet i ett sammanhang båda interpellationerna. Han redogjorde därvid (II kam. prot. 1953 nr 14 § 3) bl. a. i korthet för arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens organisation och uttalade i anslutning därtill, att det vore oriktigt att påstå, att inte de gångna årens praktiska tillämpning av den nya arbetarskyddslagen givit en del mycket goda resultat, även om verksamheten icke motsvarat de stora förväntningar, med vilka lagen hade mötts. Statsrådet meddelade därefter, att arbetarskyddsstyrelsens chef avgivit ett yttrande med anledning av innehållet i interpellationerna. I fortsättningen av sitt anförande refererade statsrådet de viktigaste anmärkningarna i interpellationerna samt arbetarskyddsstyrelsens syn på ifrågavarande spörsmål. För egen del sade statsrådet sig icke kunna gå in på någon detaljgranskning av de framförda anmärkningarna. Det vore tillräckligt att påpeka, att man från arbetarskyddsstyrelsen medgivit att vissa brister förefunnnes. I flera hänseenden hade styrelsen enligt statsrådets mening kunnat avvisa kritiken. Man måste också betänka, att arbetarskyddsstyrelsen vore ett relativt nytt verk. Dess verksamhet måste av naturliga skäl vara ganska tungrodd, innan verket hunnit finna sin egen stil och form. I fråga om de brister, som kunde ha föranletts av att personal och anslag varit otillräckliga, ville statsrådet erinra om att arbetarskyddsstyrelsen hörde till de verk, som tillkommit under en tid, då den största återhållsamhet med statens medel varit av nöden. Redan vid verkets tillkomst hade det stått klart, att den då föreslagna organisationen icke kunde betraktas som slutgiltig. Det vore upenbart att de rådande förhållanden inom arbetarskyddet påkallade en översyn av verksamheten. Statsrådet förklarade sig också ha för avsikt att låta verkställa en översyn av med arbetarskyddsverksamheten sammanhängande frågor, liksom även beträffande den praktiska tillämpningen av arbetarskyddslagen.

Den 2 oktober 1953 tillkallade chefen för socialdepartementet efter samma dag i konselj erhållet bemyndigande nio utredningsmän att verkställa en översyn av arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens organisation och verksamhet. För utredningsarbetet lämnades enligt ett den 5 samma månad i Post- och Inrikes Tidningar publicerat utdrag av statsrådsprotokollet följande direktiv:

Efter långvariga förberedelser antogs den nu gällande arbetarskyddslagen år 1948. Lagen trädde i kraft den 1 juli 1949. 1948 års riksdag beslöt också viss omläggning och förstärkning av arbetarskyddsorganisationen. Sålunda inrättades ett för tillsynen av arbetstids- och arbetarskyddslagstiftningen gemensamt centralt verk, arbetarskyddsstyrelsen, varjämte den lokala tillsynsorganisationen i viss utsträckning förstärktes.

Den nya arbetarskyddslagen har nu varit gällande i något mer än fyra år. Erfarenheterna av denna lagstiftning torde i stort sett kunna sägas vara goda. Några mera framträdande brister i lagstiftningen synes hittills inte ha gjort sig gällande. Däremot har i olika sammanhang påtalats, att det i lagstiftningen förutsatta arbetarskyddet icke genomförts fullt ut och i tillräckligt snabb takt. Det har sålunda, bl. a. från fackliga organisationer gjorts gällande, att brister föreligger beträffande tillsynen å lagstiftningens tillämpning. I två interpellationer vid 1953 års riksdag har kritik framförts mot tillsynsorganen. I mitt svar på dessa interpellationer uttalade jag den uppfattningen, att den framkomna kritiken i flera avseenden kunnat avvisas men att de rådande förhållandena inom arbetarskyddet likväl påkallar en översyn av verksamheten. Denna översyn bör nu komma till stånd.

Till en början vill jag erinra om arbetarskyddsfrågornas utomordentliga betydelse såväl för samhället som för näringslivets företag och de enskilda medborgarna. Antalet till försäkringsinrättningarna anmälda olycksfall i arbete utgjorde år 1952 ca 288.000. Denna siffra innebär en glädjande minskning jämfört med år 1950, då maximumtalet 303.100 olycksfall anmäldes, men minskningen torde inte ge tillräckligt skäl för antagandet att en mera avsevärd förbättring kan nås utan ytterligare allvarliga ansträngningar. Beträffande olycksfallsskadornas betydelse kan nämnas, att enbart de i pengar mätbara direkta och indirekta kostnaderna som förorsakas av dessa olycksfall har uppskattats till omkring 600 miljoner kronor per år.

En omfattande verksamhet utvecklas på arbetsskyddets område. Den statliga tillsynsorganisationen — främst arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen — har f. n. en personal om över 200 personer. Beträffande vissa arbetsplatser handlas tillsynen av kommunala organ. Partsorganisationerna på arbetsmarknaden ägnar var för sig samt genom den för arbetsgivareföreningen, landsorganisationen och TCO gemensamma arbetarskyddsnämnden stor uppmärksamhet åt arbetarskyddsfrågorna. Lokalt har många företag nått goda resultat genom att anställa särskilda säkerhetsingenjörer osv. Av den största vikt är arbetstagarnas egen omfattande skyddsorganisation med skyddsombud och skyddskommittéer. Genom arbetarnas bildningsförbund och andra organisationer bedrivs en betydande upplysningsverksamhet i arbetarskyddsfrågor i form av föredrag, filmförevisning m. m.

De statliga tillsynsorganen intar en central plats i denna omfattande verksamhet. Möjligheterna att genom dessa organ nå en väsentlig förbättring av arbetarskyddets effektivitet är emellertid begränsade. Enbart hos den allmänna yrkesinspektionen var år 1952 registrerade ca 75.000 arbetsställen med omkring 1.280.000 arbetstagare. Den genomsnittliga tiden mellan yrkesinspektionens besök på varje arbetsplats uppgår till mellan 2 och 3 år. Härav framgår att även en mycket betydande förstärkning av tillsynsorganens personal icke skulle möjliggöra tillsyn annat än med långa mellantider.

Det bör därför understrykas, att ansvaret för ett tillfredsställande arbetarskydd åvilar vederbörande arbetsgivare samt att arbetarskyddsfrågorna i stor utsträckning är av den arten att de enklast och bäst löses genom samarbete mellan arbetsgivare och arbetstagare. Ökade insatser från arbetsgivarnas och arbetstagarnas sida och ett ytterligare utvecklat samarbete dem emellan torde vara den väsentliga förutsättningen för en mera betydande förbättring på detta område.

Vid den nu ifrågavarande översynen, vilken bör omfatta samtliga statliga och kommunala tillsynsorgan på arbetarskyddets område, bör det nu anförda beaktas. Översynen bör sålunda inte inriktas på någon mera betydande utbyggnad av tillsynsorganen utan i första hand ta sikte på att pröva avvägningen av de disponibla resurserna samt åtgärder för att underlätta och förbättra samarbetet mellan

de berörda parterna. Sålunda bör bl. a. prövas om avvägningen mellan den centrala och den lokala organisationen bör ändras. En översyn av kompetenskraven för befattningshavarna inom såväl arbetarskyddsstyrelsen som yrkesinspektionen bör komma till stånd. Med hänsyn till knappheten på teknisk personal med högre utbildning kan det vara ändamålsenligt att de tekniska arbetsuppgifter, som kräver sådan utbildning, koncentreras till ett mindre antal kvalificerade befattningshavare och att personal med annan utbildning men i övrigt väl förtrogen med arbetarskyddsfrågorna användes i större utsträckning. Även avvägningen mellan den allmänna yrkesinspektionen och specialinspektionen bör omprövas. Härvid bör undersökas om det kan vara lämpligt att för särskilda områden med stor olycksfallsrisk inrätta speciella inspektörstjänster utanför den allmänna yrkesinspektionen. Vid översynen bör beaktas, att den förstärkning av kommunernas organisation som allmänt torde ha blivit följden av den nya kommunindelningen möjligen kan ge anledning till en ändrad fördelning av uppgifterna mellan de kommunala tillsynsorganen — av hälsovårdsnämnderna tillsatta kommunala tillsynsmän — samt de statliga organen.

Särskilt tillkallade sakkunniga lade år 1950 fram förslag om partsorgan inom yrkesinspektionens distrikt (SOU 1950:30). Förslaget, som innebar att rådgivande partsrepresentationer skulle införas, har icke lagts till grund för något beslut. Partsrepresentation finns f. n. i arbetarskyddsstyrelsen. Införandet av sådan representation även i yrkesinspektionens distrikt synes kunna öka förutsättningarna för ett nära samarbete mellan yrkesinspektionen och partsorganisationerna. Nämnda förslag bör därför vid översynen upptagas till förnyad behandling.

En punkt där ett sådant samarbete synes kunna fylla en viktig uppgift är kontrollen av att tillsynsorganens förelägganden iakttas. Såsom framgår av vad som förut anförts rörande inspektionsfrekvensen kan man inte bygga på att den inspekterande myndigheten som regel skall kunna genom förnyat besök inom kort tid kontrollera att anvisningarna följts. Nyligen har överenskommelse träffats mellan arbetarskyddsstyrelsen och arbetsmarknadens parter angående en effektivisering av ifrågavarande kontroll, bl. a. genom ökad medverkan från skyddsombudens sida. Vid översynen bör undersökas om ytterligare åtgärder för förbättring av nämnda kontroll kan vara lämpliga.

Utöver de nu nämnda särskilda punkterna bör vid översynen såväl organisation som arbets sätt och övriga med arbetarskyddet sammanhängande förhållanden upptagas till närmare prövning i den utsträckning anledning därtill befinnes föreligga.

Slutligen må nämnas, att det gjorts gällande att skyddsombud och andra företrädare för arbetstagarna i skyddsfrågor i vissa fall kan råka i motsatsställning till sin arbetsgivare om denne är ointresserad av skyddsfrågorna samt riskerar att bli avskedade på grund av ett lojalt fullgörande av uppdraget. Bestämmelser till skydd för ombuden finns f. n. i 42—44 §§ arbetarskyddslagen. Ehuru man synes berättigad anta att förenämnda fall tillhör undantagen bör behovet av ytterligare anställningsskydd för skyddsombuden och möjligheterna att åstadkomma sådant skydd prövas i samband med översynen.

De personer som kallats att utreda arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens organisation och verksamhet sammanträdde första gången den 16 november 1953 och antog för sin verksamhet benämningen »Arbetarskyddsutredningen».

Sedan preliminär enighet uppnåtts om vissa principiella ställningstagan-

den angående organisationen av tillsynen över arbetarskyddet uppdrog utredningen åt ett arbetsutskott, bestående av utredningens ordförande, två av dess ledamöter och utredningens sekreterare, att söka närmare penetrera utredningsproblemen. Detta arbetsutskott har förutom rent interna sammanträden hållit konferenser med arbetarskyddsstyrelsens chef och befattningshavare inom styrelsen, samtliga yrkesinspektörer och dessutom med särskilda befattningshavare inom den allmänna yrkesinspektionen, vissa specialinspektörer, LO:s arbetarskyddskommitté samt representanter för vissa fackförbund m. fl. Utskottet har vidare företagit studiebesök vid två av yrkesinspektionens distriktsexpeditioner, vid skogs- och flottningsarbetsplatser samt vid en gruva. Därjämte har utredningens sekreterare följt flera befattningshavare hos yrkesinspektionen vid deras tjänsteresor.

Arbetsutskottets redogörelser för sina iakttagelser och utskottets därpå grundade förslag har successivt redovisats vid utredningens plenarsammanträden. Den 12—15 september har utredningen med vederbörligt tillstånd förlagt sina sammanträden till Strömstad för genomgång av ett komplett förslag till utredningens betänkande, vilket därefter ytterligare bearbetats.

Arbetarskyddsutredningen har i huvudsak sökt inrikta sitt arbete på att snarast möjligt framlägga förslag till åtgärder för att tillgodose de önskemål angående tillsynen över arbetarskyddet, som utredningen funnit särskilt angelägna, nämligen åstadkommande av

en effektivare tillsyn över arbetarskyddet, främst genom oftare återkommande inspektionsbesök,

ett mera förtroendefullt och fortlöpande samarbete mellan de offentliga organen för tillsynen över arbetarskyddet och representanter för arbetsgivare och arbetstagare samt

en sådan organisation av det centrala tillsynsorganet att dit inkomna ärenden kan handläggas och slutföras inom rimlig tid samt vidare att sakkunniga kan i snabbare takt utarbeta skyddsanvisningar för olika områden.

Utredningen har däremot icke haft tid eller möjlighet att närmare gå in på vissa problem, med vilka den kommit i beröring under sitt arbete. Utredningen har sålunda icke penetrerat arbetsrutinen hos arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektionen. Av redogörelsen för utredningens förslag beträffande arbetarskyddsstyrelsens organisation framgår emellertid, att utredningen avser att chefen för styrelsens kanslibyrå vid sin sida skall ha en kvalificerad medhjälpare, och vidare att en särskild befattningshavare skall ha till uppgift att samordna arbetet inom yrkesinspektionsdistrikten samt mellan distrikten och arbetarskyddsstyrelsen. Utredningen har förutsatt att dessa två befattningshavare i sitt arbete skall undersöka bl. a. vilka svagheter, som kan vidlåda den nuvarande arbetsrutinen hos styrelsen och inspektionen, samt att de — eventuellt i samarbete med statens organisationsnämnd —

skall kunna framlägga förslag till en effektivisering av den kontorsmässiga delen av tillsynsorganens verksamhet.

Närmast med tanke på angelägenheten att få betänkandet snabbt tryckt och avlämnat, så att proposition till riksdagen efter sedvanligt remissförfarande kan avlåtas under år 1956, har utredningen sökt att ge detta betänkande en koncentrerad utformning. De delar av tillsynsorganens verksamhet, beträffande vilka utredningen icke funnit anledning att framlägga förslag, har därför berörts endast i korthet. Vidare har utförligare redogörelser för tidigare förhållanden inom arbetarskyddets område utelämnats.

I utredningens direktiv anföres att det gjorts gällande, att skyddsombud och andra företrädare för arbetstagarna i vissa fall kan råka i motsatsförhållande till sin arbetsgivare och riskera att bli avskedade på grund av ett lojalt fullgörande av uppdraget. I samband med översynen borde därför prövas behovet av ytterligare anställningsskydd för skyddsombuden och möjligheterna att åstadkomma sådant skydd.

Arbetarskyddsutredningen har i denna fråga tagit kontakt med representanter för Landsorganisationen och Arbetarskyddsnämnden. Från båda dessa håll har därvid förklarats, att man icke kände till något fall, där arbetare som utsetts till skyddsombud avskedats eller förorättats på grund av sitt fullgörande av detta uppdrag. Då dessa organisationer, bl. a. på grund av nedan nämnda kollektivavtalsbestämmelse, kan förutsättas ha fått kännedom om avskedande eller annat allvarligt trakasserier gentemot skyddsombud vid företag, där arbetarna är fackligt organiserade, och uppgifter om trakasserier mot skyddsombud vid andra företag icke heller framkommit, har utredningen icke ansett sig ha anledning att föranstalta om ytterligare undersökningar. Till detta ståndpunktstagande har vidare bidragit, att utöver arbetarskyddslagets bestämmelser till skydd för ombuden (42—44 §§) avtal träffats mellan Svenska Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige (den 27 februari 1951) om allmänna regler för den lokala arbetarskyddsverksamhetens organisation. I avtalets 5 § stadgas om förfarande i det fall att skyddsombud inom område, som regleras av avtalet, anser sig av någon hindrad att fullgöra sina åligganden som skyddsombud. Bestämmelserna har kollektivavtals karaktär.

Enligt uppgift av Arbetarskyddsnämnden har hittills aldrig förekommit något ärende, som avses i avtalets nyss nämnda stadgande.

Utredningen har med hänsyn till här refererade omständigheter icke funnit sig böra föreslå åtgärder för beredande av ytterligare anställningsskydd åt skyddsombuden.

FÖRSTA KAPITLET

Arbetarskyddslagstiftningen och arbetarskyddets nuvarande organisation i huvuddrag

Huvudförfattningen på arbetarskyddets område är arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (SFS nr 1) med däri genom lagar den 17 mars 1950 (SFS nr 70) och den 18 mars 1955 (SFS nr 100) vidtagna ändringar.

Arbetarskyddslagen är indelad i tio kapitel.

Det första kapitlet innehåller bestämmelser om lagens tillämpningsområde. Med vissa inskränkningar äger lagen tillämpning å varje rörelse, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning, ävenså å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, vari arbetstagare användes på sådant sätt. Därutöver skall lagen i viss begränsad omfattning äga tillämpning beträffande arbete, som utföres av två eller flera personer för gemensam räkning eller av vissa personalgrupper som icke är att anse såsom arbetstagare i lagens mening. Från lagens tillämpning göres vissa undantag beträffande arbete i jordbruk, och dessutom har undantagits arbete, som arbetstagare utför i sitt hem, visst arbete av familjemedlem samt skeppstjänst. Kungl. Maj:t kan under vissa förhållanden föreskriva om lagens tillämpning på arbete, som eljest ej är underkastat lagen.

Lagen omfattar sålunda så gott som hela näringslivet och dessutom en stor del av den verksamhet som bedrives av stat eller kommun, dock icke den statliga och kommunala förvaltningstjänsten.

Andra kapitlet innehåller allmänna föreskrifter om åtgärder till förebyggande av ohälsa och olycksfall. Grundläggande är regeln om skyldighet för arbetsgivare att iakttaga allt som skäligen kan erfordras för att förebygga att hos honom sysselsatt arbetstagare drabbas av ohälsa till följd av arbete eller olycksfall samt om skyldighet för arbetstagare att använda förefintliga skyddsanordningar, att noga följa i lagen eller med stöd av densamma meddelade föreskrifter samt att i övrigt iakttaga tillbörlig försiktighet och i vad på honom ankommer medverka till förekommande av ohälsa och olycksfall.

I tredje kapitlet lämnas bestämmelser om arbetstiden och dess förläggning. Särskilda bestämmelser stadgar i fjärde kapitlet om minderårigas användande i arbete och i femte kapitlet om kvinnors användande i arbete. Sjätte kapitlet innehåller en huvudregel om skyldighet för arbetsgivare och hos denne sysselsatta arbetstagare att under arbetsgivarens ledning bedriva ett på lämpligt sätt ordnat skyddsarbete för att åstadkomma sunda och

säkra arbetsförhållanden. I anslutning därtill meddelas bestämmelser om skyddsombud och skyddskommittéer samt bestämmelser, att skyddsombud ej må hindras att fullgöra sina uppgifter. Arbetstagare får ej avskedas eller tilldelas sämre anställningsvillkor på grund av att han utsetts till skyddsombud eller eljest med anledning av sin verksamhet som skyddsombud.

I sjunde kapitlet ålägges tillverkare eller försäljare av maskiner, redskap eller annan teknisk anordning ävensom den, vilken upplåter sådana anordningar till begagnande, att tillse att anordningen, då den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställs till försäljning eller i reklam-syfte, är försedd med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall. Tillverkare eller försäljare skall också tillhandahålla för anordningens användning och skötsel erforderliga föreskrifter. I samma kapitel lämnas även vissa skyddsföreskrifter för den, vilken som självständig företagare utför installation av anordning av nyss nämnda slag, samt för ägare och nyttjanderättshavare till mark, på vilken grustag eller liknande arbetsställe är beläget och där annan mot ersättning får hämta grus eller annat dylikt.

Åttonde kapitlet innehåller allmänna bestämmelser om tillsyn å lagens efterlevnad och i nionde kapitlet stadgas om ansvar. Tionde kapitlet slutligen innehåller vissa särskilda bestämmelser, bl. a. att närmare föreskrifter angående tillämpning av lagen meddelas av Konungen, vilken därvid må utsätta straff för förseelser mot sådan föreskrift. Till ledning vid tillämpningen av lagen äger arbetarskyddsstyrelsen meddela råd och anvisningar.

Arbetarskyddslagen innehåller endast de grundläggande föreskrifterna om arbetarskydd. Detaljbestämmelser i anslutning till arbetarskyddslagen återfinns främst i arbetarskyddskungörelsen (kungörelsen den 6 maj 1949, nr 208, med föreskrifter angående tillämpningen av arbetarskyddslagen) samt i ett antal specialförfattningar. Därjämte innehåller en del författningar med annat huvudinnehåll, exempelvis gruvlagen, byggnadsstadgan och förordningen angående yrkesmässig automobiltrafik, vissa bestämmelser om arbetarskydd. Med den egentliga arbetarskyddslagstiftningen sammanhänger även lagstiftningen om arbetstidens begränsning.

Central tillsynsmyndighet för arbetarskydds- och arbetstidsfrågor (med undantag för frågor angående arbetarskydd ombord på fartyg) är *arbetarskyddsstyrelsen*.

Enligt sin instruktion har styrelsen bl. a.

att verka för främjande av arbetarskyddet och vidtaga de åtgärder, som finns påkallade i skyddstekniskt, yrkeshygieniskt, yrkesmedicinskt och socialt hänseende för att utveckla och förbättra detta skydd;

att handlägga ärenden, som rör arbetstid, raster samt vila från arbete;

att meddela erforderliga föreskrifter, råd och anvisningar rörande arbetarskydds- och arbetstidslagstiftningens tillämpning;

att leda och övervaka de styrelsen underställda tillsynsorganens verksamhet och tillhandagå dem med råd och anvisningar för tillsynens utövande och tjänstens fullgörande i övrigt;

att följa arbetsförhållandena inom hemindustriellt arbete och genom råd och anvisningar främja arbetarskyddet på detta arbetsområde;

att tillhandagå med råd och upplysningar i arbetarskyddsangelägenheter samt bedriva erforderlig upplysnings- och undervisningsverksamhet på arbetarskyddets område.

Styrelsen skall med uppmärksamhet följa utvecklingen inom sitt verksamhetsområde, såväl inom landet som ock såvitt möjligt i utlandet samt verkställa de utredningar och efter omständigheterna vidtagna eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, som styrelsen finner påkallade.

På styrelsen ankommer att samarbeta med byggnadsstyrelsen, medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan samt i förekommande fall även med andra myndigheter. Styrelsen bör ock samarbeta med enskilda organisationer på de områden, som berörs av dess verksamhet.

Chef för arbetarskyddsstyrelsen och ordförande i styrelsen är en generaldirektör. Inom styrelsen finns tre byråer, vilka var och en förestås av en byråchef, nämligen tekniska byrån, arbetstidsbyrån och kanslibyrån, samt tre fristående avdelningar, var och en under ledning av en byrådirektör, nämligen skogsavdelningen, trafikavdelningen och sociala avdelningen. Till styrelsen är även knuten en överläkare och en biträdande läkare.

De tre byråcheferna är ledamöter i styrelsen. Dessutom ingår chef för fristående avdelning eller överläkaren såsom adjungerad ledamot av styrelsen vid handläggning av ärende, som tillhör avdelningen, respektive ärende som hänskjutits till överläkaren. I styrelsens handläggning av vissa ärenden (i huvudsak arbetstidsärenden samt ärenden av principiell betydelse eller större vikt) deltagar därjämte av Kungl. Maj:t för viss tid förordnade ledamöter (partsrepresentanter).

Under arbetarskyddsstyrelsens överinseende utövas den direkta tillsynen rörande efterlevnaden av arbetarskyddslagen och med stöd därav meddelade föreskrifter av yrkesinspektionen. Inspektionens personal utgöres av befattningshavare vid den allmänna yrkesinspektionen, de under ledning av den allmänna yrkesinspektionen ställda kommunala tillsynsmännen samt specialinspektörer.

Den allmänna yrkesinspektionen är uppdelad på elva inspektionsdistrikt, vilka vart och ett står under ledning av en yrkesinspektör. Befattningshavarna i övrigt består av förste distriktsingenjörer, distriktsingenjörer, socialinspektörer, yrkesunderinspektörer samt kansli- och kontorsbiträden jämte viss läkarpersonal.

Den allmänna yrkesinspektionens tillsynsverksamhet utövas i första hand genom besök på arbetsplatser (på inspektionens eget initiativ eller på begäran av företagsledare eller anställda). Därjämte bedriver inspektio-

nen en omfattande konsultativ verksamhet. Vidare verkställer inspektionen granskning ur arbetarskyddssynpunkt av förslag till ny-, om- eller tillbyggnad av arbetslokaler och personalrum m. m., ävensom viss kontroll över i arbetarskyddsförfattning föreskriven besiktning och provning av tryckkärl, lyft- och transportanordningar samt vissa andra anordningar.

Hälsovårdsnämnd skall utse en eller flera lämpliga personer att utöva *kommunal tillsyn* å efterlevnaden av arbetarskyddsförfattningar och med stöd därav meddelade föreskrifter. Sådan tillsynsman skall av kommunala medel åtnjuta skälig ersättning för uppdraget. Arbetsuppgifterna för den kommunala tillsynen har fastställts genom instruktionen för yrkesinspektionen och i anslutning därtill av arbetarskyddsstyrelsen utfärdade föreskrifter.

Specialinspektörer är bergmästarna, skogsyrkesinspektörerna, chefen för arbetarskyddsstyrelsens trafikavdelning, chefen för luftfartsinspektionen, sprängämnesinspektören, tillsyningsmännen över elektriska starkströmsanläggningar och chefen för kommerskollegii sjöfartssociala avdelning. Gränsen mellan den allmänna yrkesinspektionens och specialinspektörernas arbetsfält är i huvudsak reglerad genom särskilda Kungl. Maj:ts kungörelser.

Arbetarskyddsstyrelsen utger årligen av trycket en berättelse över styrelsens och yrkesinspektionens verksamhet under nästföregående år.

ANDRA KAPITLET

Den allmänna yrkesinspektionen

A. Redogörelse för nuvarande organisation och verksamhet

Distriktsindelningen

Riket är med avseende å den allmänna yrkesinspektionen för närvarande indelat i elva inspektionsdistrikt (se kartan s. 21), nämligen

I	distriktet, omfattande	Stockholms stad och Gotlands län,
II	»	» Stockholm, Uppsala och Västmanlands län,
III	»	» Södermanlands och Östergötlands län,
IV	»	» Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län,
V	»	» Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län,
VI	»	» Hallands samt Göteborgs och Bohus län,
VII	»	» Skaraborgs län samt den i Västergötland lig- gande delen av Älvsborgs län,
VIII	»	» Älvsborgs län, med undantag av den till sjunde distriktet hörande delen därav, samt Värm- lands och Örebro län,
IX	»	» Kopparbergs och Gävleborgs län,
X	»	» Västernorrlands och Jämtlands län,
XI	»	» Västerbottens och Norrbottens län.

Yrkesinspektionens stationeringsorter är för närvarande, för

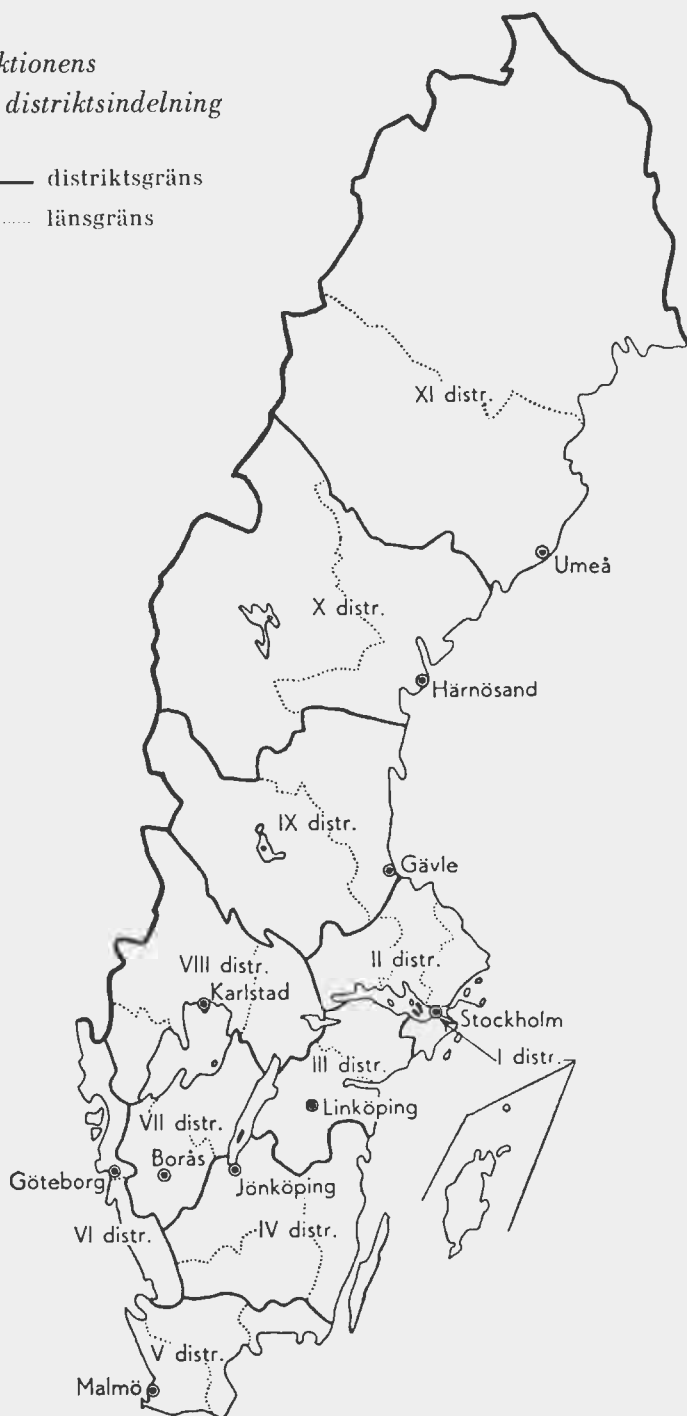
I	distriktet	Stockholm	VII	distriktet	Borås
II	»	Stockholm	VIII	»	Karlstad
III	»	Linköping	IX	»	Gävle
IV	»	Jönköping	X	»	Härnösand
V	»	Malmö	XI	»	Umeå
VI	»	Göteborg			

Personal

Chef för inspektionsdistrikt är en yrkesinspektör. Dessutom skall det i varje distrikt finnas en eller flera förste distriktsingenjörer och en socialinspektör ävensom distriktsingenjörer och yrkesunderinspektörer till det antal arbetarskyddsstyrelsen bestämmer. Den förste distriktsingenjör som är placerad i lönegrad Ca 29 är yrkesinspektörens ställföreträdare. Inom distriktet finnes dessutom viss kontorspersonal.

*Allmänna
yrkesinspektionens
nuvarande distriktsindelning*

———— distriktsgräns
..... länsgräns

Vid yrkesinspektionen har arvodesanställts tre läkare, vilka skall biträda vid tillsynsverksamhet och verkställa erforderliga medicinsk-yrkeshygieniska utredningar samt följa yrkessjukdomars uppkomst och utveckling. De har en tjänstgöringstid på tjänsterummet av sex timmar i veckan. Denna anordning är tills vidare av försökskaraktär och bedrivs i samarbete med arbetarskyddsstyrelsens läkare. Två av dessa läkare är placerade i Stockholm och en i Göteborg.

Nu gällande personalförteckning för yrkesinspektionen är fastställd genom ett kungligt brev den 15 april 1955. Det bör nämnas att i denna personalförteckning upptages även personal vid en gren av specialinspektionen, nämligen skogsyrkesinspektionen i norra distriktet. Personalförteckningen har följande innehåll.

Tjänstemän å ordinarie stat:

	Lönegrad
11 yrkesinspektörer	Ca 33
1 skogsyrkesinspektör	Ca 31
11 förste distriktsingenjörer	Ca 29
11 förste distriktsingenjörer	Ca 27
7 distriktsingenjörer	Ca 25
3 socialinspektörer	Ca 25
22 yrkesunderinspektörer	Ca 23
10 yrkesunderinspektörer	Ca 21
1 skogsunderinspektör	Ca 20
12 kanslibiträden	Ca 11
18 kontorsbiträden	Ca 8

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Ce 25:

	Lönegrad
5 förste distriktsingenjörer	Ce 29
6 förste distriktsingenjörer	Ce 27

Genom kungligt brev den 22 maj 1953 har medgivits, att hos yrkesinspektionen tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54 må finnas inrättade följande befattningar i lönegrad Ce 25, nämligen 9 distriktsingenjör- och 8 socialinspektörsbefattningar samt en befattning såsom assistent. Vidare har föreskrivits, att i den mån ledigheter uppkomma å ifrågavarande distriktsingenjörstjänster antalet dylika tjänster skall nedbringas till 6.

Arbetarskyddsstyrelsen fördelar yrkesinspektionens befattningshavare till tjänstgöring inom olika distrikt och bestämmer deras stationeringsort samt äger förordna om förflyttning av befattningshavare från ett distrikt till ett annat.

Antalet befattningshavare vid yrkesinspektionen och deras fördelning på olika distrikt belyses av den på s. 25 intagna översikten.

För närvarande gäller följande avlöningsstat för yrkesinspektionen:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1.481.000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	23.400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	583.400
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	319.200
	<hr/>
	Summa kronor 2.407.000

Till omkostnader för yrkesinspektionen för budgetåret 1955/56 har anvisats ett förslagsanslag av 593.000 kronor enligt följande omkostnadsstat:

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	8.000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	495.000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	90.000
	<hr/>
	Summa kronor 593.000

Befattningshavarnas åligganden

Instruktionen för yrkesinspektionen behandlar tillsynsorganens åligganden i två avdelningar, den första (9—20 §§) avseende allmänna åligganden och den andra (21—26 §§) avseende särskilda åligganden för vissa befattningshavare. Av de allmänna åliggandena må här endast nämnas den för allt arbete som ankommer på yrkesinspektionen vägledande regeln i 15 §, att vid tillsynens utövande hänsyn skall tas till vad som i varje särskilt fall kan anses skäligt med hänsyn till förevarande omständigheter samt beaktas huru i det särskilda fallet ändamålet med arbetarskyddet må vinnas utan att arbetsgivaren onödigt betungas.

Yrkesinspektör är i egenskap av chef för sitt distrikt ansvarig för att den allmänna tillsynstjänsten inom distriktet fullgöres på tillbörligt sätt. Han skall själv utöva tillsyn och skall därjämte ordna, leda och övervaka hos honom anställda befattningshavares tillsynsverksamhet och övriga tjänsteåligganden. Han har vidare att sörja för erforderlig samordning mellan socialinspektörens verksamhet och tillsynsverksamheten i övrigt. Det åligger honom därjämte att ha inseende över de kommunala tillsynsmännens verksamhet samt att bistå andra tillsynsorgan med råd och upplysningar i tjänsten. Han äger företaga ändring i åtgärd, som vidtagits av honom underställd befattningshavare eller av kommunal tillsynsman.

Förste distriktsingenjörer, distriktsingenjörer och yrkesunderinspektörer har att efter uppdrag av yrkesinspektören på eget ansvar utöva tillsyn samt att biträda yrkesinspektören vid förrättande av tillsyn. De skall i övrigt biträda yrkesinspektören vid fullgörande av de tjänstegöromål som förekommer på distriktets expedition.

För inspektionsbesök och de inspekterande befattningshavarnas åligganden i övrigt redogöres närmare på sid. 31 ff.

Medan de tekniskt skolade befattningshavarna vid yrkesinspektionen i första hand har att se till skyddstekniska och arbetshygieniska anordningar,

Tjänstemännen vid allmänna yrkesinspektionen den 1 september 1955.

Tjänst	Lönegrad	Antalet tjänster vid nedanstående distrikt enligt fastställd personalstat											S:a tjänstämän		
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI			
Yrkesinspektör	Ca 33	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
1:e distriktsingenjör	Ca 29	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
»	Ce 29	1	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	5
1:e distriktsingenjör och distriktsingenjör	{Ca-Ce 27 Ca-Ce 25 Cf 21-Cg 25	4	4	3	3	4	3	3	2	3	2	3	2	2	25
Socialinspektör	Ca-Ce 25	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
Yrkesunderinspektör	Ca 23	6	4	4	3	5	5	3	3	3	3	3	2	41	39
Kanslibiträde	Cf 19-Cg 21	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
Kontorsbiträde	Ca 11	4	3	2	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2	27
	Cf 4-Ca 8														150
															142

Vid upprättandet av denna förteckning har innehavare av vikariatslöneförordnande betraktats som ordinarie innehavare av den tjänst förordnandet avser.

Anmärkningar beträffande de faktiska förhållandena vid distriktet den 1 september 1955 (med distriktsingenjör förstås här gruppen Ca 27-Cf 21).

I: Tre distriktsingenjörer och fem yrkesunderinspektörer tjänstgör f. n. på distriktet. Dessutom är där placerade två distriktsingenjörer och en yrkesunderinspektör, som är inkallade till arbetskyddsstyrelsen på lång tid, och en tjänstledig yrkesunderinspektör. En kontorsbiträdestjänst är vakant.

II: En distriktsingenjörstjänst är vakant. En yrkesunderinspektör är tjänstledig.

III: Två distriktsingenjörstjänster är vakanta (en tillträdde 1/11 1955). Tre kontorsbiträden finns.

IV: Två distriktsingenjörstjänster är vakanta.

V: En distriktsingenjörstjänst är vakant. En yrkesunderinspektör är sjukledig sedan augusti 1953 och har begärt sjukpension.

VI: En yrkesunderinspektörstjänst är vakant.

VIII: En distriktsingenjörstjänst är vakant.

IX: Två distriktsingenjörstjänster är vakanta.

X: En yrkesunderinspektörstjänst är vakant.

XI: F. n. finns tre kontorsbiträden, beroende på extra arbete i samband med inflyttning i nya lokaler.

Genom den s. k. 3 %-besparingen har fr. o. m. budgetåret 1950/51 inbesparats avlöningar motsvarande tre distriktsingenjörer (25 lönegraden) och tre yrkesunderinspektörer (21 lönegraden). Dessa har här angivits såsom vakanta.

har socialinspektörerna att ägna sin tillsyn huvudsakligen åt andra förhållanden, som sammanhänger med arbetstagarnas sysselsättande hos arbetsgivaren. I 23 § instruktionen för yrkesinspektionen säges härom, att i socialinspektörens åliggande särskilt ingår

att ägna uppmärksamhet åt frågor rörande kvinnliga och minderåriga arbetstagares arbetsförhållanden,

att verka för att på eller i närheten av arbetsställe nödiga sociala anordningar vidtagas,

att uppmärksamma frågor, som rör trivsel och trevnad å arbetsplatsen samt arbetsmiljöförhållanden, ävensom frågor rörande arbetstagarnas och särskilt de minderårigas bostadsförhållanden, i de fall arbetsgivaren tillhandahåller bostad,

att genom råd och anvisningar främja arbetarskyddet inom hemindustriellt arbete,

att tillhandagå med upplysningar och råd i frågor rörande kost, bostad, hemvård, hälso- och sjukvård samt fritidssysselsättningar, ävensom

att verka för utvecklande av personalkonsulents- och liknande verksamhet ävensom utbildnings- och studieverksamhet i hygieniska och sociala frågor.

Enligt arbetarskyddsstyrelsens tjänstgöringsföreskrifter för yrkesinspektionens befattningshavare skall vid uppdelning av tillsynen över arbetsställen inom ett inspektionsdistrikt mellan de inspekterande befattningshavarna (jfr s. 28 f) socialinspektören tilldelas arbetsställen, där behovet av skyddsteknisk och yrkeshygienisk tillsyn är relativt begränsat och där arbetstagarna i särskilt stor utsträckning är kvinnor (exempelvis vissa syfabriker, hotell, restauranger, kontor). Det ankommer på yrkesinspektören att bedöma, vilka arbetsställen inom distriktet som i enlighet härmed bör tilldelas socialinspektören såsom inspektionsobjekt, och att insända förslag därom till arbetarskyddsstyrelsen för godkännande. I regel har varje socialinspektör 200—300 arbetsställen under egen tillsyn. I övrigt har socialinspektören att efter uppdrag av yrkesinspektören biträda vid den allmänna tillsynstjänsten. Detta innebär bl. a. att socialinspektören kan få i uppdrag att besöka vissa arbetsställen, vilka inspekteras av andra befattningshavare hos yrkesinspektionen, för att ägna sin uppmärksamhet åt sådana förhållanden som socialinspektörerna anses särskilt kompetenta att granska. Socialinspektören skall vidare biträda vid sådana på distriktsexpeditionen förekommande tjänstegörsmål, som har samband med socialinspektörens verksamhet. Det ankommer på socialinspektören att ställa sig till efterrättelse vad yrkesinspektören föreskriver beträffande samordning av tillsynsverksamhet.

I samband med sin tillsynsverksamhet har socialinspektörerna, på order av chefen för arbetarskyddsstyrelsens sociala avdelning, medverkat vid flera riksomfattande specialundersökningar angående arbetarskyddet och därmed sammanhängande förhållanden inom yrkesområden och vid arbets-

platser, där kvinnlig arbetskraft anlitas i större utsträckning. Med dessa undersökningar har i första hand åsyftats att få underlag för utarbetande av allmänna skyddsanvisningar. Sådana anvisningar har bl. a. utfärdats för sjukvårds- och restaurangarbete. För närvarande pågår, delvis på grundval av undersökningar, som utförts av socialinspektörerna, utarbetande av anvisningar om planering och inredning av ekonomilokaler i restauranger.

Med hänsyn till att socialinspektörernas arbete avsevärt skiljer sig från det arbete, som ankommer på övriga inspekterande befattningshavare, och att dess omfattning icke närmare fixerats genom instruktionen eller tjänstgöringsföreskrifterna återges här såsom belysande för socialinspektörernas egen syn på sitt arbete en gruppering av arbetsuppgifterna som utformats vid en konferens hos arbetarskyddsstyrelsen i november 1954:

Socialinspektörernas arbete avser i stort sett

inspektioner på socialinspektören tilldelade arbetsställen;

inspektioner på andra arbetsställen;

allmänsociala uppgifter: aktuella personalvårdsfrågor, som har betydelse för arbetarskyddet, såsom introduktion och instruktion av personal; utbildning och fortbildning av arbetstagare (inkl. arbetsledarutbildning); omflyttning och omskolning av personal, t. ex. partiellt arbetsföra; raster och kostförhållanden; hälso- och sjukvård på arbetsplatsen; arbetsställningar; deltidsarbete för kvinnor; sociala anordningar för arbetstagare, t. ex. bostäder, flick- och pojkhem, ungarhem, pensionärshem, förläggningar, anordningar för barntillsyn, fritidsanordningar; anställandet av personalarbetare; frågor i övrigt, som angår kvinnliga och minderåriga arbetstagares arbetsförhållanden, samt råd och anvisningar, som främjar arbetarskyddet inom hemindustriellt arbete;

utredningar, anbefallda av arbetarskyddsstyrelsen, samt av andra anledningar utförda undersökningar;

av yrkesinspektören tilldelade speciella expeditiionsuppgifter: dispenser rörande 23 och 24 §§ arbetarskyddslagen och därav föranledda utredningar; kontroll av inkomna rapporter över läkarbesiktning; kvinnofrågor och biträdande vid granskning av ritningsförslag;

övriga uppgifter: sammanträden med kommunala myndigheter och socialarbetare i frågor rörande barndaghem, ungdomsbostäder, arbetarpensionering m. m.; samarbete med organisationernas representanter i frågor gällande olika yrkesgrupper (spec. samarbete med kvinnokommittéer); samarbete med personalarbetare och deras föreningar; föreningsarbete, bl. a. ungdomsarbete och kursverksamhet, samt föredragsverksamhet.

Med stöd av instruktionen har arbetarskyddsstyrelsen den 14 juni 1951 utfärdat tjänstgöringsföreskrifter för yrkesinspektionens befattningshavare. Efter vissa allmänna förhållningsregler (punkt 1—7) lämnas däri under

punkt 8 föreskrifter till ledning för yrkesinspektörens fördelning av tillsynsverksamheten på de inspekterande befattningshavarna. Dessa regler innehåller i huvudsak följande.

Varje inspekterande befattningshavare skall tilldelas vissa arbetsställen, över vilka befattningshavaren själv skall utöva tillsyn. Fördelningen bör härvid ske på sådant sätt, att en effektiv tillsyn erhålles med minsta möjliga kostnad för statsverket. Sålunda bör beaktas, att samma resesträckor befars av minsta möjliga antal befattningshavare; att tillsynsområdena, med undantag för stationsorten, utgöres av sammanhängande geografiska områden; att varje inspektionsresa såvitt möjligt koncentreras till visst område osv. Vid tillsynens fördelning på de olika befattningshavarna skall tillika iakttagas, att med hänsyn till arbetets natur från skyddssynpunkt tillsynen över varje arbetsställe kommer att utövas av befattningshavare med erforderlig sakkunskap och erfarenhet. För denna fördelning skall gälla i huvudsak följande riktlinjer: Samtliga registrerade arbetsställen skall fördelas på de inspekterande befattningshavare, som tjänstgör på distriktet. För varje arbetsställe bestämmes, huruvida arbetsstället skall inspekteras av yrkesinspektör, förste distriktsingenjör, socialinspektör, distriktsingenjör eller yrkesunderinspektör. Erhåller distriktet ytterligare inspekterande befattningshavare, exempelvis en distriktsingenjör, skall åt honom avdelas lämpligt antal av de arbetsställen, som tidigare tilldelats distriktsingenjörsgroupen. Erfordras härvid jämkning av fördelningen av arbetsställen, göres detta uppåt eller nedåt i grupperna.

Tillsynen över arbetsställen belägna utanför stationsorten skall i regel fördelas efter geografiska områden. Härvid bör iakttagas, att kommunindelningen följs, i den mån så är möjligt. Exempelvis bör samme yrkesunderinspektör tilldelas samtliga de arbetsställen inom en kommun som skall tillhöra yrkesunderinspektörsgroupen. Om de flesta registrerade arbetsställen inom en kommun tillhör yrkesunderinspektörsgroupen och endast några få arbetsställen faller inom distriktsingenjörsgroupen, bör övervägas möjligheten att uppdraga åt yrkesunderinspektör att omhänderha tillsynen även över dessa senare arbetsställen. Liknande överflyttning bör, om så finnes lämpligt, ske från distriktsingenjör till förste distriktsingenjör.

Tillsynen över arbetsställen belägna inom städer — utom stationsorten — köpingar eller andra större samhällen bör lämpligen utövas av den eller de befattningshavare, som har tillsynen över arbetsställena inom omkringliggande område. Tillsynen över arbetsställen inom stationsorten skall i regel fördelas mellan samtliga inspekterande befattningshavare.

Vid fördelningen av arbetsställena skall erforderlig hänsyn tagas till om vederbörande befattningshavare även har tillsyn över viss grupp arbetsställen, t. ex. över stuveri, byggnadsverksamhet e. d.

Fördelningen av tillsynen på sätt ovan angivits utgör icke hinder för yrkesinspektör att, i den mån så finnes påkallat, besöka arbetsställe som till-

delats underordnad befattningshavare. Yrkesinspektör må, om särskild anledning därtill föreligger, uppdraga åt underordnad befattningshavare att besöka visst arbetsställe, även om detta tilldelats annan befattningshavare.

Efter viss tid, t. ex. vart femte år, bör växling av arbetsställena ske mellan distriktsingenjörerna liksom mellan yrkesunderinspektörerna.

Arbetsställena uppdelas mellan de inspekterande befattningshavarna med hänsyn till å ena sidan behovet av teknisk sakkunskap för inspektion av olika arbetsställena och å andra sidan befattningshavarnas kvalifikationer. Yrkesinspektören skall själv i regel i detta hänseende öva tillsyn över de största arbetsställena. Förste distriktsingenjörer och distriktsingenjörer, dvs. de befattningshavare som i regel avlagt examen vid teknisk högskola, skall tilldelas sådana större eller medelstora arbetsställena, som med hänsyn till arbetets natur och arbetsförhållandena eller ur skyddssynpunkt bör tillses av befattningshavare med högre teknisk utbildning. Socialinspektörerna tilldelas vissa arbetsställena enligt särskilda regler, vilka refererats på sid 26. Yrkesunderinspektörerna tilldelas övriga arbetsställena. De tilldelas därvid i första hand stuveriföretag samt arbetsställen inom byggnadsverksamhet och jordbruk. Yrkesinspektör kan emellertid där särskilda förhållanden så påkallar tilldela andra befattningshavare tillsynen över arbete, vilket enligt huvudregeln skulle inspekteras av yrkesunderinspektörer, exempelvis lastning och lossning av fartyg eller byggnadsarbete, som förekommer vid arbetsställe, vilket i övrigt skall inspekteras av annan än yrkesunderinspektör. I regel har varje yrkesunderinspektör en viss del av distriktet som sitt tillsynsområde, men yrkesinspektör må med arbetarskyddsstyrelsens medgivande uppdraga tillsynen över stuveriföretag eller byggnadsverksamhet inom hela distriktet eller viss större del därav åt viss yrkesunderinspektör eller annan därför lämplig befattningshavare. Yrkesinspektören bör söka fördela tillsynsverksamheten så att varje underordnad befattningshavare får minst 75—100 rese- och förrättningsdagar under året.

Vid yrkesinspektionens distriktsexpeditioner finns vidare biträdespersonal, bestående av kansli-, kontors- och skrivbiträden. På denna personal ankommer förutom vanligt kontorsarbete ett omfattande registreringsarbete.

Vid varje distriktsexpedition skall föras register över de bestående arbetsställena inom distriktet, vilka är underkastade tillsyn av den allmänna yrkesinspektionen. Det åligger kommunala tillsynsmän att till expeditionen anmäla tillkomsten av nya sådana arbetsställena. Inspektionens befattningshavare har också att göra sådan anmälan, om de vid inspektionsresor eller eljest får kännedom om sådana arbetsställena, vilka ej intagits i registret. Arbetsställena av tillfällig natur, exempelvis byggnadsarbeten av olika slag, införes ej i registret men noteras i stor utsträckning på kort vid sidan av registret. Registren föres på skandexkort och i regel kommunvis. På distriktsexpeditionerna upprättas med ledning av dessa register över arbetsställena

och i enlighet med yrkesinspektörernas fördelning av tillsynen mellan de inspekterande befattningshavarna s. k. fickregister över de arbetsställen, som står under olika befattningshavares tillsyn. Dessa fickregister bör medföras på inspektionsresorna, och den inspekterande skall för varje besökt arbetsställe i registret anteckna när inspektion ägt rum m. m. Anteckningar om vid inspektion gjorda iakttagelser och lämnade anvisningar skall av den inspekterande införas på s. k. primäruppgifter, varur vissa uppgifter senare överföres till huvudregistret. De olika befattningshavarnas inspektionsbesök på arbetsställen markeras också — med nålar eller på annat sätt — på kartor hos distriktsexpeditionen. Det blir härigenom möjligt för yrkesinspektören att planlägga och följa de inspekterande befattningshavarnas verksamhet.

Biträdespersonalen skall vidare ombesörja notering i huvudregistret av uppgifter om skyddskommittéer och skyddsombud, inspektionsbesök och vissa iakttagelser och åtgärder i samband därmed samt införande i särskilda register av uppgifter om svetslicenser och olika förhållanden i samband med kontrollen över tryckkärl, hissar och andra lyftanordningar m. m. Vidare får biträdespersonalen i regel ombesörja den kopiering av ritningar som måste ske i samband med inspektionsverksamheten. — Endast en mindre del av biträdespersonalen tjänstgör som stenografer; i övrigt skriver de inspekterande befattningshavarna koncept till sina skrivelser och inspektionsanteckningar eller dikterar dem för omedelbar utskrift på skrivmaskin.

Kompetensfordringar

Instruktionen för yrkesinspektionen innehåller vidare bestämmelser om kompetensfordringar för erhållande av vissa befattningar hos den allmänna yrkesinspektionen.

Till yrkesinspektörs- eller förste distriktsingenjörsbefattning må icke, där ej särskilda omständigheter till annat föranleder, ifrågakomma annan än den som avlagt examen vid teknisk högskola eller förvärvat däremot svarande utbildning samt styrker sig äga beprövad erfarenhet inom sådan verksamhet, som kan anses ägnad att utgöra lämplig förberedelse för befattningen ifråga. I sak samma fordringar på examen vid teknisk högskola eller däremot svarande utbildning jämte praktik och samma möjlighet till undantag från dessa fordringar har stipulerats beträffande distriktsingenjör. Undantagsmöjligheten »där ej särskilda omständigheter till annat föranleder» har emellertid därvidlag kompletterats med en bestämmelse att, utan hinder av vad som sålunda föreskrivits om viss utbildning, distriktsingenjörsbefattning må kunna besättas med yrkesunderinspektör, som visat sig äga stor duglighet och i övrigt har förutsättningar att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sådan tjänst.

Socialinspektör skall ha genomgått fullständig kurs vid socialinstitut eller förvärvat däremot svarande utbildning och skall vidare äga praktisk erfarenhet inom sådan verksamhet, som kan anses ägnad att utgöra lämplig förberedelse för befattningen. Sökande utan sådan utbildning kan emellertid antagas till socialinspektör, om den sökande befinnes genom erfarenhet av skyddsarbete eller annan praktisk verksamhet vara skickad att fullgöra en socialinspektörs arbetsuppgifter.

För yrkesunderinspektör slutligen gäller att sökanden skall ha avlagt examen vid högre tekniskt läroverk eller förvärvat däremot svarande utbildning samt äga praktisk erfarenhet inom verksamhet, som kan anses utgöra lämplig förberedelse för yrkesunderinspektörs arbete. Även ifråga om denna kategori av befattningshavare finnes möjlighet till avsteg från kravet på viss utbildning. Det stadgas nämligen att till yrkesunderinspektör må kunna antagas sökande som, utan att fylla nämnda krav på utbildning, genom förvärvat erfarenhet från industriellt eller annat arbete befinnes vara skickad att fullgöra de uppgifter, som åvilar en yrkesunderinspektör.

Förfarandet vid inspektionsbesök på arbetsställe

Tjänstgöringsföreskrifterna innehåller under punkt 15—22 bestämmelser om huru yrkesinspektionens befattningshavare skall förfara vid inspektionsbesök.

Enligt arbetarskyddslagen skall på arbetsställe, där regelbundet sysselsätts minst 5 arbetstagare, bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud med uppgift att företräda arbetstagarna i frågor rörande sundhet och säkerhet i arbetet. Undantagsvis kan särskilda förhållanden motivera att skyddsombud icke utses vid sådant arbetsställe. Å andra sidan hör skyddsombud, där så finnes påkallat, utses även på arbetsställe med mindre än 5 arbetstagare. Vid arbetsställe, där regelbundet sysselsätts minst 50 arbetstagare, skall vidare finnas en av företrädare för arbetsgivare och av skyddsombud sammansatt skyddskommitté. Sådan kommitté kan också tillsättas på arbetsställe med mindre antal arbetstagare. Uppgift om namn på skyddsombud och dennes arbetsområde skall lämnas inspektionen av de arbetstagare eller den organisation, som förrättat valet av skyddsombud. Uppgift skall vidare genom arbetsgivarens försorg ha anslagits på arbetsstället. Motsvarande gäller om skyddskommitté, där sådan finnes.

Vid inspektion skall inspektionsförrättaren träda i förbindelse med skyddsombud, som är anträffbart på arbetsstället. Inspektionsbesök bör om möjligt företagas på tid, då inspektionsförrättaren får se arbetsförhållandena sådana de vanligen är. Huruvida vederbörande arbetsledning och skyddsombud skall lämnas förhandsbesked om besöket, avgöres med hänsyn till förhållanden i det särskilda fallet.

Förrättningsens ändamål anges i punkt 18 i nyss nämnda föreskrifter så-

lunda, att det åligger inspektionsförrättare att förvissa sig om huruvida förhållandena på arbetsstället vid inspektionstillfället motsvarar gällande bestämmelser om arbetarskydd och arbetstid.

I 50 § arbetarskyddslagen stadgas, att den som har att utöva tillsyn å efterlevnaden av lagen och med stöd av densamma meddelade föreskrifter skall, när helst han så påfordrar, äga tillträde till arbetsställe, som är underkastat hans tillsyn, och att han där äger företaga undersökning, vartill hans tjänsteåligganden kan ge anledning.

Arbetsgivare och dennes ställföreträdare på arbetsställe är enligt samma paragraf pliktig att på anfordran lämna tillsynsorgan de upplysningar som erfordras för tillsynens utövande. Med tillsynsorgan jämställas härvidlag läkare, som har att verkställa besiktning eller undersökning enligt arbetarskyddslagen eller med stöd av densamma meddelad föreskrift.

Med det i föregående stycke nämnda åläggandet korresponderar stadganden i 51 § arbetarskyddslagen om tystnadsplikt för befattningshavare hos tillsynsorgan samt läkare, som ovan nämnts, med avseende å yrkeshemlighet, arbetsförfarande eller affärsförhållande, som kommit till tillsynsorganets respektive läkarens kännedom i samband med tillsynsverksamheten.

Finner inspektionsförrättare, att på ett arbetsställe ej vidtagits sådana åtgärder till förekommande av ohälsa eller olycksfall i arbetet som med hänsyn till gällande bestämmelser skäligen bör påfordras, skall han meddela råd eller anvisning för vinnande av rättelse. Där så befinnes påkallat bör viss skälig tid utsättas, inom vilken rättelse skall vara vidtagen. Inspektionsförrättaren skall likaledes meddela arbetsgivaren anvisning till åvägabringande av rättelse, om han finner att arbetsgivare åsidosätter något av vad som stadgas i 17—21 §§ arbetarskyddslagen (särskilda bestämmelser om arbetstiden och dess förläggning) och 26 § första stycket samma lag (huvudregeln om minderårigas användande till arbete). Vid inspektion skall vidare uppmärksammas, om eventuellt tidigare meddelade råd och anvisningar iakttagits av arbetsgivaren.

Som regel skall inspektionsförrättare vid sitt besök på ett arbetsställe notera vissa uppgifter om arbetsstället och där sysselsatta arbetstagare enligt särskilt formulär på s. k. primäruppgift. Kortfattad anteckning skall också göras om de anvisningar inspektionsförrättaren funnit anledning lämna och om övriga iakttagelser av särskilt intresse för tjänsten.

Enligt 69 § arbetarskyddskungörelsen skall på arbetsställe, vid vilket i regel minst fem arbetstagare stadigvarande sysselsätts, finnas en inspektionsbok, vari tillsynsorgan har att införa de råd och anvisningar, som tillsynsorganet vid inspektion på arbetsställe finner skäl att skriftligen meddela. Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektören äger medge befrielse från skyldigheten att hålla inspektionsbok. Å andra sidan äger yrkesinspektör påfordra, att inspektionsbok skall finnas även vid mindre arbetsställe.

Inspektionsförrättare skall i inspektionsboken införa de råd och anvis-

ningar, han vid inspektionstillfället finner skäl att skriftligen meddela, då så kan ske. I annat fall skall antecknas i boken, att vidare meddelande kommer att lämnas snarast möjligt i särskild skrivelse. Även om anledning till meddelande eller anteckning, som nyss nämnts, icke finnes, skall i boken göras anteckning om inspektionsförrättningen med utsättande av dagen därför jämte inspektionsförrättarens namn och tjänstetitel. I regel sker anteckningarna i inspektionsboken vid besöket på arbetsplatsen, men, om detta skulle taga för lång tid, må inspektionsförrättaren taga med sig boken från arbetsplatsen och återställa densamma så snart han fått tillfälle att införa anteckningarna däri.

Efter hemkomsten skall under inspektionsresan gjorda anteckningar kompletteras och besöken registreras. I många fall skall också anvisningar, som för tids vinnande eller av annan anledning icke lämnats vid besöket på en arbetsplats, utarbetas och tillställas företagsledningen samt i avskrift delgivas skyddsombud. Ibland kan inspektionsförrättaren därvid hänvisa till någon av de allmänna skyddsanvisningar, som utfärdats av arbetarskyddsstyrelsen, eller till lämpliga redogörelser för skyddsanordningar etc. i tillgänglig arbetarskyddslitteratur, men i åtskilliga fall måste han revidera av företaget framlagt förslag eller själv utarbeta förslag och skisser till lämpliga skyddsanordningar. Genom infordrande av uppgifter från företagen eller genom förfrågningar samt genom förnyade besök på arbetsställen utövas kontroll över att vid eller i samband med inspektionsbesök lämnade anvisningar, föreläggande och förbud vunnit efterföljd.

Inspektionsfrekvens m. m.

Enligt arbetarskyddsstyrelsens årsberättelser redovisas för åren 1951—1954 följande antal rese- och förrättningsdagar för den allmänna yrkesinspektionens resande befattningshavare samt följande antal besök vid arbetsställen:

Di- strikt	Antal rese- och förrättningsdagar				Antal besök på arbetsställen			
	1951	1952	1953	1954	1951	1952	1953	1954
I	2 345	2 070	1 666	1 342	5 957	5 272	4 368	3 070
II	961	857	1 024	1 040	3 724	3 471	4 223	4 224
III	994	975	968	926	4 620	4 996	4 742	4 916
IV	818	850	868	1 045	3 683	3 698	3 768	4 040
V	1 525	1 435	1 417	1 437	6 934	6 509	5 933	5 560
VI	1 301	1 340	1 325	1 248	4 425	4 072	3 716	3 207
VII	1 089	1 157	1 128	1 066	2 877	3 057	4 010	3 234
VIII	672	723	752	863	2 361	2 798	2 801	3 288
IX	1 105	1 066	1 111	1 002	3 611	3 462	3 530	3 373
X	615	713	707	747	2 711	2 829	2 587	2 660
XI	734	660	707	738	2 504	2 153	2 378	2 253
	12 159	11 846	11 673	11 454	43 407	42 317	42 506	39 825

De största differenserna mellan siffrorna för de olika åren föreligger i fråga om distrikt I beträffande såväl antalen rese- och förrättningsdagar som antalen besök på arbetsställen. Antalet förrättningsdagar på stationeringsorten i detta distrikt, som omfattar Stockholms stad och Gotlands län, har minskat från 2.250 år 1951 till 2.010 år 1952 samt till 1.595 år 1953; antalet rese- och förrättningsdagar utom stationeringsorten var respektive 95, 60 och 71. Även antalet besök på arbetsställen har undergått en icke obetydlig minskning.

Genom att dividera antalet registrerade arbetsställen med antalet besökta sådana arbetsställen under ett år erhåller man ett tal som anger inspektionsfrekvensen för året ifråga. (Är detta tal 2, innebär det att arbetsställen besöks i genomsnitt vart annat år; är det 3, kommer besöken i genomsnitt vart tredje år etc.) Det bör observeras att detta tal icke ger någon fullständig bild av inspektionsverksamhetens omfattning: dels besöks många arbetsställen två eller flera gånger under ett och samma år och dels räknas i detta sammanhang icke det stora antalet besök vid icke registrerade arbetsställen. (Under 1954 besöktes sammanlagt 6.715 icke registrerade arbetsställen.) I följande tabell redovisas inspektionsfrekvensen för registrerade arbetsställen inom yrkesinspektionens distrikt under 1954.

Distrikt	Antal registrerade arbetsställen 1954		
	totalt	som inspekterats under 1954	inspektionsfrekvens
I	6 977	1 717	4,96
II	8 876	7 067	2,87
III	8 209	3 449	2,38
IV	6 900	3 342	2,06
V	10 388	4 805	2,16
VI	7 870	1 960	4,02
VII	4 577	2 115	2,16
VIII	6 192	2 899	2,14
IX	4 655	2 395	1,94
X	4 853	1 933	2,51
XI	5 533	1 740	3,18
Hela riket	75 025	29 452	2,55

För hela riket var den genomsnittliga besöksfrekvensen 2,35 år 1951, 2,28 år 1952, 2,37 år 1953, och 2,55 år 1954. Hela antalet under dessa år besökta arbetsställen framgår av följande tabell.

År	Antal registrerade arbetsställen	Antalet besökta arbetsställen		
		registrerade arbetsställen	icke registrerade arbetsställen	summa
1951	77 103	32 878	6 734	39 612
1952	74 939	32 882	6 193	39 075
1953	74 759	31 608	6 828	38 436
1954	75 025	29 452	6 715	36 167

Inspektionsfrekvensen har givetvis samband med tillgången på inspekterande personal. I följande tabell har ur berättelsen för år 1953 uppgifterna om antalet registrerade arbetsställen och antalet arbetstagare vid dessa arbetsställen sammanställts med uppgifter om antalet inspekterande befattningshavare inom de olika distrikten. I sistnämnda antal har inräknats socialinspektörerna. Under 1953 fanns en socialinspektör i varje distrikt utom i XI distriktet, som saknade socialinspektör. Vidare bör observeras att uppgifterna om antalen inspekterande befattningshavare avser läget vid 1953 års utgång. Då vissa av dessa befattningshavare under året varit inkallade till tjänstgöring hos arbetarskyddsstyrelsen, några under större delen av året, utan att respektive distrikt tillförts ny arbetskraft, ger denna tabell och nästföljande i vissa fall för låga medeltal för arbetsbelastning och inspektionsbesök.

Distrikt	Registrerade arbetsställen			Antal inspekterande befattningshavare	Medeltal per inspekterade befattningshavare	
	Hela antalet arbetsställen	Sammanlagda antalet arbetstagare	Medeltal arbetstagare per arbetsställen		antal arbetsställen	antal arbetstagare
I	6 794	190 501	28,0	13	522,6	14 654
II	8 868	132 056	14,9	11	806,2	12 005
III	8 404	131 765	15,7	9	933,8	14 641
IV	6 783	100 969	14,9	7	969,0	14 424
V	10 522	172 897	16,4	12	876,7	14 408
VI	7 842	163 732	20,9	10	784,2	16 373
VII	4 469	89 774	20,1	9	496,5	9 975
VIII	6 082	94 235	15,5	8	760,8	11 779
IX	4 753	92 294	19,5	8	594,1	11 537
X	4 750	66 622	14,0	6	791,7	11 104
XI	5 492	58 106	10,6	5	1098,0	11 621
Riket	74 759	1 292 951	17,8	98	762,9	13 193

I följande tabell har den del av verksamheten som utgjorts av besök på arbetsställen ställts i relation till antalet inspekterande befattningshavare inom de olika distrikten.

Distrikt	Besök vid arbetsställen, registrerade och andra, under år 1953			Antal inspekterande befattningshavare	Medeltal per inspekterande befattningshavare	
	Hela antalet inspektionsbesök	Antalet arbetstagare vid arbetsställena	Medeltal arbetstagare pr besökt arbetsställe		antal besök vid arbetsställen	antal arbetstagare
I	4 368	99 246	26,0	13	336,0	7 635
II	4 223	98 647	26,0	11	384,0	8 968
III	4 742	91 033	20,2	9	527,0	10 115
IV	3 763	54 779	15,1	7	538,3	7 826
V	5 933	117 455	20,7	12	494,4	9 788
VI	3 716	45 783	13,3	10	371,6	4 578
VII	4 010	71 369	20,8	9	475,6	7,923
VIII	2 801	44 370	16,2	8	350,1	5 544
IX	3 530	64 517	19,8	8	441,3	8 065
X	2 587	41 752	19,8	6	431,2	6 959
XI	2 378	24 010	11,6	5	475,6	4 807
Riket	42 056	752 961	19,6	98	429,1	7 683

I genomsnitt hade varje inspekterande befattningshavare under 1953 119 förrättnings- och resedagar. Reseersättningarna uppgick till ca 385.000 kr.; om man fördelar dessa ersättningar på sammanlagda antalet dagar för förrättning utom stationeringsorten och resedagar under året, blir medelkostnaden per dag och inspekterande befattningshavare ($385.000:7.601=$) 50:65 kr.

Föreläggande och förbud m. m.

Om en arbetsgivare ej vidtager de anordningar för arbetstagares skydd mot ohälsa eller olycksfall som yrkesinspektionen i samband med inspektionsbesök eller eljest finner anledning att föreskriva, står vissa medel att framtvinga dessa åtgärder till yrkesinspektionens förfogande. De viktigaste av dessa tvångsmedel är föreläggande och förbud enligt 53 och 58 §§ arbetarskyddslagen.

Huvudstadgandet återfinns i 53 § första stycket. Yrkesinspektör äger, där så prövats nödigt, skriftligen förelägga arbetsgivare att inom utsatt skälig tid vidtaga viss åtgärd för att avhjälpa vid ett arbetsställe rådande missförhållande. Yrkesinspektör äger också skriftligen förbjuda arbetsgivare att efter utsatt skälig tid bedriva visst arbete eller använda viss arbetslokal, maskin, redskap eller annat hjälpmedel, visst ämne eller material eller viss arbetsmetod utan att iakttaga visst vid förbudets meddelande angivet villkor. Innan föreläggande eller förbud meddelas, skall arbetsgivaren beredas tillfälle att avgiva yttrande. Om arbetsgivare bryter mot föreläggande eller förbud enligt denna paragraf, kan straff utdömas enligt lagens 63 §.

Medför missförhållande vid ett arbetsställe synnerlig fara för arbetstagares liv eller hälsa, kan yrkesinspektör enligt 53 § andra stycket utan att

inhämta yttrande från arbetsgivaren meddela förbud av ovan angiven art att omedelbart träda i kraft och gälla intill dess annorlunda förordnas. För att säkerställa att sådant förbud upprätthålles må yrkesinspektör genom polismyndighets försorg på arbetsgivarens bekostnad låta vidtaga därför erforderliga åtgärder.

Om föreläggande eller förbud enligt 53 § första eller andra stycket avser åtgärd beträffande lokal, som arbetsgivaren fått till sig upplåten, har yrkesinspektör i samma paragrafs tredje stycke givits befogenhet att meddela förbud mot upplåtelse av lokalen till arbetsplats eller lokal för visst arbete eller ändamål, intill dess med lokalen vidtagits viss i beslutet angiven åtgärd.

Yrkesinspektör äger vidare, enligt 58 § arbetarskyddslagen, om ägare eller nyttjanderättshavare till mark, på vilken grustag eller liknande arbetsställe är beläget, underlåter att tillse att arbetsstället hålls i ett ur arbetarskyddssynpunkt godtagbart skick, förelägga ägaren eller nyttjanderättshavaren att vidtaga viss skyddsåtgärd eller förbjuda honom att utan iakttagande av visst angivet villkor låta annan mot ersättning hämta grus eller liknande i grustaget eller på arbetsstället. Därvid skall gälla motsvarande regler som de i 53 § angivna.

Befogenhet att vidtaga i 53 och 58 §§ arbetarskyddslagen angivna åtgärder tillkommer icke annan befattningshavare hos den allmänna yrkesinspektionen än yrkesinspektör. (Däremot äger arbetarskyddsstyrelsen sådan befogenhet).

Används minderårig till arbete utan att han genomgått föreskriven läkarbesiktning, äger yrkesinspektör, om han finner omständigheterna så föranleda, enligt 55 § arbetarskyddslagen skriftligen förbjuda arbetsgivaren att efter utsatt skäligen tid använda den minderårige i arbete, med mindre denne dessförinnan undersökts av läkare och intyg rörande undersökningen införts i den arbetsbok, som skall finnas för den minderårige. Åsidosättande av sådant förbud kan medföra straffansvar enligt 63 §.

Genom stadgande i 59 § arbetarskyddslagen har arbetsgivare ålagts att på anmodan av arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektör föranstalta om undersökning av ämne eller material, som använts eller framställts i arbetsgivarens verksamhet, för utrönande, huruvida ämnet eller materialet innebär fara för arbetstagares hälsa eller olycksfallsrisk i övrigt. Motsvarande skyldighet att föranstalta om undersökning av sådan art gäller för den som tillverkar, försäljer eller upplåter maskin, redskap eller annan teknisk anordning, som nämnes i 45 § första stycket. Vid underlåtenhet att åttlyda anmodan att föranstalta om sådan undersökning äger arbetarskyddsstyrelsen (men däremot icke yrkesinspektör) förelägga den försumlige att vid vite av högst 1.000 kronor inom utsatt skäligen tid vidtaga åtgärden.

Över föreläggande eller förbud, som meddelats av yrkesinspektör, må klagan föras hos arbetarskyddsstyrelsen inom viss tid från det klaganden

erhöll del av detsamma. Underrättelse härom skall lämnas vid meddelande av åläggandet eller förbudet.

Samma rätt att meddela åläggande och förbud som enligt 53 § givits yrkesinspektör tillkommer även arbetarskyddsstyrelsen. Styrelsen har därjämte vissa befogenheter i liknande sammanhang vilka icke tillerkänts yrkesinspektör. Styrelsen äger sålunda förbjuda tillverkare, försäljare eller upplåtare att avlämna och utställa anordning, som i 45 § avses, om anordningen icke är försedd med nödigt skydd m. m. Om synnerliga skäl föreligger kan styrelsen, utan att inhämta yttrande av tillverkaren respektive försäljaren eller upplåtaren förordna att förbudet skall träda i kraft omedelbart. Åsidosätter installatör sina skyldigheter enligt 45 § andra stycket, äger styrelsen om så finnes påkallat föreskriva villkor att iakttagas av honom vid utförande av installationsarbete eller förbjuda honom att vidare utföra visst slag av sådant arbete.

I detta sammanhang må nämnas att förseelser mot en del bestämmelser i arbetarskyddslagen är direkt förbundna med straffansvar, sålunda oavsett om erinran, åläggande, förbud eller särskild föreskrift lämnats av tillsynsorgan. Detta gäller exempelvis användande av minderårig eller kvinna till arbete i strid mot bestämmelse i 23—34 §§, 35 § andra stycket eller 36 § samt försummelse av arbetsgivare att fullgöra viss anmälningsskyldighet. I allmänhet faller dessa förseelser under allmänt åtal. Detsamma gäller ifråga om vissa bestämmelser i arbetarskyddskungörelsen och andra skyddsförfattningar, exempelvis allmänna arbetstidslagen och bageriarbetstidslagen samt kungörelsen om förbud att använda minderåriga till vissa farliga arbeten.

Åsidosättande av lagens bestämmelser om raster, arbetspauser, nattvila och veckovila är däremot icke direkt straffbelagt och kan ej heller göras till föremål för föreläggande eller förbud enligt 53 §. Arbetarskyddsstyrelsen har enligt 54 § rättighet att i sådana fall, efter det arbetsgivaren beretts tillfälle att yttra sig i ärendet, meddela honom nödiga föreskrifter till tryggande av att den åsidosatta bestämmelsen iakttages. Överträdelse av sådan föreskrift kan medföra straff enligt 63 §.

Yrkesinspektionen skall givetvis genom inspektion och på annat sätt övervaka efterlevnaden av de med straffansvar direkt förbundna bestämmelserna i arbetarskyddsförfattningarna. Yrkesinspektör bör vidare underrätta arbetarskyddsstyrelsen, om han får kännedom om förhållande, som synes honom påkalla begagnande av styrelsens nyss nämnda befogenhet att meddela vissa föreskrifter.

Till belysande av den omfattning, vari tvångsåtgärder vidtagits av yrkesinspektionen, åtalsanmälningar och åtal skett samt straffansvar utdömts, återgives här nedan dels uppgifter därom, med fördelning efter tillämpade lagrum, ur arbetarskyddsstyrelsens årsberättelse för år 1954, dels ock mot där angivna totalsummor svarande tal för de närmast föregående åren.

Lagrum	Antal 1954					
	förelägganden	förbud	åtalsanmälda förseelser	verkställda åtal	fällande domar	
					böter	fängelse
SFS 138/1930 Allm. arbetstidslagen	—	—	2	—	—	—
» 139/1930 Bageriarbetstidslagen	—	—	15	8	8	—
» 600/1938 Kung. om skyddsåtgärder som vid lastn. och lossn. av fartyg ankomma på arbetsgivaren ...	—	—	—	—	—	—
» 1/1949 Arbetarskyddslagen 23 §	—	—	2	—	—	—
23 och 27 §§	—	—	1	—	—	—
24 och 27 §§	—	—	7	1	1	—
27 §	—	—	5	2	2	—
52 och 53 §§	—	—	2	—	—	—
53 §	25	19	3	3	4	—
63 §	—	—	1	1	1	—
65 §	—	—	2	—	—	—
» 209/1949 Kung. om förbud att anv. minderåriga till vissa farliga arbeten	—	—	11	7	7	—
» 301/1949 Ångpannekungörelsen	—	—	11	3	3	—
» 219/1939 Kungl. kung. ang. behörighet att vid elektriska starkströmsanlägg. utföra installationsarbete	—	—	1	1	1	—
Summa	25	19	63	26	27	—
Motsvarande summor 1953	26	33	68	41	41	—
1952	26	25	47	35	38	—
1951	21	28	72	37	47	—

Yrkesinspektionens arbetsuppgifter i övrigt

Den tillsyns- och rådgivningsverksamhet som yrkesinspektionen utövar vid inspektionsbesök och i anslutning till sådana besök för att bereda arbetstagare skydd mot ohälsa och olycksfall i samband med arbetet är inspektionens primära arbetsuppgift. Inspektionen bedriver emellertid jämväl en omfattande verksamhet med samma syfte utan direkt anknytning till besök på arbetsställen. I det följande redogöres för de viktigaste elementen i denna verksamhet.

I detta sammanhang må först nämnas inspektionens befattning med ny-, om- eller tillbyggnad av arbetslokaler och personalrum. Byggnadsstadgan och med denna sammanhängande författningar innehåller vissa bestämmelser om arbetslokaler, men yrkesinspektionen kan ha anledning att lämna kompletterande föreskrifter beträffande sådana lokaler med hänsyn till den verksamhet som avses skola bedrivas däri. Enligt 83 § andra stycket och 136 § byggnadsstadgan åligger det byggnadsnämnd att, innan ärende angående ansökan om byggnadslov, som avser fabrik eller annan industriell anläggning, avgöres, inhämta yttrande av yrkesinspektören, där ej sådant yttrande ingivits av den sökande. Vid byggande inom område, som icke omfattas

av stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, ersätts förfarandet med byggnadslov av en prövning av länsstyrelsen. Avser byggnadsprojektet fabrik eller annan industriell anläggning, skall länsstyrelsen underätta yrkesinspektör om ansökan angående sådan prövning.

Enligt en föreskrift i 6 § arbetarskyddskungörelsen skall yrkesinspektör på begäran av arbetsgivare, som ämnar påbörja ny-, om- eller tillbyggnad av arbetslokal eller personalrum, utan kostnad för arbetsgivaren snarast möjligt skriftligen yttra sig över förslag till sådant arbete.

Det bör observeras att bestämmelserna i byggnadsstadgan endast avser fabrik eller annan industriell anläggning medan yrkesinspektörens yttrandeskyldighet enligt förenämnda paragraf av arbetarskyddslagen avser byggnader även för annat arbete samt personalrum. Föreskrifterna i 6 § arbetarskyddskungörelsen och i byggnadsstadgan kompletteras av en bestämmelse i 9 § nämnda kungörelse, enligt vilken arbetsgivare, innan lokal, som tidigare använts för annat ändamål, tages i bruk för stadigvarande användning såsom arbetslokal för industriell verksamhet utan att byggnadslov erfordras i sammanhang därmed, skall göra anmälan därom till yrkesinspektören. Det åligger då yrkesinspektören att ofördröjligen meddela föreskrifter för lokalens användande eller för arbetets bedrivande, om behov av sådana föreskrifter föreligger med hänsyn till den nya verksamheten.

Trots påpekanden från yrkesinspektionens sida om ovannämnda bestämmelser underlåter byggnadsnämnder, enligt vad som uppgivits från yrkesinspektionen, i åtskilliga fall att inhämta yrkesinspektörs yttrande över ansökningar om byggnadslov för förenämnda byggnadsprojekt. Å andra sidan råder på många håll ett så gott samarbete mellan byggnadsnämnderna och yrkesinspektionen att yrkesinspektionens yttrande inhämtas även över andra byggnadsprojekt än de, där så enligt byggnadsstadgan skall ske, exempelvis för hantverk och servisanläggningar. Många arbetsgivare synes vara okunniga om möjligheten att få byggnadsförslag granskat av yrkesinspektionen och om skyldigheten att anmäla att lokal, som förut använts för annat ändamål, tages i bruk som arbetslokal. Det ligger dock i arbetsgivarens eget intresse att sådana ändringar i ett byggnads- eller inredningsföretag, som yrkesinspektionen finner sig böra föreskriva, vidtages på ett förberedande stadium och således innan mer avsevärda kostnader nedlagts på arbetets utförande.

Under senare år har yrkesinspektionen genom att ansökningar om byggnadstillstånd remitterats till inspektionen för yttrande om arbetets angelägenhet fått tillfälle att granska byggnadsprojekt även i en del fall, då ärendet icke genom byggnadsnämndens eller sökandens egen försorg underställts inspektionen för bedömning ur arbetarskyddssynpunkt.

För att belysa omfattningen av denna del av inspektionens verksamhet må nämnas, att under år 1954 antalet granskade eller av inspektionen upprättade förslag till ny-, om- eller tillbyggnad av arbetslokal uppgick till

5.906 och antalet granskade eller upprättade förslag till ny eller ändrad anordning av lokal för arbetes bedrivande till 1.350.

Enligt kungörelse den 23 maj 1919 (301), angående registrering och besiktning av vissa ångpannor m. m., skall hos yrkesinspektionen för varje län föras ett ångpanneregister. I detta register skall införas i länet befintliga ångpannor utom vissa lågtrycksångpannor och ångpannor, som är uppställda på fartyg eller järnvägsfordon. Ångpanna, som registrerats, skall stämplas med ett registermärke genom yrkesinspektionens försorg och får ej brukas förrän den underkastats en s. k. större besiktning. Sådan besiktning skall upprepas inom viss tid, i regel fem år och två månader. Däremellan skall ångpanna underkastas s. k. mindre besiktning. Ifråga om båda besiktningstyperna gäller att besiktning skall utföras av person, som fyller vissa av arbetarskyddsstyrelsen fastställda kompetensfordringar. Det åligger yrkesinspektör att på begäran av arbetsgivare ge anvisning på person, som äger kompetens att utföra sådan besiktning. Vid större besiktning skall fastställas det högsta ångtryck med vilket pannan må brukas. Yrkesinspektör äger ändra sådant beslut. Brukas ångpanna med högre tryck än det tillåtna medför detta straffansvar.

Yrkesinspektionen har vidare att utöva viss kontroll över svetsning av tryckkärl, dvs. ångpannor, kokare, behållare, rörledning eller andra därmed jämförliga anordningar för ånga, gas eller vätska med högre tryck än atmosfärtrycket. För svetsning vid tillverkning eller reparation av sådant tryckkärl gäller av arbetarskyddsstyrelsen genom beslut den 17 november 1953 godkända »normer för svetsning av tryckkärl (pannsvetsnormer)». Företag, som utför arbete av ifrågavarande art, skall inneha licens därför. S k. obligatorisk svetslicens utfärdas av yrkesinspektör. Med s. k. särskild svetslicens, som utfärdas av arbetarskyddsstyrelsen, avses att styrka, att firma, som erhållit sådan licens, är kompetent att utföra svetsar med viss högre hållfasthet.

Yrkesinspektionen har jämväl befattning med sådan fortlöpande kontroll som enligt arbetarskyddslagen och därmed sammanhängande författningar föreskrivits beträffande användningen av lyft- och transportanordningar m. m.

Yrkesinspektör har vidare fått befogenhet att medgiva dispenser enligt arbetarskyddslagen och i anslutning därtill utfärdade författningar samt vissa arbetstidsförfattningar. De flesta dispensärenden, som avgörs av yrkesinspektörerna, avser eftergifter från en del bestämmelser i lagen den 16 maj 1930 (nr 139) om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete samt eftergifter från bestämmelserna i 23 § arbetarskyddslagen om minderårigas användande i arbete. Under 1954 beviljades av yrkesinspektionen 2.751 eftergifter från bestämmelserna i ba-

geriarbetstidslagen och 666 eftergifter beträffande nyssnämnda paragraf i arbetarskyddslagen.

Yrkesinspektionens befattningshavare skall enligt 9 § instruktionen bl. a. vinnlägga sig om att genom upplysningsverksamhet främja strävandena att förekomma ohälsa och olycksfall i arbete samt tillhandagå med upplysningar, råd och anvisningar i frågor, som rör arbetets sundhet och säkerhet. Denna upplysningsverksamhet bedrivs i första hand genom samtal med arbetsgivare och arbetstagare vid inspektionsbesök samt genom korrespondens i anslutning till sådana besök och övriga i det föregående nämnda arbetsuppgifter för inspektionen. Därutöver bedriver inspektionen emellertid en omfattande upplysningsverksamhet genom att yrkesinspektörerna och de övriga inspekterande befattningshavarna brukar hålla föreläsningar i frågor som äger samband med arbetarskyddet inför sammanslutningar av arbetsgivare och arbetare inom olika yrkesområden samt vid tekniska läroanstalter. Omfattningen av denna föreläsningsverksamhet belyses av följande sammanställning av uppgifter ur arbetarskyddsstyrelsens årsredogörelse för år 1954.

Antal föreläsningstimmar hållna 1954 av					
yrkesinspektörer	förste distriktsingenjörer	distriktsingenjörer	socialinspektörer	yrkesunderinspektörer	summa
348	364	186	77	188	1 153

I samband med arbetarskydds- och brandskyddsutställningar samt maskindemonstrationer brukar befattningshavare vid yrkesinspektionen, oftast i samband med demonstration av den utställda arbetarskyddsmaterielen, hålla föredrag för grupper av intresserade, såsom driftsledare, skyddsombud och arbetare från industrierna på utställningsorten samt skolungdomar. De i samband med sådana utställningar etc. under år 1954 hållna föredragen har icke medräknats i ovanstående sammanställning. Inspektionens befattningshavare har jämväl genom tidskriftsartiklar och på annat sätt medverkat i den upplysningsverksamhet som bedrivs av enskilda sammanslutningar för arbetarskyddets främjande.

B. Arbetarskyddsutredningens överväganden och förslag

Distriktsindelningen

1938 års arbetarskyddskommitté var i sitt betänkande SOU 1946: 88 inne på frågan om en ökning av antalet yrkesinspektionsdistrikt. Kommittén anförde härom på s. 125 i betänkandet följande

»Genom inrättande av mindre distrikt skulle den inspekterande personalen få möjlighet att skaffa sig mera noggrann kännedom om förhållandena inom sina distrikt, och tiden för resor komme dessutom att avsevärt begränsas. Med stora distriktsenheter följa dock andra fördelar. Sålunda torde i dylikt fall givas större förutsättningar för en enhetlig tillämpning av skyddslagstiftningen. Det större antalet befattningshavare på varje distrikt gör det vidare möjligt att rekrytera distriktspersonalen med hänsyn till de olika behov av sakkunskap, som föreligga inom distrikten. Härigenom beredes även möjlighet att anlita exempelvis en befattningshavare för tillsyn enbart inom järnindustrien, en annan inom cellulosa-industrien och en tredje inom kemisk industri, skoindustri e. d. Arbetsuppgifterna kunna dessutom uppdelas på befattningshavarna med hänsyn till deras speciella kvalifikationer och så att en befattningshavare får syssla med frågor rörande ventilation och utsugning, en annan blott med tillsyn å svetsarbete osv. En ytterligare fördel med relativt stora distrikt är, att vederbörande härigenom kan förvärva en mera allsidig erfarenhet, vilket ju är av betydelse vid bedömandet av olika skyddsproblem.

Med hänsyn till sistnämnda synpunkter och då frågan om distriktsindelningen för den allmänna yrkesinspektionen prövats för endast några få år sedan av 1937 års arbetarskyddskommitté och då dess förslag till viss ändring härutinnan befunnits ändamålsenligt, har kommittén icke ansett sig böra upptaga frågan till närmare prövning. Det synes kommittén betydelsefullt, att tillfälle även beredes att under någon tid pröva den år 1939 genomförda distriktsindelningen. I detta sammanhang är jämväl att märka, att, då det liksom hittills torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de särskilda distriktens omfattning, möjlighet finnes att utan större omgång företaga en reglering av distriktsindelningen. Med beaktande av vad sålunda anförts föreslår kommittén, att den nuvarande distriktsorganisationen bibehålles.»

Den nuvarande indelningen av riket i elva yrkesinspektionsdistrikt har nu bestått så lång tid, att en revision därav synes kunna övervägas.

En ökning av antalet inspektionsdistrikt skulle medföra att arbetsfältet för vart och ett av de av ändringen berörda distrikten bleve geografiskt mindre och även komme att innehålla mindre antal sådana arbetsställen som faller under den allmänna yrkesinspektionens tillsyn. Avstånden från distriktens stationeringsorter till längst bort inom respektive distrikt belägna arbetsställen skulle bli mindre. Då färdtiderna och därmed även trakta-mentsersättningarna i regel ökar mer än proportionellt ju längre nyssnämnda avstånd är, skulle minskningen av distriktens storlek i sig vid oförändrat antal inspektionsbesök medföra en minskning av den arbetstid och de kostnader som åtgår för inspektionsresor. Vid i övrigt oförändrade förhållanden skulle alltså ökningen av antalet distrikt möjliggöra en viss ökning av inspektionsfrekvensen. Den största vinsten av en uppdelning i flera

distrikt vore emellertid att den skulle öka möjligheterna för inspektionens befattningshavare att hålla en god kontakt med företagsledare och skyddsombud vid inspekterade arbetsställen.

Å andra sidan skulle en avsevärd ökning av antalet inspektionsdistrikt kunna medföra vissa nackdelar. Det bleve svårare för den centrala ledningen att samordna distriktens arbete, och skiljaktigheter i praxis beträffande tolknings- och skälighetsfrågor kunde bli större än som betingas av hänsyn till lokala förhållanden. De inspekterande befattningshavarnas möjligheter att se och jämföra arbetsmetoder och anordningar för arbetarskydd vid många, under likartade eller olikartade förhållanden arbetande företag komme att minska vid en ökning av antalet distrikt, och därigenom skulle befattningshavarna ifråga få mindre jämförelsematerial som underlag för sitt bedömande av vilka skyddsåtgärder de i aktuella fall skall rekommendera eller påbjuda. Med hänsyn till arten av de skyddsproblem som förekommer vid flertalet arbetsställen under den allmänna yrkesinspektionen måste de inspekterande teknikerna till övervägande del utgöras av mekanister, men det har ansetts värdefullt att distriktsindelningen nu ger möjlighet att i begränsad omfattning använda tekniker med annan specialisering. En mera avsevärd utökning av distriktens antal skulle minska denna möjlighet. Kostnaderna för vissa tekniska hjälpmedel, kontorsutensilier och den litteratur (uppslagsböcker samt tekniska och skyddstekniska tidskrifter) som bör finnas tillgänglig för inspektionens personal skulle också öka vid en ökning av distriktens antal.

Vissa av de förhållanden som nu åberopats som olägliga konsekvenser av en ökning av antalet inspektionsdistrikt kan givetvis användas som argument för en minskning av detta antal i förhållande till den nuvarande indelningen. Vi har också övervägt en sådan anordning, eventuellt kombinerad med utplacering av en del av distriktspersonalen på andra orter än distriktens stationeringsorter. Våra överväganden har emellertid resulterat i att vi funnit en relativt ringa ökning av inspektionsdistriktens antal mest ägnad att öka yrkesinspektionens effektivitet.

En redogörelse för den nuvarande distriktsindelningen återfinnes på s. 20, och en karta, på vilken markerats distriktsgränser och stationeringsorter finnes på s. 21. Vid överläggningar om den lämpligaste distriktsindelningen har vi som underlag haft dels de uppgifter om distriktens verksamhet som intagits i arbetarskyddsstyrelsens årsberättelser, dels vissa från yrkesinspektörerna erhållna kompletteringar till dessa uppgifter.

Mycket stora olikheter föreligger mellan inspektionsdistrikten icke allenast beträffande de geografiska områdena utan även beträffande tätheten, storleken och arten av de arbetsställen som står under den allmänna yrkesinspektionens tillsyn. Det är emellertid praktiskt taget omöjligt att genom sammanställning av olika statistiska uppgifter i någon formel få fram jämförelsetal som exakt visar skillnaderna i arbetsbelastning mellan inspek-

tionsdistrikten. Mot bakgrunden av distriktens geografiska områden synes oss emellertid uppgifter om antalet registrerade arbetsställen och antalet vid dessa arbetsställen sysselsatta arbetstagare inom distrikten kunna tjäna som underlag för överväganden angående en ny distriktsindelning.

På nästa sida uppges ur arbetarskyddsstyrelsens årsberättelse för 1953 antalet registrerade arbetsställen samt antalet arbetstagare vid sådana arbetsställen för varje inspektionsdistrikt vid utgången av nämnda år. För att kunna användas som underlag för en bedömning angående ändrad distriktsindelning har dessa uppgifter efter särskild utredning kompletterats med motsvarande uppgifter för de i distrikten ingående länen och delarna av län.

Uppgifter om antalet registrerade arbetsställen och antalet arbetstagare vid dessa arbetsställen inom varje inspektionsdistrikt vid utgången av år 1954 redovisas här nedan.

Distrikt	Antal registrerade arbetsställen	Antal arbetstagare vid registrerade arbetsställen
I	6 977	169 771
II	8 876	127 716
III	8 209	130 282
IV	6 900	103 132
V	10 383	166 639
VI	7 870	174 981
VII	4 577	90 254
VIII	6 192	96 127
IX	4 655	94 262
X	4 853	66 978
XI	5 533	57 163
Hela riket	75 025	1 277 305

Då skillnaden i totalsiffror för distrikten mellan 1953 och 1954 års uppgifter är relativt ringa har utredningen icke ansett erforderligt att införskaffa särskilda länsuppgifter även för sistnämnda år.

Av sammanställningen framgår att stora variationer föreligger i fråga om antalet arbetsställen och arbetstagare inom de olika distrikten. Tre distrikt hade vardera mer än 8.000 registrerade arbetsställen, och inom sex distrikt fanns mer än 100.000 arbetstagare vid sådana arbetsställen.

Antal registrerade arbetsställen m. m. år 1953

Distrikt	Totalt antal	
	reg. arbets- ställen	arbets- tagare
I	6 794	190 501
därav Stockholms stad	5 902	183 958
Gotlands län	892	6 543
II	8 868	132 056
därav Stockholms län	4 156	59 108
Uppsala län	2 127	25 412
Västmanlands län	2 585	47 536
III	8 404	131 765
därav Södermanlands län	2 935	49 241
Östergötlands län	5 469	82 524
IV	6 783	100 969
därav Jönköpings län	3 246	46 123
Kronobergs län	1 361	21 364
Kalmar län	2 176	33 482
V	10 522	172 897
därav Blekinge län	1 213	20 361
Kristianstads län	3 759	34 639
Malmöhus län	5 550	117 897
VI	7 842	163 732
därav Hallands län	2 517	27 322
Göteborgs stad	2 924	103 340
Göteborgs och Bohus län i övrigt	2 401	33 070
VII	4 469	89 774
därav Skaraborgs län	2 097	30 749
Älvsborgs län utom Dalsland	2 372	59 025
VIII	6 082	94 235
därav Dalslandsdelen av Älvsborgs län	615	7 052
Värmlands län	2 852	39 512
Örebro län	2 615	47 671
IX	4 753	92 294
därav Kopparbergs län	2 603	43 984
Gävleborgs län	2 150	48 310
X	4 750	66 622
därav Västernorrlands län	2 914	49 922
Jämtlands län	1 836	16 700
XI	5 492	58 106
därav Västerbottens län	3 150	29 495
Norrbottnens län	2 342	28 611
Hela riket	74 759	1 292 951

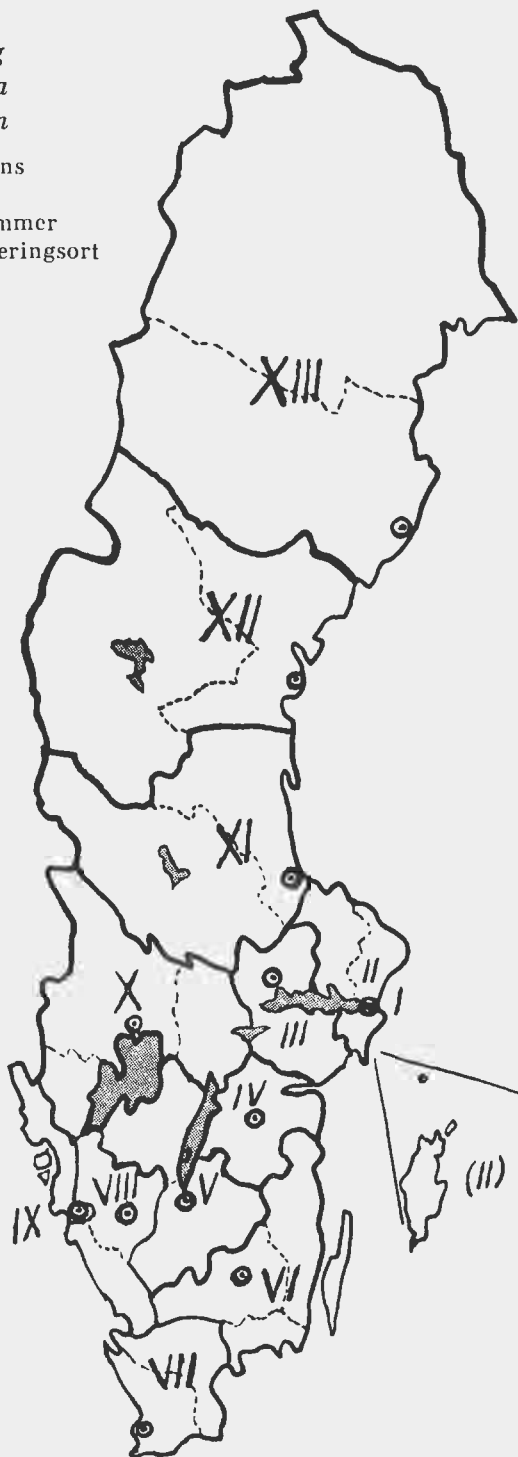
Vi anser att betydande fördelar skulle vinnas, om antalet distrikt ökades till tretton och följande distriktsindelning genomfördes:

distrikt nr	område	Stationerings- ort
I	Stockholms stad	Stockholm
II	Stockholms län, Uppsala län och Gotlands län	Stockholm
III	Södermanlands län och Västmanlands län	Västerås
IV	Östergötlands län	Linköping
V	Jönköpings län och Skaraborgs län	Jönköping
VI	Kronobergs län, Kalmar län och Blekinge län	Växjö
VII	Kristianstads län och Malmöhus län	Malmö
VIII	Hallands län och Älvsborgs län utom Dalsland	Borås
IX	Göteborgs och Bohus län	Göteborg
X	Dalslandsdelen av Älvsborgs län, Värmlands län och Örebro län	Karlstad
XI	Kopparbergs län och Gävleborgs län	Gävle
XII	Västernorrlands län och Jämtlands län	Härnösand
XIII	Västerbottens län och Norrbottens län	Umeå

Detta förslag innebär att distrikt I skulle bli ett renodlat storstadsdistrikt. Gotlands län skulle överföras från distrikt I till distrikt II. I övrigt skulle distrikt II bestå av Stockholms län och Uppsala län. Västmanlands län skulle icke längre tillhöra detta distrikt utan i stället tillsammans med Södermanlands län, som nu ingår i distrikt III, bilda ett nytt distrikt (nr III) med Västerås såsom stationeringsort. Med hänsyn till det stora antalet arbetsställen och arbetstagare i Östergötland föreslås detta län bilda ett eget distrikt (med nytt nummer — IV). Jönköpings län, Kronobergs län och Kalmar län bildar nu ett distrikt, i vilket för förhållandena i södra Sverige mycket långa avstånd föreligger mellan stationeringsorten och de längst bort belägna arbetsställena inom distriktet. Det föreslås att Jönköpings län skall bilda ett distrikt (nr V) tillsammans med Skaraborgs län. Jönköping komme då att ligga rätt centralt inom distriktet. Återstående delar av det nuvarande IV distriktet, således Kronobergs län och Kalmar län, skulle sammanföras med Blekinge län till ett nytt distrikt (VI) med Växjö såsom stationeringsort. Med hänsyn till arbetsbelastningen skulle det därnäst i ordningen kommande distriktet VII omfatta allenast Kristianstads län och Malmöhus län. Det skulle oaktat detta bli ett av de mest arbetsbelastade distrikten. Hallands län, som nu ingår i Göteborgs-distriktet, skulle förenas med Älvsborgs län utom Dalslandsdelen av sistnämnda län. Även ifråga om detta distrikt, som skulle få nummer VIII, skulle stationeringsorten — Borås — komma att ligga rätt centralt. Det distrikt, som har Göteborg såsom stationeringsort, skulle i fortsättningen komma att omfatta Göteborg stad och övriga delar av Göteborgs och Bohus län. För de distrikt, vilka icke omnämnts nu, skulle den nya distriktsindelningen icke medföra annan ändring än ny numrering.

*Förslag till
distriktsindelning
för den allmänna
yrkesinspektionen*

- distriktsgräns
- - - - - länsgräns
III distriktsnummer
○ och stationeringsort

Distriktens stationeringsorter: I och II Stockholm, III Västerås, IV Linköping, V Jönköping, VI Växjö, VII Malmö, VIII Borås, IX Göteborg, X Karlstad, XI Gävle, XII Härnösand, XIII Umeå.

Olika förslag till distriktsindelningen har givetvis diskuterats inom utredningen. Att vi stannat vid det förslag, som redovisats på kartbilden s. 48 och här ovan, beror på att vi funnit det innebära en eftersträvansvärd utjämnning ifråga om distriktens arbetsbelastning (jämför nedan). Vidare skulle avstånden från distriktens stationeringsorter till längst bort belägna orter inom distriktet i flertalet av de distrikt, som berörs av ändringen, bli mindre än nu, och stationeringsorterna skulle ligga mera centralt inom distriktet.

De nuvarande stationeringsorterna skulle ökas med två, Västerås och Växjö. Vi har jämväl övervägt en ändring av stationeringsorten för Dalas-Gävledistriktet från Gävle till Falun, som ligger närmare distriktets »industriella tyngdpunkt» än Gävle. Med hänsyn till de med en sådan ändring förbundna kostnaderna framlägges emellertid icke något förslag om en sådan ändring.

Om den föreslagna distriktsindelningen varit genomförd vid utgången av 1953 skulle antalet registrerade arbetsställen och antalet arbetstagare vid sådana arbetsställen ha varit följande:

Distrikt nr	Totalt antal	
	reg. arbets- ställen	arbetstagare
I	5 902	183 958
II	7 175	91 063
III	5 520	96 777
IV	5 469	82 524
V	5 343	76 872
VI	4 750	75 207
VII	9 309	152 536
VIII	4 889	86 347
IX	5 325	136 410
X	6 082	94 235
XI	4 753	92 294
XII	4 750	66 622
XIII	5 492	58 106

Endast ett distrikt skulle haft mer än 8.000 registrerade arbetsställen, och antalet distrikt med mer än 100.000 arbetstagare vid sådana arbetsställen skulle ha minskat till tre (de distrikt, i vilka de tre största städerna ingår).

Personal

Vid våra överväganden har en viss tvekan yppats, huruvida socialinspektörsinstitutionen även i fortsättningen borde inrymmas inom yrkesinspektionen. Därvid har främst påpekats den mycket vaga avgränsningen av socialinspektörernas arbetsuppgifter. Så som deras verksamhet nu är utformad faller den delvis utanför det egentliga arbetarskyddet. Vidare har framhållits att vid de arbetsställen, som direkt faller under socialinspektörernas

tillsyn, kan förekomma skyddstekniska och yrkeshygieniska förhållanden, som borde inspekteras av befattningshavare med teknisk utbildning.

Utredningen har likväl kommit till den uppfattningen, att någon principiell ändring beträffande socialinspektörernas ställning inom yrkesinspektionen för närvarande icke kan tillrådas. Det är ett samhällsintresse att arbetsplatser, som sysselsätter kvinnlig arbetskraft, fortlöpande besöks av tjänstemän med för uppdraget lämpliga kvalifikationer. Genom sin anknytning till yrkesinspektionen får socialinspektörerna tillträde till arbetsplatserna och kontakt med driftsledare och anställda på ett helt annat sätt än om de vore anknutna till annan statlig institution. I detta sammanhang bör också beaktas att vad socialinspektörerna i första hand skall tillse, nämligen introduktion av nyanställda samt ordnande av tillfredsställande hygieniska och sociala anordningar för personalen, är av stor betydelse även ur skyddssynpunkt och att deras verksamhet sålunda kan bidra till förhindrande av olycksfall i arbete och förekommande av yrkessjukdomar.

Vi vill i detta sammanhang framhålla, att sådana sociala problem som socialinspektörerna i första hand har att beakta, kan förekomma även vid företag, som uteslutande eller huvudsakligen sysselsätter manlig arbetskraft. Dessa arbetsställen besöks nu relativt sällan av socialinspektörerna, och övriga befattningshavare hos yrkesinspektionen har icke utbildning och erfarenhet, som erfordras för bedömande av dessa problem: de torde för övrigt icke hinna med att ägna någon avsevärd tid åt detta vid sidan av den tekniska inspektion, som de skall utföra.

Vidare bör beaktas att bristfälligheter med avseende å arbetslokaler och hygieniska förhållanden samt anordningar i övrigt för personalens trivsel oftare torde förekomma vid mindre verkstäder, kontor, butiker, näringsställen och liknande företag än vid större företag av sådan karaktär. De mycket stora företagen och även många företag av medelstorlek har ofta egna skyddsingenjörer och personalkonsulenter, och bland deras arbetsstyrkor finns i regel någon eller några som verksamt deltar i arbetet för att tillfredsställande hygieniska, trivsel- och sociala anordningar för personalen skall vidtagas. Socialinspektörernas medverkan är vid dessa arbetsplatser ej lika nödvändig som vid småföretagen, där ofta bristande förståelse från arbetsgivarens sida och bristande initiativ eller handlingsförmåga från arbetstagarnas sida samverkar till att högst otillfredsställande anordningar av nyss nämnd art får bestå.

Utredningen föreslår, att i en kursverksamhet för yrkesinspektionens befattningshavare som utredningen i annat sammanhang förordar utrymme måtte beredas för information även i sociala och yrkeshygieniska frågor, så att övriga inspekterande befattningshavare, vilka nu i regel icke är närmare insatta i sådana frågor, får större möjlighet att ta hänsyn därtill vid sin inspektionsverksamhet. Det synes särskilt angeläget att information i dylika ämnen även lämnas vid informationsdagar avseende den kommunala tillsynen.

Kompetenskrav för vissa befattningshavare

De högre befattningshavarna hos den allmänna yrkesinspektionen möter icke sällan i sin verksamhet skyddsproblem, vilkas lösande kräver sådana tekniska insikter som i regel förvärvas endast genom studier vid teknisk högskola. Att avläggande av examen vid sådan högskola eller förvärvande av däremot svarande utbildning uppsatts som en av de reguljära huvudfordringarna för tjänsterna såsom yrkesinspektör, förste distriktsingenjör och distriktsingenjör synes därför fullt motiverat. För distriktsingenjörstjänsterna har särskilt stadgats att yrkesunderinspektör, som visat stor duglighet och i övrigt har förutsättningar att på ett tillfredsställande sätt fullgöra distriktsingenjörstjänst, må kunna ifrågakomma till sådan tjänst utan särskild dispens från kravet på högskoleexamen eller däremot svarande utbildning. För närvarande finns inom yrkesinspektionen åtta såsom distriktsingenjörer tjänstgörande befattningshavare, vilka avancerat från yrkesunderinspektörstjänst. En av dem är nu ordinarie och en extra ordinarie distriktsingenjör. En till distriktsingenjör befordrad yrkesunderinspektör har därjämte förordnats till extra ordinarie förste distriktsingenjör. För samarbetet mellan yrkesinspektionens befattningshavare torde det vara av stor betydelse att gränsen mellan olika kategorier av inspekterande befattningshavare sålunda kan överskridas. Vid kontakt mellan utredningen och styrelsen för Arbetarskyddsverkets personalförening har från personalhåll framförts ett önskemål om att underinspektör borde beredas ökade möjligheter till avancemang utan dispensförfarande. Såsom nyss påpekats har emellertid redan utnyttjats den i instruktionen angivna möjligheten att till högre tjänster befordra kunniga, intresserade och erfarna personer, även om de icke kunnat åberopa sig på betygsmärker. Utredningen uttalar förhoppningen, att även i fortsättningen skall beaktas denna möjlighet, som bland annat kan bidra till att skapa ökad trivsel och en god anda bland de anställda.

Jämväl ifråga om yrkesunderinspektörerna anser vi att de nuvarande kompetensföreskrifterna bör bibehållas. I utredningens direktiv nämns, att det kan vara ändamålsenligt att koncentrera de arbetsuppgifter hos yrkesinspektionen, som kräver högre teknisk utbildning, till ett mindre antal kvalificerade befattningshavare och att personal med annan utbildning men i övrigt väl förtrogen med arbetarskyddsfrågorna användes i större utsträckning.

I kapitlet om den kommunala tillsynen föreslås att en del av de arbetsställen, vilka nu inspekteras av yrkesunderinspektörerna, skall läggas under kommunal tillsyn. Därvid torde yrkesunderinspektörerna såsom inspektionsobjekt kunna tilldelas vissa av de större arbetsställen, som nu inspekteras av högre befattningshavare. (Se vidare sid. 74).

Utredningen har vidare övervägt möjligheten att till yrkesinspektionen såsom inspekterande befattningshavare knyta personer, vilka längre tid va-

rit verksamma såsom arbetare inom industrin och därunder aktivt deltagit i arbetarskyddet såsom skyddsombud eller annorledes. Sådana personer kan utan teoretiska studier som lett till ingenjörsexamen ha förvärvat tekniska insikter och sådana erfarenheter om arbetets organisation och skyddsmetoder, att de kan användas som inspektionsförrättare inom sin egen och andra branscher, där likartade tekniska problem förekommer. Det är bekant att inom fackförhuden förekommer en omfattande studie- och fortbildningsverksamhet för skyddsombud. Åtskilliga av ombuden äger en mycket ingående kännedom om arbetarskyddsförfattningar och föreskrifter i anslutning därtill. Från inspektionsdistrikten har i olika sammanhang framhållits, att det ofta tar avsevärd tid, innan en hos yrkesinspektionen nyanställd tekniker inhämtat sådan kännedom om nyssnämnda författningar, att han kan anförtros självständigt inspektionsarbete. Om personer med nyssnämnda kvalifikationer anställdes kunde utbildningstiden för deras del beräknas bli avsevärt kortare.

Även ur psykologiska synpunkter skulle anställandet av arbetare med ovannämnda kvalifikationer inom yrkesinspektionen vara av värde. Olyckor i arbete beror till mycket stor del på »den mänskliga faktorn», d. v. s. på bristande hänsyn till risken för att ett olycksfall kan inträffa. Även sjukdomar och annan ohälsa i samband med arbete kan betingas av eller bli svårare eller långvarigare genom bristande förståelse för och nonchalerande av i arbetet förekommande risker. En person, som själv varit yrkesarbetare, kan antas ha bättre kännedom om arbetstagarnas sätt att tänka och handla än den som (bortsett från någon praktikanttid) endast såsom tjänsteman kommit i kontakt med skydds- och säkerhetsfrågor. Han bör därför ha större förutsättningar att kunna resonera med arbetare i skyddsfrågor på sådant sätt, att han förmår övertyga dem om att det ligger i deras eget intresse att iakttaga allmän försiktighet och speciella skyddsföreskrifter även i fall, då detta är besvärligt eller »stjäl tid» från ackordsarbete etc. Från arbetarhåll har ibland klagats över att arbetarna vid inspektionsbesök och eljest icke kunnat få så god kontakt med yrkesinspektionens företrädare som man önskat och strävat efter att uppnå. Där arbetare med nyss nämnda kvalifikationer representerade yrkesinspektionen vid dennas kontakter med skyddsombud och andra arbetstagare, skulle det enligt denna åsikt bli lättare för inspektionen att vinna förståelse och respekt från arbetarhåll för råd och anvisningar samt andra åtgärder från inspektionens sida.

Ur de synpunkter som nu angivits måste det anses fördelaktigt att till yrkesinspektionen knyta personer med nyss angivna kvalifikationer. En sådan ordning möter å andra sidan vissa betänkligheter. Arbetslivet är så skiftande, att det mången gång måste vara svårt för personer utan grundläggande teknisk utbildning att sätta sig in i arbetsförfaranden och skyddsproblem inom ett yrkesområde, som i dessa hänseenden avsevärt skiljer sig från det yrkesområde, vari ifrågavarande personer tidigare arbetat.

Med hänsyn till vad nu anförts finner vi grundläggande kunskaper i allmän teknologi böra krävas hos de befattningshavare inom yrkesinspektionen, vilka huvudsakligen skall ägna sig åt inspektionsverksamhet. I vissa hänseenden skulle emellertid utnyttjande i yrkesinspektionens tjänst av personer med längre tids erfarenhet av industriellt arbete och verksamhet såsom skyddsombud innebära betydande fördelar. Vidare synes det angeläget att vidga rekryteringsbasen för yrkesinspektionens personal. Det bör därför undersökas huruvida, med bibehållande i princip av ovannämnda krav på teknisk bildning, fordringarna på dokumentering av den tekniska utbildningen kunde sättas lägre för personer med nyssnämnda erfarenheter från industrin än vad nu regelmässigt sker. Vi anser oss icke kunna framlägga preciserade förslag i detta hänseende, då vi förmenar att icke allenast teoretiska resonemang utan även praktisk erfarenhet bör läggas som grundval för ett slutligt bedömande av denna fråga. Vi förordar därför att arbetarskyddsstyrelsen för tjänstgöring som yrkesunderinspektör anställer någon eller några personer med ovan angivna kvalifikationer. Härigenom och genom iakttagande under en icke alltför kort tid av ifrågavarande befattningshavares sätt att fullgöra sina arbetsuppgifter inom yrkesinspektionen torde erhållas underlag för ett bedömande av frågan, om och i vilken omfattning en rekrytering på sådant sätt av den inspekterande personalen i fortsättningen kan finnas ändamålsenlig.

Personalens åligganden

I tjänstgöringsföreskrifterna för yrkesinspektionens befattningshavare lämnas under p. 8—9 riktlinjer för yrkesinspektörs fördelning av tillsynen över olika arbetsställen mellan de inspekterande befattningshavarna. I p. 8 angives bl. a. att vid denna fördelning skall iakttagas att, med hänsyn till arbetets natur från skyddssynpunkt, tillsynen över varje arbetsställe kommer att utövas av befattningshavare med erforderlig sakkunskap och erfarenhet. I p. 8 a—b föreskrivs emellertid, att yrkesinspektören i regel skall utöva tillsyn över de största arbetsställena, samt att förste distriktsingenjör och distriktsingenjör skall tilldelas sådana större och medelstora arbetsställen, som med hänsyn till arbetets natur och arbetsförhållandena från skyddssynpunkt bör tillses av dessa befattningshavare. Vi tror att orden »största», »större och medelstora» i praktiken lätt leder till ett alltför schablonmässigt hänsynstagande till arbetsställets storlek vid tillsynens fördelning. Ett företag med relativt få anställda kan mången gång bedriva sådan verksamhet eller arbeta under sådana förhållanden att tillsynen däröver bör utövas av en kvalificerad tekniker. Å andra sidan kan arbetsställe med ett stort arbetarantal icke sällan erbjuda endast mycket enkla skyddsproblem. Vi anser att riktlinjerna för tillsynens fördelning mellan de tekniskt utbildade befattningshavarna bör ta hänsyn till, å ena sidan det av verksamhetens art och de förhållanden, varunder arbetet bedrivs, betingade

behovet av tekniskt kunnande och erfarenhet hos inspektionsförrättare, å andra sidan det kunnande och den erfarenhet, som kan förutsättas hos en inspekterande befattningshavare i viss tjänsteställning. I fråga om yrkesinspektörens egen tillsyn över arbetsställen måste givetvis därutöver hänsyn tas till yrkesinspektörens åligganden såsom chef. En utformning av tjänstgöringsföreskrifterna i nu berörda delar, så att hänsyn till arbetsställes storlek icke tillmättes sådan vikt vid tillsynsarbetets fördelning som p. 9 a—b kan ge anledning till, synes oss kunna leda till en noggrannare prövning av frågan, huruvida högre teknisk kompetens erfordras för inspektion av ett visst arbetsställe. Denna prövning skulle kunna resultera i, att i en del fall arbetsställen med större arbetarantal komme att tilldelas yrkesunderinspektör, inom vars tjänstgöringsområde arbetsstället är beläget. Härigenom skulle resemedel kunna sparas. (Från yrkesunderinspektörer har till utredningen framförts, att det skulle öka deras tillfredsställelse med arbetet, om de finge även något större arbetsställen att inspektera.) Vidare skulle de högre befattningshavarna kunna mera ägna sig åt sådana arbetsställen — även mindre — där tillsynen kräver högre teknisk utbildning. Vi förordar att arbetarskyddsstyrelsen tar utformningen av nu nämnda tjänstgöringsföreskrifter under omprövning.

Studieverksamhet för yrkesinspektionens personal

Redan 1937 års arbetarskyddskommitté föreslog som ett led i yrkesinspektionens effektivisering anordnande av utbildnings- och fortbildningskurser för inspektionens personal. Av 1938 års arbetarskyddskommitté föreslogs att hos yrkesinspektionens chefsmyndighet skulle inrättas en upplysnings- och utbildningsbyrå med uppgift bl. a. att anordna kurser med samma syfte. Intet av dessa förslag ledde emellertid till åsyftat resultat.

Arbetarskyddsstyrelsen har vid flera tillfällen påyrkat att medel måtte ställas till förfogande för att styrelsen skulle kunna centralt och i distrikten anordna utbildnings- och fortbildningskurser för yrkesinspektionens befattningshavare. En sådan verksamhet skulle enligt styrelsens uttalande kunna bidra till en rationalisering och effektivisering av yrkesinspektionens arbete och åstadkommande av en enhetlig tillämpning av arbetarskyddsföreskrifterna över hela landet. För innevarande budgetår begärde styrelsen i sin statframställning för yrkesinspektionen hösten 1954 att den för resemedel avsedda delposten av inspektionens omkostnadsanslag måtte ökas med 35.000 kronor för bestridande av kostnader för resor i samband med en sådan kursverksamhet. Yrkandet föranledde emellertid icke något förslag till riksdagen.

Nya material, nya maskinella och andra anordningar samt nya arbetsmetoder kommer ständigt till användning inom produktionslivet. Var och en av dessa faktorer medför nya arbetarskyddsproblem. Det är därför av synnerligen stor vikt att de av inspektionens befattningshavare som har att

utöva inspektion på arbetsställen får tillfälle att följa den tekniska utvecklingen. Även om de i viss mån kan göra detta genom självstudier av facklitteratur och genom vad de inhämtar i samband med inspektionsbesök är detta otillräckligt. I viss men dock mycket begränsad utsträckning har befattningshavare vid inspektionen fått tillfälle att deltaga i utbildningskurser och demonstrationsdagar angående tekniska frågor, anordnade av statliga institutioner, enskilda organisationer och privatföretag. Arbetarskyddsstyrelsen har haft mycket begränsade möjligheter att bekosta befattningshavares resor för deltagande i sådan studieverksamhet. Inspektionens personal bör i avsevärt större utsträckning än hittills få tillfälle att vidmakthålla och ytterligare förkovra sina tekniska och yrkeshygieniska insikter. Vi föreslår därför att medel ställs till arbetarskyddsstyrelsens förfogande för anordnande och främjande av studieverksamhet bland yrkesinspektionens personal. Medlen avses till största delen komma att åtgå till bestridande av resekostnader i samband med kurser och demonstrationsdagar. Men även kursavgifter, i den mån avgiftsfrihet ej kan utverkas, samt kostnader för anordnande av kurser etc. bör kunna utgå av dessa medel. Med hänsyn till medlens huvudsakliga användning föreslås att medelsanvisningen ges formen av en ökning av resemedelsposten i yrkesinspektionens omkostnadsanslag. Vi föreslår att beloppet tillsvidare, intill dess erfarenhet vunnits, måtte fastställas till 25.000 kronor per budgetår.

Inspektionsbesök m. m.

I detta avsnitt behandlas vissa av bestämmelserna om inspektionsbesök m. m., i första hand de som avser kontakten mellan yrkesinspektionens befattningshavare och skyddsombud samt systemet med inspektionsbok.

Vid den kritik som från fackföreningshåll riktats mot yrkesinspektionen har gjorts gällande, att skyddsombud i åtskilliga fall icke kallats att närvara vid inspektioner samt att skyddsombuden icke i tillräcklig omfattning fått besked om vad som utrönt vid inspektionsbesöken och de åtgärder som från inspektionens sida påkallats och vidtagits med anledning av sådana rön.

I den mån denna kritik bemötts av befattningshavare i arbetarskyddsverket har detta i stort sett skett enligt följande: Yrkesinspektionens personal är angelägen om att skyddsombud skall deltaga i inspektionsförrättning. För tillsynen mycket värdefulla upplysningar om olycksfallstillbud och sanitära förhållanden etc. har ofta lämnats av skyddsombud, som medföljt inspektionsförrättare vid dennes rond på ett arbetsställe. Att skyddsombud följer med den inspekterande tillmäts också stort psykologiskt värde. Det händer emellertid att förrättning sker utan att skyddsombud deltagar däri. I åtskilliga av dessa fall beror detta på att skyddsombud icke finnes. Ett tidigare skyddsombud har kanske slutat och nytt ombud icke utsetts. De inspekterande är instruerade att i sådana fall söka få någon annan av arbets-

tagarna att medfölja på inspektionsronden. Ännu vanligare är emellertid att skyddsombudet har sitt fria skift eller är på måltidsrast eller befinner sig på en så avlägsen del av arbetsplatsen, att väntan på honom skulle fördröja inspektionen alltför mycket; även i sådana fall skall inspektionsförrättaren söka få någon annan av arbetstagarna att följa med. Det är emellertid icke alltid någon annan arbetstagare kan förmås att inträda som vikarierande skyddsombud. Slutligen händer naturligtvis att den inspekterande glömmet att kalla skyddsombud till förrättningen. Det kan också inträffa, att ombudet icke anmodas medfölja, när inspektionen företas av speciell anledning och den inspekterande kan antaga, att skyddsombud icke skulle vilja deltaga i förrättningen. Någon avsikt att negligera skyddsombuden har icke funnits. Vi har ej ansett lämpligt att utreda, om och i så fall av vilken orsak befattningshavare hos yrkesinspektionen underlåtit att söka kontakt med skyddsombud eller andra representanter för arbetstagarna. Avgörande för detta ställningstagande har varit att en sådan undersökning kunde möjligt inverka på det framtida goda samarbetet, som utredningen betraktar som en viktig förutsättning för arbetarskyddets effektivisering.

Enligt 40 § arbetarskyddslagen »skall» på arbetsställe, vid vilken regelbundet sysselsätts minst fem arbetstagare, där ej särskilt förhållande berättigar till undantag, bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud. Skyddsombud bör, där så finnes påkallat, utses jämväl på arbetsställe med mindre än fem arbetstagare. Emellertid är underlåtenhet av arbetstagarna att själva eller genom någon lokal organisation utse skyddsombud icke förbunden med någon straff- eller annan påföljd. Hela skyddsombudsinstitutionen bygger sålunda på arbetstagarnas frivilliga medverkan. För vår del vill vi icke påyrka någon ändring i detta avseende. Det synes oss dock angeläget att arbetstagarorganisationerna mera aktivt än hittills propagerar för att arbetstagarna skall bevaka sina intressen genom att utse skyddsombud och tillse att vakanser i fråga om ombudsskapet icke uppkommer.

Efter medgivande av arbetarskyddsstyrelsen må inom vissa verksamhetsområden utses s. k. regionala skyddsombud. Då detta system inom yrkesområden, där medgivande därtill ej lämnats kan väntas medföra en mera aktiv insats i skyddsarbetet från arbetstagarhåll, vore det enligt vår åsikt önskvärt att arbetarskyddsstyrelsen fortsättningsvis ej ansåge sig bunden vid sådan restriktivitet beträffande medgivande av denna art som hittills.

I de fall, då ett skyddsombud av en eller annan anledning icke deltagit i inspektionsförrättning, bör ombudet kunna ta reda på det viktigaste av vad som förevarit vid förrättningen genom att läsa anteckningarna därom i inspektionsboken och i de skrivelser, vilka med anledning av inspektionen tillställts arbetsgivaren från yrkesinspektionen. Sådana skrivelser skall enligt 69 § arbetarskyddskungörelsen biläggas inspektionsboken eller på lämpligt sätt förvaras tillsammans med denna, vilken skall förvaras

lätt tillgänglig. Enligt 64 § samma kungörelse äger skyddsombud taga del av inspektionsboken och skrivelser av nyss nämnd art.

Tyvärr brister arbetsgivare stundom i fullgörandet av nu berörda skyldigheter. Inspektionerna kommer så relativt sällan, att inspektionsboken lätt blir undanlagd och t. o. m. bortglömd. Det händer att skrivelser från inspektionen i stället för att biläggas inspektionsboken förvaras av någon tjänsteman, som skall handlägga av inspektionen framförda yrkanden, eller insorteras bland företagets allmänna korrespondens.

Ofta händer nog också att skyddsombud drar sig för att besvära arbetsledningen med en begäran om att få se inspektionsboken och denna bilagda skrivelser. Ombudet kommer måhända därigenom att sakna kunskap om att inspektion skett samt om de råd, anvisningar och förelägganden av yrkesinspektionen som lämnats i form av anteckning i inspektionsboken. Råd, anvisningar eller »annat skriftligt meddelande som avlåtits till arbetsstället i skyddsfråga» och sålunda lämnats i annan form än genom anteckning i inspektionsboken skall däremot bringas till ombudets kännedom genom inspektionens försorg enligt 67 § arbetarskyddskungörelsen. Däri föreskrives att tillsynsorgan kostnadsfritt skall tillställa skyddsombud eller skyddskommitté avskrift av sådant meddelande.

Vad som avses med skriftligt meddelande »i skyddsfråga» är rätt oklart. Enligt ett uttalande av 1938 års arbetarskyddskommitté (SOU 1946:60 s. 537) innefattas däri »alla de skriftliga meddelanden, som tillsynsorgan avlåtits till arbetsstället i frågor rörande arbetets sundhet och säkerhet». Det torde ha avsetts att stadgandena om avskrift till skyddsombud enligt 67 § och stadgandena i kungörelsens 69 §, om förvaring i inspektionsboken eller tillsammans med boken av skrivelser till företaget, skall gälla samma slags meddelanden. 1938 års kommitté föreslog att yrkesinspektionen skulle vara skyldig att kostnadsfritt tillställa skyddsombud avskrift av sådana meddelanden endast i de fall, då skyddsombudet hos inspektionen *begärt* att få dessa avskrifter. Den föreslagna inskränkningen i delgivningsregeln intogs emellertid icke i arbetarskyddskungörelsen. Det oaktat har kungörelsens föreskrifter om sådan delgivning utan framställning från skyddsombudets sida i praktiken kommit att tillämpas endast i begränsad omfattning.

Nu berörda förhållanden har föranlett oss att överväga andra metoder för meddelande i skriftlig form av de råd och anvisningar m. m. som lämnas vid inspektionsbesök. Vid dessa överväganden har vi även funnit anledning att se på omfattningen och arten av de skriftliga meddelanden som nu lämnas från yrkesinspektionen till arbetsgivare.

Genom arbetarskyddsstyrelsens förmedling har yrkesinspektörerna anmodats lämna uppgift om vilka slag av meddelanden från yrkesinspektionen som under åren 1952 och 1953 tillställts arbetsgivare i vissa kommuner (för I distriktet har i stället anmodan avsett skrivelser till arbetsgivare inom vissa yrkesgrupper). Ehuru svaren på denna fråga är uppställda på

olika sätt, kan man få fram följande »katalog» över skrivelserna till arbetsgivare:

- 1 a) Inspektionsmeddelanden, som icke införts i inspektionsboken
- b) Övriga skrivelser i samband med verkställd inspektion
- c) Skrivelser angående planerat inspektionsbesök
- 2 a) Dispenser och avslag å dispensansökn. betr. minderårigs användande i arbete
- b) Övriga skrivelser betr. minderåriga
- 3 Kvinnors användande i nattarbete
- 4 Inträffade olycksfall
- 5 a) Anmärkningar betr. ångpanna
- b) Påminnelser om besiktning av ångpanna, uppskov med besiktning samt skrivelser om andra tryckkärl
- 6 a) Anmärkningar betr. hissar och andra lyftinrättningar
- b) Påminnelse etc. betr. hissbesiktning
- c) Tillstånd att utföra hissanläggning
- 7 a) Förhandsgranskning av förslag till ny- eller ombyggnad av arbetslokal
- b) D:o d:o betr. personalrum
- 8 Arbetstidsjournal och andra arbetstidsfrågor
- 9 Åtalsfrågor
- 10 Övriga skrivelser

I samtliga fall utom två (II och X distrikten) har yrkesinspektörerna också redovisat antalet skrivelser inom olika grupper. Två distrikt har icke lämnat sådana uppgifter, och uppdelningen efter skrivelsernas innehåll är gjord efter olika grunder i de distrikt, varifrån antalsuppgifter lämnats. På grund härav och framför allt med hänsyn till den ringa representativitet, som uppgifterna kan tillmätas, går vi icke närmare in på fördelningen på olika skrivelsetyper. Nämnas bör dock att inspektionsmeddelanden o. dyl. — typ 1 a)—c) — icke motsvarar mer än cirka 6 % för I distriktet och i genomsnitt cirka 20 % för övriga distrikt av hela antalet skrivelser till arbetsgivare inom de av undersökningen berörda yrkesgrupperna och kommunerna.

Samtliga yrkesinspektörer har uppgivit, att inspektionsmeddelanden, som icke införts i inspektionsboken, delgivits skyddsombuden genom avskrift av yrkesinspektionens skrivelser därom. I övrigt har skrivelser till arbetsgivarna endast i vissa fall delgivits skyddsombuden genom yrkesinspektionen. Det synes icke finnas någon för samtliga distrikt gemensam praxis i fråga om vilka meddelanden av sistnämnda art som skall delges skyddsombud.

Skyddsombudens intresse för sin uppgift skulle troligen kunna stimuleras genom att ombuden i större utsträckning än nu tillställdes avskrifter av

yrkesinspektionens skrivelser till arbetsgivare. Ombuden skulle därigenom få bättre kännedom om huruvida och i vad mån deras egna hänvändelser, vid inspektioner eller i andra sammanhang, föranlett åtgärder av yrkesinspektionen. De finge även veta, om riskmoment och behov av skyddsåtgärder eljest blivit föremål för överläggningar mellan inspektionen och arbetsgivare, samt resultatet av sådana överläggningar. Den fullständigare bild av inspektionens verksamhet, de på så sätt komme att få, skulle måhända även skapa en bättre förståelse för inspektionens arbetsbelastning och intresse för förhållandena på arbetsplatsen.

Enligt vår åsikt skulle man emellertid skjuta betydligt över målet, om man föreskrev skyldighet för inspektionen att ge skyddsombuden avskrifter av samtliga skrivelser till arbetsgivare. I dessa skrivelser förekommer ofta mycket ingående resonemang om vilkendera av flera tänkbara skyddsåtgärder som i första hand bör vidtas för att undanröja eller minska en viss risk. Att ge ombuden avskrifter av skrivelser av detta slag med tillhörande ritningar etc. skulle innebära en högst avsevärd ökning av yrkesinspektionens arbetsbelastning. Det skulle även innefatta sådana krav på skyddsombudens tid och arbetsvillighet att man kunde riskera, att ombudens intresse för sin uppgift minskades.

En prövning av skälen för och emot en utökning av den delgivning som nu sker i fråga om en del av de i den på sid. 58 intagna »katalogen» angivna skrivelsetyperna finner vi ge vid handen att en viss sådan utökning bör ske.

Vad först angår grupp 1 framstår det som givet, att inspektionsmeddelanden, som icke införts i inspektionsboken, och övriga skrivelser i samband med verkställd inspektion bör delges **skyddsombuden**; detta sker redan nu regelmässigt. Mera tveksam kan man ställa sig i fråga om undergruppen 1 c). Skrivelser angående planerat inspektionsbesök sändes i regel endast när inspektionen vill försäkra sig om att vid besöket träffa viss representant för arbetsgivaren. Det synes mest tilltalande att, om arbetsgivare på förhand får veta tiden för ett planerat besök, även skyddsombuden underrättas därom.

Vissa frågor angående dispens för användande av minderåriga i arbete avgörs av arbetarskyddsstyrelsen. Dessa ärenden och besluten däri kommer i regel till arbetstagarorganisationernas kännedom i annan ordning. Delgivning genom yrkesinspektionen av inspektionens och styrelsens beslut synes därför icke erforderlig annat än undantagsvis. Vi avser med detta undantag bifall eller avslag på ansökan om tillstånd enligt kungörelsen den 6 maj 1949 om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten; i sådant fall bör skyddsombud erhålla del av styrelsens beslut, enär en sådan underrättelse kan utgöra viss garanti för efterlevnaden av ifrågavarande bestämmelser. Skrivelser om läkarbesiktning av minderåriga samt arbets-

böcker för sådana arbetare etc. torde icke vara av sådant intresse ur skyddsombudens synpunkt att delgivning därav bör påfordras.

I viktigare ärenden rörande kvinnors användande i arbete är fackorganisationerna regelmässigt i tillfälle att framföra sina synpunkter innan dispensansökningar avgörs, och särskild anledning att delge skyddsombuden skrivelser i sådana ärenden genom yrkesinspektionens försorg torde i regel icke föreligga.

Skrivelser till arbetsgivare angående olycksfall i arbete och yrkessjukdomar synes böra delges skyddsombud i de fall, då skrivelserna innehåller råd, anvisningar, förelägganden eller förbud, eller då yrkesinspektionen eljest finner ur skyddssynpunkt angeläget att bringa omständighet i samband med olycksfall eller yrkessjukdom, som inträffat på en arbetsplats, till arbetstagarnas kännedom.

En mycket betydande del av korrespondensen med arbetsgivare avser ångpannor och andra tryckkärl samt hissar och andra lyft- och transportanordningar (grupperna 5 och 6). Härvidlag torde anledning att föreskriva skyldighet för yrkesinspektionen att tillställa skyddsombud avskrift av skrivelser till arbetsgivare endast föreligga i vissa undantagsfall, som anges i det följande. Sådana anordningar skall enligt särskilda bestämmelser regelbundet inspekteras av särskilda besiktningsmän, som icke är befattningshavare hos yrkesinspektionen. Inspektionen skall emellertid öva tillsyn över denna besiktning, och denna tillsyn sker till allra största del genom korrespondens med besiktningsmän och arbetsgivare. För att få en fullständig bild av ett sådant ärende kräves tillgång till ritningar, besiktningsintyg och protokoll och dessutom fordras speciella tekniska fackkunskaper. När en sådan anordning installerats, skall i regel vid densamma finnas en skylt eller dylikt, utvisande när anordningen senast besiktigats, eventuellt särskilda villkor för dess användande etc., eller också skall motsvarande uppgifter kunna läsas i en på arbetsplatsen förvarad protokolls- och anteckningsbok. Att generellt kräva avskrifter av inspektionens skrivelser i hithörande ärenden för skyddsombudens underrättande synes oss innebära allt för stora krav på inspektionen. För vissa fall, nämligen då inspektionens skrivelser innehåller förbud mot användande av viss anordning eller upphävande av tidigare meddelat förbud, synes det emellertid angeläget att skyddsombuden underrättas därom.

Beträffande företagens ny- och ombyggnadsplaner (grupp 7) bör beaktas arbetstagarnas intresse av att de lokaler, i vilka de skall arbeta, är anordnade så, att de erbjuder såväl minsta möjliga risk för yrkesskador som största möjlighet till trivsel i arbetet. Samma sak gäller beträffande personalrum och liknande. Om skyddsombuden finge del av yrkesinspektionens skrivelser angående förhandsgranskning av byggnadsplaner kunde de på ett relativt tidigt stadium framföra sina synpunkter till arbetsgivaren och yrkesinspektionen. Ofta brukar arbetsgivare i eget intresse vid lämplig

tidpunkt, innan ny- eller ombyggnadsplaner realiseras, låta någon sakkunnig person demonstrera planerna för arbetstagarna eller representanter för dem samt ta del av de synpunkter som framförs vid demonstrationen eller med anledning av denna. Vi förordar därför icke någon skyldighet för yrkesinspektionen att delge skyddsombud sina skrivelser angående förhandsgranskning av byggnadsplaner. Vi utgår emellertid från att yrkesinspektionen skall ombesörja sådan delgivning i de fall, då särskild anledning därtill föreligger. Detta kan vara fallet t. ex. om inspektionen maximerat antalet personer, som får sysselsättas i viss arbetslokal, eller eljest lämnat sådan speciell föreskrift för en lokals utnyttjande som bör komma till arbetstagarnas kännedom.

Huruvida skyddsombud skall tillställas avskrifter av inspektionens skrivelser rörande arbetstidsjournaler och andra arbetstidsfrågor synes böra avgöras från fall till fall. Därvid bör beaktas arbetstagarnas möjlighet att på annat sätt följa ärenden av detta slag. (Arbetstagarna har bl. a. möjlighet att genom utsedd representant ta del av arbetstidsjournalerna).

Endast i undantagsfall har yrkesinspektionen hittills delgivit skyddsombud sina skrivelser i åtalsfrågor. (Med åtalsfrågor torde yrkesinspektörerna ha avsett dels skrivelser till arbetsgivare med hot om anmälan till åtal, därest föreskrift av inspektionen icke efterföljes, dels ock åtalsanmälningar samt skrivelser med begäran om polisutredning. I vissa fall har till denna grupp också hänförs skrivelser till polismyndighet med begäran om delgivning med arbetsgivare genom polismyndighetens försorg av föreläggande eller förbud.) En yrkesinspektör har ifrågasatt, om yrkesinspektionen äger rätt att lämna skyddsombud avskrift av sådana skrivelser. En annan yrkesinspektör har avrått från underrättelser till skyddsombud i dylika fall med motivering att detta endast skulle verka negativt i fråga om samarbetet på arbetsplatsen.

För vår del anser vi önskvärt att skyddsombuden får tillfälle att följa inspektionens arbete även i de undantagsfall, då råd och anvisningar från inspektionen negligerats av arbetsgivare och då inspektionen för att få rättelse till stånd nödgas tillgripa föreläggande, förbud och anmälan till åtal. Kännedom om att inspektionen tillgriper de kraftåtgärder som den äger vidtaga, när verkligt behov därav föreligger, kan enligt vårt förmenande öka arbetstigarepartens tilltro till inspektionen och arbetarskyddsverksamheten överhuvud. Vi kan icke finna något legalt hinder mot att delge skyddsombuden innehållet i nu berörda skrivelser. Ej heller torde ovan nämnda farhågor beträffande samarbetet på arbetsplatsen böra tillmätas avgörande betydelse i sådana fall. Vi förordar därför att skyddsombud genom inspektionens försorg skall erhålla avskrift av skrivelser, innehållande föreläggande eller förbud, oavsett om skrivelserna tillställs arbetsgivare direkt eller genom polismyndighet, ävensom anmälningar till åtal. Däremot synes fram-

ställningar om polisutredning såsom avseende endast förberedande åtgärder icke böra delges skyddsombuden.

I fråga om andra skrivelser än de, som kan föras under nu angivna grupper, bör liksom hittills vederbörande yrkesinspektör från fall till fall avgöra, om skyddsombuds underrättande om skrivelserns innehåll kan vara till fördel för arbetarskyddet.

De fall, där vi enligt det nu anförda förordar en utökning av yrkesinspektionens nuvarande arbete med att tillställa skyddsombud avskrift av skrivelser från inspektionen, är i praktiken relativt få. En sådan utökning skulle därför icke medför sådan ökning av inspektionens arbetsbörda att detta behöver beaktas vid beräkning av personal- och medelsbehov för inspektionen. Föreskrifter med här ovan angivet innehåll synes lämpligen kunna inarbetas i arbetarskyddsstyrelsens tjänstgöringsföreskrifter för yrkesinspektionens befattningshavare; ändring av 67 § arbetarskyddskungörelsen torde icke vara erforderlig.

Redan i början av detta avsnitt berördes att införandet i inspektionsbok av anteckningar om vad som förevarit vid inspektionsförrättning ofta kunde ta avsevärd tid i anspråk. På grund härav måste inspektionsförrättare i en del fall göra avsteg från det nu som huvudregel gällande stadgandet, att notering skall göras vid själva förrättningen. Han medför då inspektionsboken från arbetsplatsen för att göra sina anteckningar i boken vid senare tidpunkt och därefter återställa boken till företaget. Dessa förhållanden har föranlett oss att överväga en ändring av den form för inspektionsbok som innefattas i gällande bestämmelser därom, så att det skall bli lättare för inspektionsförrättarna att förlägga tiden för utskrift av inspektionsmeddelanden till annat tillfälle än själva inspektionsförrättningen. Vi har också sökt skapa bättre garanti än hittills för att skyddsombud skall få kännedom om det viktigaste av vad som förekommit vid inspektionsförrättning, vid vilken ombudet av någon anledning icke varit närvarande. Vid ombyte av skyddsombud bör det nytillträdande ombudet ha tillgång till en överskådlig redogörelse för inspektionens dittillsvarande kontakter med arbetsplatsen, i den mån detta är av vikt för skyddsombudets arbete. Främst av dessa skäl synes det önskvärt att till en serie, tillgänglig för såväl arbetsledning som skyddsombud, sammanföres skriftliga inspektionsmeddelanden — vare sig de lämnas vid inspektionsförrättning eller senare — med de övriga meddelanden till företaget, av vilka vi enligt förestående ansett skyddsombuden böra erhålla avskrift genom yrkesinspektionens försorg.

Vid våra överväganden har vi ur ovan angivna synpunkter funnit lämpligt att bibehålla systemet med inspektionsbok men ge detsamma en annan utformning. Vi förordar att inspektionsboken, vilken nu är försedd med fast inhäftade blad, skall ersättas med en pärm, försedd med anordning för insättning av lösa blad. I denna pärm skall i original och i nummerföljd insättas samtliga skriftliga meddelanden från yrkesinspektionen om besök

på arbetsplatsen och om därvid gjorda iakttagelser samt råd och anvisningar, som inspektionsförrättaren funnit böra lämnas i skrift, ävensom de övriga skrivelser från inspektionen (föreläggande, förbud m. m.) av vilka skyddsombud enligt det föregående skall tillställas avskrift.

I ett stort antal fall ger inspektionsförrättning icke anledning till annat skriftligt meddelande till företaget än en notering att inspektion ägt rum.

Som inspektionspärm bör arbetsgivare kunna använda lösbladspärm av vilken som helst av de i bruk vanliga pärmtyperna. Önskvärt är att yrkesinspektionen kostnadsfritt tillställer arbetsgivare vid företag, där inspektionsbok enligt gällande bestämmelser skall finnas, en etikett med lämplig text (»Inspektionsmeddelanden från yrkesinspektionen» el. dyl.), avsedd att fastklistras på pärmens rygg, samt ett försättsblad med erforderliga informationer.

Det kan ibland vara lämpligt att även andra skrivelser från yrkesinspektionen till ett företag än de, vilka enligt förestående skall rubriceras som inspektionsmeddelande och i avskrift delges skyddsombud, förvaras i inspektionspärmen eller i anslutning till densamma. I andra fall, särskilt om antalet sådana skrivelser är mycket stort eller om skrivelser med därtill eventuellt hörande ritning etc. bör vara lätt tillgängliga för annan tjänsteman än den som har ansvaret för inspektionspärmen, kan det vara fördelaktigare ur arbetssynpunkt att skrivelserna förvaras på annan plats än inspektionspärmen.

Vi sammanfattar våra förslag i detta avsnitt på följande sätt:

1) Skyddsombuden skall i större utsträckning än nu är fallet delges yrkesinspektionens meddelanden till arbetsgivare genom att avskrifter tillställas ombuden genom inspektionens försorg. Detta skall gälla

de meddelanden som lämnats vid inspektionsbesök, oavsett om skyddsombud närvarit vid förrättningen eller ej;

andra meddelanden i anledning av inspektion, vilka efter förrättningen tillställts arbetsgivaren, inklusive förelägganden och förbud enligt arbetarskyddslagen och detta även i de fall, då meddelande delges arbetsgivaren genom polismyndighets försorg;

meddelanden angående tid för kommande inspektionsbesök, i de fall då sådana meddelanden tillställs arbetsgivare;

meddelanden angående bifall eller avslag å ansökan om dispens för minderårigs användande i vissa farliga arbeten;

meddelanden att anmälan till åtal skett eller kommer att ske, därest rätelse i missförhållande, som påtalats av inspektionen, icke kommer till stånd, samt slutligen

andra meddelanden från inspektionen i de fall, då yrkesinspektionen finner meddelandena böra komma till arbetstagarnas kännedom. I många fall synes avskrift av meddelandet kunna ersättas med en notis till skyddsombudet om att meddelande av visst slag tillställts arbetsgivaren.

2) Den nu använda inspektionsboken ersätts med en inspektionspärm för lösa blad, i vilken samtliga meddelanden som avses under 1) här ovan skall insättas i original och i nummerföljd. Inspektionsmeddelande skall utskriv-
 vas vid besök på arbetsplats endast om detta kan ske utan nämnvärd tids-
 utdräkt; i samtliga övriga fall skall meddelande skrivas och tillställas före-
 tagsledning och skyddsombud efter inspektionsförrättningen.

Nu framlagda förslag behöver icke föranleda några ändringar i arbetar-
 skyddsförfattningarna; termen »inspektionsbok» i författningarna kan
 täcka den av oss föreslagna inspektionspärm med däri insatta inspek-
 tionsmeddelanden. Erforderliga anvisningar kan införas i arbetarskydds-
 styrelsens tjänstgöringsföreskrifter för yrkesinspektionens befattnings-
 havare och styrelsens föreskrifter rörande den kommunala tillsynen å ar-
 betarskyddslagstiftningens efterlevnad.

Kostnaderna för tryckning av vid förslaget genomförande erforderliga
 nya blanketter och för gratisutdelning av vissa av dem till arbetsgivare vid
 uppläggning av de nya inspektionspärmarna (vilka icke skulle tillhandahåll-
 las av staten) blir relativt ringa. Vi beräknar att dessa kostnader för det
 första budgetåret, under vilket det nya systemet skulle tillämpas, kommer
 att uppgå till cirka 1.000 kronor och i fortsättningen blir mycket ringa.

Inspektionsfrekvensen

I diskussionen om yrkesinspektionens verksamhet har fästs stort avse-
 ende vid inspektionsfrekvensen, dvs. den genomsnittliga tidsintervallen mel-
 lan två på varandra följande inspektionsbesök vid samma arbetsställe. I åt-
 skilliga fall har gjorts gällande att inspektionsfrekvensens längd, vilken un-
 der senare år rört sig mellan 2 och 3 år, är ett bevis på bristande effektivitet
 hos yrkesinspektionen. I detta sammanhang har också dragits fram sär-
 skilda fall, där ett arbetsställe icke varit föremål för inspektionsbesök un-
 der avsevärt längre tid.

Det bör därvid beaktas att inspektionsfrekvensen endast ger ett kvanti-
 tativt mått på inspektionsverksamheten och att den även i detta hänseende
 ger en rätt ofullständig bild. Den redovisar endast antalet under ett år be-
 sökta arbetsställen i relation till hela antalet arbetsställen som skall inspek-
 teras och påverkas icke av den tid och det arbete som nedlagts på besöken,
 resorna dit och för- och efterarbetet i samband med besöken. Då den är
 byggd på stora tal, avseende förhållandena inom riket i dess helhet, sker
 emellertid en utjämning, som kan göra frekvenstalet värdefullt som under-
 lag för en diskussion om yrkesinspektionens verksamhet.

Inom yrkesinspektionen har ibland talats om »pinnajakten» som benäm-
 ning på en inspekterande befattningshavares strävan att på bekostnad av
 grundligheten söka hinna med så många inspektionsbesök som möjligt för
 att kunna visa en mycket hög besöksiffra. Såväl yrkesinspektörer som an-
 dra inspekterande befattningshavare har uttalat sitt avståndstagande från

en sådan strävan. Det är enligt dessa uttalanden viktigare att inspektionsarbetet utförs på bästa möjliga sätt, trots att antalet inspektionsbesök därigenom blir mindre.

Vi ansluter oss till sistnämnda resonemang. Å andra sidan finner vi önskvärdt att inspektionsbesöken ökas utan att grundligheten eftersättes.

Om inspektionsfrekvensen är över 2 år måste detta, då många arbetsställen enligt statistiken besöks flera gånger på ett år, betyda att för ett avsevärt antal arbetsställen tiden mellan två på varandra följande inspektionsbesök är betydligt längre än medelsiffran.

Att arbetsställen besöks med så olika mellantid beror på flera faktorer. Innan en inspektionsförrättare beger sig ut på en inspektionsresa, går han i registren igenom de arbetsställen som ligger under hans tillsyn och de anteckningar som finns om förhållandena på dessa arbetsställen. Han väljer ut de arbetsställen han avser att besöka med hänsyn till förekomsten av material, arbetsmaskiner och andra anordningar eller arbetsförfarande, som innebär särskild risk för yrkesskador, komplicerade eller såsom otillfredsställande betecknade lokalförhållanden samt uppgifter om förändringar i nämnda hänseenden efter senaste inspektionsbesök. Han skall därutöver beakta längden av den tid som förflutit sedan arbetsstället senast inspekterats. Han har därjämte att söka tillse att bästa möjliga inspektionseffekt utvinnes med minsta möjliga åtgång av inspektionens resemedel. Det åligger yrkesinspektör att övervaka att de inspektionsresor som företas av honom underordnad personal planläggs på bästa sätt. Som hjälpmedel vid denna övervakning använder yrkesinspektören ovannämnda registeruppgifter samt markeringar av inspektionsbesök på kartor hos inspektionen. I många fall måste emellertid en inspektionsresa och besök vid arbetsstället ske med hänsyn till andra faktorer än de ovan nämnda. Besök på en arbetsplats kan påkallas av där inträffat olycksfall. I andra fall besöks en arbetsplats oftare, därför att inspektionen anser sig böra tillmötesgå framställning från företagsledare, skyddsombud eller annan om sådant besök. Allt detta gör att arbetsställena kommer att besökas med mycket olika mellanrum.

Inom arbetarskyddsstyrelsen har föreslagits att planläggningen av inspektionsbesök skulle underlättas genom att arbetsställena indelades i olika grupper efter en bedömning av behovet av inspektionsbesök vid varje särskilt arbetsställe. Exempelvis skulle arbetsställen, vilka anses böra besökas minst en gång om året, hänföras till en grupp och arbetsställen, där besök bör ske minst vartannat år, till en annan grupp. Övriga arbetsställen, vid vilka längre uppehåll mellan besöken anses kunna godtagas, skulle i så fall räknas till en tredje grupp. I registren över arbetsställen skulle för varje arbetsställe genom en bokstav eller siffra markeras till vilken grupp arbetsstället hänförts. — Då en sådan anordning skulle kunna medverka till att behovet av rutinbesök tillgodosåges i fråga om arbetsställen, där större

behov av sådana besök föreligger, har vi intet att erinra mot detta förslag. Om det realiserar sig bör emellertid arbetarskyddsstyrelsen ge yrkesinspektörerna anvisningar, som leder till att grupperingen av arbetsställena sker efter i stort sett samma grunder i alla inspektionsdistrikt (jfr s. 140).

I kap. 3 redovisas ett förslag till ändrad arbetsfördelning mellan den allmänna yrkesinspektionen och de kommunala tillsynsmännen. Detta förslag väntas bl. a. resultera i en nettoöverflyttning av ett avsevärt antal arbetsställena med enklare skyddsproblem från den allmänna yrkesinspektionen till kommunal tillsyn. Redan denna överflyttning kommer, om den allmänna yrkesinspektionens personal ej minskas, att möjliggöra en mera tillfredsställande inspektionsfrekvens än nu.

I övrigt räknar vi med att ett realiserande av de förslag om ändrad distriktsindelning, ökning av yrkesinspektionens personal, anvisande av resemedel och anskaffande av instrument m. m. som framlägges i detta kapitel skall underlätta inspektionens arbete och därigenom öka möjligheterna att utan åsidosättande av erforderlig grundlighet förbättra inspektionsfrekvensen.

I detta sammanhang må erinras om att många av de större industriföretagen och även åtskilliga medelstora och mindre företag bedriver en fördömlig skyddsverksamhet. De har egna skyddsingenjörer, som ofta utslutande ägnar sig åt denna arbetsuppgift, samt energiska skyddskommittéer. De söker därjämte genom tävlingar, däri avsevärda penningpris utdelas av företaget, samt genom omfattande propaganda och information bland de anställda, speciellt de nyanställda, bringa ned olycksfalls- och yrkesskadefrekvensen. Denna strävan har fått mycket aktivt stöd från arbetsledarnas och arbetarnas sida. I åtskilliga fall har mycket goda resultat av denna samverkan mellan arbetsgivare och anställda kunnat redovisas. Sålunda har ett av de storföretag, som nedlagt mycket arbete på denna angelägenhet, kunnat redovisa en minskning av antalet olycksfall per 100 årsarbetare från 17,5 år 1944 till 0,6 år 1954. Till jämförelse må nämnas, att motsvarande medeltal för hela verkstadsindustrin enligt Sveriges Verkstadsförenings statistik var respektive 15,0 och 10,4.

Att många företag sålunda avdelat specialutbildade tekniker att övervaka arbetarskyddet innebär icke att yrkesinspektionen släppt kontakten med dessa företag. Inspektionsbesök företas, och yrkesinspektionen konsulteras såväl vid dessa besök som i andra sammanhang ofta av arbetarskyddsorganen vid företagen ifråga. Företagens egen skyddsverksamhet har det oaklat, särskilt som det här ofta gäller även företag med tusentals anställda och med mycket komplicerade arbetsprocesser, inneburit en betydande avlastning av yrkesinspektionens arbetsbörda. Ej minst med hänsyn till den propaganda som bedrivs av branschorganisationerna finns anledning att förmoda att allt fler av företagen kommer att ordna sitt arbetarskydd på

ett tillfredsställande sätt och att inspektionens arbete därigenom skall underlättas.

Föreläggande och förbud m. m.

I den kritik som riktats mot yrkesinspektionen har man framhållit, att inspektionen icke med tillräcklig kraft och med användande av de medel, som står till inspektionens förfogande, reagerat i fall, då inspektionens föreskrifter icke respekterats. I sin i inledningen nämnda interpellation anförde sålunda herr Gustafsson i Stockholm, att en del av yrkesinspektörerna tycktes hysa en närmast panisk förskräckelse mot att tillämpa lagens bestämmelser i berörda avseenden, detta trots att arbetsgivare visat den mest uppenbara nonchalans gentemot utfärdade föreskrifter. Han anförde såsom exempel, att vid ett företag, där de mest elementära hygieniska och för personalens trivsel nödvändiga anordningarna saknades, yrkesinspektionen i över 20 års tid hade lämnat arbetsgivaren ett otal muntliga och vid 14 tillfällen skriftliga anvisningar. Dessa hänvändelser hade ej föranlett någon åtgärd, och yrkesinspektionen hade icke meddelat något föreläggande enligt lagen.

I sin till underlag för departementschefens interpellationssvar liggande skrivelse anförde arbetarskyddsstyrelsens chef, att yrkesinspektörernas möjligheter att tillgripa lagens bestämmelse om tvångsåtgärder mot tredskande arbetsgivare inte utnyttjats i särskilt stor omfattning. Under åren 1949, 1950 och 1951 utfärdades av yrkesinspektörerna således 25, 31 resp. 28 förbud. Antalet förelägganden under motsvarande år var något mindre. Anledningen till att förbud och föreläggande inte utfärdats i större omfattning sammanhänge, framhölls det i skrivelsen, med den allmänna inställningen, att övertygelsens väg vore den riktiga i yrkesinspektörernas verksamhet. Att genom upplysningsverksamhet och propaganda främja strävandena att förekomma ohälsa och olycksfall i arbete samt mellan parterna åstadkomma samarbete i frågor rörande arbetets sundhet och säkerhet måste vara huvudregeln för yrkesinspektionens verksamhet. Härtill komme att den ringa storleken av de bötesbelopp, som i förekommande fall kunde utdömas, gjorde ett föreläggande eller förbud mindre effektivt och inte lämpligt att använda. Arbetarskyddsstyrelsen ansåge liksom yrkesinspektörerna att, om möjlighet till vitesföreläggande infördes, skulle påföljden bättre kunna anpassas till graden av föreliggande förseelse, varvid större utsikt till rättelse vore att vinna. Att det emellertid inom yrkesinspektionens verksamhet förekommit och förekomme fall, där tvångsåtgärder borde ha tillgripits, vore styrelsen väl medveten om. De fall som avsåges med detta yttrande vore sådana, då så svåra missförhållanden och yrkesrisker föreläge, att snabba åtgärder behövde vidtas eller då arbetsgivaren utan giltiga skäl ideligen uppsköt genomförandet av meddelade anvisningar.

Med anledning av vad i skrivelsen nämnts om arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektörernas åsikt om effekten av att genom föreläggande av vite skulle kunna framtvingas åtgärd, som ur arbetarskyddssynpunkt är påkallad, må erinras om att ett förslag av denna innebörd framlades av 1938 års arbetarskyddskommitté i dess betänkande SOU 1946:60 (se däri s. 47 och 593—595). Motiveringen för förslaget var i huvudsak följande. Enligt 1912 års arbetarskyddslag var förbud för arbetsgivare att fortsätta driften den enda möjligheten att framtvinga rättelse av ett av yrkesinspektionen påtalat missförhållande. Ville arbetsgivaren icke utsätta sig för risken av åtal, bleve han nödsakad att ställa sig förbundet till efterrättelse, vilket kunde medföra allvarliga ekonomiska konsekvenser icke blott för arbetsgivaren utan även för de vid företaget anställda arbetarna. Om med förbudet avsetts allenast att få ett relativt bagatellartat missförhållande avhjälpt, måste detta anses innebära en alltför kraftig påföljd. Vid sidan av förbudsförfarandet borde därför finnas ett vitesförfarande såsom en smidigare form för ingripande från yrkesinspektionens sida.

Arbetarskyddskommitténs förslag i nämnda avseende följdes emellertid icke vid departementsbehandlingen. Departementschefen anförde härom i proposition nr 298 till 1948 års riksdag (s. 266—267) bl. a. att, om yrkesinspektör förelagt ett vite och fråga uppkomme om vitets utdömande, domstol skulle pröva icke blott huruvida förutsättningarna för vitesföreläggandet varit för handen utan också skäligheten av vitesbeloppet. Förbuds- och vitesförfarandena komme därför i realiteten icke att uppvisa någon egentlig skillnad utom i det avseendet, att vid vitesförfarandet vederbörande yrkesinspektör skulle på förhand ange den påföljd, som enligt hans mening borde inträda för arbetsgivaren, om den påfordrade åtgärden icke vidtoges. Man kunde ur vissa synpunkter hysa tvekan om lämpligheten av att ge yrkesinspektören en dylik befogenhet. Av anförda skäl föreläge icke anledning att införa det föreslagna vitesförfarandet. Det kunde emellertid stundom synas mindre lämpligt att såsom påföljd för underlåtenhet att vidta en relativt obetydlig åtgärd stadga ett förbud, som kunde te sig orimligt vid jämförelse med den av yrkesinspektionen ifrågasatta åtgärden. Vid sidan av förbudsförfarandet borde därför införas en rätt för yrkesinspektör att förelägga arbetsgivare att vidta viss åtgärd till förekommande av ohälsa eller olycksfall. Underlåtenhet att efterkomma sådant föreläggande borde medföra straff på samma sätt som överträdelse av ett förbud. I sak innebure detta förslag i förhållande till kommittéförslaget ingen annan skillnad än att påföljden av underlåtenhet att efterkomma föreläggandet icke på förhand fixerats av vederbörande yrkesinspektör. Den psykologiska effekt, som ett sådant förhandsangivande kunde tänkas ha, syntes lika väl kunna vinnas genom att yrkesinspektören i föreläggandet angåve, att åsidosättande av detsamma kunde medföra åtal och straff. — I anslutning till departementsförslaget infördes i den nya arbetarskyddslagen bestämmelser

om sådana förelägganden och om straff för överträdelse därav i 53 § första stycket respektive 63 §.

Vi anser oss icke kunna upptaga till prövning det så nyligen som 1948 avvisade förslaget om införande av möjlighet för yrkesinspektörerna att genom vitesföreläggande söka trygga efterlevnaden av sina anvisningar och föreskrifter. Viktigast är enligt vår åsikt att de tvångsmedel, som nu finns, verkligen tillgrips i de fall, då rättelse i ett av yrkesinspektionen påtalat missförhållande ej kan erhållas på annat sätt och yrkesinspektionen finner sådan rättelse absolut böra ske. Av arbetarskyddsstyrelsens förut omnämnda yttrande framgår att styrelsen ansett att tvångsmedlen icke alltid utnyttjats, där så bort ske. Enligt vad vi inhämtat har styrelsen sedermera för yrkesinspektörerna framhållit angelägenheten av att tvångsmedlen utnyttjas i fall, för vilka de är avsedda. Att genom några i detalj gående föreskrifter om och när ett tvångsmedel skall tillgripas binda yrkesinspektörernas handlande är emellertid av olika skäl uteslutet. Beslut av berörd art måste grundas på yrkesinspektörernas omdöme och erfarenhet samt hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet.

I detta sammanhang bör framhållas, att det stundom kan vara orimligt att med föreläggande eller förbud söka framtvinga en arbetarskyddsåtgärd. Omständigheterna kan göra det omöjligt även för en arbetsgivare, som är angelägen om att få ett gott arbetarskydd vid sitt företag, att inom överskådlig tid vidta påyrkad åtgärd. Exempelvis kan ej blott bestämmelserna om byggnadstillstånd och den permanenta byggnadslagstiftningen utan även andra författningar och föreskrifter för lång tid framåt förhindra anordningar som innebär ett tillfredsställande arbetarskydd.¹ I sådana och andra fall kan föreläggande eller förbud resultera i en driftsnedläggelse med allvarliga ekonomiska och andra konsekvenser icke blott för företaget utan också för de anställda och för andra invånare i den kommun, vari företaget är beläget. I dessa sistnämnda fall måste yrkesinspektören företa en grannliga bedömning av skälen för och emot tvångsmedels användande. Klagomålen över att föreläggande eller förbud icke givits torde i en del fall ha berott på ofullständig kännedom om de förhållanden, som föranlett underlåtenheten att vidtaga dylika åtgärder. Det vore säkerligen för tilltron till yrkesinspektionen värdefullt om yrkesinspektionen i dylika fall sökte klarlägga orsaken till sitt ställningstagande för de vid företaget anställda.

¹ För att få en bild av den tidsutdräkt, som bestämmelserna om byggnadstillstånd kan ha medfört med avseende å sådana byggnadsprojekt, för vilka arbetarskyddssynpunkter ansetts böra beaktas vid tillståndsprövningen, har arbetarskyddsutredningen jämfört noteringar hos arbetsmarknadsstyrelsen och hos arbetarskyddsstyrelsen. Under tiden april 1950—januari 1954 remitterades 286 ansökningar angående byggnadstillstånd till arbetarskyddsstyrelsen för yttrande om projektens angelägenhet ur arbetarskyddssynpunkt. I 223 av dessa ärenden beviljades byggnadstillstånd. För dessa ärenden har räknats antalet dagar från och med den dag, då ärendet inkom till länsarbetsnämnd, och till och med den dag, då byggnadstillstånd utfärdats. I genomsnitt uppgick denna »handläggningstid» till 352 dagar. För 86 ärenden var tiden ifråga mindre än ½ år, för 67 ärenden ½—1 år, för 44 ärenden 1—2 år och för återstående 26 ärenden över 2 år.

Ifråga om alla anvisningar av större vikt som lämnats vid inspektionsbesök gäller att yrkesinspektionen bör söka förvissa sig om att anvisningarna iakttagits. Det är emellertid icke möjligt för inspektionens befattningshavare att efter relativt kort tid på nytt besöka alla de arbetsställen, vid vilka anvisningar lämnats under eller i samband med ett inspektionsbesök. Andra åtgärder måste därför tillgripas för kontroll av att anvisningar följts, exempelvis infordrande av uppgifter därom från arbetsgivare eller förfrågningar hos skyddsombud, kommunala tillsynsmän eller andra personer. När omständigheterna varit sådana, att anvisning skärpts till ett föreläggande, bör emellertid snarast möjligt efter utgången av den vid föreläggandet medgivna tidsfristen kontrollbesök ske, om ej på annat sätt vunnits visshet om att förelagd åtgärd vidtagits. Detsamma gäller givetvis om förbud mot arbetes fortsättande utfärdats. Sådana kontrollbesök bör enligt vår åsikt ges prioritet i förhållande till rutinbesök vid arbetsställen. Vidare bör åsidosättande av ett föreläggande eller förbud, där ej framkommer sådan anledning till åsidosättandet som omnämnts i slutet av nästföregående stycke, snarast möjligt anmälas till åtal. En konsekvens härav är att föreläggande eller förbud ej bör meddelas »som skrämshot» utan allenast i de fall, då yrkesinspektören verkligen avser att överlämna ansvarsfrågan till judiciell myndighet, om åtgärd ej vidtas av arbetsgivare. Om ett sådant kontrollförfarande som ovan nämnts tillämpades i större omfattning än nu synes vara fallet, skulle enligt vår uppfattning respekten för inspektionens vilja och dess förmåga att sätta kraft bakom sina anvisningar och förelägganden avsevärt öka.

I många fall avser inspektionsförrättares förslag till åtgärd vid en arbetsplats förhållanden av ringare betydelse, som ej kan motivera att föreläggande eller förbud tillgrips som sista åtgärd vid underlåtenhet att vidta av inspektionsförrättaren föreslagen åtgärd. Sådant förslag bör ej bedömas som annat än en information åt företagaren och arbetstagarna om anordningar för åstadkommande av mera trivsamma förhållanden för de anställda i samband med arbetet. Ordnanandet av dessa förhållanden är en angelägenhet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Inspektionen har härvidlag att fungera endast såsom uppslags- och rådgivare. Detta kan i en del fall behöva klargöras för skyddsombuden för att förebygga, att arbetarna anser ett negativt resultat av yrkesinspektionens förslag angående åtgärder av nu angiven art och uteblivande av tvångsmedels användning i sådana fall såsom bevis för bristande intresse från inspektionens sida.

Anskaffande av vid inspektion erforderliga instrument

Såväl arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektörerna som arbetarskyddsverkets personalorganisation har vid flera tillfällen framhållit att inspektionsarbetet blivit mindre effektivt i åtskilliga fall till följd av att inspek-

tionen vore mycket ofullständigt utrustad med de instrument som erfordrades för en objektiv bedömning av vissa säkerhets- och sundhetsproblem vid inspekterade arbetsställen.

I framställningen angående yrkesinspektionens medelsbehov för innevarande budgetår har arbetarskyddsstyrelsen angivit sin uppfattning angående det aktuella behovet av instrumentanskaffning och de beräknade kostnaderna för denna anskaffning genom nedan återgivna uppställning:

1) 3 st kontinuerligt registrerande koloxidindikatorer å 8.000 kronor	kr.	24.000
2) 11 st direktvisande, transportabla koloxidindikatorer m. tillbehör å 2.500 kronor	»	27.500
3) 1 st tub för kalibreringsgas till bef. koloxidindikator	»	80
4) 12 st transformatorer och likriktare för transportabla koloxidindikatorer å 150 kronor	»	1.800
5) 6 st utspädningsapparater till befintliga CO-metrar å 100 kronor	»	600
6) 3 st koloxidkolorimetrar å 130 kronor	»	390
7) 15 satser för konstaterande av koloxidförekomst enligt palladiumklorurmetoden å 20 kronor	»	300
8) 12 st pipetter jämte lådor och handpump för insamling av gas- och dammprover å 200 kronor		2.400
9) 15 st apparater för bestämning av syre i luft å 260 kronor	»	3.900
10) 12 st apparater för bestämning av koldioxid i luft å 260 kronor	»	3.120
11) 12 st kolorimetrar för bensol, tri, nitrösa gaser, klor, svavelväte m. m. å 400 kronor	»	4.800
12) 4 st d:o enbart för nitrösa gaser å 270 kronor	»	1.080
13) 12 st bullermätare å 830 kronor	»	9.960
14) 1 st luxmeter	»	435
15) 10 st lufthastighetsmätare å 400 kronor	»	4.000
16) 22 st rökpistoler å 40 kronor	»	880
17) 5 st slungpsykrometrar å 45 kronor	»	225
18) 11 st isolationsprovare å 350 kronor	»	3.850
19) 18 st kameror med tillbehör å 1.100 kronor	»	19.800
	Summa kronor	109.120

Styrelsen hemställde att för inköp av ifrågavarande instrument den del av yrkesinspektionens omkostnadsanslag som avsåg övriga expenser måtte ökas med 109.000 kronor.

I samma framställning anförde styrelsen att antalet koloxidförgiftningsfall i vårt land vore så stort att det tillsammans med den omständigheten, att den s. k. kroniska koloxidförgiftningen behövde ytterligare utforskas från medicinsk synpunkt, väl torde motivera, att en djupgående undersökning av koloxidförgiftningarnas uppkomst och förlopp vidtoges. Styrelsen föreslog anvisande för budgetåret 1955/56 av ett reservationsanslag av 220.000 kronor till utredning rörande koloxidförgiftningars uppkomst och förebyggande. Vid sina beräkningar angående det föreslagna anslaget storlek hade styrelsen icke medräknat kostnaderna för de instrument som erfordrades för att yrkesinspektionen skulle kunna utföra vissa för utredningen erforder-

derliga tekniska undersökningar. Anledning härtill vore att dessa instrument medräknats vid styrelsens ovan nämnda hemställan om ökning av inspektionens omkostnadsanslag för inköp av instrument (de återfinns i den här återgivna uppställningen under punkterna 1—7 och 15—16). Skulle sistnämnda hemställan icke bifallas, borde det för koloxidundersökningen äskade anslaget ökas med 59.550 kronor för inköp av de instrument som erfordrades för undersökningen eller till i runt tal 280.000 kronor.

I statsverkspropositionen upptogs icke någon ökning av yrkesinspektionens omkostnadsanslag för instrumentanskaffning. Med hänsyn härtill beräknade chefen för socialdepartementet kostnaderna för den föreslagna koloxidutredningen, vilken han tillstyrkte, enligt det högre alternativet. Kostnaderna borde fördelas på flera år, och för budgetåret 1955/56 föreslogs för ändamålet ett reservationsanslag av 100.000 kronor. Riksdagen beslöt i enlighet härmed. Yrkesinspektionen kommer härigenom att erhålla en instrumentutrustning av stort värde icke blott för koloxidutredningen utan även för inspektionens arbete i övrigt under avsevärd tid framåt.

De instrument som anskaffas för koloxidutredningen fyller emellertid yrkesinspektionens instrumentbehov endast till en del. Sålunda behövs instrument för uppmätning av förekomsten i luften i arbets- och andra lokaler av syre, bensin, trikloretylen, nitrosa gaser, klor, svavelväte, cyanväte, fosgen m. m. För bestämning av risker för bullerskada på en arbetsplats erfordras instrument för mätning av ljudnivå och frekvens. Vidare behövs en ljusmätare samt, för bedömning av ventilationsfrågor, ett instrument med vilket man kan mäta lufthastighet. Ytterligare erfordras mätare för bedömning av fuktigheten i luften och isolationsprovare för utredning av olycksfall på grund av elektrisk ström. Den av styrelsen föreslagna anskaffningen av kameror till yrkesinspektionens distrikt skulle innebära en besparing av skriv- och ritarbete och medföra större exakthet och mindre risk för misslag vid utarbetande av olycksfallsrapporter och verksamhetsberättelse.

Av samtal med befattningshavare hos styrelsen och yrkesinspektionen har vi övertygats om nödvändigheten av ovanstående instrumentanskaffning för att en tillfredsställande inspektionsverksamhet skall kunna utövas. Det har bl. a. berättats att inspektionens befattningshavare för att kunna verkställa mätningar och ta fotografier, som anses oundgängligen erforderliga för fullgörande av deras arbete, i många fall måst begära att få låna olika mätinstrument samt kameror icke blott från andra statliga institutioner utan även från privata företag.

Kostnaderna för nu ifrågakommande instrumentanskaffning har enligt punkterna 8—14 samt 17—19 i styrelsens förenämnda uppställning angivits till sammanlagt 49.570 kronor. En viss ökning av instrumentbehovet skulle inträda, om den av oss förordade ökningen av distriktens antal från 11 till 13 komme till stånd. Emellertid synes oss en viss minskning av den fotografiska utrustning arbetarskyddsstyrelsen äskat böra kunna ske. Vi

föreslår därför att yrkesinspektionens omkostnadsanslag i vad gäller det för övriga expenser beräknade beloppet måtte ökas med i runt tal 50.000 kronor för denna instrumentanskaffning.

Personalbehovet

I uttalanden från såväl arbetarskyddsstyrelsen som yrkesinspektörerna och andra befattningshavare vid den allmänna yrkesinspektionen har framförts att den allmänna yrkesinspektionen skulle behöva en utökning av sin personal för att kunna verkställa inspektion vid arbetsställen oftare än vad nu är fallet. Särskilt har härvid yrkats på att den indragning av tre distriktsingenjör- och tre yrkesunderinspektörsbefattningar fr. o. m. den 1 juli 1951, som skett med anledning av beslutet om den s. k. treprocentsindragningen, måtte upphävas. Innan vi redovisar våra synpunkter i detta hänseende bör nämnas, att vi i stort sett funnit den nuvarande fördelningen av tillsynen över arbetarskyddet mellan arbetarskyddsstyrelsen, specialinspektörerna och den allmänna yrkesinspektionen vara tillfredsställande. I vad gäller den kommunala tillsynen kommer att i kap. 3 framläggas vissa förslag till en ändring av arbetsuppgifternas fördelning mellan kommunala organ och den allmänna yrkesinspektionen. Ej heller dessa förslag behöver i och för sig medföra någon ökning av den allmänna yrkesinspektionens personalbehov. Emellertid föreslås, av skäl som närmare utvecklas i nyssnämnda kapitel, att till den allmänna yrkesinspektionen i varje distrikt utom distrikt I skall knytas en särskild befattningshavare med uppgift att handleda de kommunala tillsynsorganen samt att utöva en mera intensiv tillsyn över arbetarskyddet vid byggnadsverksamheten. Med hänsyn till att de tolv nya befattningshavare, som inspektionen skulle tillföras genom denna åtgärd, avses för arbetsuppgifter som nu endast i ringare mån belastar inspektionens personal, bör denna personalökning icke påverka bedömandet av vad i det följande anföres om den allmänna yrkesinspektionens behov av personal för övriga uppgifter.

Det på sid. 64 framlagda förslaget om en ändring av distriktsindelningen, innefattande tillkomsten av två nya inspektionsdistrikt, innebär att antalet yrkesinspektörer skulle ökas från 11 till 13. Då en socialinspektör bör finnas inom varje inspektionsdistrikt, skulle även antalet socialinspektörer ökas med två. Vi har funnit en mindre ökning av antalet högskolebildade ingenjörer motiverad för att inspektionsverksamheten skall kunna utövas på tillfredsställande sätt. Vi föreslår därför att antalet förste distriktsingenjörsbefattningar i lönegrad 29 ökas med två. Att vi förordar personalförstärkning i denna form i stället för ett återbesättande av de tre distriktsingenjörsbefattningar som ovan nämnts, beror dels på att vi anser ökningen av antalet förste distriktsingenjörer mera ägnad att påverka högskoleingenjörer att söka befattning, resp. kvarstå i befattning hos yrkesinspektionen, dels på att vi finner det önskvärt att, om denna personalförstärkning

kommer till stånd, arbetarskyddsstyrelsen söker tillföra inspektionen några kvalificerade kemister och placera dem i distrikt med mera betydande kemisk-teknisk industri. Inom ett annat yrkesområde synes en förstärkning av den allmänna yrkesinspektionens kapacitet likaledes vara erforderlig, nämligen ifråga om byggnadsverksamhet. Härvidlag har vi emellertid räknat med att de nyss nämnda befattningshavare, som skulle handleda och övervaka den kommunala tillsynens utövande, därutöver borde ägna sitt arbete åt tillsynen över byggnadsverksamheten samt att till dessa befattningar därför företrädesvis byggnadstekniker borde ifrågakomma.

Beträffande distriktsingenjörer och yrkesunderinspektörer synes ökningen av distriktens antal icke påkalla någon nyanställning av befattningshavare utan kunna ske allenast genom en ny fördelning mellan distrikten av befattningshavare inom dessa grupper. I vad avser yrkesunderinspektörerna vill vi särskilt framhålla att den ändrade fördelning av arbetsuppgifter mellan den allmänna yrkesinspektionen och den kommunala tillsynen som föreslås i 3 kap. beräknats medföra en icke obetydlig minskning av antalet sådana mindre arbetsställen, som tillses av yrkesinspektionen. Detta skulle i och för sig kunna motivera en minskning av antalet befattningshavare som har tillsyn över dessa arbetsställen. Genom att en sådan minskning icke föreslås öppnas emellertid en möjlighet att intensifiera inspektionens verksamhet, särskilt ifråga om mindre arbetsställen med sådana tekniska anordningar eller arbetsförhållanden i övrigt att de ansetts böra bibehållas under den allmänna yrkesinspektionens tillsyn.

I vart och ett av de nya inspektionsdistrikten torde erfordras ett kanslibitråde, ett kontorsbitråde och ett bitråde i reglerad befordringsgång. Att tillgodose detta behov genom överflyttning av personal från andra distrikt är med hänsyn till arbetsbelastningen för expeditionspersonal vid dessa distrikt enligt vår uppfattning icke möjligt. Snarare skulle kanslipersonalen på övriga distrikt behöva förstärkas; bl. a. torde föreligga behov av en ökning av den stenografikunniga personalen. Med hänsyn till kostnaderna har vi emellertid ansett oss böra stanna vid att föreslå utökning av den allmänna yrkesinspektionens kontorspersonal med vad som erfordras för de nya distrikten, d. v. s. med två kanslibitraden, två kontorsbitraden och två bitraden i reglerad befordringsgång.

Vid våra överläggningar med yrkesinspektörerna har även berörts den försöksvis genomförda anordningen att till yrkesinspektionen knyta läkare med uppgift att biträda i tillsynsverksamheten, verkställa medicinsk-yrkeshygieniska utredningar och följa yrkessjukdomarnas uppkomst och utveckling. De yrkesinspektörer, inom vilkas distrikt dessa läkare varit stationerade, har därvid uttalat att den medicinska assistens dessa läkare lämnat varit av stort värde för inspektionens arbete. Andra yrkesinspektörer, vilka icke eller endast i ringare mån kunnat få bistånd av dessa läkare, har yrkat på att flera läkare måtte knytas till inspektionen.

Även enligt vår uppfattning är det värdefullt att till inspektionen knutits läkare med särskilt intresse för frågor som sammanhänger med arbetarskyddet. En ökning av antalet läkare inom inspektionen skulle säkerligen vara till nytta. Vi anser oss emellertid efter en beräkning av kostnaderna och med hänsyn till utredningens direktiv samt till ett i det följande (s. 149) framlagts förslag angående arbetarskyddsstyrelsens läkarpersonal icke böra föreslå någon utbyggnad av läkarinstitutionen inom yrkesinspektionen.

Den totala personalökningen för den allmänna yrkesinspektionen enligt utredningens förslag, sammanlagt 24 befattningar, belyses av följande sammanställning. Däri har också angivits de beräknade årskostnaderna för avlöning av ifrågavarande befattningshavare. Med hänsyn till lönernas beroende av ortsgupperingen har vid dessa beräkningar förutsatts en viss fördelning av befattningshavarna på stationeringsorter i olika ortsgrupper. Det bör emellertid observeras att det ankommer på arbetarskyddsstyrelsen att bestämma om distrikt och stationeringsort för inspektionens befattningshavare.

Den föreslagna personalförstärkningen innefattar:

2 yrkesinspektörer i lönegrad Ca 33 i ortsgrupp 3 à 24.180 kr. per år	48.360 kr.
2 förste distriktsingenjörer i lönegrad Ca 29 i ortsgrupp 3 à 20.424 kr. per år	40.848 »
2 socialinspektörer i lönegrad Ca 25 i ortsgrupp 3 à 16.428 kr. pr år	32.856 »
12 yrkesunderinspektörer i lönegrad Ce 23, därav	
7 i ortsgrupp 3 à 14.676 kr. per år	102.732 »
4 i ortsgrupp 4 à 15.324 kr. per år	61.296 »
1 i ortsgrupp 5 à 15.948 kr. per år	15.948 »
2 kanslibiträden i lönegrad Ca 11 i ortsgrupp 3 à 8.760 kr. per år...	17.520 »
2 kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 i ortsgrupp 3 à 7.632 kr. per år ...	15.264 »
2 biträden (i reglerad befordringsgång) i lönegrad Ce 6 i ortsgrupp 3 à 6.828 kr. per år	13.656 »
	<hr/>
	Summa kronor 348.480 »

I samtliga fall har räknats med lägsta löneklass av ifrågavarande lönegrad.

Resekostnader m. m.

Tidigare har från yrkesinspektionens och arbetarskyddsstyrelsens sida ofta framhållits att knappheten på resemedel och medel för expenser i övrigt avsevärt försvärat inspektionens arbete. Det har bl. a. uppgivits att såsom angelägna ansedda inspektionsbesök måst uppskjutas till dess nya resemedel ställts till förfogande och att planläggningen av inspektionsresor förtryckts av osäkerheten huruvida och, i så fall, när erforderlig förstärkning av de distriktet tilldelade resemedlen skulle ske. Brist på expensmedel säges ha medfört att brådskande förfrågningar och besked måst ske per post i många fall, där ett telefonsamtal snabbare skulle ha gett samma resultat.

Med hänsyn till summan av de anslagskrav som framförs i detta betänkande anser vi oss icke kunna föreslå ökning av nu berörda delar av yrkesinspektionens omkostnadsanslag i vidare mån än som proportionellt svarar mot den föreslagna ökningen av antalet distrikt och antalet befattningshavare (se s. 155 f.).

Befattningshavarnas benämning

1937 års arbetarskyddskommitté föreslog att benämningen yrkesunderinspektör skulle ändras till distriktsinspektör. 1938 års arbetarskyddskommitté föreslog i stället att ifrågakvarande befattningshavare skulle benämnas distriktsingenjör. Någon ändring har hittills ej kommit till stånd. Emellertid har vid vårt arbete från arbetarskyddsverkets personalförening och från enskilda befattningshavare framförts önskemål om att denna benämning måtte ersättas med någon annan. Man har därvid anført att den är så lång, att den är obekvämt att använda. Vidare har uttalats att det ursprungligen såsom prefix och numera som mellanled i benämningen ingående ordet »under» numera ansåges icke lämpligen böra ingå i en tjänstebestämmelse; flertalet av de benämningar i statsförvaltningen, i vilka detta ord tidigare ingått, hade numera ändrats så att ordet »under» utgått därur. Vid samtal med yrkesunderinspektörer har de anført, att enligt deras uppfattning benämningen yrkesunderinspektör i vissa fall varit orsak till att deras anvisningar icke mottagits med samma respekt som anvisningar från andra befattningshavare hos yrkesinspektionen. Även från arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektörernas sida har förordats ett borttagande av benämningen yrkesunderinspektör.

Ändring av en tjänstebestämmelse sker i regel endast om benämningen ej längre svarar mot befattningshavarnas arbetsuppgifter eller eljest starka skäl föreligger för en ändring. I förevarande fall synes oss av psykologiska skäl en ändring böra ske. Med hänsyn härtill och även för att få större enhetlighet i fråga om benämningarna på de befattningshavare, vilka jämte distriktscheferna (yrkesinspektörerna) har som sin huvuduppgift att utöva teknisk tillsyn över arbetarskyddet, föreslår vi att benämningen yrkesunderinspektör utbyts mot distriktsingenjör. I de fall, då i instruktioner etc. måste markerats, vilken kategori av distriktsingenjörer som avses, kan detta ske genom att lönegraden anges.

Jämväl i fråga om andra benämningar på befattningshavare inom den allmänna yrkesinspektionen har ändringsyrkanden framlagts. Vi har emellertid funnit motiven för ändringar icke så bärande i dessa fall och framlägger därför icke något förslag därom.

TREDJE KAPITLET

Den kommunala tillsynen å arbetarskyddslag- stiftningens efterlevnad

A. Redogörelse för nuvarande organisation och verksamhet

Enligt 48 § arbetarskyddslagen skall hälsovårdsnämnd utse en eller flera lämpliga personer att för viss tid eller tills vidare utöva kommunal tillsyn å efterlevnaden av lagen och med stöd av densamma meddelade föreskrifter. Tillsyningsman för allmänna hälsovården är pliktig att, om han därtill förordnas, tillika vara kommunal tillsynsman enligt denna lag.

Kommunal tillsynsman skall av kommunala medel åtnjuta skäligen ersättning för uppdraget.

Enligt 5 § instruktionen för yrkesinspektionen skall de kommunala tillsynsmännen utöva tillsyn å arbete, som bedrivs utan användande av maskinella hjälpmedel eller ångpannor, kokare eller andra tryckkärl samt vari som regel används färre än tio arbetare. Arbetarskyddsstyrelsen äger emellertid enligt 6 § samma instruktion besluta om jämkning av gränsen mellan yrkesinspektörs och kommunal tillsynsmans befogenhet. Med stöd härav har i de föreskrifter rörande den kommunala tillsynen som styrelsen utfärdat i december 1951 intagits, att den kommunala tillsynen utöver de arbeten, som angivits i 5 § instruktionen, skall omfatta vissa andra arbetsställen med maskinella hjälpmedel eller tryckkärl av mera enkel beskaffenhet under förutsättning att på arbetsstället i regel sysselsätts färre än tio arbetstagare. I föreskrifterna redovisas dessa arbetsställen på följande sätt:

1. Hantverk

- a) Hantverk utan maskinella hjälpmedel samt dessutom:
- b) Bagerier och konditorier med enbart mindre blandningsmaskiner av typ »Assistent» eller liknande.
- c) Bleck- och plåtslagerier med enbart handdrivna plåtsaxar, vals-, bocknings- eller falsningsmaskiner.
- d) Bokbinderier med enbart handdrivna pressar, skärmaskiner eller saxar.
- e) Krukmakarverkstäder med mekaniskt drivna drejskivor.
- f) Sadelmakerier och tapetserarverkstäder, dock ej där utredningsmaskiner används.

g) Skomakerier med symaskiner och putsmaskiner, dock ej skomakerier, där stans- eller bankningsmaskiner används.

h) Skrädderier, sy- och modeateljéer med endast enkeldrivna maskiner.

i) Slakterier med handdrivna lyftanordningar, dock ej där högtrycksångpanna används.

j) Smides- och reparationsverkstäder med handdrivna arbetsmaskiner, dock ej där svetsning förekommer.

2. *Handel*

a) Butiker utan maskinella hjälpmedel samt dessutom charkuteri-, speceri- och andra butiker med köttkvarnar, skärmaskiner eller kaffekvarnar ävensom urmakeri- och optikaffärer.

b) Kiosker.

c) Kontor.

d) Lagerlokaler, dock endast där handdrivna lyft- och transportanordningar används.

3. *Byggnadsverksamhet*

a) Hus-, väg- och gatubyggnadsarbete, grundläggnings-, vatten- och avloppsledningsarbete, monteringsarbete och annat dylikt arbete med enklare maskinella hjälpmedel, såsom handdrivna lyftanordningar, bruks- och betongblandare, grundvattenpumpar, slipstenar, puts- och slipmaskiner för golv m. m., samt svetsaggregat med gastuber.

b) Takarbete, såsom plåtslageri, målning och snöskottning.

c) Brunnsarbete, dock ej där maskindriven lyftanordning, spel eller bormaskin används.

4. *Övrig verksamhet, såsom*

a) Hyreshus, som uppvärms medelst varmvattenpanneanläggning med öppet system, såvida icke yrkesinspektören med hänsyn till anläggningens storlek eller annan särskild omständighet annorlunda bestämt i fråga om tillsynen.

b) Garage, vilka har en golvyta av högst 35 m² eller som är så anordnade att ingen del därav är belägen på större avstånd från garageport än 7 m och vilkas golv icke är belägna under markplanet vid port, dock ej garage med verkstad, där maskinella hjälpmedel används.

c) Badinrättningar, dock ej där högtrycksångpanna eller slutet varmvattensystem används.

d) Rak- och frisérsalonger.

e) Mangelbodas och strykinrättningar med kallmanglar (s. k. stenskive-manglar) eller valsmanglar.

f) Åkerier, expressbyråer, stadsbudskontor och liknande företag för person- och godsbefordran, dock ej där garage av annat slag än som anges i punkt 4 b) härovan finnes.

g) Hotell, pensionat, restauranger, kaféer och konditorier med enbart mindre maskiner, såsom blandningsmaskiner av typ »Assistent» eller liknande, kaffekokare med öppet system, kaffekvarnar, köttkvarnar och skärmaskiner, och där hissar för person- eller varubefordran ej används.

h) Grustag, dock ej där maskinella hjälpmedel används.

i) Trädgårdsskötsel och jordbruk, dock ej där maskinella hjälpmedel, högtrycksångpanna eller hydrofor används.

Härefter uttalas, att den kommunala tillsynen sålunda icke omfattar tillsyn å arbetsställen inom hantverk, handel, byggnadsverksamhet eller övrig verksamhet, där andra maskinella hjälpmedel eller tryckkärl än ovan sagts används, såsom mekaniskt drivna pressar, slip-, borr-, vals-, skär-, klipp-, stans-, banknings-, degknådnings-, eller uppslagingsmaskiner, hissar, kranar eller andra därmed jämförliga lyftanordningar eller högtrycksångpannor, kokare eller andra kärl under tryck. Tillsynen omfattar ej heller tvättinrättningar, där tvättmaskiner, centrifuger eller klädpressar används, och ej heller jordbruk med maskinella hjälpmedel t. ex. motorer, gröpkvarnar, hackelsemaskiner, rotfruktskärningsmaskiner, torvströrivare, gödselspridare, slättermaskiner, tröskverk, vedkapsågar, stockcirkelsågar, foderhissar och liknande lyftanordningar.

Industriell verksamhet omfattas enligt föreskrifterna icke av den kommunala tillsynen. Någon definition på »industriell verksamhet» lämnas icke i föreskrifterna men däremot en exemplifiering, som upptager bryggerier, vattenfabriker, charkuterifabriker, mejerier, konserverfabriker, mekaniska verkstäder, skofabriker, snickeriverkstäder, sågverk, kraftstationer, kemiska tvättinrättningar eller annan liknande rörelse.

Enligt 19 § instruktionen för yrkesinspektionen åligger det kommunal tillsynsman att inom sitt verksamhetsområde hålla sig noga underrättad om tillkomsten av nya arbetsställen, som är underkastade yrkesinspektionens tillsyn, och att utan oskäligen dröjsmål till vederbörande yrkesinspektör anmäla nytillkommet arbetsställe. Denna anmälningsskyldighet omfattar även sådant arbetsställe som på grund av sin maskinella utrustning, arbetsstyrkans storlek eller annan omständighet skall ligga direkt under den statliga inspektionen.

Enligt 5 § tredje stycket instruktionen för yrkesinspektionen åligger det kommunal tillsynsman att beakta de anvisningar som arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektören meddelar rörande tillsynens utövande.

Hälsovårdsnämnd har att, om den kommunala tillsynen bestrids av flera tillsynsmän, fördela tillsynens utövande dem emellan samt att på lämpligt sätt öva kontroll över tillsynen.

Arbetarskyddsstyrelsens årsberättelse för 1953 uppger att det sagda år i hela riket fanns sammanlagt 1 362 kommunala tillsynsmän. Antalet hos den kommunala tillsynen registrerade arbetsställen uppgick till 79 935. Av dessa arbetsställen hade 60 897 (76,2 %) under året besökts av tillsynsman.

Förrättningsdagarnas antal uppgick till 15 616. En tillsynsman skulle sålunda i genomsnitt under året på 11,5 förrättningsdagar ha besökt 44,7 arbetsställen eller 3,9 arbetsställen per förrättningsdag.

Totala antalet hos den kommunala tillsynen enligt rapporterna till yrkesinspektörerna registrerade arbetsställen varierar avsevärt. I efterföljande tabell har sammanställts uppgifter ur årsberättelserna för 1951—1953 angående fördelningen av sådana arbetsställen inom inspektionsdistrikten.

Hos den kommunala tillsynen registrerade arbetsställen.

Yrkesinspektions- distrikt	Antal arbetsställen			Proc. förändring	
	1951	1952	1953	1951—1952	1952—1953
I	20 199	19 959	20 224	— 1,2	+ 3,2
II	5 332	5 602	6 319	+ 5,1	+12,8
III	5 777	5 240	7 621	— 9,8	+17,1
IV	7 415	7 422	7 621	+ 0,1	+ 2,7
V	13 817	9 833	9 738	—28,2	— 1,0
VI	10 286	10 338	10 361	+ 0,5	+ 0,2
VII	4 587	4 626	4 926	+ 0,9	+ 6,5
VIII	2 844	3 286	3 506	+15,5	+ 6,7
IX	4 684	4 439	3 814	— 5,2	—14,1
X	3 300	2 852	3 148	+13,6	+ 5,7
XI	3 815	3 871	4 144	+ 1,5	+ 7,0
	82 056	77 468	79 935	— 5,6	+ 3,2

Ett nära till hands liggande antagande, att de särskilt för vissa distrikt mycket stora årsvariationerna främst skulle bero på ändringar i antalen registrerade arbetsställen inom yrkesgruppen byggnadsarbete, visar sig vid granskning av årsberättelsernas delsiffror för de olika yrkesgrupperna vara oriktigt. Däremot torde variationerna delvis förklaras av uppgift från flera yrkesinspektörer om att det i åtskilliga fall — i synnerhet i samband med kommunal tillsynsmans avgång — visat sig omöjligt att få korrekta ombudsrapporter.

För att få en bild av den kommunala tillsynen och dess arbetsförhållanden har vi tillställt samtliga hälsovårdsnämnder en skrivelse med anhållan om uppgifter i dessa hänseenden. För innehållet i de svarsskrivelser som inkommit med anledning av denna redogörs i en *bilaga* till detta betänkande.

B. Arbetarskyddsutredningens överväganden och förslag

Den kommunala tillsynen är för närvarande i ett stort antal kommuner av mycket ringa effektivitet. Detta erkänns bl. a. i många av svaren på vår rundskrivelse till hälsovårdsnämnderna och har även uttalats vid våra samtal med befattningshavare hos arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen samt med representanter för kommunerna. I ett utlåtande den 13 maj

1954 över hälsovårdssakkunnigas betänkande SOU 1953:31 anförde arbetarskyddsstyrelsen sålunda bl. a. att den kommunala tillsynens effektivitet enligt såväl styrelsens som yrkesinspektionens uppfattning i allmänhet varit mycket ringa.

Den huvudsakliga anledningen till den kommunala tillsynens brister är enligt vår uppfattning att åtskilliga kommuner tagit alltför lätt på sin uppgift att medverka till ett tillfredsställande arbetarskydd för de inom kommunen arbetande. Det ringa intresset från kommunernas sida har bl. a. yttrat sig däri, att specialutbildad, fast anställd personal icke anlåtats för tillsynens utövande i många av de fall, där kommunens storlek och yrkesverksamhetens inriktning bort ge anledning till en sådan anordning. I sådana och andra fall har vidare de kommunala tillsynsmännen beviljats en i förhållande till deras arbetsuppgifter och det allmänna löneläget alltför ringa ersättning för arbetet som tillsynsman och med tillsynens utövande förenade kostnader. I flera kommuner har tillsynsmännen icke erhållit någon som helst ersättning för fullgörandet av sitt uppdrag. Dessa förhållanden har medfört, att det mången gång varit omöjligt eller svårt att få tillsynen utförd av personer med sådan utbildning eller yrkeserfarenhet som erfordras för uppdraget. Tillsynsmännen tröttnar ofta på sitt arbete efter mycket kort tid. Vakanser och täta ombyten av tillsynsmän har på många håll i hög grad nedsatt den kommunala tillsynens effektivitet. I viss mån torde också, enligt uttalanden av åtskilliga av de kommunala tillsynsorganen, arbetet ha försvårats av att tillräcklig kontakt icke funnits mellan de kommunala organen och den statliga yrkesinspektionen och att tillfredsställande åtgärder från statens sida icke vidtagits för instruktion och information åt de kommunala tillsynsmännen.

Om vi icke vågade räkna med, att det kommunala intresset av att deltaga i arbetet för åstadkommande av ett arbetarskydd vid mindre företag inom kommunen kunde stimuleras, skulle vi anse oss nödsakade att överväga en minskning av den kommunala tillsynens arbetsuppgifter eller ett fullständigt överförande till statliga organ av den del av tillsynen över arbetarskyddet, som nu ankommer på kommunerna. Vi tror emellertid att det kommunala intresset för arbetarskyddet skulle komma att öka, om den kommunala tillsynen tilldelades större och intressantare arbetsuppgifter än nu. Vi föreslår därför en utökning av den kommunala tillsynens arbetsfält till att omfatta större arbetsställen och nya yrkesområden. Om de beslutande kommunala organen härigenom får klart för sig, hur angeläget det är att tillsynen över arbetarskyddet utövas av därför lämpade personer, kommer de säkerligen att bli mindre njudda än nu vid bestämmandet av arvoden åt kommunala tillsynsmän. Utökningen av den kommunala tillsynens arbetsområde skulle även göra tillsynsmännens arbete mer omväxlande. Dessa omständigheter — bättre ersättning och intressantare arbete — skulle säkerligen göra det lättare att i kommuner, där tillsynen även i fortsättningen

förblir en bisyssla, förmå lämpliga personer att åtaga sig uppdraget och få dem att längre tid behålla detsamma. Vi räknar vidare med att den allmänna yrkesinspektionen skall beredas möjlighet att mera kontinuerligt än nu hålla kontakt med de kommunala tillsynsmännen och ge dem instruktioner och råd angående utförandet av deras arbete.

De nuvarande bristerna i den kommunala tillsynen beror som ovan berörts på att många kommuner anförtrott tillsynens utövande såsom en — oftast mycket dåligt avlönad — bisyssla åt personer utan speciell utbildning eller andra särskilda kvalifikationer därför. Där tillsynen omhänderhas av tjänstemän hos hälsovårdsnämnd, vilket oftast är fallet i städer och även förekommer i många andra kommuner, utövas tillsynen enligt yrkesinspektörernas uttalande i regel på ett fullt tillfredsställande sätt. Ett av syftena med kommunindelingsreformen, nämligen att kommunala organ i större utsträckning skulle uppdraga förvaltningsåtgärders verkställande åt fackutbildade tjänstemän, kan beräknas i allt större omfattning bli realiserat ifråga om de organ inom den kommunala förvaltningen, vilka enligt våra förslag skulle vara huvudmän för den kommunala tillsynen över arbetarskyddet, hälsovårdsnämnderna och byggnadsnämnderna.

I föregående avsnitt har vi redogjort för nu gällande bestämmelser om avgränsningen mellan å ena sidan den kommunala tillsynen och å andra sidan den direkta statliga tillsynen över arbetarskyddet. I regel måste de kommunala tillsynsmännen på egen hand bedöma, om ett arbetsställe är sådant, att det enligt bestämmelserna skall falla under kommunal tillsyn. I flera av svaren på vår rundskrivelse till hälsovårdsnämnderna har nämnts, att de kommunala tillsynsmännen icke med säkerhet vet, vilka arbetsställen de skall se till. En enklare gränsdragning mellan statlig och kommunal tillsyn synes därför böra eftersträvas.

Många av de arbetsställen med färre än tio arbetstagare, vilka är undantagna från den kommunala tillsynen och sålunda står direkt under den statliga inspektionen, har enligt vår uppfattning så enkla skyddsproblem, att de skulle kunna ställas under kommunal tillsyn. En sådan överflyttning skulle innebära en avlastning av den statliga inspektionens arbetsbörda och möjliggöra en mera intensiv tillsyn över de arbetsplatser, som fortfarande skulle stå direkt under den statliga inspektionen. Från olika håll har framhållits, att den nuvarande begränsningen av den kommunala tillsynens arbetsområde varit en av de viktigaste orsakerna till att kommunernas uppgift i fråga om arbetarskydd på kommunalt håll tillmätts alltför ringa betydelse. Det har därvid sagts, att en mera positiv inställning från kommunernas sida ifråga om den kommunala tillsynen skulle kunna vinnas, om tillsynens arbetsfält vidgades till att omfatta även en del arbetsställen, som använder motorer och andra maskinella anordningar. Behovet av skyddsåtgärder framstår ju som mera påtagligt i fråga om sådana arbetsställen än beträffande de arbetsställen, som nu står under kommunal tillsyn.

Vi har i anslutning till vår uppfattning om möjligheten och metoden att stimulera det kommunala intresset för arbetarskydd övervägt en annan avgränsning av den kommunala tillsynens arbetsområde. Om nu gällande bestämmelser ändrades därhän, att den kommunala tillsynen skulle omfatta samtliga arbetsställen, vid vilka i regel sysselsätts färre än tio arbetstagare, skulle den kommunala tillsynen givetvis få ett större arbetsfält. Den nuvarande osäkerheten, huruvida ett arbetsställe faller under kommunal tillsyn eller ej, skulle också i stort sett försvinna. Att uppställa en så kategorisk regel låter sig emellertid icke göra, om man vill ha ett tillfredsställande arbetarskydd. Även bland de ur sysselsättningssynpunkt små arbetsställen förekommer nämligen åtskilliga, där arbetsmaterial, maskinell utrustning, arbetsmetoder eller andra omständigheter medför särskilda risker för yrkesskador. Tillsynen över arbetarskyddet kräver i dessa fall teknisk fackkunskap och på studier och vidsträckt praktiskt erfarenhet grundad kännedom om de risker som kan föreligga och om lämpliga metoder för att undauröja eller minska riskerna. Man kan rimligen icke ställa sådana krav på de kommunala tillsynsmännen. Det är därför nödvändigt att lägga dessa arbetsställen i sin helhet eller beträffande visst arbetsförfarande direkt under den statliga inspektionen. En annan och ur nu nämnda synpunkter bättre metod för gränsdragningen mellan kommunal och statlig tillsyn synes vara, att arbetsställen, vid vilka i regel sysselsätts minst tio arbetstagare, alltid skall stå direkt under statlig uppsikt och att detta skall gälla även arbetsställen med mindre arbetsstyrka inom vissa yrkesområden, där tillsyn genom den statliga yrkesinspektionens försorg anses böra ske på grund av risker för yrkesskador eller av annan anledning. För mindre arbetsställen (d. v. s. med i regel färre än tio arbetstagare) inom alla andra yrkesområden skulle enligt denna metod avgörandet, huruvida ett arbetsställe skall ligga under kommunal tillsyn eller ej, grundas på en bedömning av riskerna för yrkesskador vid varje arbetsställe. Ansvaret för denna bedömning skulle åvila yrkesinspektörerna. Denna metod skulle göra det lätt för de kommunala tillsynsmännen att få klarhet i frågan, huruvida ett visst arbetsställe faller under kommunal tillsyn eller ej. Om arbetsstället tillhör ett av de få yrkesområden, för vilka bestämts, att all tillsyn över arbetarskyddet skall utövas av den allmänna yrkesinspektionen, är saken klar. Tillhör arbetsstället annat yrkesområde, ligger det under kommunal tillsyn, om vid arbetet i regel sysselsätts färre än tio arbetstagare, dock icke om vederbörande yrkesinspektör meddelat den kommunala tillsynsmannen, att arbetsstället ifråga skall ligga direkt under statlig tillsyn. Vi förordar att en sådan uppdelning av arbetsställen mellan statlig och kommunal tillsyn genomföres.

Enligt riksförsäkringsanstaltens redogörelse för olycksfall i arbete år 1952 (se tabellen på s. 84) är olycksfallsfrekvensen störst inom yrkesgruppen malmbrytning. Närmast därefter följer i här angiven ordning byggnadsverk-

Olycksfallsfrekvens och antal förlorade arbetsdagar per årsarbetare inom olika yrkesgrupper hos arbetsgivare (exkl. staten) med minst 5 årsarbetare under år 1952.

Yrkesgrupp	Antal årsarbetare	Antal olycksfall	Antal olycksfall per 100 årsarbetare	Antal förlorade arbetsdagar per årsarbetare på grund av			
				Sjukdom	Invaliditet	Död	S:a
1. Malmbrytning m. m.	12 249	3 293	26,88	4,98	4,47	7,96	17,41
2. Malmförädling	35 992	6 423	17,85	3,17	3,11	4,17	10,45
3. Metallindustri	230 384	54 827	23,80	2,49	2,15	1,53	6,17
4. Sten-, kol- och torvindustri	37 902	7 736	20,41	3,12	3,09	3,96	10,17
5. Jordbruk, skogsbruk och boskapskötsel	116 835	23 386	20,02	3,36	2,50	2,76	8,62
6. Träindustri	59 940	13 519	22,55	3,68	5,62	2,38	11,68
7. Pappers- och grafisk industri	82 197	10 356	12,60	2,12	2,15	1,46	5,73
8. Närings- och njutningsämnesindustri	69 929	11 708	16,74	2,34	1,15	1,18	4,67
9. Textil- och beklädnadsindustri	91 277	6 128	6,71	0,93	0,76	0,41	2,10
10. Läder-, hår- o. gummiv. industri	29 697	2 416	8,14	1,19	1,30	0,50	2,99
11. Kemisk-teknisk industri	24 206	4 625	19,11	2,76	2,12	4,96	9,84
12. Byggnadsverksamhet	131 949	34 681	26,28	3,90	4,17	3,52	11,59
13. Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	14 321	1 951	13,62	2,80	2,87	4,71	9,88
14. Handel, varulager och kontor	394 572	18 474	4,68	0,69	0,53	0,44	1,66
15. Sjöfart och fiske m. m.	30 701	6 560	21,37	4,48	4,78	17,10	26,31
16. Samfärdsl utom sjöfart	31 146	5 384	17,29	2,99	2,00	3,13	8,12
17. Ämbetsverk, bank- och försäkringsrörelse, skolor m. m.	41 964	1 304	3,11	0,54	0,30	0,71	1,55
18. Kommunala institutioner	88 120	2 826	3,21	0,64	0,62	0,68	1,94
19. Hushåll, hotell-, restaurang- och kaféerörelse samt hälsovårdsinrättningar	141 588	9 899	6,99	1,08	0,71	0,53	2,27
20. Diverse	7 716	647	8,39	1,16	1,53	1,94	4,63
Samtliga	1 672 685	226 143	13,52	1,97	1,80	1,85	5,62

samhet, metallindustri, träindustri, sjöfart och fiske. Enligt uppgifter till oss från yrkesinspektörerna angående fördelningen på yrkesgrupper av de direkt under yrkesinspektionens tillsyn stående arbetsställen, vid vilka i regel sysselsätts färre än tio arbetstagare (tab. s. 85) fanns inom yrkesgruppen malmbrytning vid 1953 års utgång endast 13 sådana mindre arbetsställen, med sammanlagt 45 arbetstagare. (Även yrkesgruppen malmförädling är så gott som orepresenterad bland dessa mindre arbetsställen; i denna grupp redovisas endast 3 arbetsställen med sammanlagt 16 arbetstagare.) Inom gruppen metallindustri finns däremot ett mycket stort antal arbetsställen med färre än tio arbetstagare; yrkesinspektörerna rapporterar 8 767 sådana arbetsställen med sammanlagt 27 448 arbetstagare inom gruppen. Med hänsyn till olycksfallsrisken samt användandet över lag inom dessa yrkesgrupper av komplicerade maskinella anordningar föreslår vi, att generellt undantag från den av oss förordade huvudregeln om kommunal till-

Direkt under den allmänna yrkesinspektionens tillsyn stående arbetsställen, vid vilka i regel sysselsätts färre än tio arbetstagare, fördelade läns- och distriktsvis samt med viss uppdelning på olika yrkesgrupper; uppgifterna avser läget vid 1953 års utgång.

Län och yrkesinspektionsdistrikt	Malmbrytning, malmförädling och metallindustri Antal		Träindustri Antal		Jordbruk Antal		Övriga yrkesgrupper Antal		Samtliga yrkesgrupper Antal	
	arbetsställen	arbets- tagare	arbets- ställen	arbets- tagare	arbets- ställen	arbets- tagare	arbets- ställen	arbets- tagare	arbets- ställen	arbets- tagare
Stockholms stad	1 036	3 725	381	988	40	158	1 574	6 057	3 031	10 928
Gotlands län	77	171	66	187	431	1 393	166	643	740	2 394
<i>I distr. S:a</i>	<i>1 113</i>	<i>3 896</i>	<i>447</i>	<i>1 175</i>	<i>471</i>	<i>1 551</i>	<i>1 740</i>	<i>6 700</i>	<i>3 771</i>	<i>13 322</i>
Stockholms län	474	1 299	306	974	1 021	2 257	1 076	3 205	2 877	7 735
Uppsala län	189	439	158	496	837	1 757	463	1 375	1 647	4 067
Västmanlands län	252	703	156	488	984	2 010	622	2 018	2 014	5 219
<i>II distr. S:a</i>	<i>915</i>	<i>2 441</i>	<i>620</i>	<i>1 958</i>	<i>2 842</i>	<i>6 024</i>	<i>2 161</i>	<i>6 598</i>	<i>6 538</i>	<i>17 021</i>
Södermanlands län	357	1 153	161	630	1 137	3 667	452	1 744	2 107	7 194
Östergötlands län	451	1 510	445	1 739	2 365	6 056	990	3 611	4 251	12 916
<i>III distr. S:a</i>	<i>808</i>	<i>2 663</i>	<i>606</i>	<i>2 369</i>	<i>3 502</i>	<i>9 723</i>	<i>1 442</i>	<i>5 355</i>	<i>6 358</i>	<i>20 110</i>
Jönköpings län	549	2 035	737	3 372	147	557	717	2 772	2 150	8 736
Kronobergs län	139	521	360	1 596	42	149	328	1 272	869	3 538
Kalmar län	257	909	539	2 633	219	1 087	514	1 872	1 529	6 501
<i>IV distr. S:a</i>	<i>945</i>	<i>3 465</i>	<i>1 636</i>	<i>7 601</i>	<i>408</i>	<i>1 793</i>	<i>1 559</i>	<i>5 916</i>	<i>4 548</i>	<i>18 775</i>
Blekinge län	103	317	217	641	322	789	304	1 024	946	2 771
Kristianstads län	347	991	469	1 463	1 314	2 820	779	2 984	2 909	8 258
Malmöhus län	720	2 249	278	856	2 147	5 667	1 161	4 644	4 306	13 416
<i>V distr. S:a</i>	<i>1 170</i>	<i>3 557</i>	<i>964</i>	<i>2 960</i>	<i>783</i>	<i>9 276</i>	<i>2 244</i>	<i>8 652</i>	<i>8 161</i>	<i>24 445</i>
Hallands län	323	900	344	954	580	1 806	667	2 338	1 914	5 998
Göteborgs stad	434	1 521	163	548	49	119	943	4 068	1 589	6 256
Göteborgs och Bohus län										
I övrigt	287	817	372	940	348	779	772	2 716	1 780	5 252
<i>VI distr. S:a</i>	<i>1 044</i>	<i>3 238</i>	<i>879</i>	<i>2 442</i>	<i>977</i>	<i>2 704</i>	<i>2 382</i>	<i>9 122</i>	<i>5 283</i>	<i>17 506</i>
Västgötadelen av Älvsborgs län	270	899	494	1 582	99	357	619	2 372	1 493	5 211
Skaraborgs län	304	946	355	1 158	310	1 311	537	1 789	1 506	5 204
<i>VII distr. S:a</i>	<i>583</i>	<i>1 845</i>	<i>849</i>	<i>2 740</i>	<i>409</i>	<i>1 668</i>	<i>1 156</i>	<i>4 161</i>	<i>2 999</i>	<i>10 415</i>
Dalstlandsdelen av Älvsborgs län	75	171	120	254	88	238	228	706	511	1 369
Värmlands län	294	884	586	1 479	455	1 151	892	2 877	2 227	6 391
Örebro län	306	936	284	825	426	1 248	789	2 903	1 805	5 912
<i>VIII distr. S:a</i>	<i>675</i>	<i>1 991</i>	<i>990</i>	<i>2 558</i>	<i>969</i>	<i>2 637</i>	<i>1 909</i>	<i>6 486</i>	<i>4 543</i>	<i>13 672</i>
Kopparbergs län	280	912	486	1 475	310	631	831	2 687	1 907	5 705
Gävleborgs län	262	894	385	1 200	150	361	692	2 320	1 489	4 775
<i>IX distr. S:a</i>	<i>542</i>	<i>1 806</i>	<i>871</i>	<i>2 675</i>	<i>460</i>	<i>992</i>	<i>1 523</i>	<i>5 007</i>	<i>3 396</i>	<i>10 480</i>
Västernorrlands län	333	990	683	1 976	105	360	1 055	3 742	2 176	7 068
Jämtlands län	139	414	602	1 835	68	221	600	1 993	1 409	4 463
<i>X distr. S:a</i>	<i>472</i>	<i>1 404</i>	<i>1 285</i>	<i>3 811</i>	<i>173</i>	<i>581</i>	<i>1 655</i>	<i>5 735</i>	<i>3 585</i>	<i>11 531</i>
Västerbottens län	288	657	952	2 556	586	2 516	794	2 393	2 620	8 122
Norrbottens län	228	596	838	1 986	216	853	584	1 992	1 866	5 427
<i>XI distr. S:a</i>	<i>516</i>	<i>1 253</i>	<i>1 790</i>	<i>4 542</i>	<i>802</i>	<i>3 369</i>	<i>1 378</i>	<i>4 385</i>	<i>4 486</i>	<i>13 549</i>
Hela riket	8 783	27 559	10 937	34 830	14 796	40 318	19 151	68 118	53 667	170 825

syn vid smärre arbetsplatser göres beträffande malmbrytning, malmfärdling och metallindustri. Arbetsställen inom dessa yrkesgrupper skulle sålunda alltid, oavsett arbetarantalet, ligga under statlig tillsyn.

Byggnadsverksamheten ligger för närvarande under kommunal tillsyn i vad det gäller mindre arbetsställen med enklare maskinella hjälpmedel (jfr sid. 78). Stora risker för olycksfall förefinns emellertid inom denna verksamhet även vid mindre arbetsställen. Man har därför anledning att överväga, om icke all byggnadsverksamhet bör läggas direkt under statlig tillsyn. Å andra sidan medför byggnadsverksamhetens särskilda karaktär att en lokal tillsyn i vissa fall kan vara mera effektiv än övervakning från ett på annan ort stationerat tillsynsorgan. Utmärkande för byggnadsverksamheten är ju bland annat att permanenta arbetsställen icke finns; de flesta byggnadsarbeten påbörjas och avslutas helt inom loppet av ett år. Rörligheten på byggnadsmarknaden gör det omöjligt eller i varje fall mycket svårt för yrkesinspektionens distriktsorgan att få reda på, följa och övervaka alla byggnadsarbeten i en kommun. Kommunens egna organ har mycket större möjligheter i dessa hänseenden; vissa av dem har även (ur andra synpunkter än arbetarskyddets) ålagts att följa byggnadsverksamheten inom kommunen och utöva kontroll över densamma. Sådana kommunala organ har också i avsevärd omfattning i sin tjänst personal, som skulle kunna tillse arbetarskyddet även vid andra byggnadsarbeten än sådana som nu ligger under kommunal tillsyn. Med hänsyn till nämnda förhållanden förordar vi att byggnadsverksamheten i princip skall ligga under kommunal tillsyn. Den hänsyn, som för övriga yrkesgrupper skall tas till antalet i regel sysselsatta arbetstagare, skulle icke gälla för byggnadsarbete, där arbetsstyrkan växlar och olika yrkeskategorier avlöser varandra. Däremot skulle yrkesinspektör med hänsyn till särskilda förhållanden — exempelvis arbetets storlek och vid dess utförande använda metoder, som innebär speciell risk för yrkesfaror — äga besluta, att visst eller vissa byggnadsarbeten inom en kommun skall stå direkt under den statliga yrkesinspektionens tillsyn; underrättelse om sådant beslut skall meddelas det kommunala tillsynsorganet.

För träindustrin föreligger icke samma skäl till uppdelning av tillsynen, som beträffande byggnadsverksamheten. Med hänsyn till den stora olycksfallsfrekvensen och den maskinella ustrustningen inom denna industri föreslår vi att samtliga arbetsställen inom träindustrin läggas under statlig tillsyn.

Av flera skäl finner vi lämpligt att generellt undantag från den av oss förordade regeln om kommunal tillsyn å smärre arbetsställen göres i fråga om ett yrkesområde, som kommer något längre ned i rangordning beträffande olycksfallsfrekvensen, nämligen jordbruket. Ur flera synpunkter vore det givetvis fördelaktigt att låta mindre och medelstora jordbruk falla under kommunal tillsyn. Detta skulle bl. a. innebära en avsevärd minskning

av den statliga inspektionens arbetsbelastning, och vidare kan man anta, att missförhållanden och skaderisker vid arbetet på en jordbruksfastighet fortare skulle komma till en på platsen boende tillsynsmans kännedom än till den statliga inspektionens. Å andra sidan sker en fortlöpande motorisering och mekanisering i övrigt vid såväl större som mindre jordbruk, och detta medför i växande grad risker för yrkesskador. Det är därför av största vikt att auktoritativ upplysning lämnas om dessa risker, i synnerhet som det visat sig att flertalet olyckor vid användande av traktorer och andra jordbruksmaskiner beror på slarv eller okunnighet om maskinernas rätta användning. Det kan enligt vår åsikt starkt ifrågasättas, om en kommunal tillsynsman i allmänhet kan väntas bedriva den tillsyns- och upplysningsverksamhet som behövs på detta område med tillräcklig auktoritet. På landsbygden känner alla varandra och är i sin dagliga gärning beroende av varandra i mycket högre grad än i tätorter. Där skulle det säkerligen ofta ställa sig svårt för en kommunal tillsynsman att med tillräcklig kraft påtala missförhållanden hos traktens jordbrukare och allt gentemot dem vidta åtgärder för att få missförhållandena avhjälpta. En energisk tillsynsman skulle i sådana fall i mycket högre grad än en statlig befattningshavare riskera personliga motsättningar, och hans opartiskhet skulle ibland dras i tvivelsmål. I viss mån gäller vad nu anförts naturligtvis även i fråga om tillsynen av andra på mindre orter förekommande arbetsställen,¹ men med hänsyn till jordbrukets dominerande ställning i flertalet landsbygdskommuner synes det oss i särskilt hög grad, när det gäller denna näring, angeläget att tillsynen över arbetarskyddet utövas av helt utomstående personer. -- För närvarande ligger jordbruket i allmänhet direkt under statlig tillsyn, men enligt arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter skall jordbruk, där maskinella hjälpmedel, högtrycksångpanna eller hydrofor icke används, stå under kommunal tillsyn. På grund av vad nu anförts föreslår vi att arbetarskyddet vid samtliga jordbruk, som faller under arbetarskyddslagens bestämmelser skall stå direkt under den allmänna yrkesinspektionens tillsyn.

För att få en lämplig avvägning mellan den statliga inspektionens och den kommunala tillsynens arbetsbelastning föreslås i det följande direktiv till yrkesinspektörerna angående den omfattning, vari arbetsställen, vilka enligt huvudregeln skall stå under kommunal tillsyn, genom särskilda förord-

¹ Sådana synpunkter har nämnts i flera av svaren på vår rundskrivelse till hälsovårdsnämnderna. Vi citerar ett av dessa uttalanden: »På landsbygden, där tillsynsverksamheten är så liten, att ej fast anställd tillsynsman kan anställas, borde tillsynsverksamheten helt åvila den statliga yrkesinspektionen. Detta med anledning av, att det är svårt för en enskild att påyrka, vad man anser vara nödvändigt, hos kanske en granne, en god vän eller för övrigt mycket välbekant person. Den det gäller, kan ju anse det onödigt, och upptar yrkandet som dumt, ogint etc. han kan ju även hava ett visst inflytande på tillsynsmannens privata liv och anställningsförhållande. I så fall kanske den ene slipper en sak som den andre måste utföra. Skall den Kommunala tillsynen bibehållas, anser jag, att alla arbetsställen med som ovan nämnts högst nio arbetstagar skulle falla under densamma, då kunde, i de flesta fall, en person anställas som helt sysselsatte sig därmed. Jag är själv en av tillsyningsmännen, så jag vet hur det är.»

nanden bör överflyttas och stå direkt under yrkesinspektionens tillsyn. I första hand bör givetvis förordnanden meddelas beträffande arbetsställen, vilkas övervakande yrkesinspektören finner kräva sådana tekniska fackkunskaper som de kommunala tillsynsmännen icke kan förutsättas besitta. För att tveksamhet om den kommunala tillsynens arbetsområde icke skall uppstå bör föreskrivas, att yrkesinspektör, som meddelat förordnande av evan angiven innehörd beträffande visst arbetsställe, skall vara skyldig att *omedelbart* lämna skriftlig underrättelse därom till det kommunala tillsynsorgan, som eljest skulle ha haft tillsyn över arbetsstället.

Vad vi nu föreslagit kan sammanfattas så, att gällande bestämmelser om arbetsfördelningen mellan den allmänna yrkesinspektionen och den kommunala tillsynen skall ersättas med bestämmelser av i huvudsak följande innehåll:

Under kommunal tillsyn skall stå till *andra* yrkesgrupper än malmbrytning, malmförädling, metallindustri, träindustri och jordbruk hörande arbetsställen, vid vilka i regel sysselsätts färre än tio arbetstagare och där icke vederbörande yrkesinspektör förordnat, att arbetsstället skall stå direkt under yrkesinspektionens tillsyn. I vad angår hus-, väg- och vattenbyggnadsverksamhet skall arbetsställe, för vilket sådant förordnande icke meddelats, stå under kommunal tillsyn, även när arbetsstyrkan uppgår till eller överstiger 10 arbetstagare.

Under direkt tillsyn av yrkesinspektionen skall stå samtliga arbetsställen inom yrkesgrupperna malmbrytning, malmförädling, metallindustri, träindustri och jordbruk ävensom de arbetsställen inom övriga yrkesgrupper som icke enligt föregående stycke ligger under kommunal tillsyn.

Vi anser att en lämplig avvägning av arbetsfördelningen mellan de statliga och de kommunala tillsynsorganen skulle erhållas därigenom, att yrkesinspektörerna åläggs att vid de avgöranden angående mindre arbetsställets läggande under statlig eller kommunal tillsyn som ankommer på dem iaktta, att därigenom antalet arbetsställen under kommunal tillsyn inom distriktet skall bli ungefär lika stort som summan av hela antalet av de arbetsställen, vilka enligt nuvarande bestämmelser skall ligga under kommunal tillsyn, och halva antalet av de arbetsställen med i regel färre än tio arbetstagare, vilka enligt sistnämnda bestämmelser skall ligga under statlig tillsyn. Vid beräkningen av delposterna i nämnda summa skall icke inräknas de arbetsställen inom malmbrytning och övriga särskilt angivna yrkesgrupper, vilka enligt generella föreskrifter oavsett arbetarantal alltid skall stå under statlig tillsyn.

Vårt förslag att malmbrytning, malmförädling och metallindustri skall läggas under statlig tillsyn berör den kommunala tillsynen endast beträffande mindre bleck- och plåtslagerier samt smides- och reparationsverkstäder med handdrivna arbetsmaskiner (se föreskrifterna s. 77—78). Den gruppen finns ej specificerad i statistiken över den kommunala till-

synen, och det är därför svårt att siffermässigt angiva huru många arbetsställen gruppen omfattar. Enligt uppgift från Sveriges Smides- och mekaniska verkstäders riksförbund torde det emellertid numera vara ytterst få verkstäder som arbetar enbart med handdrivna arbetsmaskiner. En överföring av tillsynen torde därför endast i mycket ringa mån påverka arbetsbelastningen för yrkesinspektionen och för de kommunala tillsynsorganen.

Från kommunal till statlig tillsyn skulle enligt vårt förslag vidare överföras »Trädgårdsskötsel och jordbruk, dock ej där maskinella hjälpmedel, högtrycksångpanna eller hydrofor används». Ej heller beträffande storleken av denna grupp finns någon tillförlitlig statistik.¹ I vår rundskrivelse till hälsovårdsnämnderna begärde vi uppgifter om den kommunala tillsynens omfattning bl. a. beträffande jordbruk, trädgårdsskötsel och grustag (totalt). Av svaren framgår att endast 125 kommuner redovisat kommunal tillsyn som omfattat jordbruk och trädgårdsskötsel. Icke mindre än 53 av dessa kommuner utgjordes av städer. Även om det säkerligen finns jordbruk under kommunal tillsyn i en del kommuner, som icke redovisat detta till oss, kan hela antalet sådana jordbruk icke vara så stort, att överförande av dessa jordbruk till statlig tillsyn skulle medföra större förändring i fråga om arbetsbelastningen för de olika tillsynsorganen.

Den viktigaste följden av den nya fördelningen skulle vara, att ett stort antal mindre arbetsställen överfördes från statlig till kommunal tillsyn. Av tabellen på sid 85 framgår att — fränsett malmbrytning, malmförädling, metallindustri, träindustri och jordbruk — av arbetsställen, vid vilka i regel sysselsätts färre än tio arbetstagare, 19.151 arbetsställen med 68.118 arbetstagare vid 1953 års utgång stod direkt under statlig tillsyn. Som i det föregående angivits har vi avsett, att ungefär halva antalet sådana arbetsställen dvs. enligt 1953 års siffror ($\frac{1}{2} \times 19\ 151 =$) 9 575 arbetsställen, skulle övergå från statlig till kommunal tillsyn. Å andra sidan skulle överförandet av vissa smides- och reparationsverkstäder samt vissa jordbruk från kommunal till statlig tillsyn påverka arbetsfördelningen i motsatt riktning. Vi har utgått från antagandet att sistnämnda överföranden skulle omfatta sammanlagt omkring 2 procent av hela antalet arbetsställen under kommunal tillsyn och att ifrågavarande arbetsställen skulle vara fördelade på inspektionsdistrikten i proportion till hela antalet arbetsställen under kommunal tillsyn, vilket enligt årsberättelsen för år 1953 utgjorde 79 935; 2 % av 79 935 är 1.599. Det totala resultatet av dessa överföranden skulle enligt 1953 års siffror bli, att hela antalet arbetsställen under kommunal tillsyn ökades från 79.935 med $(9\ 575 - 1\ 599 =)$ 7 976 till 87 911, sålunda en total ökning med i det allra närmaste 10 procent.

För de enskilda kommunerna kan de föreslagna överflyttningarna dock väntas ge avsevärt mer varierande ändring i storleken av den kommunala tillsynens arbetsbörda än ovan nämnda medeltal angiver.

¹ Där jordbruk och trädgårdsskötsel bedrivs utan användande av arbetstagare, gäller ju icke arbetarskyddslagen.

Ser man på den föreslagna omfördelningens inverkan på den allmänna yrkesinspektionens arbetsbelastning och även denna gång utgår från de i arbetarskyddsstyrelsens årsberättelse för 1953 lämnade uppgifterna om antalen registrerade arbetsställen, finner man att antalet sådan arbetsställen under yrkesinspektionens direkta tillsyn skulle minska med i genomsnitt 10,7 %. Distriktsvis skulle minskningen bli

för distrikt I	6,9 %	»	»	VII	10,7 %		
»	»	II	10,8 %	»	»	VIII	14,5 %
»	»	III	7,0 %	»	»	IX	14,4 %
»	»	IV	9,3 %	»	»	X	16,1 %
»	»	V	8,8 %	»	»	XI	11,0 %
»	»	VI	12,5 %				

Som synes skulle ändringen i bestämmelserna bl. a. medföra dels en viss ökning av antalet arbetsställen under kommunal tillsyn, dels ock att denna tillsyn komme att omfatta en del arbetsställen inom yrkesområden, vilka hittills helt eller i huvudsak undantagits från sådan tillsyn.

De kommunala tillsynsmännen klagar i många fall enligt vad som framgår av svaren på vår skrivelse till hälsovårdsnämnderna över att de ej har den kontakt med yrkesinspektionen och den vägledning av yrkesinspektionen som de anser sig behöva för att rätt kunna fullgöra sina arbetsuppgifter.

Punkt 28 av tjänstgöringstöreskrifterna för yrkesinspektionens befattningshavare innehåller bl. a. följande: »Då så lämpligen kan ske bör yrkesinspektör eller på hans uppdrag annan lämplig befattningshavare under sina inspektionsresor söka sammanträffa med de kommunala tillsynsmännen, granska deras böcker och anteckningar samt överlägga med dem i frågor rörande tjänsten. Yrkesunderinspektörerna skola uppehålla kontinuerlig kontakt med de kommunala tillsynsmännen.»

Med hänsyn till den arbetsbörda som vilar på yrkesinspektörerna och övriga resande befattningshavare samt till den ökade insats av den kommunala tillsynen som vi avser, förordar vi att i varje distrikt utom Stockholms stad utöver nuvarande personal skall finnas en yrkesunderinspektör med uppgift att övervaka de kommunala tillsynsmännen och att genom upplysningar och anvisningar understödja och stimulera deras arbete. Hans tjänsteresor bör planläggas med tanke på att han skall besöka de kommunala tillsynsmännen. Vid dessa besök bör han granska den kommunala tillsynens register samt, i den mån så visar sig önskvärt ur övervaknings- och instruktions synpunkt, följa tillsynsmännen vid deras besök på arbetsplatser. Han bör vidare tillse, att nya tillsynsmän får instruktions- och arbetsmaterial. Det bör ankomma på honom att ta hand om de rapporter, som insändes av de kommunala tillsynsmännen, samt ombesörja att eventuellt erforderlig komplettering av rapporterna verkställs. Han bör vidare kontrol-

lera att de kommunala tillsynsmännens register över arbetsställena är fullständiga och aktuella och att tillsynsmännen fullgör sin skyldighet att till den allmänna yrkesinspektionen anmäla tillkomsten av nya arbetsställen. Slutligen bör han omedelbart anmäla till yrkesinspektören, om till hans kännedom kommer förhållanden beträffande den kommunala tillsynen som synes böra bli föremål för yrkesinspektörens uppmärksamhet.

De nya befattningarna, som enligt detta förslag skall inrättas hos den allmänna yrkesinspektionen avses även för en annan arbetsuppgift med nära anknytning till den kommunala tillsynen, nämligen inspektion av arbetarskyddet inom byggnadsbranschen. Byggnadsverksamheten innefattar speciella yrkesrisker och är även i andra avseenden särpräglad. Det är därför önskvärt, att de arbetsställen inom byggnadsverksamheten, vilka med hänsyn till särskilda förhållanden icke står under kommunal tillsyn utan au-setts böra inspekteras av befattningshavare vid den allmänna yrkesinspektionen, som regel anförtros åt befattningshavare med teoretiska insikter och praktisk erfarenhet inom byggnadsfacket. Dessa befattningar bör därför, där ej speciella förhållanden föranleder till annat, besättas med erfarna byggnadstekniker. Kombinationen av de två nu nämnda arbetsuppgifterna synes ändamålsenlig med hänsyn till att dessa befattningshavare genom sin kontakt med de kommunala tillsynsmännen får särskilda möjligheter att hålla reda på tillkomsten av nya byggnadsarbeten och bedrivandet av sådana arbeten.

Då och då har yrkesinspektörerna anordnat informationsdagar för kommunala tillsynsmän. I regel har dessa ordnats så, att befattningshavare hos yrkesinspektionen hållit föredrag om den kommunala tillsynens uppgifter och utövande, om vanliga yrkesskaderisker och lämpliga metoder däremot och om de delar av den statliga inspektionens arbete som har betydelse för den kommunala tillsynen. Ibland har förste provinsialläkaren eller annan läkare medverkat. Dessa informationsdagar har vunnit stor uppskattning från de kommunala tillsynsmännens sida. Härom vittnar dels mycket positiva uttalanden från kommunala tillsynsmän, dels klagomål som kommit till uttryck i svaren på vår kommunenkät. Dessa klagomål avser nämligen, att informationsdagar anordnats i alltför ringa omfattning, att informationen koncentrerats till en enda dag, varigenom programmet enligt klagomålen blivit så omfattande, att deltagarna icke kunnat »smälta» de meddelade upplysningarna, samt att duplicerade utskrifter eller referat av föredragen icke tillställts åhörarna. Ofta har de deltagande tillsynsmännens kommuner bekostat deras resor till och från informationsmötet och lämnat dagtraktamente, men ej sällan har tillsynsmännen själva fått stå för kostnaderna. Vi anser det synnerligen önskvärt att denna upplysningsverksamhet intensifieras och att tillsynsmännen bereds möjlighet att närvara vid dessa informationsdagar. Vi föreslår därför att sådana informationsdagar anordnas oftare än

hittills, minst en gång årligen i varje inspektionsdistrikt, samt att de därvid närvarande kommunala tillsynsmännen av statsmedel skall erhålla resekostnadsersättning och traktamente enligt klass III C allmänna resereglementet för informationsdagar och resdagar. Kostnaderna härför liksom för lokalhyra, i den mån lokal måste förhyras, samt för duplicering och distribution bland deltagarna av föredragsreferat och annat informationsmaterial torde böra bestridas ur yrkesinspektionens omkostnadsanslag. Med hänsyn härtill bör detta anslag höjas med 30.000 kronor.

På grund av skillnaderna mellan kommunerna ifråga om storlek och karaktär, olika yrkesområdets växlande betydelse för sysselsättningen inom kommunen m. m., anser vi det olämpligt att uppställa några generella kompetensfordringar för de kommunala tillsynsmännen. Vi vill emellertid understryka att det är angeläget att kommunerna i större utsträckning än hittills söker erhålla tillsynsmän med sådan speciell utbildning eller yrkeserfarenhet som kan vara av värde vid tillsynens utövande. I flertalet städer samt i ett rätt stort antal köpingar och landskommuner anlitas fast anställda hälsovårdstillsyningsmän såsom kommunala tillsynsmän, och denna kombination kan väntas bli ännu vanligare. Dessa befattningshavare torde i regel vara fullt kompetenta att utöva den kommunala tillsynen beträffande flertalet av de arbetsställen, vilka enligt vårt förslag skulle stå under sådan tillsyn. Visserligen finns det en viss risk för att tillsynen över arbetarskyddet av hälsovårdsnämnder och deras befattningshavare betraktas som en oväsentlig bisyssla till arbetet med den allmänna hälsovården och därför eftersättes i förhållande därtill. Emellertid råder ett sådant naturligt samband mellan den allmänna hälsovården och verksamheten för skydd mot yrkesskador att en samordning av kommunal tillsyn i fråga om dessa områden i regel måste anses lämplig: detta torde gälla även i många av de fall, då tillsynen över den allmänna hälsovården omhänders av andra personer än sådana som har detta arbete såsom huvudyrke.

Hälsovårdsnämndernas personal kan emellertid icke väntas ha de tekniska fackkunskaper som bör finnas hos dem som skall utöva tillsyn över arbetarskyddet vid byggnadsverksamhet. Personal med sådana kunskaper finnes däremot hos byggnadsnämnderna i flertalet städer, många köpingar och ett antal landskommuner. Det ligger nära till hands att tänka sig att denna personal borde tas i anspråk även för tillsynen över arbetarskyddet vid byggnadsarbeten, i synnerhet som byggnadsnämnderna enligt byggnadsstadgan har att utöva viss tillsyn över skyddsåtgärder vid byggnadsarbeten. I skrivelse till arbetarskyddsutredningen den 13 november 1953 har Byggnadsindustrins byrå för arbetarskydd m. m. bland annat hemställt, att utredningen måtte ansluta sig till ett förslag att byggnadsnämndernas personal skulle tilldelas tillsynsverksamhet angående arbetarskyddslagens tillämpning vid byggnadsarbete och i vad avser denna verksamhet ställas under överinseende av yrkesinspektionen.

Även vi anser att tillsynen över arbetarskyddet vid byggnadsverksamhet skulle kunna bli avsevärt effektivare än den nu i regel är, om den byggnadstekniskt utbildade personal, som finns anställd hos byggnadsnämnderna, utnyttjades för tillsynens utövande. Den metod härför som förordats i ovannämnda skrivelse, att ifrågakvarande, kommunalt anställda befattningshavare genom en författningsändring automatiskt skulle ställas under den statliga yrkesinspektionen i vad avser övervakande av arbetarskyddet vid byggnadsverksamhet, synes oss emellertid icke lämplig. Vi förordar i stället, att bestämmelserna om kommunernas medverkan vid tillsynen av arbetarskyddet ändras så, att den kommunala tillsynen i vad den avser byggnadsverksamhet skall ankomma på tillsynsmän, utsedda av byggnadsnämnd, medan tillsynen i övrigt skall omhändrivas av tillsynsmän, utsedda av hälsovårdsnämnd. En sådan ändring kommer säkerligen att medföra att de byggnadsnämnder, som har byggnadstekniskt fackkunnig personal till sitt förfogande, i regel utser tillsynsmän bland denna personal. Även i de fall, då byggnadsnämnd icke har sådan personal, torde lämpliga tillsynsmän för byggnadsverksamhet lättare kunna erhållas, om byggnadsnämnd skall utse sådana tillsynsmän, än om detta ombesörjs av hälsovårdsnämnd. En sådan uppdelning av den kommunala tillsynens omhändertvande förutsätter emellertid ändring av arbetarskyddslagen och instruktionen för yrkesinspektionen samt arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter angående den kommunala tillsynen. Ett förslag till ändring av arbetarskyddslagen i förevarande del återfinnes på s. 7—8.

Ehuru vi sålunda förordar ovan angivna uppdelning av den nu uteslutande på hälsovårdsnämnderna vilande skyldigheten att utse kommunala tillsynsmän för arbetarskyddet, anser vi genomförandet av uppdelningen böra ske först vid en senare tidpunkt än realiserandet av våra förslag i övrigt. Vi har, såsom i inledningen angivits, utgått från att proposition med anledning av i detta betänkande framlagda förslag skulle kunna föreläggas 1956 års riksdag. Framlades i samma proposition förslag till ändring av arbetarskyddslagen, skulle troligen en riksdagsbehandling under 1956 av de förslag i övrigt, som framläggs i detta betänkande, ej kunna ske. Vidare bör beaktas, att 1951 års byggnadsutredning under år 1956 väntas framlägga förslag till sådana ändringar i byggnadslagstiftningen som bl. a. avser arbetarskyddet vid byggnadsverksamhet. Med hänsyn till nu nämnda förhållanden förordar vi att vårt nu framlagda förslag om lagstadgande angående skyldighet för byggnadsnämnd att utse kommunal tillsynsman för arbetarskyddet upptages till slutlig behandling separat från övriga i detta betänkande framlagda förslag och att det prövas först i samband med de förslag, som kommer att framläggas av 1951 års byggnadsutredning. Intill dess en sådan ändring av arbetarskyddslagen kommer till stånd som vi nu förordar synes lämpligt att yrkesinspektörerna söker förmå hälsovårdsnämnderna att utse särskilda tillsynsmän för arbetarskyddet vid byggnadsverk-

samhet och att vid utseende av tillsynsmän samråda med respektive byggnadsnämnder.

I en del av svaren på vår rundskrivelse till hälsovårdsnämnderna har framställts önskemål om statsbidrag till kommunernas kostnader för ersättningar åt kommunala tillsynsmän. Med anledning härav vill vi erinra om att 1938 års arbetarskyddskommitté i sitt betänkande SOU 1946:60 föreslog att statsbidrag skulle kunna utgå till sådana kostnader. Statsbidrag skulle företrädesvis åtnjutas av kommuner och samhällen med särskild hälsovårdsnämnd, vilkas invånarantal ej översteg 5.000, men skulle, då så i särskilt fall prövats nödigt, kunna utgå även till kommun eller samhälle med större invånarantal. Enligt ett till betänkandet fogat kungörelseförslag skulle statsbidrag utgå i efterskott för kalenderår med nedan angivna belopp, räknat efter det antal arbetsställen inom kommunen eller samhället, som omfattades av den kommunala tillsynsverksamheten, nämligen för varje arbetsställe intill ett antal av 51 med 4 kronor och för varje arbetsställe därutöver intill ett antal av 201 med 2 kronor samt för ytterligare arbetsställen med 1 krona per arbetsställe. Statsbidrag skulle dock i intet fall utgå med mer än 800 kronor eller hälften av den ersättning som utginge till kommunal tillsynsman. Innefattades sådan ersättning i avlöning eller arvode, som tillsynsman erhöll för kommunal tjänst eller särskilt kommunalt uppdrag, skulle bestämmas, huru stor del av avlöningen eller arvodet som ansågs utgå för tillsynsverksamheten. Statsverkets kostnader för genomförande av denna bidragsform uppskattades av kommittén till omkring 130.000 kronor per år. Flertalet av de myndigheter och organisationer som yttrade sig över detta förslag avstyrkte detsamma. I proposition nr 184 till 1948 års riksdag förklarade chefen för socialdepartementet (sid. 118) att han icke kunde tillstyrka kommitténs förslag i denna del; de föreslagna bidragen skulle enligt hans mening icke spela sådan roll för kommunernas ekonomi att införandet av en ny statsbidragsform kunde anses motiverat.

Den relativt ringa utvidgning av den kommunala tillsynens arbetsområde som vi föreslagit torde icke medföra sådan ökning av kommunernas kostnader för denna tillsyn att den motiverar den kompliceradhet av statsbidragssystemet, som införande av statsbidrag till dessa kostnader skulle medföra. Vi anser oss med hänsyn härtill icke böra förorda något statsbidrag till dessa kostnaders gäldande.

FJÄRDE KAPITLET

Partsorgan inom yrkesinspektionens distrikt

A. Tidigare utredning

I två likalydande motioner till 1948 års riksdag (I: 284 och II: 454) yrkades att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att riksdagen snarast måtte föreläggas förslag om inrättande av allmänna styrelser för yrkesinspektionens distrikt, vari arbetsmarknadens parter skulle beredas representation.

I motionerna framhölls bl. a. att hela ledningen av de geografiskt stora distrikten vilade på yrkesinspektören, alltså en enda person, som också ensam hade att bära ansvaret för en verksamhet, varav hundratusentals människors säkerhet till liv och lem berodde. Inrättandet av distriktsstyrelser, vari inginge partsrepresentanter, skulle vidga och fördela ledar- och ansvarsställningen. Därigenom skulle vidare till inspektionen knytas representanter för det praktiska livet, vilkas erfarenhet, ansvars känsla, initiativförmåga, bekantskap med lokala förhållanden och intima förbindelser med arbetsmarknadens intresseorganisationer komme att i långt högre grad stimulera och effektivisera samhällets verksamhet i skyddsarbetet än enbart från ett ämbetsverk i Stockholm dirigerade ämbets- och tjänstemän kunde göra. Vidare skulle ett ökat förtroende för yrkesinspektionen kunna vinnas genom att direkt intresserade medborgargrupper i landets olika delar gäves tillfälle till aktivt deltagande i samhällets ansträngningar för nedbringande av antalet olycksfall och fall av yrkessjukdomar.

Statsutskottet anförde beträffande dessa motioner, att utskottet funne de skäl som anförts till stöd för desamma värda beaktande. Det kunde dock ifrågasättas, om icke distriktsstyrelserna borde inskränkas till att omfatta endast representanter för parterna på arbetsmarknaden. De skulle måhända icke kunna fungera som styrelse i vedertagen mening utan snarare som ett rådgivande organ, med vilket yrkesinspektören i distriktet kunde överlägga angående större frågor och i ärenden av principiell innebörd. Utskottet förordade att en utredning komme till stånd. Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1948 tillkallade chefen för socialdepartementet samma dag tre sakkunniga att inom departementet biträda med utredning av frågan om partsrepresentation inom yrkesinspektionens distrikt.

De sakkunniga avgav i september 1950 ett betänkande (SOU 1950:30), vari de förordade i huvudsak följande: I yrkesinspektionens distrikt skulle införas partsrepresentationer i form av rådsorgan. Antalet ledamöter i varje rådsorgan borde vara sex. Ledamöterna borde utses av Kungl. Maj:t, två efter förslag av Svenska arbetsgivareföreningen, två efter förslag av Landsorganisationen i Sverige och en efter förslag av Tjänstemännens centralorganisation. Den sjätte ledamoten borde vara läkare och utses efter förslag av medicinalstyrelsen. För partsrepresentanterna borde utses ersättare efter förslag av respektive organisation. Yrkesinspektören skulle vara ordförande och föredragande men ej ledamot av rådsorganet. Detta borde sammanträda minst två gånger om året och därutöver så ofta som yrkesinspektören funne lämpligt med hänsyn till föreliggande ärenden. Rådet skulle icke utan arbetarskyddsstyrelsens medgivande kunna underställas sådana frågor av större vikt eller principiell art som arbetarskyddsstyrelsen skall handlägga men i övrigt alla viktigare spörsmål inom yrkesinspektionens verksamhet. Det borde vidare åligga yrkesinspektören att regelbundet informera rådet om inspektionsarbetet i distriktet. Vid rådets sammanträden skulle föras protokoll, till vilket ledamot ägde anteckna sin mening. Föredraganden (yrkesinspektören) skulle vara skyldig att anteckna sin mening, om denna avveke från flertalet av de närvarandes. Protokollen skulle delges arbetarskyddsstyrelsen, inom vilken frågor rörande de lokala partsrepresentationerna borde anses utgöra partsärenden. — Till viktigare detaljfrågor i de sakkunnigas förslag återkommer utredningen i det följande.

En av de sakkunniga anförde i särskilt yttrande, att enligt hans uppfattning icke framkommit tillräckliga skäl för inrättande av partsrepresentation inom yrkesinspektionens distrikt. I varje fall syntes i dåvarande läge icke finnas behov av en dylik institution.

Betänkandet sändes på remiss till vissa ämbetsverk och partsorganisationer. En sammanställning av remissvaren lämnas här nedan.

Arbetarskyddsstyrelsen

Partsorgan skulle öka kansliarbetet. Nu är väl sörjt för likformig handläggning av ärenden och för en ändamålsenlig decentralisering; intet att vinna i dessa avseenden genom förslaget. Erforderlig kontakt med arbetsmarknadens parter vinnas nu genom partsrepresentation i styrelsen och genom inspektionsbesök och konferenser. Kontakt tages även med kommunala organ och med läkare (sådana finns för övrigt både hos styrelsen och hos yrkesinspektionen). För bedömning av ärendena fordras ofta tekniska kunskaper och kännedom om de särskilda lokala förhållandena. Det synes styrelsen ligga i sakens natur att de få personer, som föreslås ingå i partsorganen, icke kan besitta sådan kännedom om de speciella tekniska och lokala förhållanden, som är erforderlig. — Genom en partsrepresentation skulle säkert kunna skapas större förståelse för hur yrkesinspektionen arbetar och styrelsen vill också tro att partsorgan skulle kunna bidra till en förbättring av möjligheterna att påverka den mänskliga faktorn i arbetet. — Kostnaderna äro för lågt beräknade. — Fördelarna överbägs i hög grad av nackdelarna,

varför förslaget avstyrks. (Reservation för tillstyrkande avgiven av två ledamöter). Styrelsen har före avgivandet av sitt yttrande hört *yrkesinspektörerna*, vilka samtliga ställt sig avvisande till den föreslagna partsrepresentationen.

Statskontoret

Yrkesinspektörerna synes knappast ha till fullo beaktat den psykologiska effekten av att representanter för arbetsmarknadens parter får tillfälle till organiserat samarbete med yrkesinspektionens befattningshavare. Att särskild vikt bör fästas vid sådant samarbete är emellertid naturligt med hänsyn till att arbetarskyddets effektivitet i mycket hög grad sammanhänger med parternas egna insatser på området. Den psykologiska aspekten måste därför tillbörligen beaktas. Såvitt statskontoret kunnat finna är det också huvudsakligen ur denna synpunkt som nyttan av ett partsorgan bör bedömas. Från denna utgångspunkt vill ämbetsverket icke motsätta sig att kommitténs förslag tillmötesgås.

Medicinalstyrelsen

Styrelsen kan i huvudsak instämma i förslaget. Styrelsen ifrågasätter lämpligheten av att yrkesinspektören skulle vara självskriven ordförande i rådet. Vill man uppnå effektivitet i rådets arbete måste det med tanke på skiftningarna i förhållandena inom olika yrken finnas möjlighet för rådet att tillkalla representanter för de yrken, vars problem är under diskussion.

Kommerskollegium

Efter en erinran om kristidsstyrelsernas förtroenderåd framhålles, att fast organiserade rådsorgan får betraktas som en rätt ovanlig anordning såväl inom den centrala som lokala statsförvaltningen. Anledningen torde vara att den i och för sig alltmer som oeftergivlig ansedda livliga kontakten utåt funnits med fördel kunna säkerställas i mera fria former. Det hade varit av intresse att erhålla ett närmare klarläggande av hur detta samarbete för närvarande bedrivs av yrkesinspektörerna. Kollegium betvivlar att ett så omfattande och samtidigt tämligen strängt formbundet rådssystem som det föreslagna skulle motsvara det avsedda praktiska syftet och kan därför icke tillstyrka förslaget.

Bergmästarämbetet i norra distriktet

Styrelsealternativet innebär en så djupgående omgestaltning av hela den statliga yrkesinspektionen att det åtminstone för närvarande icke bör föranleda någon åtgärd. Rådsalternativet däremot inger inga större betänkligheter av principiell eller praktisk art med undantag för att det medför en icke önskvärd ökning av expeditorsarbetet. Värdet av ett sådant partsorgan är emellertid svårt att bedöma.

Bergmästarämbetet i östra distriktet

reagerar mot ett uttalande å s. 28 i betänkandet. Det angives i yttrandet icke närmare vilket uttalande som avses. Troligen gäller det följande mening: »Det skulle ävenledes vara av värde för de inspekterande befattningshavarna om dessa hållas underkunniga om i vilken utsträckning arbetsmarknadens parter äro villiga att motarbeta slarv och förstörelse å olika arbetsställen och personalrum.» I ämbetets yttrande sägs att »den kontroll av individen och industrien och sättet för denna kontroll, vilket särskilt framkommer å sid. 28 i Betänkandet, icke är förenlig med svensk rättskänsla.»

Bergmästarämbetena i södra och västra distrikten

avstyrker båda partsrepresentation och åberopar det goda samarbete som råder mellan gruvinspektionen och parterna på arbetsmarknaden.

Sveriges Industriförbund

anser icke övertygande skäl föreligga för införande av en partsrepresentation.

Skånes handelskammare

Föreliggande fråga måste infogas i ett större sammanhang, och den föreliggande utredningen kan inte anses tillfyllest för ett välgrundat ställningstagande.

Handelskammaren i Göteborg

I kammarens distrikt är redan nu kontakten mellan yrkesinspektionens personal och företagens representanter god. Det väsentliga arbetet för bättre arbetarskydd måste inriktas på en samverkan mellan arbetarna själva och företagsledningen inom respektive företag. Förslaget avstyrks.

Svenska gruvföreningen

Föreningen delar de sakkunnigas mening att ett partsorgan inom bergmästardistriktet är obehövt. Beträffande arbeten vid gruvor i den mån de faller under den allmänna inspektionen är föreningens uppfattning att partsrepresentation icke skulle medföra någon reell förändring av skyddsåtgärdernas utformning eller ha någon nämnvärd psykologisk effekt av den art de sakkunniga ifrågasatt.

Svenska Landskommunernas förbund

Från förbundets sida har i olika sammanhang påtalats den otillfredsställande kontakten mellan yrkesinspektionen och de kommunala tillsynsorganen. Det är svårt att inse på vad sätt partsrepresentationen skulle kunna bidra till bättre förhållanden härvidlag. Huruvida en sådan representation ur andra synpunkter är önskvärd eller behövt undandrar sig styrelsens bedömning.

Svenska Arbetsgivareföreningen

Förslaget är icke tillräckligt motiverat. Som regel kräver problemen hos yrkesinspektionen en snabb lösning, varför rådet endast skulle kunna informeras i efterhand eller i fråga om uppgifter av principiell natur, vilka bör underställas arbetarskyddsstyrelsen. Arbetsuppgifterna inom yrkesinspektionen är så växlande och kräver vanligen sådan speciell sakkunskap, att inspektörerna i praktiken knappast skulle kunna tänkas ha någon hjälp av rådsledamöterna, vilka icke rimligtvis torde behärska mer än ett relativt begränsat område. Den psykologiska betydelsen av förekomsten av partsrepresentanter har övervärderats av de sakkunniga. Partsrepresentanterna kan ej väntas i större utsträckning finna möjlighet att informera sina huvudmän om arbetet inom distriktet och därigenom öka förståelsen för detta. Arbetsgivare och arbetare torde icke föredraga att i skyddsfrågor gå omvägen över partsrepresentanterna i stället för den mera praktiska vägen direkt till yrkesinspektionens befattningshavare. Genom säkerhetstjänsten vid företagen och Arbetarskyddsnämnden m. m. har möjlighet skapats att på ett smidigt och effektivt sätt kunna upprätthålla kontakten mellan yrkesinspektörerna samt arbetsgivare och anställda. Vid yrkesinspektörernas besök på arbetsplatserna tags alltid kontakt med såväl arbetsgivaren eller dennes representant som med skyddsombudet. Förslaget avstyrkes.

Handelns Arbetsgivareorganisation

Kontakten med partsorganisationerna nås lättast och smidigast om den får tagas från fall till fall utan att bindas av särskilda former. Den kan inte väntas förbättrad genom ett partsorgan med ett fåtal representanter för de lokala parterna. En sådan anordning skulle i stället verka tyngande på yrkesinspektionens arbete. -- Om emellertid partsorgan inrättas bör icke minst med hänsyn till de särskilda förhållandena beträffande jordbruk och småföretag arbetsgivarnas representanter utses efter av De svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd lämnat förslag.

Svenska Lantarbetsgivareföreningen

Skälen för inrättande av partsorgan ej tillräckligt bärande. -- Samma förslag som Handelns Arb.giv.org. beträffande utseendet av arbetsgivarrepresentanter.

Landsorganisationen

Viss tveksamhet mot förslaget vållas av yrkesinspektörernas inställning samt svårigheterna att bestämma och avgränsa organens befogenheter. Icke förty kan det väl antagas att råden skulle tillföra inspektionen uppslag och synpunkter som denna icke skulle delgivas eljest. Samtidigt får man förutsätta att den närmare insynen i inspektionens arbetsmetoder och organisation som rådsmedlemmarna erhöle skulle vara ägnad att hos arbetsgivare och arbetare skapa vidgad förståelse för verksamheten, undanröja vissa missförstånd och missnöjesanledningar och tillvinna verksamheten större intresse och förtroende. -- Personvalet är viktigt, likaså att rådets befogenheter inte leder till försvagande av yrkesinspektörernas auktoritet, arbetsmöjligheter och ansvar. Rådet får varken vara något kontrollorgan över yrkesinspektören eller något slags återförsäkringsorgan för honom. Rådet får ej heller bli något slags mellaninstans i förhållandet mellan distriktet och arbetarskyddsstyrelsen. Utformade endast som organ för information och samråd och sammansatta av vederhäftiga, intresserade och insiktsfulla partsrepresentanter skulle distriktsråden troligen kunna bli av visst värde för stärkande av yrkesinspektionens ställning och effektivisering av dess verksamhet, varför landsorganisationen tillstyrker förslaget.

Tjänstemännen Centralorganisation (TCO)

Det synes tveksamt om sådana partsorgan med någon grad av säkerhet skulle leda till förbättrat arbetarskydd. Åtgärder som säkrare kan väntas medföra en effektivisering av arbetarskyddet bör prövas i första hand, främst en utbyggnad av yrkesinspektionens personalorganisation. I avvaktan på en utredning härom bör detta förslag vila.

Länsstyrelsen i Malmö

Ett ställningstagande i denna fråga försvåras av att de sakkunniga inte gjort någon mera ingående analys av yrkesinspektionens arbetsförhållanden. Frågan om införande av partsorgan kan enligt länsstyrelsens uppfattning inte avgöras förrän en mera grundlig utredning företagits angående samtliga de förhållanden som har betydelse i förevarande sammanhang.

Länsstyrelsen i Göteborg

Ur olika synpunkter skulle det vara till visst gagn om det skapades större möjligheter för yrkesinspektörerna att vid regelbundna överläggningar samråda med arbetsmarknadens parter. Detta samråd bör dock icke ske genom inrättande

av kollegiala organ med befogenhet att i vissa fall utöva yrkesinspektionens beslutanderätt. Styrelsen anser sig därför i huvudsak kunna tillstyrka rådsalternativet.

De sakkunnigas förslag föranledde ingen Kungl. Maj:ts åtgärd. I arbetarskyddsutredningens direktiv erinrar socialministern om detta förslag och anför vidare: »Partsrepresentation finns f. n. i arbetarskyddsstyrelsen. Införandet av sådan representation även i yrkesinspektionens distrikt synes kunna öka förutsättningarna för ett nära samarbete mellan yrkesinspektionen och partsorganisationerna. Nämda förslag bör därför vid översynen upptagas till förnyad behandling.»

B. Arbetarskyddsutredningens överväganden och förslag

För varje under arbetarskyddslagens tillämpning fallande arbetsställe gäller (39 § Askl) att arbetsgivare och hos honom anställda arbetstagare för att åstadkomma sunda och säkra arbetsförhållanden på arbetsstället skall under arbetsgivarens ledning i samverkan bedriva ett på lämpligt sätt organiserat skyddsarbete.

Tillsyn å efterlenaden av lagen och med stöd av densamma meddelade föreskrifter utövas (47 § 1 st.) av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende, av yrkesinspektionens befattningshavare och kommunala tillsynsmän. I den centrala ledningen för tillsynen, arbetarskyddsstyrelsen, ingår vid handläggningen av vissa ärenden av Kungl. Maj:t såsom ledamöter av styrelsen förordnade representanter för arbetsgivare- och arbetstagarparterna. I sitt förslag till organisation av tillsynen å arbetarskyddslagstiftningen m. m. SOU 1946:88 motiverade 1938 års arbetarskyddskommitté partsrepresentation i det centrala tillsynsorganet, som i detta förslag benämndes arbetsrådet, på följande sätt:

»Hur arbetarskyddslagstiftningen tillämpas, är givetvis en fråga av största intresse för såväl arbetsgivare som arbetstagare. Ur arbetarskyddssynpunkt är det av synnerlig vikt att man genom lagstiftningen når därhän, att risken för ohälsa och olycksfall i arbetet blir den minsta möjliga. Härutinnan torde också arbetsgivarpartens intressen sammanfalla med arbetstagarpartens. Från arbetsgivarnas sida är det dock betydelsefullt, att skyddsföreskrifterna så utformas och tillämpas, att de — utan att skyddssynpunkterna oskäligt eftersättas — icke onödigtvis försvåra arbetet eller eljest betunga ett företags drift. Det kan emellertid råda olika meningar om vad som i det särskilda fallet kan vara lämpligt eller möjligt att genomföra. Och det torde ibland icke kunna undvikas, att intressemotsättningar uppstå och ge anledning till irritationer mellan arbetsgivare och arbetstagare. Med hänsyn härtill anser kommittén det vara av stor vikt, att arbetsrådets beslut i arbetarskyddsfrågor komma att omfattas med förtroende av båda parter.

Ett deltagande av representanter för arbetsmarknadens parter i avgöranden beträffande arbetarskyddslagens tillämpning bör enligt kommitténs mening också giva dessa ökad auktoritet. Kommittén vill i detta sammanhang erinra om de gynnsamma erfarenheter, som vunnits i fråga om den verksamhet som utövas av på liknande sätt sammansatta myndigheter, såsom arbetsdomstolen, försäkringsrådet och det nuvarande arbetsrådet. Den skillnaden föreligger visserligen, att det nu är fråga om ett ämbetsverk med huvudsakligen administrativa uppgifter. Med hänsyn härtill skulle partsrepresentanternas deltagande i besluten kunna tänkas göra förfarandet invecklat och tungrott. Denna omständighet bör dock icke tillmätas alltför stor betydelse, särskilt som enligt kommitténs mening nämnda representanter skola delta i avgörandet av företrädesvis sådana ärenden, som äro av principiell natur, av mera allmän räckvidd eller eljest av särskilt intresse med hänsyn till förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Med beaktande av nämnda synpunkter anser kommittén sig böra föreslå, att representanter för arbetsgivare och arbetstagare skola såsom ledamöter i arbetsrådet delta i den slutliga handläggningen av vissa ärenden enligt arbetarskyddslagen.»

Socialministern yttrade härom (prop. 1948 nr 184 s. 45) att han funnit kommitténs förslag om beredande av representation för arbetsmarknadens parter vid avgörandet av vissa arbetarskyddsfrågor i sak vara välmotiverat. Förslaget bifölls med vissa formella ändringar av riksdagen.

I det centrala tillsynsorganets behandling av frågor om tillämpning och utformning av vissa skyddsföreskrifter deltar alltså partsrepresentanter. I distriktsorganens verksamhet deltar däremot icke några representanter för arbetsmarknadens partsorganisationer. Dessa organ behandlar emellertid förutom principfrågor — vilka i regel med yrkesinspektörens utlåtande hänskjuts till centralorganet — i stort sett samma slags tillämpningsfrågor som centralorganet, och det övervägande flertalet av de ärenden av sistnämnda art som behandlas där kommer aldrig under centralorganets prövning. Genom remisser från arbetarskyddsstyrelsen och genom egna initiativ får distriktsorganen även tillfälle att taga ställning till förslag till ändring av skyddsföreskrifter eller införande av nya sådana föreskrifter. Det synes oss som om liknande förhållanden som de, vilka enligt ovanintagna citat motiverat partsrepresentation inom centralorganet, skulle föreligga även i fråga om distriktsledningen.

Av den under avd. A lämnade redogörelsen för det tidigare förslaget till partsrepresentation framgår att invändningar i flera hänseenden framförts mot detta förslag. För att få en mera samlad bild av dessa invändningar har de vid arbetarskyddsutredningens behandling av denna fråga sammanfattats på följande sätt:

1. Partsrepresentationen skulle innebära ett avsevärt merarbete för yrkesinspektörerna och binda dem vid tjänstgöring på stationeringssorten i

större utsträckning än eljest. Även kanslipersonalen skulle få ökad arbetsbörda.

2. Erforderlig kontakt mellan yrkesinspektionen och arbetsmarknadens parter föreligger redan. Den äger rum dels vid inspektionsbesök på arbetsställen, där den inspekterande träffar arbetsgivare, arbetsledare och skyddsombud samt andra arbetstagare, dels vid yrkesinspektörernas konferenser i övrigt med företag och anställda samt representanter för arbetsmarknadens partsorganisationer. En partsrepresentation skulle innebära mindre fria former för sådan kontakt.

3. Man kan icke förutsätta att de fåtaliga ledamöterna av en partsrepresentation skall äga kännedom om alla de synnerligen växlande förhållanden, som kan böra beaktas vid avgörandet av de frågor, som skulle behandlas av representationen.

4. Partsrepresentationen skulle icke medföra någon reell förändring av skyddsåtgärders utformning.

5. Partsrepresentationen skulle ej heller ha nämnvärd psykologisk effekt.

6. Vidtagande av andra åtgärder för åstadkommande av ökad effektivitet i yrkesinspektionens arbete är angelägnare än införandet av en partsrepresentation. Frågan om införande av en sådan representation bör därför icke upptas till slutlig prövning innan en allmän översyn av arbetarskyddsverkets organisation kommit till stånd.

7. Samtliga yrkesinspektörer har förklarat sig fast övertygade om att det praktiska skyddsarbetet icke skulle vinna någon ökad effektivitet genom en partsrepresentation. Att de befattningshavare, vilka närmast skulle samarbeta med partsrepresentationen, enstämmigt uttalat en sådan uppfattning måste i hög grad anses tala mot införande av en partsrepresentation.

Gentemot dessa invändningar har vid arbetarskyddsutredningens överläggningar framhållits följande.

Invändning 1: Det är givet att förberedelser för partsrepresentationens sammanträden, föredragning och anteckningar vid dessa sammanträden och expeditjonsarbete kommer att medföra en viss arbetsbelastning för yrkesinspektörerna och deras kanslipersonal. De ärenden, som skulle förekomma på sådana sammanträden, måste dock behandlas av yrkesinspektörerna, även om partsrepresentationen icke funnes. Sammanträdena torde ej heller i övrigt medföra någon mera avsevärd ökning av inspektörernas och kanslipersonalens arbetsbörda. Representationen beräknas ej hålla sammanträden så ofta, att inspektörerna därigenom skulle bindas vid stationeringsorten i nämnvärt större utsträckning än eljest.

Invändning 2: Den direkta kontakten mellan yrkesinspektionens befattningshavare å ena sidan samt företagsledare och anställda å andra sidan är givetvis den viktigaste. Det har emellertid gjorts gällande att denna kontakt ibland icke varit tillfredsställande. En partsrepresentation skulle öka yrkesinspektionens möjligheter att få kontakt med arbetsmarknadens parter,

icke minska eller försvåra dem. Partsrepresentanterna bör till yrkesinspektörerna framföra **uppfattningar** och önskemål angående inspektionens arbete, som kommit till uttryck vid respektive organisationers sammanträden. Å andra sidan bör de själva verka för ökad kännedom om inspektionens arbete och, där så är lämpligt, bereda yrkesinspektörerna och andra befattningshavare tillfälle att inför partsorganisationerna lämna informationer om inspektionens verksamhet.

Invändningar 3—4: Ledamöterna i en fåtalig representation kan icke besitta ingående kännedom om förhållandena inom alla delar av det skiftande arbetslivet inom ett inspektionsdistrikt och detta är ej heller erforderligt. Det torde emellertid kunna förutsättas att ledamöterna kommer att väljas bland personer med goda insikter beträffande näringslivets förhållanden samt med goda förbindelser och förtroende hos respektive parter inom distriktet även i vad gäller andra yrkesområden än deras egna. De bör därför ha goda möjligheter att införskaffa och vid sammanträdena framlägga uppgifter om faktiska förhållanden och parternas inställning med avseende å skyddsfråga, som skall avhandlas i partsrepresentationen.

Invändning 5: Vetskapen om att vid yrkesinspektionens överväganden av viktigare ärenden partsrepresentanterna får tillfälle att framlägga sina synpunkter samt de informationer om yrkesinspektionens arbete som partsrepresentanter lämnar eller förmedlar bör kunna bidra till en mera förtroendefull inställning gentemot yrkesinspektionen från parternas sida.

Invändning 6: Denna invändning kan ha tillmätts avgörande betydelse vid den tidpunkt, då förenämnda förslag i denna fråga övervägdes. Nu har den ifrågasatta översynen av arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens organisation och verksamhet skett, och partsrepresentationen kan infogas som ett led i yrkesinspektionens organisation.

Invändning 7: Då ett förtroendefullt samarbete mellan yrkesinspektörerna och partsrepresentationen är en förutsättning för att representationen skall kunna bli till avsedd nytta, är denna fråga av stor betydelse. Därest statsmakterna beslutar införandet av en sådan representation, kommer säkerligen yrkesinspektörerna, oavsett den ställning de tidigare intagit i denna fråga, att göra allt vad på dem ankommer för att institutionen skall bli till största möjliga nytta. Det ligger i deras intresse att utnyttja de regelbundet återkommande tillfällen till kontakt med framstående partsrepresentanter inom distriktet, som på så sätt skulle erhållas, för att få ett bättre underlag för sitt handlande och för att söka sprida större förståelse för inspektionens verksamhet.

Vid arbetarskyddsutredningens överläggningar med yrkesinspektörerna har även frågan om partsrepresentationens införande upptagits till diskussion. Från yrkesinspektörernas sida har därvid uttalats, att yrkesinspektörerna icke ville intaga en negativ hållning gentemot nya samarbetsformer på arbetarskyddets område och därför nu icke helt ville motsätta sig

införandet av en partsrepresentation, försåvitt denna finge karaktären av en rådgivande församling. Det anfördes dock av flera av yrkesinspektörerna, att om en partsrepresentation infördes, detta borde betraktas som ett försök. Det kunde därvid vara lämpligt att partsrepresentation infördes i något eller några distrikt, för att erfarenheterna från dessa distrikt skulle kunna läggas till grund för en bedömning, huruvida representationen borde införas även i övriga distrikt eller helt slopas. — För vår del anser vi att ett försök i sålunda begränsad omfattning icke skulle ge tillräckligt underlag för bedömning av partsrepresentationens värde. —

Sedan vi, på sätt som nu skett, ställt mot varandra de argument, som anförts för och mot ett införande av partsrepresentation i yrkesinspektionens distrikt, har vi kommit till uppfattningen att en sådan åtgärd skulle medföra övervägande fördelar för yrkesinspektionen och för arbetarskyddet i dess helhet. Särskilt avseende har vi fäst vid att partsrepresentationen komme att bli ett forum för regelbundet återkommande sammanträffanden mellan yrkesinspektören och distriksrepresentanter för arbetsmarknadens parter. Genom det utbyte av informationer och det samråd, som där skulle förekomma, kunde säkrare underlag erhållas för inspektionens handläggning av aktuella ärenden. Därjämte skulle större förståelse kunna vinnas för inspektionens arbete och ställningstaganden hos de representerade parterna.

Vi förordar sålunda att partsrepresentation införas i yrkesinspektionens distrikt.

Innan organisationsfrågan upptas till diskussion bör övervägas, i vilka av de hos yrkesinspektionen förekommande ärendena en medverkan av partsrepresentationen lämpligen bör ske. I anslutning till den i 2 kap. lämnade redogörelsen för yrkesinspektörernas arbetsuppgifter har vi funnit att ärenden av nedan angiven art bör föredragas i representationen, där ej yrkesinspektören finner ärendets omedelbara avgörande påkallat av särskilda skäl:

1) *Användande av föreläggande och förbud som tvångsmedel.* Föreläggande och förbud kan medföra allvarliga ekonomiska och andra konsekvenser för arbetsgivare, markägare och innehavare av nyttjanderätt till mark samt för arbetstagare vid av åtgärden berört arbetsställe samt kan även indirekt medföra sådana konsekvenser för andra personer och för den kommun, vari arbetsstället är beläget. Med hänsyn härtill synes det lämpligt att ärende av detta slag om möjligt upplages till överläggning i partsrepresentationen innan åtgärd vidtages. Tvångsmedlen tillgrips i regel först efter upprepade kontakter med arbetsgivaren och sedan det visat sig, att råd och anvisningar från yrkesinspektionens sida lämnats utan avseende. De torde därför i allmänhet kunna anstå under den tid som åtgår för ärendets behandling i partsrepresentationen. Men givetvis förekommer också att yrkesinspektören finner en så allvarlig situation föreligga, att han anser ett omedelbart ingripande vara av nöden. Detta torde regelmässigt vara fallet,

när omedelbart verkande förbud utfärdas med stöd av bestämmelserna i 53 § andra stycket arbetarskyddslagen. Det är självklart att i dessa och liknande fall åtgärds fördröjande för ärendets behandling i partsrepresentation icke får förekomma.

2) *Åtalsanmälningar.* Innan en så uppseendeväckande och för den anmäldes del så ingripande åtgärd som en åtalsanmälan vidtages av yrkesinspektör, synes yrkesinspektören höra samråda med partsrepresentanterna om lämpligheten av anmälan. Detta bör gälla såväl i fråga om åtal mot arbetsgivare för förseelse mot bestämmelse i arbetarskyddslagen eller författning i anslutning till denna lag som åtal mot arbetstagare enligt 67 § arbetarskyddslagen.

3) *Avgivande av årsberättelse.* Denna arbetsuppgift måste ankomma på yrkesinspektören. Det förefaller oss emellertid lämpligt att partsrepresentanterna får ta del av berättelsen, innan den avgives.

4) *Framställningar från yrkesinspektören angående användande av till arbetarskyddsstyrelsens förfogande stående tvångsmedel.* Beträffande motiveringen för förslaget i denna del hänvisas till vad vi anfört under p. 1).

5) *Besvarande av remisser från statliga myndigheter av ärenden av mera allmänt intresse eller principiell betydelse eller av särskild vikt för de arbetsgivare och arbetstagare som berörs därav.*

6) *Framställningar från yrkesinspektören om personal- eller medelsbehov för yrkesinspektionens verksamhet inom distriktet.* Då partsrepresentanterna står utanför inspektionen men dock har tillfälle att nära följa dess verksamhet inom distriktet, bör uttalanden från dem i berörda frågor tillmätas visst värde vid högre myndigheters bedömande av viktigare sådana frågor.

7) *Planläggning av distriktets informations- och propagandaverksamhet.* Det synes oss som om partsrepresentanterna skulle ha stora möjligheter att förnä sina huvudmän inom distriktet att aktivt samarbeta med yrkesinspektionen i sådan verksamhet. Som särskild anledning till engagerande av partsrepresentationen i detta avseende må framhållas att de enskilda sammanslutningarna till främjande av arbetarskydd endast undantagsvis har läns- eller lokalavdelningar.

8) *Övriga ärenden av större vikt* och andra ärenden, däri ledamot av representationen kan antagas lämna upplysningar om förhållanden av betydelse för ärendes behandling eller yrkesinspektören anser sig böra lämna partsrepresentanterna upplysningar om inspektionens verksamhet och ställningstaganden av arbetarskyddsstyrelsen.

Bedömandet i aktuella fall av vilka ärenden som enligt angivna riktlinjer skall anmälas och föredragas inför partsrepresentationen bör ankomma på yrkesinspektören, men även ärende, som ej anmäls av yrkesinspektören bör

kunna behandlas på sammanträde, där ledamot av representationen så påkallar. Ärende, som enligt dessa riktlinjer bort före avgörandet föredras inför representationen men som på grund av sin brådskande natur avgjorts utan sådan föredragning, bör i efterhand anmälas till representationen.

I sitt betänkande SOU 1950:30 skisserade sakkunniga för utredning av partsrepresentation inom yrkesinspektionens distrikt två alternativ för utformningen av en sådan representation.

Det ena alternativet, som benämndes styrelsealternativet, innebar att för varje distrikt skulle tillsättas en styrelse, vilken skulle äga beslutanderätt i vissa frågor, vilkas avgörande enligt gällande bestämmelser ankommer på yrkesinspektören. Styrelsen skulle bestå av en av medicinalstyrelsen utsedd läkare, fyra partsrepresentanter, varav två utsetts efter förslag av Svenska arbetsgivareföreningen och två efter förslag av Landsorganisationen i Sverige, samt yrkesinspektören, som skulle fungera som föredragande och ordförande. Därjämte skulle möjligen tjänstemän och arbetsledare ha speciell representation genom en för dem gemensam ledamot.

Det andra alternativet, som benämndes rådsalternativet, karaktäriserades av att organets uppgift skulle vara »att berika yrkesinspektören med parternas synpunkter». Organet skulle däremot icke fatta några avgöranden i verkställighets- eller förvaltningsfrågor. Antalet ledamöter i rådsorganet föreslogs vara sex, varav en förste provinsialläkare (eller annan av medicinalstyrelsen föreslagen läkare), två representanter för arbetsgivareparten och två för arbetstagarna samt en av Tjänstemännens centralorganisation föreslagen representant. Yrkesinspektören skulle enligt detta alternativ icke vara ledamot av organet men fungera som föredragande och sammankallande och dessutom vara ordförande vid organets sammanträden.

Partsrepresentationssakkunniga förordade för sin del det andra alternativet, rådsalternativet.

Även arbetarskyddsutredningen har funnit en partsrepresentation med allenast rådgivande funktioner vara den lämpligaste formen för partsrepresentanters medverkan i ledningen av yrkesinspektionens arbete inom ett distrikt. Enligt 21 § instruktionen för yrkesinspektionen är yrkesinspektör såsom distriktschef ansvarig för att den allmänna tillsynstjänsten på tillbörligt sätt fullgöres inom distriktet. Han äger företaga ändring i åtgärd, som vidtagits av honom underställd befattningshavare eller av kommunal tillsynsman. Skulle yrkesinspektörs beslutande i vissa fall övertagas av en styrelse, medan den i likartade men brådskande fall alltjämt måste utövas av honom, komme detta enligt vår åsikt att medföra en sådan splittning av ansvaret för verksamheten som måste minska inspektionens möjlighet att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden. Otvivelaktigt skulle också yrkesinspektörens auktoritet inom och utom inspektionen försvagas genom en sådan anordning.

I det tidigare förslaget framhölls, att rådsalternativet knappast hade någon motsvarighet ur formella synpunkter i den statliga förvaltningen. Kommerskollegium erinrade i anledning härav i sitt yttrande över förslaget om det förtroenderåd, som fanns inrättade hos kristidsstyrelserna. Dessa råd sammanträdde minst en gång varje månad för att höras i viktigare ransoneringsfrågor samt för att informeras om försörjningsläget och ransoneringsansökningsbehövlighet. Kommerskollegium fortsatte: »Men i övrigt torde dylikt fast organiserat rådsorgan betecknas som en rätt ovanlig anordning såväl inom den centrala som lokala statsförvaltningen. Anledningen härtill torde särskilt vad de lokala myndigheterna beträffar vara att söka i, att den i och för sig alltmer som oeftergivlig ansedda livliga kontakten utåt funnits med fördel kunna säkerställas i mera fria former.» — Att rådsformen icke är en vanlig företeelse i regional förvaltning synes oss icke böra utesluta användande av en sådan organisationsform i ett fall, där särskilda skäl för en sådan anordning föreligger. I anslutning till kommerskollegii uttalande vill vi framhålla, att syftet med anordningen ifråga skulle vara att säkerställa en såsom oeftergivlig ansedd kontakt utåt, och att denna kontakt icke funnits kunna i erforderlig omfattning säkerställas »i mera fria former».

Vi förordar alltså att partsrepresentationen utformas såsom ett rådgivande organ. För att markera dess karaktär och syfte synes det lämpligen kunna ges benämningen »förtroenderåd».

Vi föreslår att yrkesinspektören skall vara ordförande i sitt distrikts förtroenderåd.

Utöver ordföranden bör rådet bestå av sex medlemmar. De bör utses av Kungl. Maj:t, två efter förslag av De svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, två efter förslag av Landsorganisationen i Sverige och en efter förslag av Tjänstemännens Centralorganisation. Den sjätte medlemmen bör utses bland personer i kommunal tjänst eller med erfarenhet i kommunala värv. För samtliga medlemmar bör i samma ordning utses och föreslås ersättare.

Som motiv för förslaget att i rådet skall ingå en kommunalman vill vi anföra kommunernas ansvar för utseende och avlönande av de under den allmänna yrkesinspektionens ledning ställda kommunala tillsynsmännen samt de i 3 kap. framlagda förslagen om utökning av den kommunala tillsynens arbetsområde och åtgärder för ökande av dess effektivitet.

I detta sammanhang må nämnas, att vi icke ansluter oss till det tidigare förslaget att i rådet alltid skulle ingå en läkare. Flertalet av de ärenden, som skulle behandlas av rådet, torde ligga utanför en läkares intressesfär, och, i de fall, där information av medicinsk auktoritet erfordras, bör yrkesinspektören införskaffa sådan genom hänvändelse till arbetarskyddsverkets läkare eller till någon i allmän tjänst anställd läkare inom distriktet.

Över förtroenderåds sammanträde bör upprättas föredragningslista genom yrkesinspektörens försorg. I denna lista bör vid eller efter samman-

trädet antecknas de som närvarit vid sammanträdet och de ärenden som behandlats vid sammanträdet. Protokoll bör föras endast efter yrkande av medlem, som anmält skiljaktig mening mot yrkesinspektörens beslut i något vid sammanträdet behandlat ärende. Har så skett, bör avskrift av protokollet tillställas arbetarskyddsstyrelsen. Föredragningslista och protokoll bör justeras av yrkesinspektören och en medlem av förtroenderådet.

För att fortlöpande kontakt skall kunna upprätthållas synes rådet böra sammanträda i genomsnitt minst en gång i kvartalet och varje sammanträde beräknas taga en arbetsdag i anspråk. Utöver dessa sammanträden bör rådet hålla extra sammanträden i samband med besök på arbetsställen, såväl på inspektionens kansliort som på andra orter inom distriktet, för att genom samtal med arbetsgivare, arbetsledare och arbetare samt besiktning av lokaler och maskiner få en levande bild av arbetsförhållanden, som är eller kan väntas bli föremål för överläggningar inom rådet. Sådana extra sammanträden bör ske högst två dagar om året. För distrikt I (Stockholms stad) räknas icke med några rådssammanträden utom Stockholm.

Sammanträdesarvode till ledamöter (utom yrkesinspektören eller ställföreträdare för honom) synes böra fastställas till 35 kronor per dag. Vid resor i samband med sammanträdena bör till ordförande och ledamöter utgå resekostnads- och traktamentersättning enligt klass II B i allmänna rese-reglementet. Vi beräknar att i andra distrikt än distrikt I i regel 2 av ledamöterna kommer att vara bosatta utom distriktets kansliort ävensom att den genomsnittliga rese- och traktamentskostnaden för dessa ledamöters resor till sammanträden på stationeringsorten samt för samtliga ledamöters resor för studiebesöken bör upptagas till 50 kronor per person och dag.

Kostnaderna för partsrepresentationen enligt detta förslag och under nu angivna förutsättningar kan beräknas till följande:

Sammanträdesarvoden (13 distrikt med vardera 6 ledamöter, 4+2 sammanträdesdagar och 35 kronor per sammanträdesdag); $(13 \times 6 \times 6 \times 35 =)$ 16.380 kronor.

Resekostnads- och traktamentsersättningar (för de utom kansliorten bosatta ledamöterna för $(4+2=)$ 6 dagar, för de övriga för 2 dagar; ingen ersättning i fråga om distrikt I; resekostnads- och traktamentsersättningar till ordföranden — yrkesinspektören — ej inräknade i denna kostnadsberäkning); $(12 \times 2 \times 6 \times 50 + 12 \times 2 \times 4 \times 50 =)$ 12.000 kronor.

Kostnaderna för förtroenderådets verksamhet skulle sålunda sammanlagt beräknas uppgå till $(16.380 + 12.000 =)$ 28.380 kronor.

FEMTE KAPITLET

Specialinspektörerna

A. Redogörelse för nuvarande organisation och verksamhet

Enligt 47 § arbetarskyddslagen må Konungen förordna att tillsynen å efterlevnaden av nämnda lag och med stöd av densamma meddelade föreskrifter i vad avser visst slag av verksamhet skall, med fritagande helt eller delvis av den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare och de kommunala tillsynsmännen, utövas av specialinspektör. Vad i lagen stadgas rörande yrkesinspektör skall äga motsvarande tillämpning på specialinspektör.

I 7 § instruktionen för yrkesinspektionen anges att specialinspektörerna utgörs av bergmästarna, skogsyrkesinspektörerna, chefen för arbetarskyddsstyrelsens trafikavdelning, luftfartsinspektören, sprängämnesinspektören, tillsyningsmännen över elektriska starkströmsanläggningar samt chefen för kommerskollegii sjöfartssociala avdelning.

Gruvinspektionen

Bergmästarna och deras närmaste assistenter, gruvingenjörerna, är såsom befattningshavare å bergsstaten (instruktion den 15 juni 1945 SFS nr 356, ändrad 18 juni 1949, nr 431) underställda kommerskollegium. Bergmästarna har som sin främsta arbetsuppgift att utöva tillsyn å efterlevnaden av gruvlagen (den 3 juni 1938, nr 314) samt lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.

Genom kungörelse den 18 juni 1949 (nr 430) har förordnats att den tillsyn å efterlevnaden av arbetarskyddslagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter, som åligger yrkesinspektör, skall i vad avser arbetsutrymme under jord i gruva samt tillträdesvägar, transportleder och transportanordningar från dagen ned i gruva utövas av bergmästarna i egenskap av specialinspektörer inom yrkesinspektionen. Från bergmästares tillsyn har undantagits ångpanna, som brukas i gruvdrift. Efter samråd med kommerskollegium äger arbetarskyddsstyrelsen även i övrigt besluta om jämkning av gränsen mellan yrkesinspektörs och bergmästares befogenhet. Styrelsen har med stöd härav i februari 1950 utfärdat närmare föreskrifter rörande gränsdragning mellan tillsynsområden för yrkesinspektör och bergmästare.

Riket är indelat i fyra bergmästaredistrikt, norra, östra, västra och södra. I varje distrikt finns en bergmästare i lönegrad Ca 33 och i alla distrikt utom

det norra en gruvingenjör i lönegrad Ca 29. För erhållande av befattning såsom bergmästare eller gruvingenjör fordras bergsingenjörsexamen samt praktisk tjänstgöring "av mera maktpåliggande beskaffenhet" vid gruvfält.

Skogsyrkesinspektionen

Tillsynsområdet för denna specialinspektion är enligt en kungörelse den 17 december 1948 (nr 821) skogsavverkningsarbete, arbete med försågning av virke i direkt samband med skogsavverkning samt skogsvårds-, kolnings-, flottledsbyggnads- och flottningsarbeten. Undantag har därvidlag gjorts för tillsynen av ångpannor, som brukas i sådant arbete. Skogsyrkesinspektör äger påkalla medverkan av vederbörande yrkesinspektör beträffande maskinell eller annan teknisk anordning. Dessutom har skogsyrkesinspektionen att utöva tillsyn å efterlevnaden av skogsförläggningsslagen den 25 maj 1951 (nr 305), 5 a § sjölagen i vad avser fartyg, som nyttjas vid flottning, samt djurskyddslagen i fråga om hästar, som används i arbeten av ovan angiven art.

Skogsyrkesinspektionens befattningshavare utgörs i norra distriktet, som omfattar Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, av skogsyrkesinspektören (i lönegrad Ca 31) i detta distrikt samt en assistent i Ca 25, två skogsunderinspektörer i Ca resp. Ce 20 och en konsulent i Cg 20. I södra distriktet, som omfattar riket i övrigt, är byrådirektören och chefen för arbetarskyddsstyrelsens skogsavdelning skogsyrkesinspektör. Han biträds i denna egenskap av en förste byråinspektör i Ca 29, en byråinspektör i Ce 25, en skogsunderinspektör i Ce 20 och en konsulent i Cg 20.

Vid skogsyrkesinspektionen i norra distriktet finns utöver de tillsyns-utövande befattningshavarna ett kanslibiträde i lönegrad Ca 11.

För anställning som skogsyrkesinspektör och assistent fordras, där ej särskilda omständigheter till annat föranleder, examen från skogshögskolans jägmästarkurs eller däremot svarande utbildning samt för skogsyrkesinspektör minst sex och för assistent minst tre års praktisk erfarenhet av skogsavverknings-, skogsvårds-, kolnings- och flottningsförhållanden. Skogsunderinspektör skall ha avlagt examen vid statens skogsmästarskola eller statens skogsskola eller erhållit annan däremot i huvudsak svarande utbildning.

Specialinspektören för landtrafiken

Arbetsområdet för denne specialinspektör är bestämt genom en kungörelse den 17 december 1948 (nr 822) och i anslutning därtill av arbetarskyddsstyrelsen utfärdade föreskrifter. Enligt dessa bestämmelser skall specialinspektören för landtrafiken handlägga arbetarskyddsärenden rörande järnvägstrafiken vid SJ och samtliga koncessionerade enskilda järnvägar utom bergbanor, spårvägstrafik samt sådan buss- och biltrafik som bedrivs av järnvägs- eller spårvägsföretag i egen regi eller genom bolag, som antingen helt ägs av företaget eller där företaget äger aktiemajoriteten. Den allmänna

yrkesinspektionen skall handlägga ärenden rörande bergbanor; från den egentliga drifttjänsten skilda verkstäder för underhåll av trafikmateriel eller för nytillverkningar samt huvudförråd med till dessa verkstäder och förråd hörande anläggningar och materiel; hus- och andra byggnadsarbeten (även anläggning av nya banor, broar etc.) under förutsättning att arbetena utförs av särskilda, trafikföretaget utomstående företagare eller entreprenörer, som ansvarar för arbetet; arbete i trafikföretag tillhörande grustag, varifrån grus till övervägande del levereras till trafikföretaget utomstående, vissa hissar m. m. Beträffande ångpannor är gjord en uppdelning så, att tillsyn av dessa i regel skall utövas av specialinspektören, men att den allmänna yrkesinspektionen skall handlägga ärenden rörande stämpling och registrering av alla ångpannor utom sådana, som tillhör rullande material å för allmän trafik upplåten järnväg. För tillsynen i fråga om vissa anknytningsspår m. m. lämnas särskilda föreskrifter. Dessutom skall specialinspektionen med vissa undantag handlägga ärenden rörande post- och restaurangvagnspersonals samt tågbeds tjänstgöring på tåg.

Byrådirektören och chefen för arbetarskyddsstyrelsens trafikavdelning är specialinspektör för landtrafiken. Han äger uppdraga åt förste byråingenjör och byråingenjör på trafikavdelningen att biträda vid utövandet av detta tillsynsarbete.

Innevarande år fines hos yrkesinspektionen för landtrafiken registrerade 3 040 arbetsställen, varav cirka 2 700 inom järnvägsdrift.

Till belysande av det sätt, på vilket denna specialinspektion utövar sin verksamhet, återges här nedan delar av en promemoria av chefen för arbetarskyddsstyrelsens trafikavdelning, vilken av styrelsen överlämnats till arbetarskyddsutredningen. Däri heter det:

Varje inspekterande befattningshavare har tilldelats vissa arbetsställen, över vilka han i första hand själv utövar tillsyn. Statens järnvägars järnvägslinjer och de enskilda järnvägarna ha i största möjliga utsträckning fördelats efter den principen, att hela bansktioner resp. hela järnvägen tilldelats en och samme befattningshavare. Bansektionsföreståndaren — vid enskilda järnvägar baningenjören —, som till huvuduppgift har att svara för underhåll av bana och byggnader, får härigenom en viss person att göra med i arbetarskyddsfrågor, vilket har väsentliga fördelar. Vad beträffar bil- och bussföretagen ha arbetsställen tillhörande SJ Biltrafik och Svenska Lastbil AB fördelats efter SJ:s distriktsindelning, så att en och samme befattningshavare tilldelats samtliga arbetsställen tillhörande ett eller flera distrikt. Bil- och bussföretag tillhörande enskild järnväg har tilldelats den som utövar tillsynen över järnvägen. Spårvägsföretagen med tillhörande busslinjer ha fördelats mellan befattningshavarna så, att den som tilldelats spårvägsföretaget även erhållit bussföretaget. Vid tillsynsfördelning på de olika befattningshavarna har dessutom iakttagits att tillsynen över arbetsställena utövas av befattningshavare med erforderlig erfarenhet och kompetens.

Inspektionsresorna på järnvägslinjerna företagas i regel med motordressin, som tillhandahålles av järnvägsföretagen. I de allra flesta fall medföljer på resan en eller flera representanter för banskktionen. I god tid innan resan skall företagas

måste inspektionsförrättaren efterhöra om dressin eller ev. annat transportmedel kan ställas till förfogande.

Skyddsombuden inom järnvägsföretagen, särskilt de för den åkande personalen, uppehålla sig under arbetstid i regel på andra platser än stationeringsorten och äro därför svårantäffbara. Det har med hänsyn bl. a. härtill ansetts nödvändigt att avisera inspektionsresorna, varigenom skyddsombudens tjänstgöring i god tid kunnat förläggas så, att de kunna sammanträffa med inspektionsförrättaren.

Vid inspektionsresor på bil-, buss- och spårvägsföretag förfäres i stort sett på samma sätt. Resorna mellan förrättningsställena ske i de allra flesta fall med bil, som tillhandahålles av företaget.

Anmärkas hör att inspektionsförrättarna ha fribiljett såväl inom SJ som enskilda järnvägar och att arbetsuppgifterna på tjänsterummet — i huvudsak arbetsuppgifter av i stort sett samma slag som inom allmänna yrkesinspektionen — i regel tillåta att resor kunna företagas i sådan utsträckning, som angives i arbetarskyddsstyrelsens tjänstgöringsföreskrifter för yrkesinspektionens befattningshavare, dvs. 75—100 rese- och förrättningsdagar under året. Vissa år ha dock tilldelade resemedel varit otillräckliga för resor i önskad omfattning.

Personantalet vid de registrerade arbetsställena variera mycket, från ca 1.000 anställda vid de största arbetsplatserna till ett fåtal man vid de minsta. En stor del av arbetsställena består av småarbetsställen, där behovet av inspektionsbesök är obetydligt.

De större och medelstora arbetsställena besökas i regel varje eller vartannat år, småarbetsställena mera sällan. Den besöksfrekvens, som för närvarande hålles, torde kunna anses vara tillfredsställande.

Utöver tidigare nämnda inspektioner, ”rutininspektioner”, utföras ”speciella förrättningar” av särskilda anledningar, t. ex. på begäran av skyddsombud, på grund av inträffat olycksfall, för granskning av tekniska anordningar av olika slag eller för hållande av föreläsningar. Behovet av dessa ”speciella förrättningar”, som visat tendens att öka under senare år, är givetvis störst inom områden där järnvägs- och bussnätet är tätast.

En ”speciell förrättning”, t. ex. en undersökning av ett olycksfall, är många gånger av kostnadsskäl svår att genomföra, om platsen för olycksfallet är belägen långt från stationeringsorten och annat förrättningsobjekt ej kan erhållas, beroende t. ex. på att ”rutininspektion” nyligen företagits i trakten. Härtill kommer att dressin i regel ej kan erhållas med kort varsel. Många gånger får man därför vänta relativt länge med en ”speciell förrättning”, som bort företagas omedelbart, tills en ”rutinresa” kan göras.

Helt allmänt kan sägas att det vore synnerligen önskvärt att ”speciella förrättningar” kunde företagas i större omfattning än vad som nu är fallet. Härigenom skulle främst bättre kontakt kunna erhållas med arbetsledare och arbetstagare, vidare skulle lämnade anvisningar bättre kunna bevakas och vissa olycksfall kunna undersökas i större utsträckning.

Beträffande rena trafikolycksfall — kollisioner, urspårningar o. d. — må följande framhållas.

Enligt en arbetsordning, utfärdad med stöd av Kungl. Maj:ts instruktion för järnvägsstyrelsen med underlydande linjebefäl, ha vissa befattningshavare vid järnvägsstyrelsen till uppgift att bl. a. behandla ärenden, som angå järnvägsdriftens säkerhet. Syftet härmed är främst att åstadkomma säkra trafikförhållanden för de resande, men bevakas i samband härmed även vederbörande arbetstagares skyddsintressen.

Vid inom SJ inträffade rena trafikolycksfall utföras i regel undersökningarna genom SJ:s egen försorg. Sådana undersökningar kunna vara mycket omfattande.

Att yrkesinspektionen för landtrafiken ensam utför en dylik mera omfattande undersökning torde vara uteslutet, beroende främst på att denna i regel fordrar tillgång till specialister på skilda områden, t. ex. av ban-, maskin-, trafik-, signal- och ledningstekniker, och att sådana specialister saknas inom avdelningen. Observeras bör även att en undersökning från yrkesinspektionens för landtrafiken sida i sådant fall måste innebära onödigt dubbelarbete av två statliga myndigheter.

Om olycksfallet är av sådan art, att det ur arbetarskyddssynpunkt kan anses vara av intresse, erhåller yrkesinspektionen för landtrafiken alltid protokoll och andra liknande handlingar i ärendet. Av dessa handlingar framgår i de allra flesta fall med tillräcklig tydlighet hur olyckan tillgätt och orsakerna till denna. Med hänsyn härtill har det hittills ej ansetts vara befogat att yrkesinspektionens för landtrafiken befattningshavare i någon större utsträckning deltaga i undersökning av trafikolycksfall, där utredning företages genom SJ:s försorg.

Specialinspektören för lufttrafiken

I vad angår luftfartstjänst skall enligt kungörelse den 17 december 1948 (nr 823) chefen för luftfartsinspektionen hos luftfartsstyrelsen vara specialinspektör inom yrkesinspektionen. Enligt nämnda kungörelse och av arbetarskyddsstyrelsen efter samråd med luftfartsstyrelsen den 31 mars 1950 utfärdade föreskrifter skall specialinspektören handlägga arbetarskyddsärenden rörande flygplans konstruktion och den flygande personalens tjänsteförhållanden i luften. Arbetarskyddsärenden rörande alla övriga arbeten inom luftfartstjänsten skall handläggas av den allmänna yrkesinspektionen, exempelvis ärenden rörande verkstäder och hangarer, å flygfält förekommande arbeten — såväl i samband med flygplans landning och start som av annan art — samt hus- och andra byggnadsarbeten och personalrum. Vid utövande av sin tillsyn äger specialinspektören såsom biträde anlita tekniskt utbildade befattningshavare hos luftfartsinspektionen. Observeras bör, att den nu nämnda specialinspektionen endast avser den civila luftfarten och sålunda icke omfattar den militära flygverksamheten.

Sprängämnesinspektören

är enligt kungörelse den 17 december 1948 (nr 824) specialinspektör inom yrkesinspektionen för tillsyn å arbetarskyddet i vad angår framställning, handhavande och förvaring av explosiva och särskilt eldfarliga ämnen. Han äger uppdraga åt tekniskt utbildad befattningshavare hos sprängämnesinspektionen att biträda vid utövandet av tillsynen. Arbetarskyddsstyrelsen må efter samråd med kommerskollegium, som är sprängämnesinspektionens chefsmyndighet, besluta om jämkning av gränsen mellan yrkesinspektörs och sprängämnesinspektörs befogenhet. Med stöd av detta stadgande har arbetarskyddsstyrelsen den 19 mars 1951 utfärdat föreskrifter rörande gränsdragningen mellan tillsynsområden för sprängämnesinspektören, å ena sidan, samt yrkesinspektörer och övriga specialinspektörer, å andra sidan. I stort sett innehåller dessa föreskrifter, att sprängämnesinspektören skall handlägga arbetarskyddsärenden i vad de avser skydd mot explosion eller brand

rörande 1) arbetsprocess, där explosiv vara eller eldfarlig olja tillverkas eller bearbetas; 2) arbetsprocess, där eljest särskild risk för explosion eller brand föreligger — hit hänföres ej sprängningsarbete — samt 3) förvaring under vissa förhållanden av explosivt eller eldfarligt ämne.

Yrkesinspektör eller annan specialinspektör skall handlägga alla övriga slag av arbetarskyddsärenden rörande arbetsställe, där sprängämnesinspektören har att öva tillsyn, exempelvis avseende maskinskydd, ventilation, personalrum och arbetstid.

De olika tillsynsorganen skall samarbeta i erforderlig omfattning. Sålunda skall yrkesinspektör eller annan specialinspektör, som får kännedom om tillsynsobjekt inom sitt område av sådan art, att det skall övervakas av sprängämnesinspektören, underrätta denne därom. Då sprängämnesinspektionens befattningshavare icke torde kunna utföra mera regelbundet återkommande inspektioner vid arbetsställen, där arbetsprocess enligt 2) eller förvaring enligt 3) här ovan förekommer, har arbetarskyddsstyrelsen ålagt övriga specialinspektörer och yrkesinspektörer att vid rutinbesök på sådana arbetsställen även ägna sådan arbetsprocess och förvaring nödig tillsyn. Å andra sidan må yrkesinspektör eller annan specialinspektör påkalla tillfällig medverkan av sprängämnesinspektör vid arbetsställe, där sprängämnesinspektören icke har att utöva tillsynen, exempelvis om luften i en arbetslokal är förorenad av damm, ånga, gas e. d. under sådana förhållanden, att risk för explosion eller brand föreligger.

Specialinspektionen för elektriska starkströmsanläggningar

Genom kungörelse den 17 december 1948 (nr 825) har föreskrivits, att den tillsyn å efterlevnaden av arbetarskyddslagen och med stöd därav meddelade föreskrifter som åligger yrkesinspektör, skall i vad angår skydd mot olycksfall genom inverkan av elektrisk ström vid elektriska starkströmsanläggningar utövas av tillsyningsmännen över elektriska starkströmsanläggningar i egenskap av specialinspektörer inom yrkesinspektionen, envar inom honom eljest tilldelat tillsynsområde. Jämkning av gränsen mellan yrkesinspektörs och sådana specialinspektörers befogenhet må emellertid beslutas av arbetarskyddsstyrelsen efter samråd med nämnda tillsyningsmäns chefsmyndighet, kommerskollegium. Tillsynen över starkströmsanläggningar utövas av befattningshavare hos kommerskollegium och statens elektriska inspektion. Tillsynsarbetet är uppdelat så, att tillsynen över elektriska järnvägs-, spårvägs- och trådbussanläggningar inom hela riket utövas av byråchefen och byrådirektören på kommerskollegii elektriska byrå, medan tillsynen över arbetarskyddet i samband med andra starkströmsanläggningar utövas av överinspektörerna vid statens elektriska inspektion. Riket är beträffande den elektriska inspektionen indelat i fyra inspektionsdistrikt. Samtliga överinspektörer har Stockholm som stationeringsort.

Såsom belysande för nuvarande förhållanden beträffande tillsynen över arbetarskyddet i samband med starkströmsanläggningar återges följande ur en av chefen för kommerskollegii elektriska byrå avgiven och i kap. 13 av elkraftsutredningens betänkande (SOU 1954: 12) återgiven redogörelse:

”Tillsynen över elektriska järnvägs-, spårvägs- och trådbussanläggningar inom hela landet utövas av byråchefen och byrådirektören på elektriska byrån. På grund av personalbrist kan tillsyn icke utövas i den omfattning som skulle erfordras utan måste i stort sett begränsas till avsyning av nyanläggningar.”

”Med stöd av 15 § i elektricitetsstadgan har kollegium uppdragit åt överinspektörerna, var och en inom sitt distrikt, att handhava tillsynen över de elektriska starkströmsanläggningarnas utförande och underhåll. Besiktning verkställs då kollegium därom förordnar eller överinspektören finner det erforderligt. Vid besiktning meddelar inspektören de föreskrifter, som till förekommande av fara må erfordras. Inspektör kan förordna att anläggning skall sättas ur bruk, intill dess av honom föreskriven åtgärd blivit vidtagen.

Uppdrag att verkställa besiktning kan även lämnas förste distriktsingenjör efter förordnande av kollegium i varje särskilt fall.

Den obligatoriska tillsynen omfattar koncessionerade ledningar med därtill hörande kraft-, transformator- och omformarstationer. Såsom ovan berörts har detta tillsynsobjekts omfattning avsevärt vuxit; sålunda har t. ex. under åren 1938—1952 enbart längden av koncessionerade högspänningsluftledningar ökat med 100 %.

Besiktningens frekvensen har sedan lång tid tillbaka icke kunnat hållas på nöjaktig nivå, enär inspektionens personal i avsevärd omfattning måst ägna sig åt byråarbete. Antalet koncessionerade anläggningar i landet uppgår till ca 4 800 medan antalet rese- och förrättningsdagar uppgår till i medeltal endast 50 å 60 per år och inspektionsdistrikt. Anläggningarna äro av mycket varierande storleksordning, men om det antages, att i medeltal en anläggning medhinner per förrättningsdag, skulle med nuvarande besiktningens frekvens varje anläggning kunna besiktigas endast en gång vart 20 å 25 år. En ökning av besiktningens frekvensen framstår därför som en nödvändighet icke blott med hänsyn till besiktningens objektens tillväxt utan även till andra förhållanden. Sålunda är t. ex. en avsevärd del av de distributionsanläggningar, som tillkommo vid tiden för första världskriget och närmast därefter, i hög grad ”nedslitna” och nyare anläggningar som tillkommit under de senaste krisåren, ha på grund av materielbrist många gånger fått ett ur drift- och säkerhetssynpunkt mindre tillfredsställande utförande.

Överinspektörerna skall vidare i egenskap av specialinspektörer inom yrkesinspektionen utöva tillsyn å efterlevnaden av arbetarskyddslagen. Vad gäller koncessionerade anläggningar utövas denna tillsyn i samband med den allmänna tillsynen. Besiktning av andra objekt, t. ex. industrianläggningar o. d., kan f. n. ske endast sporadiskt som stickprovundersökningar i samband med besiktningen av de matande näten och någon egentlig arbetarskyddstillsyn är i stort sett ej möjlig.”

I anslutning till denna redogörelse och efter en erinran om bestämmelserna om besiktning av icke koncessionspliktiga starkströmsanläggningar gör elkraftutredningen å s. 300 av nämnda betänkande följande uttalande angående överinspektörernas befattning med arbetarskyddet:

”Det framgår härav, att inspektörernas kompetensområde är obegränsat så snart det gäller starkströmsanläggningar. De viktigaste inspektionsobjekten som här avses

äro industrianläggningarna. Tillsynen av dessa utövas av vederbörande överinspektör merendels — dvs. då arbetsplatsen faller under arbetarskyddslagen — i hans egenskap av specialinspektör inom yrkesinspektionen. Alla industribesiktningar gälla även brandsäkerheten dvs. ett intresse som ej faller direkt under arbetarskyddslagen. Brandsäkerheten kontrolleras å andra sidan när det gäller större försäkringsobjekt jämväl genom brandförsäkringsföretagens revisionsbesiktningar. Överinspektörernas arbetarskyddsbesiktningar avse sålunda både brand- och arbetarskydd. Detsamma gäller även distributionsnäten, enär dessa nästan alltid tillgodose industrier och andra abonnenter, vilkas arbetsplatser falla under arbetarskyddslagen. Överinspektörernas besiktning av nu berörda anläggningar måste huvudsakligen inriktas på kraftfördelningssystemet, transformatorer och instrumentering, medan däremot installationerna i detalj ej kunna besiktigas. Den alltmer intensifierade användningen av elektriska hjälpmedel såsom handverktyg o. d. inom industriföretag och på andra arbetsplatser synas nödvändiggörade ökade insatser från elektriska inspektionen på arbetarskyddets område. Konsumentanläggningar i bostäder, affärer, lantgårdar och småindustrier, besiktigas ytterst sällan.

Elkraftutredningen, som anser det ekonomiskt otänkbart att åstadkomma effektiv statlig besiktning av konsumentanläggningarna, vill framhålla det önskvärda i att dylika anläggningar, bl. a. genom medverkan av installatörerna, för framtiden hållas på en mer tillfredsställande standard än f. n. ofta är fallet.”

Specialinspektören för stuveriarbete (stuveriinspektionen)

De viktigaste bestämmelserna om skyddsåtgärder vid lastning och lossning av fartyg återfinns i två kungörelser den 8 oktober 1937, nr 815 och 816. Den förstnämnda kungörelsen handlar enligt sin rubrik om ”skyddsåtgärder, som vid lastning och lossning av fartyg ankomma på befälhavaren m. fl.” medan den andra kungörelsen handlar om ”skyddsåtgärder, som vid lastning och lossning av fartyg ankomma på arbetsgivaren m. fl.”. Uppdelningen är i huvudsak gjord så, att vad som avser fartygs utrustning med lyftinrättningar och redskap samt arbete, vilket utgör skeppstjänst, faller under den först nämnda kungörelsen, medan den andra kungörelsen omfattar anordningar i land och sådana ombord vid lastning eller lossning använda anordningar, som ej tillhör fartygs utrustning, ävensom sådant arbete — i land eller ombord — som ej utgör skeppstjänst. Tillsynen över efterlevnaden av kungörelsen nr 815 och med stöd av densamma meddelade föreskrifter utövas av kommerskollegii (efter den 1 januari 1956 den nya sjöfartsstyrelsens) befattningshavare men, om arbetarskyddsstyrelsen det medger, kan jämväl yrkesinspektionens befattningshavare beordras att utöva sådan tillsyn. Tillsyn över efterlevnaden av kungörelsen nr 816 utövas av yrkesinspektionen genom nedan nämnda specialinspektör och den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare. Genom en kungörelse den 30 juni 1938 (nr 560) har föreskrivits att, i vad angår arbete med lastning och lossning av fartyg, byrådirektören och chefen för kommerskollegii sjöfartssociala avdelning i egenskap av specialinspektör skall biträda vid tillsynen å efterlevnaden av arbetarskyddslagen och med stöd av denna meddelade föreskrifter. Han skall därvid följa anvisningar, som utfärdats av arbetarskyddsstyrelsen i

samråd med kommerskollegium. Enligt dessa utövar specialinspektören ledningen av tillsynsverksamheten över lastning och lossning av fartyg, medan den direkta tillsynen utövas av den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare. I regel anförtros detta tillsynsarbete åt någon av yrkesunderinspektörerna i varje distrikt. Specialinspektören har att, i förekommande fall, hos fartygsinspektionens chefsmyndighet göra framställning om sådana åtgärder till stuveriarbetarnas skydd som ankommer på fartygsinspektionen.

B. Arbetarskyddsutredningens överväganden och förslag

Gruvinspektionen

Utredningens arbetsutskott har haft tillfälle att överlägga med driftsledare och anställda vid ett av de större gruvföretagen samt representanter för Svenska gruvindustriarbetareförbundet. Från alla dessa håll vitsordades att intresset för arbetarskydd vid gruvdriften blivit mera aktivt än förr. De större gruvföretagen har egna säkerhetsingenjörer, och samarbetet mellan arbetsgivare och anställda i fråga om arbetarskydd har blivit bättre än förr. Nya sprängningsmetoder och maskinella anordningar för malmens lösbrytande och transport, ett systematiskt arbete för upprepning av transportvägarna i gruvorna och installering av effektivare ventilationsanordningar har i hög grad minskat riskerna för olycksfall och yrkessjukdomar. Fortfarande är dock risken för yrkesskador stor inom gruvindustrin. Från arbetarhåll uttalades att det fortfarande funnes ett icke obetydligt antal arbetsställen, framförallt mindre gruvor och gruvor, där drift äger rum endast tidvis, vid vilka tillfredsställande skyddsåtgärder i olika hänseenden icke ansågs föreligga. Man uttalade som ett önskemål, att gruvinspektionen borde ges ökade personalresurser och därigenom få möjlighet att i större utsträckning än nu ägna sig åt tillsynen av arbetarskyddet vid sist nämnda arbetsplatser. Varken från företagare- eller från arbetstagarhåll gjordes någon erinran mot den nuvarande formen för tillsynen å arbetarskyddet vid gruvorna.

Bergmästaren i norra distriktet har, i motsats till bergmästaren i övriga distrikt, icke någon gruvingenjör som medhjälpare, oaktat distriktets storlek och den omfattande och differentierade gruvdrift som förekommer där. Vid de tillfällena, då bergmästaren i norra distriktet har semester eller åtnjuter ledighet från sin tjänst av annan anledning, måste gruvingenjör från något av de andra distrikten uppehålla bergmästartjänsten i nämnda distrikt. Det skulle otvivelaktigt för tillsynen å arbetarskyddet vid gruvorna, icke endast i norra distriktet utan med hänsyn till nyssnämnda vikariatförhållanden även inom övriga distrikt, vara önskvärt att en befattning såsom gruvingenjör inrättades för norra distriktet. Vi anser oss emellertid icke kunna framlägga något förslag i detta avseende, enär bergmästarnas och gruvingenjörernas befattning med tillsynen å arbetarskyddet endast utgör en del av deras arbets-

uppgift och befattningshavarna ifråga såsom tjänstemän i bergsstaten lyder under kommerskollegium.

Skogsyrkesinspektionen

Genom studiebesök vid skogs- och flottningsarbetsplatser samt vad utredningen i övrigt inhämtat har vi funnit, att inspektion vid förläggningar — tillfälliga bostäder — för skogs- och flottningsarbetare utgör en övervägande del av skogsyrkesinspektionens besök vid arbetsställen. Där arbetarna icke bor i förläggningar vid arbetsplatsen utan i sina hem eller hos ortsbefolkningen, hinner inspektionen endast i undantagsfall besöka arbetsplatserna. Denna anordning är den vanligaste i södra och mellersta Sverige och har blivit allt vanligare i norra delarna av landet. Men ej heller beträffande förläggningar kan inspektionsfrekvensen anses tillfredsställande. Skogsyrkesinspektören i norra distriktet har anfört att under avverkningssäsongen 1950/51 enligt en undersökning över 3 800 tillfälliga bostäder användes vid avverkningsarbeten men att endast drygt 10 procent av dessa bostäder har inspekterats. Med hänsyn till det stora antalet arbetsställen och arbetare är det omöjligt att annat än stickprovsvis öva tillsyn över efterföljandet av skyddsanvisningar för arbetsförfaranden och redskapsvård etc. i skogs- och flottningsarbete. Chefen för arbetarskyddsstyrelsens skogsavdelning har i en av styrelsen till arbetarskyddsutredningen överlämnad promemoria med förslag till effektivisering av skogsyrkesinspektionens och skogsavdelningens verksamhet framlagt en kalkyl, enligt vilken dagsverksantalet för samtliga arbeten under skogsyrkesinspektionens tillsyn under ett drivningsår skulle motsvara ett genomsnittligt årsarbetarantal av cirka 125 600, varav i skogsavverkningsarbete 119 600 och i flottningsarbete 6 000. Det är därför nödvändigt att i fråga om direkt arbetarskydd lägga tyngdpunkten vid skyddsanordningar på maskiner — motorsågar, barkningsmaskiner, skogsröjnings- och vägmaskiner, virkestransportmedel m. m. — samt anordningar för uppläggning av timmer och vid flottning, ävensom information för och propaganda bland arbetarna. Det sistnämnda sker till stor del genom att tryckta anvisningar och råd från arbetarskyddsstyrelsen och de privata arbetarskyddsorganisationerna sprids, mestadels genom förmedling av de regionala skyddsombuden, men även detta arbete försvåras av att antalet arbetsplatser är så stort.

I ovannämnda promemoria anger chefen för skogsavdelningen som ett medel för åstadkommande av en effektivisering av skogsyrkesinspektionen en sådan förbättring av befattningshavarnas löneställning att detta skulle öka möjligheterna att till befattningarna förvärva kvalificerade personer och få dem att kvarstå i inspektionens tjänst. Han nämner att under sex år icke mindre än 14 olika personer fungerat på de fyra befattningarna såsom assistent, skogsunderinspektör och konsulent i norra distriktet och att den sammanlagda vakanstiden under samma år uppgått till 4 år 5 dagar. I prome-

morian erinras om att arbetarskyddsstyrelsen föreslagit högre lönegrads-placering för flera av befattningarna vid skogsyrkesinspektionen. Han framhåller vidare att de nuvarande distriktet är för stora och att detta medfört icke blott otillräcklig inspektionsfrekvens utan även olägenheter i form av långa "tomresor" utan förrättningar (år 1954 utgjorde antalet resedagar utan förrättning inom norra distriktet cirka 9,5 % av totala antalet resedagar) samt att de inspekterande befattningshavarna ofta måste tillbringa sön- och helgdagar på resa. Han föreslår med hänsyn härtill att distriktens antal ökas till tre. Detta skulle medföra behov av en förstärkning av skogsyrkesinspektionens personal med 5 inspekterande befattningshavare samt 1 heltids- och ett halvtidsanställt skrivbiträde.

Nu nämnda promemoria har den 4 april 1955 överlämnats till utredningen av arbetarskyddsstyrelsen, som därvid förklarar sig biträda i promemorian framlagda förslag.

Vi anser oss av kostnadsskäl förhindrade att föreslå den i promemorian förordade utökningen av antalet distrikt inom skogsyrkesinspektionen från två till tre. Otvivelaktigt synes oss emellertid vara att skogsyrkesinspektionen i norra distriktet är i stort behov av en personalförstärkning. Därvid synes närmast böra ifrågakomma att inrätta en befattning såsom biträdande skogsyrkesinspektör. Skogsyrkesinspektionens möjligheter att besöka arbetsplatser och i övrigt fullgöra sina åligganden skulle därigenom avsevärt öka. Särskilt med hänsyn till den fortgående mekaniseringen av skogsarbetet är det angeläget att inspektionerna kommer oftare och att intresset för arbetarskyddet stärks genom en forcerad upplysningsverksamhet och genom yrkesutbildning. Vi förordar, att en befattning såsom biträdande skogsyrkesinspektör i lönegrad Ca 29 inrättas inom norra distriktet. Tjänsten såsom assistent bör bibehållas, om skogsyrkesinspektionen skall erhålla någon verklig personalförstärkning genom den nu föreslagna befattningen. Det torde bli lättare att besätta assistenttjänsten, om befodringsmöjligheterna inom skogsyrkesinspektionen förbättras enligt nu framlagda förslag. Med hänsyn till den arbetsbörda, som åvilar kanslibiträdet i norra distriktet, vilket bl. a. omfattar att under rätt långa perioder, varunder samtliga inspekterande tjänstemän befinner sig på tjänsteresa, mottaga anmälningar angående olycksfall och förfrågningar angående inspektionsverksamheten samt att företaga åtgärder med anledning därav, synes personalen i detta distrikt därjämte böra förstärkas genom inrättande av en halvtidstjänst såsom kontorsbiträde i lönegrad Ce 8.

I skogsyrkesinspektionens arbete är flera av de ämnen, som studeras vid högre och lägre skogsutbildningsanstalter, av mycket ringa betydelse. I synnerhet om brist på lämpliga sökande med examen från dessa läroanstalter föreligger, synes därför lämpligt att vidtaga försök (motsvarande de som utredningen på s. 53 rekommenderat med avseende å allmänna yrkesinspektionens personal) att rekrytera befattningar hos skogsyrkesinspektionen med

personer som, utan att ha avlagt examen vid skoglig läroanstalt, inhämtat goda kunskaper i de ämnen, som är av större betydelse för inspektionens verksamhet, genom praktiskt arbete i skogen. Kompetensbestämmelserna för skogsyrkesinspektionens personal hindrar icke att sådana försök göres.

Arbetskyddsstyrelsen har i sin statframställning angående yrkesinspektionens medelsbehov för budgetåret 1956/57 hemställt, att tjänsten såsom skogsyrkesinspektör i norra distriktet måtte uppflyttas från lönegrad Ca 31 till Ca 35 samt assistenttjänsten i lönegrad Ce 25 ändras till en tjänst som förste distriktsinspektör i Ce 27. Styrelsen har vidare hemställt, att skogsunderinspektörstjänsterna i norra distriktet måtte uppflyttas till lönegrad 25 och att benämningen på dessa tjänster i samband härmed måtte ändras till distriktsinspektör. Konsulenttjänsten i norra distriktet föreslås av styrelsen skola uppflyttas från lönegrad Ce 20 till Ce 24, och slutligen föreslås, att kanslibiträdet i norra distriktet uppflyttas till kontorist i lönegrad Ca 13.

Arbetsbördan för personalen hos skogsyrkesinspektionen samt det förhållandet att två inspektionsbefattningar i skogsyrkesinspektionens norra distrikt för närvarande står vakanta, enär lämpliga sökande icke anmält sig därtill, motiverar enligt vår uppfattning en placering i högre lönegrad. Vi anser oss emellertid icke ha befogenhet att föreslå någon ändrad lönegradsplacering beträffande redan bestående befattningar.

Den utökning av den högre personalen i norra distriktet som vi avsett genom vårt förslag om inrättande av en befattning såsom biträdande skogsyrkesinspektör torde, som ovan nämnts, utom en förstärkning av inspektionskapaciteten också innebära ökade möjligheter att knyta kvalificerad personal till denna gren av yrkesinspektionen.

Specialinspektionen för landtrafiken

I sin i det föregående nämnda promemoria framhöll chefen för arbetarskyddsstyrelsens trafikavdelning, att han icke ansåge sig kunna framföra någon begäran om utökad personalstyrka för trafikavdelningen och specialinspektionen för landtrafiken. Det vore dock tänkbart att utöka verksamheten, exempelvis genom att utge instruktioner för skyddsombud, hålla propagandaföredrag för skyddsombud och andra arbetare samt anordna ambulanserande utställningar. Däremot ville han, för att bättre kontakt skulle erhållas med arbetsledare och arbetstagare förorda att landet indelades i två distrikt för ifrågavarande specialinspektion. Stationeringsorterna borde enligt detta förslag vara Stockholm och Malmö. Utom den bättre kontakt som åsyftats skulle genom detta arrangemang även vinnas, att befattningshavarnas resor skulle ta kortare tid och bli billigare. Som chef för Malmö-distriktet, vilket i huvudsak skulle omfatta arbetsställen inom SJ:s tredje och sjätte distrikt, föreslogs en biträdande inspektör i lönegrad Ca 31. Om denna befattning inrättades, skulle en befattning såsom förste byråingenjör i lönegrad Ce 27 vid trafikavdelningen kunna indragas. För expeditiönsarbete åt den biträdande

inspektören i Malmö förutsattes att personal vid den allmänna yrkesinspektionens distriktsexpedition i Malmö skulle få anlitas.

Vid arbetarskyddsstyrelsens behandling av ärendet uttalades olika åsikter om detta förslag. En byråchef ansåg övervägande skäl tala för att den nuvarande avdelningen för landtrafiken skulle upplösas och den avdelningen åliggande tillsynsverksamheten decentraliseras, antingen så, att det inrättades ett större antal distrikt för denna verksamhet, eller, vilket enligt denne byråchefs åsikt vore att föredraga, att verksamheten inlemmades i den allmänna yrkesinspektionen. — Generaldirektören samt två byråchefer uttalade att av arbetsgivare- och arbetstagarreparter vitsordats, att trafikavdelningen löst sina arbetsuppgifter på ett fullt tillfredsställande sätt. Under sådana förhållanden torde det icke föreligga anledning att övergiva gällande organisation för en annan, med mindre den nya organisationen gäve större effekt eller samma effekt för lägre kostnad. De olika organisationsförslag, som framlagts av chefen för trafikavdelningen och vid frågans behandling i styrelsen av en byråchef, syntes icke innebära någon vinst i dessa avseenden.

Såvitt arbetarskyddsutredningen kunnat inhämta har specialinspektionen för landtrafiken med nuvarande organisation tillfredsställande fullgjort sina arbetsuppgifter. Vi ansluter oss med hänsyn härtill till den åsikt, som framlagts av majoriteten i arbetarskyddsstyrelsen, nämligen att ändring i denna organisation icke bör ske.

Luftfartsinspektionens befattning med arbetarskyddet

motiverar icke några förslag till åtgärder från utredningens sida. Tillsynsverksamheten kan på grund av det ringa antalet arbetsställen på ett tillfredsställande sätt omhänderhas av ett fåtal kvalificerade befattningshavare. Med hänsyn härtill och till den medverkan som enligt arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter lämnas av den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare bör ändring av nuvarande organisation av denna specialinspektion icke vidtagas.

Sprängämnesinspektionen

Arbetarskyddsutredningen har genom sitt arbetsutskott sammanträffat med sprängämnesinspektören samt representanter för arbetsgivare och arbetstagar inom sprängämnesindustrin.

Under överläggningarna framhöll sprängämnesinspektören, att orsakerna till de olyckor, som inträffat inom denna industri, i flertalet fall vore av teknisk art. Endast i ett mindre antal fall hade den mänskliga faktorn varit den primära orsaken till en olycka. Även om flera svåra explosionsolyckor inträffat under de senare åren hade olycksfallsfrekvensen minskat i förhållande till den ökade produktionen, oavsett om man mätte denna i vikt eller i värde. Vid den forskning, som bedrevs av Försvarets forskningsanstalt och av de stora industriföretagens forskningslaboratorier, tillmättes riskerna för

explosion vid användande av olika material och produktionsmetoder synnerligen stor betydelse. Man kunde emellertid ej komma ifrån en viss riskfrekvens, särskilt i samband med användande av nya framställningsmetoder och tillverkning av nya produkter.

I fråga om den mänskliga faktorns inverkan på olycksfallsfrekvensen framhöll sprängämnesinspektören att fullgoda instruktioner åt de i produktionen arbetande vore av största betydelse. Företagen utövade en viss kontroll över att vid nyrekrytering endast anställdes personal, som kunde förut-sättas iaktta ordning och försiktighet i arbetet. Ett särskilt riskmoment förekom i samband med reparationer i arbetslokalerna, enär vid sådana tillfällen även andra än de i lokalerna ständigt arbetande måste lämnas tillträde till arbetsplatserna. Sprängämnesinspektören hade gjort företagen uppmärksamma på detta.

Sprängämnesindustrins tillväxt hade gjort att inspektionens organisation blivit relativt svagare. Inspektionen besökte de olika industrierna så ofta som möjligt men skulle ur skyddssynpunkt behöva göra tätare och framför allt mera långvariga besök. Som det nu var tvingades sprängämnesfabrikanterna i stor utsträckning att sända sina fackmän till Stockholm för att diskutera säkerhetsproblem hos sprängämnesinspektören i stället för att inspektionen besökte arbetsplatsen. Sprängämnesinspektören hade för avsikt att begära en förstärkning av inspektionens personal men ville avvakta slutförandet av en pågående utredning angående eldfarliga vätskor.

Till sprängämnesinspektörens uttalande anslöt sig såväl arbetsgivare- som arbetstagarerepresentanter. Från båda sidor framhölls att man var angelägen om att nyanställda arbetstagare finge noggranna instruktioner rörande sitt arbete och vilka försiktighetsåtgärder, som ovillkorligen måste iakttas. Arbetsgivarerepresentanterna uttalade sin stora tillfredsställelse med skyddsombudens insatser. Från arbetstagarerhåll framhölls att skyddsombuden icke hade anledning att klaga på företagsledningen, som gärna lyssnat till deras önskemål. Däremot hade skyddsombuden stundom förklarat, att det var svårt för dem att få sina kamrater att iaktta tillräcklig försiktighet. Från båda håll uppgavs att man vore intresserad av att inspektionen finge möjlighet att göra tätare och grundligare inspektionsbesök.

Trots arbetets farlighet är olycksfallsfrekvensen icke särskilt hög inom denna näringsgren, och förhållandena i samband med denna specialinspektion synes i stort sett tillfredsställande. Med hänsyn härtill och till sprängämnesinspektörens uttalande, att han avsåg att i annat sammanhang begära en personalförstärkning föreslår vi icke någon ändring av sprängämnesinspektionens organisation.

Specialinspektionen för elektriska starkströmsanläggningar

Elektrisk starkström används numera vid de flesta arbetsställen som faller under arbetarskyddslagen. Vare sig strömmen används för drivande av moto-

rer, för uppvärmning, för belysning eller för annat ändamål kan felaktiga anordningar, bristfällig materiel och felaktigt handhavande av den elektriska utrustningen medföra stora risker för person- och sakskador. Enligt riksförsäkringsanstaltens statistik orsakades under 1950 sammanlagt 309 olycksfall i arbete av elektrisk ström och åtskilliga av dessa olyckshändelser ledde till arbetstagares död eller invaliditet. Med hänsyn till riskerna finnes i 11 § arbetarskyddslagen bl. a. en föreskrift att sådana åtgärder skall vidtas, att fara för att arbetstagare skadas genom elektrisk ström i möjligaste mån undgås. I anslutning härtill stadgar 34 § arbetarskyddskungörelsen följande: "Angående vad som skall iakttagas vid utförande och anordnande av samt arbete å eller invid elektriska maskiner, apparater och ledningar för att förebygga att arbetstagare skadas genom elektrisk ström gäller vad därom är särskilt stadgat." Härmed åsyftas främst stadgan den 5 maj 1939 (nr 200) om elektriska starkströmsanläggningar, kungörelsen den 26 april 1935 (nr 138) angående kontroll av viss elektrisk materiel samt av kommerskollegium utfärdade säkerhetsföreskrifter.

Brist på personal medför emellertid att kommerskollegii elektriska byrå och statens elektriska inspektion icke tillnärmelsevis kan fullgöra alla de arbetsuppgifter som enligt nu gällande bestämmelser åvilar dem. Tillsynen över de elkraftsproducerande och elkraftsdistribuerande företagen tar huvuddelen av tillgänglig arbetskraft i anspråk, och icke ens beträffande dessa delar av arbetsområdet kan besiktning på platsen ske annat än undantagsvis. Det är därför naturligt att besök av tillsyningsmän för arbetarskydd vid elkraftkonsumerande företag är mycket sällsynta; sådana inspektioner sker i regel endast i samband med besök vid produktions- eller distributionsföretag eller för utredning av elektriska olycksfall och eldsvådor.

Enligt vår uppfattning är den nuvarande tillsynen över arbetarskyddet i vad det avser skydd mot skador av elektrisk ström icke tillfredsställande. Även om elkraftutredningens arbete skulle resultera i en något bättre proportion mellan personaltillgång och arbetsuppgifter för statens elektriska inspektion kan man icke påräkna, att institutionens personal skall hinna med att inspektera arbetarskyddet mot elskador vid mer än en ringa del av alla de arbetsställen, där elkraft konsumeras. Av kostnadsskäl är det också uteslutet att arbetarskyddsstyrelsen eller den allmänna yrkesinspektionen skulle kunna tillföras en sådan stab av elingenjörer, att en mera omfattande inspektion av tillsynen på detta område skulle kunna ske. Något måste emellertid göras för att få en mera effektiv tillsyn. Vid våra överväganden om åtgärder i sådant syfte har vi uppmärksammat det hittills icke utnyttjade bemyndigandet för arbetarskyddsstyrelsen i kungörelsen den 17 december 1948 (nr 825) att, efter samråd med kommerskollegium, besluta om jämkning av gränsen mellan yrkesinspektörs befogenhet och den befogenhet som tillkommer nu ifrågavarande specialinspektörer. Om den allmänna inspektionens resande befattningshavare genom en sådan jämkning finge befogenhet

och skyldighet att utöva viss tillsyn även beträffande risker för skador på grund av elektrisk ström, skulle detta innebära att sådan tillsyn kunde utövas på ett större antal arbetsplatser. Det skulle säkerligen innebära att sådana incitament till elskador som exemplifierats i det föregående kommer att iakttas och ge anledning till anmärkning i mycket större utsträckning än nu. Då dessutom en sådan anordning icke skulle ställa några större anspråk på medelanvisningen, anser vi oss böra förorda att arbetarskyddsstyrelsen beslutar en jämkning av gränsen mellan yrkesinspektörs och ifrågavarande specialinspektörers befogenhet, som möjliggör den av oss åsyftade ordningen.

Givetvis komme avgränsningen av den allmänna yrkesinspektionens del av tillsynen att medföra vissa svårigheter. Åtminstone till en början torde den allmänna yrkesinspektionens befogenheter böra begränsas till förhållanden, där riskerna för elskador kan bedömas av personer med den tekniska allmänbildning som alla resande befattningshavare hos den allmänna yrkesinspektionen förutsätts äga. Dessa befattningshavare bör anses kompetenta att öva tillsyn beträffande användandet av defekta eller förslitna starkströmsledning, strömställare och belysningsanordningar samt rörande underlåten skyddsjordning av elektrisk armatur i verkstäder etc. Flertalet av de elskador som inträffar på arbetsplatserna torde bero på okunnighet, lättja eller slarv vid användande av den elektriska utrustningen; icke sällan används defekt ledningsmateriel trots riskerna eller ersätts med icke godtagbar materiel. — Den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare synes däremot icke böra öva tillsyn beträffande de elrisker, som kan uppkomma i motorer och andra mera komplicerade elektriska apparater, ej heller granska av godkänd installatör utfört arbete.

Arbetarskyddsstyrelsen har tydligen varit inne på samma tankegång som föranlett arbetarskyddsutredningens nu framlagda förslag om jämkning av gränsen mellan specialinspektörs och yrkesinspektörs befogenhet. I ett yttrande den 30 mars 1955 över elkraftsutredningens huvudbetänkande beträffande ett i nämnda betänkande ingående utkast till ändringar i stadgan den 5 maj 1939 om elektriska starkströmsanläggningar anför styrelsen med avseende å utkastets 18 § bl. a. följande:

”Arbetarskyddsstyrelsen, som uppmärksammat vad utredningen liksom vissa överinspektörer i sina yttranden anført beträffande den bristande arbetarskyddstillsynen vid elektriska konsumentanläggningar och som sedan länge haft klart för sig att en ökad tillsyn över de elektriska anordningarna vid fabriker, verkstäder etc. är behövlig, finner det angeläget att ökade möjligheter tillskapas för att ernå en förbättrad tillsyn vid icke koncessionspliktiga anläggningar. Möjlighet härtill föreligger genom anlitande jämväl av yrkesinspektionens befattningshavare (jfr kungörelsen nr 825/1948). Då bestämmelserna i 18 § första stycket lämnar utrymme för reglering av arbetarskyddstillsynen efter vad som kan finnas erforderligt, har styrelsen intet att erinra mot bestämmelserna ifråga. I vilken utsträckning elektriska konsumentanläggningar skola besiktigas är en arbetarskyddsfråga, som även styrelsen med hänsyn till arbetarskyddslagens bestämmelser har intresse av och ansvar för.”

Om den allmänna yrkesinspektionens verksamhetsområde sålunda vidgas till att omfatta även viss tillsyn över skyddet mot elskador, bör dess inspekterande personal erhålla information om sin befogenhet på detta område samt om vanligen förekommande riskmoment och vissa elektrotekniska termer m. m. Vi föreslår att denna information lämnad dels i form av anvisningar, utfärdade av arbetarskyddsstyrelsen efter samråd med kommerskollegium, och dels genom föredrag för den allmänna yrkesinspektionens tekniskt skolade befattningshavare av vederbörande överinspektör i den elektriska inspektionen. Överinspektörerna utövar viss upplysningsverksamhet; åtminstone en av dem anordnar sålunda årligen informationsdagar på flera platser inom sitt distrikt och inbjuder installatörer, funktionärer inom elektriska produktionsföreningar samt befattningshavare hos den allmänna yrkesinspektionen m. fl.

Ett realiserande av detta förslag torde icke medföra kostnader av sådan storlek att anslagsökning påkallas därav.

I detta sammanhang bör redovisas, att vi uppmärksammat att arbetarskyddsstyrelsen i ovannämnda yttrande behandlar ett förslag av elkraftutredningen, att inom en av elkraftutredningen föreslagen institution, "Statens elnämnd", skulle handläggas sådana ärenden som nu ankommer på kommerskollegii elektriska byrå och som främst rör säkerheten vid starkströmsanläggningar. Styrelsen uttalar därvid, att en överflyttning av de elektriska säkerhetsfrågorna till styrelsen synes vara den mest naturliga och ändamålsenliga lösningen. Styrelsen föreslår att en sådan överflyttning kommer till stånd och att med anledning därav upprättas en ny byrå, förslagsvis benämnd elektriska byrån, inom styrelsen. Vidare föreslår styrelsen att även statens elektriska inspektion underställs styrelsen och att dess överinspektörer och vissa dem underställda tekniskt utbildade befattningshavare liksom hittills skall vara förordnade såsom specialinspektörer inom yrkesinspektionen. Bl. a. för att befattningshavarna hos den allmänna yrkesinspektionen i större utsträckning och inom rimlig tid efter framställning därom skulle kunna få assistens av den elektriska inspektionen föreslås en decentralisering av den sistnämnda genom att överinspektörerna hos den elektriska inspektionen jämte dem underställd personal stationeras på lämplig ort inom sina respektive distrikt. Utredningen har icke ansett sig ha anledning att ta ståndpunkt till dessa förslag.

Stuveriinspektionen

Den nuvarande anordningen att tillsynen över arbetarskyddet vid stuveriarbeten i vissa hänseenden är uppdelad på två myndigheter — yrkesinspektionen och fartygsinspektionen — kan ge anledning till diskussion. I yttrande den 30 april 1951 över ett betänkande av 1938 års arbetarskyddskommitté om arbetarskyddet ombord på fartyg m. m. uttalade arbetarskyddsstyrelsen i fråga om tillsynen över stuveriarbete bl. a. följande:

”Stuveriarbete utföres genom lämplig kombination av huvudsakligen följande tre faktorer, nämligen hamnkranar och övriga å kaj befintliga tekniska anordningar, lyftanordningar ombord å fartyg och till dessa anordningar hörande utrustning samt manuellt arbete. Hamnkranar och andra å kaj befintliga tekniska anordningar falla sedan gammalt under allmänna yrkesinspektionens tillsyn. Detta förhållande är naturligt och rationellt, särskilt med hänsyn till att liknande tekniska anordningar förekomma i industrien. Lyftanordningar ombord å fartyg och till dessa anordningar hörande utrustning falla däremot ej under yrkesinspektionens utan under fartygsinspektionens tillsyn. Beträffande utnyttjande av dessa anordningar har kommittén framhållit, att lastnings- och lossningsarbete, som utföres av fartygsbesättningen eller av denna i förening med folk från land, uppenbarligen är i avtagande. Enligt arbetarskyddsstyrelsens erfarenhet torde det förhålla sig så, att fartygs vinschar för sådant arbete i övervägande antalet fall skötas av stuverifolket från land och endast i undantagsfall av fartygets eget folk. Det må i detta sammanhang även framhållas, att gällande stuveriavtal innehåller bestämmelser om att vinschman skall hållas från land. Nu angivna tekniska anordningar utnyttjas således huvudsakligen av de arbetstagare, som utföra stuveriarbetet. För det manuella arbetet som sådant gäller arbetarskyddslagen i full utsträckning liksom beträffande de lösa redskap och andra tekniska anordningar, som tillhandahållas av stuvarnas arbetsgivare, även om dessa redskap eller anordningar användas ombord. Stuvarna äro i sitt arbete ombord å fartyg emellertid även beroende av de å fartyget befintliga förbindelsemedlen till och på arbetsplatsen, vilka icke heller falla under yrkesinspektionens tillsyn.

Största delen av stuveriarbetet faller sålunda redan nu under arbetarskyddslagen och under yrkesinspektionens tillsyn. Det som därutöver skulle tillföras yrkesinspektionen genom koncentrerung av tillsynen till denna vore tillsynen över ovan nämnda anordningar ombord å fartyg. De anordningar som här komma i fråga torde dock knappast vara alltför artschilda från vad yrkesinspektionen har att bedöma i sin verksamhet i övrigt. Yrkesinspektionen har för övrigt även med rådande uppdelning av tillsynen över stuveriverksamheten i viss mån sin uppmärksamhet riktad på dessa anordningar. Yrkesinspektionen har dock nu icke möjlighet att ålägga befälhavare att vidtaga de skyddsåtgärder ombord, som vid inspektion av stuveriarbete befinnas påkallade, utan måste anlita fartygsinspektionens hjälp härutinnan. Det skulle givetvis befrämja arbetarskyddet vid stuveriarbete, om yrkesinspektionen hade samma möjligheter att snabbt åvägbringa rättelse beträffande ur arbetarskyddssynpunkt otillfredsställande anordningar ombord som eljest. Kommittén har såsom argument mot att tillsynen över stuveriarbete koncentreras hos yrkesinspektionen och dess chefsmyndighet framhållit, att intressekonflikter kunna inträffa mellan hänsynen till arbetarskyddet i sig och hänsynen till sjöfarts-säkerheten över huvud taget och att denna motsättning skulle kunna skärpas på ett skadligt sätt, om yrkesinspektionen skulle tilläggas tillsynen över vissa anordningar ombord. Enligt arbetarskyddsstyrelsens mening böra dessa farhågor icke överdrivas. I de fall då en påtaglig motsättning föreläge, borde givetvis samråd ske med fartygsinspektionen och dess chefsmyndighet.

Med hänsyn till vad sålunda anförts vill arbetarskyddsstyrelsen i princip förorda, att tillsynen över allt stuveriarbete förläggas till styrelsen och yrkesinspektionen. Skulle emellertid kommerskollegium och fartygsinspektionen visa, att i sådant fall allvarliga intressemotsättningar ofta skulle uppstå, vill styrelsen icke motsätta sig, att nuvarande fördelning av tillsynen bibehålles.

Styrelsen vill i detta sammanhang nämna, att tillsynen över stuveriarbetet i Finland jämlikt 5 § lagen den 2 augusti 1946 om arbetarskydd vid lastning och loss-

ning av fartyg utövas av yrkesinspektionen. De erfarenheter man har av denna anordning lära vara enbart goda.

Enligt arbetarskyddsstyrelsens mening skulle en koncentrerad tillsyn över arbetarskyddet vid stuveriarbete till styrelsen och yrkesinspektionen innebära en möjlighet till effektivisering av detta arbetarskydd. Vare sig man väljer denna väg eller anser sig böra bibehålla den nuvarande uppdelningen av tillsynen, erfordras emellertid en förstärkning av yrkesinspektionen, om en verkligt effektiv tillsyn över stuveriarbetet skall kunna upprätthållas.

Tillsynen över stuveriarbetet utövas från yrkesinspektionens sida i regel genom yrkesunderinspektörerna. Denna tillsyn brukar inom varje distrikt uppdragas åt viss bestämd yrkesunderinspektör, vilken på grund av utbildning och tidigare verksamhet — övermaskinist-(sjöingenjörs-)examen och anställning ombord å fartyg — är särskilt lämpad för detta arbete. Ifrågavarande yrkesunderinspektör brukar emellertid ha tillsyn över arbetsställen jämväl inom andra yrkesgrupper. Såväl ur yrkesinspektionens som den enskilde befattningshavarens synpunkt anser styrelsen denna anordning lämpligast. Styrelsen vill alltså icke tillstyrka att — såsom tidigare föreslagits — särskilda befattningshavare tillsättas för tillsynen över stuveriarbetet. Däremot borde med hänsyn till arbetsbördans omfattning en ökning av yrkesunderinspektörernas antal äga rum i de distrikt, där stuveriverksamheten och tillsynen däröver är mest omfattande. Styrelsen anser sig emellertid — bland annat med hänsyn till vad nedan föreslås — icke nu böra framlägga något förslag i detta avseende.

Chefen för kommerskollegii sjöfartssociala avdelning har i sin egenskap av specialinspektör inom yrkesinspektionen att under överinseende av dennas chefsmyndighet leda tillsynsverksamheten över arbete med lastning och lossning av fartyg samt att efter uppdrag av chefsmyndigheten företaga erforderliga tjänsteresor. Specialinspektören har emellertid såsom chef för sjöfartssociala avdelningen en stor mängd andra i och för sig viktiga arbetsuppgifter, vilka ta den ojämförligt större delen av hans tid i anspråk. Det må i detta sammanhang framhållas, att specialinspektören för stuveriarbetet under år 1950 på grund av sin arbetsbelastning i övrigt icke haft möjlighet att genomföra mer än 18 förrättningsdagar i Stockholm och 26 förrättningsdagar utom Stockholm i sin egenskap av specialinspektör. Det torde vara uppenbart, att arbetarskyddet inom stuveriarbetet kräver mer tillsyn än så av specialinspektören. Det arbete specialinspektören får tillfälle utföra är av stort värde för arbetarskyddet. Det skulle emellertid enligt arbetarskyddsstyrelsens mening medföra en betydande effektivisering av arbetarskyddet inom stuveriarbetet, om specialinspektören finge möjlighet att ägna hela sin tid åt tillsynen över stuveriarbetet. Arbetarskyddsstyrelsen får därför föreslå, att inom arbetarskyddsstyrelsen inrättas en befattning med uteslutande uppgift att handlägga ärenden rörande arbetarskyddet vid stuveriarbete och att leda tillsynsverksamheten på detta arbetsområde. Innehavaren av ifrågavarande befattning, som bör ha grundlig erfarenhet i hithörande frågor, bör ha byrådirektörs tjänsteställning (31 lönegraden) och vara placerad på styrelsens tekniska byrå."

Sjöfartsorganisationsutredningen upptog denna fråga i sitt betänkande (SOU 1954: 21) om inrättande av ett sjöfartsverk och uttalade därvid (s. 74) följande:

"Utredningen vill i detta sammanhang framhålla, att till utredningen framförts önskemål om att övervakningen av arbetarskyddet ombord å fartyg skulle överflyttas till arbetarskyddsstyrelsen eller, såsom ett organisatoriskt mindre genomgripande alternativ, att den närmaste tillsynen av arbetarskyddet ombord visser-

ligen allt fortfarande skulle handhavas av fartygsinspektionen men att denna därvid skulle utöva tillsynen såsom specialinspektör under arbetarskyddsstyrelsen. Utredningen finner att en prövning av dessa önskemål skulle föra utredningen utanför ramen för dess direktiv. Utredningen kan emellertid icke underlåta att uttala, att det med hänsyn icke blott till fartygsinspektionsärendenas och de sjöfartssociala ärendenas gemensamma struktur samt de båda ärendegruppernas organisatoriska sambörighet utan även till de speciella förhållanden, som råda inom sjöfarten, synes utredningen tveksamt huruvida något står att vinna med att överföra frågorna rörande arbetarskyddet ombord å fartygen till arbetarskyddsstyrelsen. Utredningen vill även erinra om att så sent som i 1952 års statsverksproposition föredragande departementschefen vid behandling av 1938 års arbetarskyddskommittés förslag förordade — på av kommittén anförda skäl och med hänsyn till innehållet i avgivna remissyttranden — att i allt fall tills vidare den nuvarande gränsdragningen mellan kommerskollegii och arbetarskyddsstyrelsens arbetsuppgifter skulle bibehållas.”

I yttrande över sistnämnda betänkande den 5 oktober 1954 uttalade arbetarskyddsstyrelsen att den med hänsyn till direktiven för arbetarskyddsutredningens arbete ansåge sig då icke böra yttra sig beträffande frågan om organisationen och förläggning av tillsynen över arbetarskyddet ombord på fartyg och stuveriarbete utan böra göra detta först sedan arbetarskyddsutredningens betänkande och förslag framlagts.

Utredningen anser att uppdelningen av tillsynen över arbetarskyddet vid stuveriarbete på två myndigheter, oaktat en förbindelselänk finns genom att chefen för kommerskollegii sociala avdelning är specialinspektör inom yrkesinspektionen, är ägnad att medföra komplikationer i organisatoriskt hänseende. Den synes också kunna medföra viss risk för yrkesskador i fall, då yrkesinspektionens befattningshavare finner reparation eller ersättande helt eller delvis av fast anordning på fartyg böra ske, innan stuveriarbete påbörjas eller fortsättes, men icke äger påfordra en sådan åtgärd. Vi har diskuterat denna fråga med yrkesinspektörer och med yrkesunderinspektörer, som utövar den direkta tillsynen över stuveriarbete. Dessa har därvid förklarat att den nuvarande anordningen i praktiken fungerade på ett tillfredsställande sätt och att de riskmoment, som ovan berörts, i regel kunde undanröjas genom samtal med fartygsbefälhavaren, eventuellt förenat med hot om rapport till fartygsinspektionen. I en del fall hade emellertid rapport till fartygsinspektionen icke föranlett omedelbar åtgärd, varför det hänt att fartyg avgått från hamn (och ev. lämnat landet för avsevärd tid framåt) med exempelvis en vinsk i sådant skick att allvarliga olycksfall kunde befaras. Transportarbetareförbundet har vid förfrågan förklarat att förbundets ledning ansåge nu berörda förhållanden otillfredsställande.

Vid samtal med fartygsinspektionens chef har denne meddelat utredningen, att han överlagt med arbetarskyddsstyrelsen om en sådan anordning att yrkesinspektionens personal skulle erhålla bemyndigande att utöva fartygsinspektionens befogenheter i fråga om sådana anordningar ombord som används vid stuveriarbete. Dessa överläggningar hade ännu icke slutförts.

Arbetarskyddsutredningen förutsätter att den brist i tillsynen över arbetarskyddet som föreligger på detta område avhjälps genom samråd och lämpliga åtgärder av arbetarskyddsstyrelsen och fartygsinspektionen.

SJÄTTE KAPITLET

Arbetarskyddsstyrelsen

A. Redogörelse för nuvarande organisation och verksamhet

På s. 18 f har lämnats en redogörelse för arbetarskyddsstyrelsens huvudsakliga arbetsuppgifter enligt instruktionen för styrelsen (den 17 december 1948, nr 819 med däri genom kungörelse den 30 juni 1952, nr 517, vidtagna ändringar).

Arbetarskyddsstyrelsen utgöres av en generaldirektör och chef, som tillika är ordförande i styrelsen, samt som ledamöter cheferna för styrelsens tre byråer, arbetstidsbyrån, tekniska byrån och kanslibyrån. Kungl. Maj:t förordnar på förslag av generaldirektören en av byråcheferna att vara generaldirektörens ställföreträdare. I styrelsens handläggning av vissa ärenden, i instruktionen betecknade såsom partsärenden, skall därjämte delta av Kungl. Maj:t särskilt förordnade ledamöter (partsrepresentanter).

Såsom partsärenden skall handläggas

a) ärenden rörande lagen om arbetstidens begränsning, lantarbetstidslagen, arbetstidslagen för detaljhandeln samt arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer,

b) ärenden rörande arbetstid, raster, arbetspauser, natt- och veckovila, varom stadgas i arbetarskyddslagen,

c) ärenden, som avser tillämpningen av lagen om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete och lagen om förlängd semester för vissa arbetstagare med hälsofarligt arbete,

d) ärenden, som enligt butiksstängningslagen och förordningen om yrkesmässig automobiltrafik m. m. ankommer på arbetarskyddsstyrelsen,

e) skyddstekniska, yrkeshygieniska, yrkesmedicinska och sociala ärenden av principiell betydelse eller större vikt,

f) ärenden angående utfärdande, ändring eller upphävande av allmän författning, anvisningar och andra särskilda föreskrifter, såvitt icke ärendet är av huvudsakligen formell natur eller av mindre vikt,

g) frågor som avser bidrag till upplysnings- och utbildningsverksamhet på arbetarskyddets område, samt

h) övriga ärenden, som generaldirektören med hänsyn till deras intresse för arbetsmarknadens partsorganisationer eller eljest anser böra handläggas såsom partsärenden.

Bestämmelser om partsrepresentation vid styrelsens behandling av vissa ärenden har meddelats dels i arbetstidslagarna samt lagen den 21 juli 1948 (nr 598) om överflyttande på arbetarskyddsstyrelsen av de uppgifter och befogenheter som tillkomma arbetsrådet och dels i instruktionen för arbetarskyddsstyrelsen.

I regel skall vid handläggning hos styrelsen av partsärenden deltaga, förutom generaldirektören och cheferna för arbetstidsbyrån och tekniska byrån såsom ledamöter fyra av Kungl. Maj:t för två år i sänder utsedda representanter för arbetsmarknadens huvudorganisationer, Svenska Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen, varav högst två från vardera sidan. Vid handläggning av ärende, som berör tjänstemannaintresse, bör såvitt möjligt såsom partsrepresentant på arbetstagesidan deltaga ledamot som utsetts efter förslag av tjänstemannaorganisation (Tjänstemännens Centralorganisation). Vid behandling av partsärende som avser de speciella arbetstidslagarna (lantarbetstidslagen etc.) skall en av ovannämnda arbetsgivarrepresentanter och en av arbetstagarrepresentanterna ersättas av två av Kungl. Maj:t utsedda representanter för arbetsgivare- och arbetstagarorganisationer inom arbetsområde, som berörs av ifrågavarande lag.

I styrelsens beslut i partsärende får ej deltaga flera än sju ledamöter. Beslut må ej fattas med mindre i avgörandet deltar fem ledamöter eller, om de är ense om beslutet, fyra ledamöter. Vid beslutsfattande skall närvara lika antal representanter för arbetsgivare och arbetstagarer samt minst en lagfaren opartisk ledamot.

Såsom pleniären skall handläggas följande ärenden, i den mån de icke enligt vad ovan angivits, skall behandlas som partsärenden:

a) ärenden angående organisation, arbetsordning och tjänsteföreskrifter beträffande arbetarskyddsstyrelsen och dess befattningshavare samt under styrelsens inseende ställda tillsynsorgan,

b) framställningar om anslag till styrelsen eller underlydande tillsynsorgan,

c) viktigare ärenden angående användande av anslag för styrelsens eller underlydande tillsynsorgans verksamhet,

d) frågor rörande styrelsens och yrkesinspektionens verksamhetsberättelser,

e) ärenden angående tillsättande och entledigande av befattningar vid styrelsen och yrkesinspektionen,

f) ärenden angående tjänstledighet och uppehållande av befattning under sådan ledighet,

g) ärenden angående befattningshavares fel och försummelse i tjänsten,

h) ärenden angående löneklassplacering av befattningshavare, angående rätt att med innevarande tjänst förena annan befattning ävensom angående tjänstgöringsbetyg.

i) frågor angående besvär över styrelsens beslut, samt

k) övriga frågor, vilka generaldirektören anser böra behandlas såsom pleniären.

Såsom styrelsens beslut gäller den mening, varom flertalet förenat sig. Vid lika röstetal för olika meningar gäller den mening, som generaldirektören biträder, eller då fråga är om ärende, som angår bestraffning i anledning av befattningshavares fel eller försummelse i tjänsten, den mening, som innebär frikännande eller den lindrigaste påföljden.

Vid handläggning i styrelsen av ärenden, som tillhör skogsavdelningens, trafikavdelningens eller sociala avdelningens verksamhetsområde eller som hänskjutits till överläkaren, ingår chefen för vederbörande avdelning eller överläkaren såsom adjungerad ledamot av styrelsen beträffande detta ärende.

Andra ärenden än parts- och pleniären avgörs av generaldirektören, där ej styrelsen bestämt att vissa ärenden eller grupper av ärenden må avgöras av vederbörande byrå- eller avdelningschef eller av underordnad befattningshavare.

Inom styrelsen finns tre byråer, vilka var och en förestås av en byråchef, nämligen

arbetstidsbyrån,
tekniska byrån och
kanslibyrån, samt

tre fristående avdelningar, vilka var och en förestås av en byrådirektör, nämligen

skogsavdelningen,
trafikavdelningen och
sociala avdelningen.

Därjämte finns en överläkare och en biträdande läkare, direkt underställda generaldirektören.

Hos styrelsen är i övrigt anställda befattningshavare i enlighet med gällande personalförteckning samt dessutom annan personal i mån av behov och tillgång på medel. Styrelsen äger anlita experter och sakkunniga och må även, då så finnes nödigt, beordra befattningshavare vid yrkesinspektionen att tjänstgöra hos styrelsen.

Styrelsen äger kalla underlydande eller eljest under dess inseende stående befattningshavare till överläggning inför styrelsen. Med stöd av denna befogenhet brukar styrelsen en eller flera gånger årligen kalla yrkesinspektörerna och representanter för andra grupper av befattningshavare inom yrkesinspektionen till gemensamma överläggningar.

Fördelningen av olika grupper av ärenden på de särskilda byråerna och avdelningarna inom arbetarskyddsstyrelsen redovisas i det följande. Oavsett till vilken byrå eller avdelning ett ärende enligt de allmänna riktlinjerna skall hänföras, skall ärende, som avser medicinsk-yrkeshygienisk eller socialhygienisk fråga eller eljest kräver medicinsk bedömning, hänskjutas till överläkarens handläggning.

Tekniska byrån

På tekniska byrån handläggs följande ärenden: ärenden rörande förebyggande av ohälsa och olycksfall i arbete i skyddstekniskt och tekniskt-yrkeshygieniskt avseende, i den mån de ej tillhör annan avdelning, ärenden angående skyldigheter, som i arbetarskyddshänseende åvilar tillverkare, försäljare, upplåtare och installatörer av maskiner, redskap och andra tekniska anordningar, samt ärenden angående tillsynsorganens verksamhet med avseende på de uppgifter, som faller inom byråns arbetsområde.

Befattningshavare på tekniska byrån medverkar i stor utsträckning som experter och sakkunniga i skilda — såväl svenska som internordiska och internationella — kommittéer och utredningar av officiell och privat natur, vilka berör frågor på arbetslivets område, där arbetarskyddsproblem kan uppstå. Byråns tjänstemän företar i stor utsträckning resor med besök hos olika industrier för utrönande av de faktiska förhållandena.

Tekniska byråns arbetsuppgifter omfattar praktiskt taget alla verksamhetsområden inom landet, där arbetstagare används till arbete för arbetsgivares räkning, samt inom dessa områden förekommande anordningar för arbetets och arbetsprocessernas bedrivande. Härutöver åligger det byrån att i erforderlig omfattning handlägga arbetsuppgifter, som berör själva arbetskraften och dess medverkan till förebyggande av ohälsa och olycksfall i arbete. Med hänsyn till denna omfattning av arbetsuppgifterna är tekniska byrån uppdelad på fyra avdelningar, nämligen allmänna avdelningen, maskinavdelningen, avdelningen för tryckkärl och lyftanordningar samt gruvavdelningen.

Allmänna avdelningen handlägger ärenden rörande tillämpningen av arbetarskyddslagens jämte följdförfattningars tekniska föreskrifter, med undantag av sådana frågor, som berör övriga avdelningars verksamhetsområden, ärenden angående arbetslokalers belysning, uppvärmning och ventilation, damm, rök, gas, ånga, giftigt eller annat hälsofarligt ämne samt buller och skakningar, vissa ärenden angående tillämpning av 45 § arbetarskyddslagen samt ärenden rörande tillsynsverksamheten av sådan art, att de icke handläggs av kanslibyrån. Vidare utarbetar avdelningen underlag till tekniska anvisningar och särskilda föreskrifter angående skydd mot yrkesfara, verkställer undersökningar och utredningar i skyddsfrågor, med undantag av sådana frågor, som berör övriga avdelningars arbetsområden, förhandsgranskar ritningar och förslag till arbetslokaler och handlägger andra frågor rörande byggnads-, anläggnings- och liknande arbeten samt sanitära och hygieniska anordningar och granskar slutligen inkomna förslag till säkerhetsföreskrifter berörande avdelningens arbetsområden.

Maskinavdelningen handlägger ärenden jämlikt 45 § arbetarskyddslagen rörande skydd mot ohälsa och olycksfall vid bruk av maskiner, redskap och liknande tekniska anordningar — dock ej tryckkärl, hissar och andra lyftanordningar.

Bland maskinavdelningens arbetsuppgifter i övrigt må nämnas utarbetande av förslag till anvisningar och andra allmänna skyddstekniska föreskrifter till ledning för tillverkare, försäljare och upplåtare i fråga om arbetarskyddslagens tillämpning i avseende på maskiner, redskap och andra tekniska anordningar än tryckkärl, hissar och andra lyftanordningar samt meddelande av särskilda direktiv eller beslut i ifrågavarande avseende. Avdelningen uppgör förslag till erforderliga skyddsbilder, ritningar eller principskisser rörande maskiners och redskaps utfö-

rande i skyddstekniskt hänseende, granskar ur skyddsteknisk synpunkt inkommande ritningar och hållfasthetsberäkningar över maskiner, redskap etc. för fastställande av huruvida eller under vilka förutsättningar de kan anses godtagbara med hänsyn till bestämmelserna i 45 § arbetarskyddslagen samt granskar tillhörande skötselföreskrifter. Vidare verkställs erforderliga tekniska utredningar i samband med arbetsuppgifternas behandling samt företas besök hos tillverkare, försäljare och utställare för granskning och godkännande av deras tillverkningar av maskiner, redskap etc. I samband därmed meddelas erforderliga råd och anvisningar. Avdelningen medverkar även i det nordiska samarbetet angående utarbetande av anvisningar och föreskrifter för tillverkare och leverantörer av maskiner.

Avdelningen för tryckkärl och lyftanordningar verkställer granskning med hänsyn till bestämmelserna i 45 § arbetarskyddslagen av nykonstruktioner rörande lyftanordningar och tryckkärl, besvarar från yrkesinspektörer, besiktningsmän och brukare av tryckkärl och lyftanordningar inkommande förfrågningar angående problem, som uppkommer i samband med användning, besiktning m. m. av dylika tekniska anordningar, behandlar framställningar om eftergifter från föreskrifter dels i kungörelsen den 23 maj 1919 angående registrering och besiktning av vissa ångpannor m. m., dels i generella anvisningar, som av yrkesinspektionens chefsmyndighet utfärdats beträffande högtrycksångpannor och vissa andra tryckkärl samt lyftanordningar, handlägger vissa ärenden rörande godkännande av besiktningsmän för tryckkärl och lyftanordningar ävensom ärenden rörande svetsning samt medverkar vid utarbetandet av förslag till normer och anvisningar angående tryckkärl och lyftanordningar. Arbetet med granskning av nykonstruktioner torde vara det mest omfattande. Tillverkare, försäljare och importörer brukar nämligen med hänsyn till det ansvar, som åvilar dem enligt arbetarskyddslagen, begära styrelsens uttalande angående nykonstruktioner.

Gruvavdelningen handlägger i huvudsak ärenden rörande arbetarskyddet i arbete, som bedrivs under jord i gruva, i stenbrott eller på annan med gruva eller stenbrott jämförlig arbetsplats, och frågor om sprängningsarbete i allmänhet samt biträder med handläggning av ärenden, som faller under annan byrås eller avdelnings arbetsområde, då behov av gruvteknisk sakkunskap föreligger. Vidare handlägger avdelningen ärenden rörande personlig skyddsutrustning.

På tekniska byrån förekommer även vissa arbetsuppgifter av juridisk natur, såsom speciella frågor rörande tillämpningen av arbetarskyddslagen och med stöd av densamma utfärdade författningar, säkerhetsföreskrifter och anvisningar, t. ex. vissa ansvarsfrågor i samband med ohälsa eller olycksfall i arbetet.

Arbetstidsbyrån

På denna byrå handläggs ärenden rörande arbetstidens längd och förläggning, raster, arbetspauser, natt- och veckovila samt förlängd semester, ärenden enligt butikstängningslagen och ärenden angående tillsynen å arbetstidslagstiftningens efterlevnad.

Kanslibyrån

handlägger ärenden rörande styrelsens och yrkesinspektionens organisation, personal, ekonomi, lokaler, bibliotek, arkiv och inventarier, ärenden rörande upplysnings- och utbildningsverksamhet i arbetarskyddsfrågor, ärenden an-

gående redigering och publicering av styrelsens och yrkesinspektionens verksamhetsberättelser, anvisningar och andra trycksaker samt övriga administrativa ärenden, som berör styrelsens och under dess inseende ställda tillsynsorgans verksamhetsområde. I sistnämnda hänseende må nämnas, att byrån handlägger ärenden rörande lagstiftning och lagtillämpning av mera allmän natur ävensom ärenden rörande arbetarskyddslagstiftning, i mån dessa ärenden icke skall handläggas på fackbyråerna eller -avdelningarna. Vidare handlägger byrån remisser av allmän förvaltningsrättslig karaktär eller berörande stats tjänstemännens löne- och pensionsvillkor o. dyl.

Bland organisationsärendena märks ärenden rörande instruktioner, arbetsordningar och tjänstgöringsföreskrifter för styrelsen och yrkesinspektionens befattningshavare samt för de kommunala tillsynsorganen jämte ärenden angående slutlig avfattning av föreskrifter rörande gränsdragning mellan tillsynsområden för yrkesinspektör och specialinspektör.

Bland upplysnings- och utbildningsärenden må nämnas utarbetande och publicering av styrelsens och yrkesinspektionens verksamhetsberättelser, juridisk granskning och slutlig redigering av anvisningar, skyddsbilder och andra publikationer rörande skydd mot ohälsa och olycksfall i arbetet samt offentliggörande av nya eller ändrade lagbestämmelser, anvisningar o. d. Vidare ingår häri ärenden angående anordnande av utbildnings- och fortbildningskurser för yrkesinspektionens befattningshavare samt anordnande av de årligen — ofta ett par gånger om året — förekommande yrkesinspektörsmötena.

Inom kanslibyrån utarbetas förslag till besvarande av till styrelsen remitterade rapporter från Internationella arbetsorganisationen, förslag till årsrapporter till organisationen rörande tillämpningen inom Sverige av konventioner, som beröra styrelsens verksamhetsområde och ratificerats av Sverige, ävensom förslag till redogörelser för lagstiftning och praxis med avseende på icke ratificerade konventioner eller rekommendationer avseende arbetarskydd. Förslagen tillställs socialdepartementet eller delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet.

Kassakontoret verkställer avlöningsuträkning för styrelsens och de tolv underlydande lokalförvaltningarnas personal, ombesörjer skatteärenden, granskar yrkesinspektionens redovisningar av reseförskott och expensmedelsförskott, verkställer fördelning av utgifter på anslag, för personalkort och tjänstematriklar, upprättar meritförteckningar i tjänstetillsättningsärenden, lämnar biträde vid uppgörandet av ekonomiska utredningar, upprättar bokslut för styrelsen och yrkesinspektionen samt ombesörjer all till de ovannämnda göromålen hörande rutinkorrespondens.

Kanslibyrån för ett för styrelsen gemensamt remissdiarium. Övriga ärenden registreras på vederbörande byrå eller avdelning. Byrån sakregistrerar verkets framställningar och utlåtanden till Kungl. Maj:t, statsdepartementet m. fl. Samtliga protokoll över styrelsens sammanträden förs på kanslibyrån.

Kanslibyrån för diarium över läkarnas ärenden, biträder vid uppsättandet av skrivelser i läkarärendena och ombesörjer expediering av läkarnas skrivelser.

Expeditionsvakterna sorterar under kanslibyrån. Förutom sedvanliga expeditionsvaktsgöromål åvilar det förste expeditionsvakten att förbereda ärenden rörande upphandling för styrelsen och de tolv lokalförvaltningarna av inventarier, skrivmateriel och övrig kontorsutrustning samt att infordra anbud över tryckningsarbete.

Skogsavdelningen

handlägger centralt ärenden rörande förebyggande av ohälsa och olycksfall vid skogs- och flottningsarbete, ärenden angående tillfälliga bostäder vid dylikt arbete, innefattande även eftergifter från vissa bestämmelser i skogsförläggningsslagen, samt ärenden rörande hygien och mathållning i skogsarbetarförläggningar. Vidare handläggs på avdelningen ärenden angående skogsyrkesinspektionens tillsynsverksamhet på hithörande område.

Inom avdelningen utarbetas förslag till anvisningar och andra föreskrifter till skydd mot yrkesfara inom skogsyrkesinspektionens verksamhetsområde samt propagandaskrifter och anslag. Därjämte utarbetas och tillhandahålls typritningar och förslag till tillfälliga bostäder för skogs- och flottningsarbetare samt skogsstall. Vidare handläggs av denna avdelning ärenden rörande vården av hästar, som sysselsätts i skogsarbete, under samarbete bl. a. med Sveriges allmänna djurskyddsförening.

Skogsavdelningen fungerar jämväl såsom skogsyrkesinspektion i södra skogsyrkesinspektionsdistriktet. Verksamheten för denna inspektion tar den större delen av arbetstiden i anspråk.

Trafikavdelningen

handlägger centralt ärenden rörande förebyggande av ohälsa och olycksfall i arbete inom trafikväsendet, såvitt angår järnvägs-, spårvägs-, bil-, buss- och flygtrafik, ävensom ärenden rörande tillsynsverksamheten med avseende på nämnda arbete. Trafikavdelningen är tillika specialinspektion — yrkesinspektionen för landtrafiken — och denna verksamhet tar större delen av arbetstiden i anspråk.

Sociala avdelningen

handlägger ärenden rörande kvinnors och minderårigas användande i arbete, ärenden angående vissa av arbetet eller arbetsförhållandena betingade hygieniska och sociala anordningar, ärenden rörande upplysnings- och utbildningsverksamhet i sociala frågor, som sammanhänger med arbetet eller de förhållandena, varunder detsamma bedrivs, ärenden rörande hemindustriellt arbete ävensom ärenden angående socialinspektörernas tillsynsverksamhet.

Sociala avdelningen har under flera år utfört riksomfattande undersök-

ningar av förhållandena inom vissa näringsgrenar, där kvinnlig arbetskraft används i större utsträckning, samt utförde under 1953 en inventering av kvinnlig arbetskraft i industri och hantverk. Fältundersökningarna har omhänderhaftas av socialinspektörerna. Undersökningarna har lagts till grund för allmänna skyddsanvisningar och skyddspropaganda från avdelningen.

Läkarna

Hos arbetarskyddsstyrelsen finns en överläkare och en biträdande läkare. De är direkt underställda generaldirektören. Läkarnas tjänstgöring på ämbetsrummet omfattar sex timmar i veckan.

Överläkaren åligger att med biträde av biträdande läkaren handlägga ärenden, som avser medicinsk-yrkeshygieniska eller socialhygieniska frågor eller eljest kräver medicinsk bedömning. Oavsett till vilken byrå eller avdelning visst ärende hör, skall det hänskjutas till överläkarens handläggning, om det avser någon av förenämnda frågor eller eljest kräver medicinsk bedömning.

Huvuddelen av ärendena berör frågor i anslutning till befarad eller förefintlig risk för hälsoskada till följd av arbete eller eljest på grund av förhållanden i samband med arbetet. Vidare märks frågor angående efterlevnaden av kungörelserna om läkarundersökning och läkarbesiktningar av minderåriga arbetstagare samt åtgärder till förebyggande av vissa yrkessjukdomar. Läkarna utför även inspektionsbesök samt deltar i konferenser rörande skyddsåtgärder.

Det åligger överläkaren att på eget initiativ verkställa erforderliga utredningar och undersökningar i yrkeshygieniska och yrkesmedicinska frågor.

För budgetåret 1955/56 finns på riksstaten upptagna ett förslagsanslag, Arbetarskyddsstyrelsen: avlöningar, å 1 016 000 kronor och ett förslagsanslag, Arbetarskyddsstyrelsen: omkostnader, å 152 500 kronor.

Arbetarskyddsstyrelsens personal den 1 oktober 1955 redovisas i en på nästa sida intagen tablå.

B. Arbetarskyddsutredningens överväganden och förslag

Vid våra överläggningar med arbetarskyddsstyrelsens chef och ledamöter, yrkesinspektörerna och representanter för arbetarskyddsverkets personalförening har starkt understrukits behovet av att styrelsens tekniska personal förstärkes. Styrelsen har även i en till arbetarskyddsutredningen överlämnad promemoria angående tekniska byråns organisation framlagt förslag till en sådan förstärkning. Denna skulle i stort sett innebära en fördubbling av byråns nuvarande tekniska personal.

Innan vi behandlar organisationen av styrelsens nuvarande tekniska byrå, anser vi oss först böra överväga frågan om behovet och lämpligheten av att inrätta en särskild befattning som samordningsman mellan styrelsen och

Kungl. Arbetarskyddsstyrelsens personal den 1 oktober 1955.

Befattning	Lönegrad	Utan- för byrå- indeln.	Tek- niska byrån	Ar- bets- tids- byrån	Kan- sli- byrån	Skogs- avd.	Tra- fik- avd.	Socia- la avd.	Läka- re	S:a
Generaldirektör och chef	Cp 19	1								1
Byråchef	Ca 37	—	1	1	—	—	—	—	—	2
»	Ce 37	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Överläkare	Arvode	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Bitr. läkare	Arvode	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Byrådirektör	Ca 33	—	3	—	—	1	1	—	—	5
»	Ce 33	—	1	—	—	—	—	—	—	1
»	Ca 31	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Förste byråingenjör	Ca 29	—	1	—	—	—	1	—	—	2
Förste byråinspektör	Ca 29	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Förste byråsekreterare	Ca 29	—	—	2	—	—	—	—	—	2
Förste byråsekreterare å övergångsstat	Ca 29	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Förste byråingenjör	Ca 27	—	3	—	—	—	—	—	—	3
Förste byråsekreterare	Ca 27	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Förste byråingenjör	Ce 27	—	1	—	—	—	1	—	—	2
Byråsekreterare	Ca 25	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Byråingenjör	Ce 25	—	—	—	—	—	¹ 1	—	—	¹ 1
Byråinspektör	Ce 25	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Byråingenjör	Cg 25	—	¹ 1	—	—	—	—	—	—	¹ 1
Byråsekreterare och ama- nuenser i regl. bef.gång	Cf 19—Ce 25	—	—	1	³ 3	—	—	1	—	⁵ 5
Ingenjör (ritare)	Ce 23	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Skogsunderinspektör	Ce 20	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Konsulent	Cg 20	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Kassör	Ce 19	—	—	—	1	—	—	—	—	1
E. tjänsteman	Cg 17	—	—	—	¹ 1	—	—	—	—	¹ 1
Kansliskrivare	Ca 15	—	1	1	—	—	—	—	—	2
Kontorist	Ce 13	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Förste expeditionsvakt	Ca 12	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Kanslibitråde	Ca 11	—	1	—	—	1	1	1	—	4
Kanslibitråde	Ce 11	—	1	1	2	—	—	—	—	4
Expeditionsvakt	Cf 7—Ce 10	—	—	—	² 2	—	—	—	—	² 2
Kontorsbiträde	Ca 8	—	1	—	1	—	1	—	—	3
Telefonist	Ca 8	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Biträdespersonal i regl. bef.gång	Cf 4—Ce 8	—	2	2	1	1	—	—	—	6
Antal bef. hav:e i tj.		2	18	8	14	7	6	3	2	60

¹ Tjänstledig för studier.

² Vakant.

³ En uppehålls av Cg 17; en icke besatt så länge Ca 29 på övergångsstat uppehålls.

⁴ Uppehåller amanuens tjänst.

⁵ Varav en extra anställd t. v.

yrkesinspektionen. Denna fråga berördes av bl. a. 1938 års arbetarskyddskommitté men resulterade då ej i något förslag, enär det vid dåvarande tidpunkt var svårt att bedöma behovet av en sådan befattning, innan den av kommittén föreslagna organisationen trätt i full verksamhet och dess effektivitet prövats. Vid ovan angivna överläggningar och genom en av de interpellationer, som framställdes vid 1953 års riksdag angående förhållandena inom arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen, har frågan emellertid ånyo blivit aktuell.

Interpellanten anförde nämligen bl. a. att inom arbetarskyddet verksamma personer hade ifrågasatt, huruvida icke de förhållanden inom arbetarskyddsverket som påtalats delvis orsakats av att samarbetet mellan chefsmyndigheten och yrkesinspektionens befattningshavare på arbetsfältet icke vore tillfredsställande.

Utöver ovan angivna omständigheter bör även beaktas den av internationella arbetsorganisationen år 1923 antagna konventionen angående de allmänna grunddragen för anordnandet av inspektionssystem till tryggande av arbetarskyddslagstiftningens tillämpning. Däri framhålles bl. a. att i de länder, som äro uppdelade i inspektionsdistrikt, till tryggande av likformighet i lagtillämpningen inom de olika distrikten och till vinnande av bästa möjliga inspektionsresultat är önskvärt, att distriktsinspektörerna ställes under överinseende av en inspektör med höga kvalifikationer och långvarig erfarenhet. Enligt vår mening skulle genom ett sådant överinseende kunna uppnås, bl. a., att tillsynsorganens tillämpning av arbetarskyddslagstiftningen sker efter enhetliga linjer; att tillsynsfördelningen av arbetsställena mellan skilda befattningshavaregrupper sker på ändamålsenligt sätt; att resornas planering är rationell från såväl tillsyns- som kostnadssynpunkt; att tillsynen över arbetsställena är effektiv och invändningsfri, samt att nära kontakt upprätthålles mellan chefsmyndigheten och tillsynsorganen, så att bästa möjliga inspektionsresultat erhålles.

De bestämmelser till förebyggande av ohälsa och olycksfall i arbetet som finns i arbetarskyddslagen är mycket allmänt hållna. I regel gäller detta också de författningar, som meddelats med stöd av lagen. Vid genomförande av de råd och anvisningar, som arbetarskyddsstyrelsen utfärdar till ledning vid tillämpningen av lagen, förutsättes även hänsynstagande till och bedömning efter de lokala förhållandena i varje särskilt fall, vilka kan motivera särskilda eftergifter eller undantag. Det överlämnas n. a. o. i stor utsträckning åt tillsynsorganen att bedöma och avgöra, hur i det särskilda fallet arbetarskyddslagstiftningen skall tillämpas. Även om denna bedömningsfrihet enligt vår mening måste bestå, får den dock icke ta sådana former eller yttringar, att kraven på erforderliga skyddsåtgärder i praktiskt likartade fall blir påtagligt olika distrikten emellan. En sådan tillämpning av skyddsföreskrifterna resulterar i irritation och missnöje icke blott hos de enskilda företagarna och deras anställda utan även hos organisationerna på arbetsmarknaden. Där är därför mycket betydelsefullt, att de föreskrifter, anvisningar och direktiv som lämnas rörande tillsynen tolkas och tillämpas på ett så vitt möjligt enhetligt sätt. Det synes oss vidare klart, att styrelsens anvisningar och råd icke annat än i undantagsfall kan hinna utarbetas i samma snabba takt som den tekniska utvecklingen fortgår och föranleder nya skyddsproblem. Ett i början till synes lokalt skyddsproblem kan många gånger bli aktuellt även inom ett annat eller flera andra distrikt, men oftast har varken styrelsen eller de övriga distrikten fått någon kännedom därom. För att praktiskt och rationellt lösa

dessa problem, som ofta tarvar snabb behandling, erfordras enligt vår mening möjlighet till bättre kontakt mellan styrelsen och distrikten och mellan distrikten inbördes än vad som för närvarande finns. Samma behov av kontakt, koordination och enhetlighet vid den praktiska tillämpningen av arbetarskyddslagstiftningen föreligger också i flera fall mellan den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare och specialinspektörerna, som i regel är stationerade på annan ort än de förra. De av styrelsen ordnade sammanträdena med yrkesinspektionens befattningshavare har icke helt täckt behovet av sådan kontakt.

För tillsynens organisation och utövande finns riktlinjer angivna dels i instruktionen för yrkesinspektionen, dels i arbetarskyddsstyrelsens tjänstgöringsföreskrifter för yrkesinspektionens befattningshavare. Med ledning av dessa riktlinjer åvilar det yrkesinspektören att på ett ändamålsenligt sätt fördela arbetsställena mellan de skilda befattningshavarna. Härvid måste sådana enhetliga principer gälla, att de olika befattningshavarnas kompetens och kunnighet utnyttjas på ett rationellt och effektivt sätt. Det synes oss också böra uppmärksammas att tillsynsfördelningen av arbetsställena sker på sådant sätt att erforderlig hänsyn tages till de skilda arbetsställenas reella behov av tillsyn. Även om vissa svårigheter för en sådan effektivisering föreligger med hänsyn till distriktens personaluppsättning och deras lokalt varierande industriella karaktär, finner vi en större enhetlighet i här berörda avseenden böra åstadkommas.

Planeringen och genomförandet av den allmänna yrkesinspektionens tjänsteresor är självfallet av stor betydelse för tillsynstjänstens effektiva bedrivande. De av arbetarskyddsstyrelsen givna direktiven härom torde enligt vår mening i huvudsak tillgodose de intressen, som berör staten och arbetsmarknadens parter. Från skilda befattningshavare inom allmänna yrkesinspektionen har emellertid framförts, att det under senare år starkt stegrade intresset för arbetarskyddet i allt större utsträckning nödvändiggjort avvikelser från styrelsens ovan nämnda direktiv (jfr sid. 65). Resorna har sålunda i icke ringa omfattning måst planeras och utföras som specialresor för handläggning av särskilda frågor eller problem, som uppkommit på olika arbetsställen. Då dylika resor förrycker genomförandet av de normala rutininspektionerna och även kan antas öka kostnaderna per besökt arbetsställe, måste enligt vår mening denna utveckling noggrant följas av chefsmyndigheten genom regelbunden kontakt med och erforderlig rådgivning till de lokala tillsynsorganen.

Med den konstruktion arbetarskyddslagstiftningen har måste handläggningen av skyddsproblemen i varje enskilt fall ytterst bli en bedömningsfråga hos vederbörande inspekterande befattningshavare. Det är nämligen icke praktiskt möjligt att lämna regler eller direktiv om förebyggande skyddsåtgärder för varje särskild risk, som förekommer eller uppstår i nutida arbetsliv. Skall tillsynen över arbetsställena bli effektiv och invändningsfri förutsätter detta emellertid, att inspektionsförrättaren i så stor utsträckning som möjligt har

kännedom om de skyddstekniska och tekniskt-yrkeshygieniska åtgärder, som i olika fall kan komma till användning. I dylikt syfte föreslår vi utbildnings- och informationskurser (se sid. 54). Enligt vår mening måste dessa centralt lagda kurser kompletteras med mer lokalt präglad rådgivning inom de skilda distrikten, där mera ingående informationer kan ges om generella direktiv på basis av erfarenheter från andra distrikt liksom speciella anvisningar i det enskilda fallet. Det bör i detta sammanhang också framhållas, att en rationell samordning är lika betydelsefull för arbetarskyddsstyrelsen som för den allmänna yrkesinspektionen. Det är för styrelsens tekniska personal en nödvändighet att erhålla största möjliga kännedom om den tekniska utvecklingen inom arbetslivet och där förekommande arbetsprocesser och tekniska anordningar. En regelbunden och intim kontakt mellan styrelsen och distrikten bör möjliggöra detta. Under sådana betingelser bör också kunna erhållas en snabbare och ur arbetarskyddssynpunkt tillfredsställande lösning av i styrelsen förekommande ärenden.

Av vad ovan anförts framgår, att på arbetarskyddsstyrelsen såsom en viktig uppgift ankommer att samordna och övervaka den verksamhet, som utövas av yrkesinspektionens olika tillsynsorgan. De göromål som i övrigt åvilar arbetarskyddsverkets chef är, såsom styrelsen framhållit till utredningen, alltför krävande för att han skall hinna ägna erforderlig tid åt denna arbetsuppgift. Det torde dessutom vara mindre lämpligt att verksefven företar resor i så stor utsträckning som behövs för samordningsarbetet. Enligt vår uppfattning bör därför inom arbetarskyddsstyrelsen finnas en befattningshavare, som har till uppgift att i erforderlig mån följa och samordna tillsynsorganens verksamhet. För detta ändamål skall han företaga erforderliga resor till inspektionsdistrikten och med befattningshavarna diskutera aktuella skydds- och organisationsfrågor samt även tillsammans med dem besöka arbetsställen. I den mån nya problem därvid framkommer skall han tillse, att styrelsen och distrikten får kännedom om desamma och om hur de lämpligen bör lösas. Genom att problemen på detta sätt bringas till styrelsens kännedom kau i fall, som anses av större vikt, direktiv lämnas samtliga distrikt. Styrelsen kan vidare finna anledning att behandla problemen i sina allmänna skyddsanvisningar.

Arbetarskyddsstyrelsen har i sin förutnämnda skrivelse till utredningen funnit sig böra föreslå, att såsom samordningsman skulle fungera en av cheferna för de två tekniska byråer, på vilka styrelsen föreslagit att den nuvarande tekniska byrå skulle uppdelas. Vi finner oss icke kunna biträda detta förslag. Skall samordningsmannen kunna befinna sig på resor till distrikten under så stor del av sin tid som erfordras för att han tillfredsställande skall kunna fullgöra sin betydelsefulla uppgift, kan han enligt vår mening icke vara så bunden av arbete på tjänsterummet som cheferna för de tekniska byråerna måste vara. Vi finner det ej heller vara försvarligt att ålägga en byråchef en så stor arbetsuppgift vid sidan av hans egentliga arbete som uppdraget

att vara samordningsman. Vi föreslår därför, i överensstämmelse med vad personalorganisationerna förordat, att en särskild befattning som samordningsman inrättas hos styrelsen.

Rörande samordningsmannens kompetens föreslår personalorganisationerna, att han bör vara en väl förfaren tekniker "med mångårig erfarenhet från fältarbetet". Den senare fordringen synes oss i alltför hög grad begränsa den krets, inom vilken valet av samordningsman skulle kunna ske. Även enligt vår uppfattning måste dock samordningsmannen ha sådan utbildning och genom tidigare verksamhet ha förvärvat sådan erfarenhet, att han snabbt kan sätta sig in i och bedöma problem av här åsyftad art samt avgöra, om de är av sådan betydelse, att åtgärder bör vidtas för att ernå en enhetlig lösning av dem. Då de arbetsuppgifter som skulle ankomma på samordningsmannen väsentligen är av teknisk art, anser vi att som en ofrånkomlig fordran på hans kompetens bör uppställas att han skall vara en högt kvalificerad tekniker. Befattningen bör inrättas som en förordnandetjänst i lönegrad Cp 14 och benämnas överingenjör.

Vi övergår härnäst till att behandla vissa frågor, som sammanhänger med arbetarskyddsstyrelsens byrå- och avdelningsorganisation och arbetsuppgifterna inom denna.

Tekniska byrån-de tekniska byråerna

De arbetsuppgifter som åvilar styrelsens nuvarande tekniska byrå och som relaterats i det föregående (sid. 133 f.) är många och omfattande, och handläggningen av dem kräver i flertalet fall ett betydande förarbete i form av utredningar, litteraturstudier m. m. Härtill kommer att den på senare tid kraftigt stegrade industriella utvecklingen lett till att en mängd nya maskiner, apparater och material kommit till användning och att många hela nya arbetsförfaranden börjat tillämpas och därigenom fört med sig åtskilliga nya, ej sällan mycket svårbemästrade skyddsproblem. Detta liksom det påtagligt ökade intresset för arbetarskyddet bland näringslivets utövare och anställda har medfört, att handläggningen av byråns arbetsuppgifter blivit alltmer komplicerad och därigenom också mera tidskrävande. Erfarenheterna rörande arbetet på tekniska byrån under de gångna åren visar också, att detta icke kunnat bedrivas på ett för arbetarskyddet tillfredsställande sätt, framförallt beroende på att byråns arbetskrafter icke varit tillräckliga. Med hänsyn härtill har, såsom förut berörts, chefen för tekniska byrån i en till utredningen överlämnad promemoria föreslagit, förutom en uppdelning av byrån på två tekniska byråer, en avsevärd personalförstärkning eller sammanlagt 21, eventuellt 23 nya tjänster utöver dem som för närvarande finnes på tekniska byrån.

Enligt vår uppfattning är det av största vikt, att de tekniska ärenden av olika slag, som nu ankommer på styrelsens tekniska byrå, blir snabbt prövade och avgjorda, liksom även att behovet av tekniska anvisningar och andra all-

männa skyddsföreskrifter blir tillgodosett på ett bättre sätt. Vi vill i detta avseende endast framhålla, att en effektivisering av byrån som innebär att generella anvisningar och direktiv kan utges i snabbare takt skulle medföra en omedelbar lättnad i yrkesinspektionens arbete. Vi finner därför starka skäl tala för att den nuvarande tekniska byrån uppdelas på två byråer. Arbetsbelastningen bör härigenom bli lämpligare avvägd och befattningshavarna kan beredas större möjlighet att föredraga ärenden för byråchefen. Byråcheferna bör därjämte få mera tid att ägna sig åt granskning och redigering av anvisningar, som utarbetas inom deras byråer.

Vi föreslår sålunda att den nuvarande tekniska byrån uppdelas på två byråer, en allmänteknisk byrå och en maskinteknisk byrå, och att arbetsuppgifterna fördelas mellan dem i huvudsak enligt här nedan redovisade förslag. En viss ökning av personaluppsättningen anser vi dessutom vara nödvändig. Vi finner oss dock icke kunna motivera en så kraftig personalförstärkning som styrelsen föreslagit.

Allmäntekniska byrån

Här bör handläggas de skyddstekniska och yrkeshygieniska ärenden, som åvilar den nuvarande tekniska byråns allmänna avdelning och gruvavdelning, dvs. företrädesvis ärenden rörande arbetslokaler, personalrum, byggnads- och anläggningsarbete, arbete i gruvor, stenbrott, grustag o. d., eldfarliga, explosiva, frätande och giftiga ämnen, elektrisk ström, lösnings-, konserverings-, rengörings- och avfettningemedel samt personlig skyddsutrustning ävensom ärenden rörande tillsynsorganens verksamhet, i den mån de ej skall handläggas av kanslibyrån. I byråns ärenden skall även ingå dithörande frågor angående skyldighet som jämlikt 45 § arbetarskyddslagen åvilar tillverkare, försäljare, upplåtare och installatörer av vissa anordningar, t. ex. byggtorkar, ställningar, stegar och säkerhetsbälten. Med hänsyn till såväl mängden som arten av de ärenden, som skall handläggas på byrån, bör denna enligt vår uppfattning uppdelas på två avdelningar, en för allmänna ärenden och byggnadsärenden och en för gruvärenden och kemisk-tekniska ärenden.

För fullgörande av de arbetsuppgifter som skulle ankomma på den allmäntekniska byrån erfordras att till tjänsterna erhålles väl kvalificerade arbetskrafter, som är i stånd att mera självständigt lösa svårare arbetsuppgifter. Vi föreslår därför att på byrån skall finnas, förutom en byråchef i lönegrad Ca 37, två byrådirektörer i Ca 33 såsom föreståndare för de båda ovannämnda avdelningarna, en förste byråingenjör i Ca 29 (denna befattning skulle nyinrättas), och tre förste byråingenjörer i 27 lönegraden. Vid rekryteringen av tjänsterna synes det vara av vikt, att styrelsens behov av fackkunskap på de byggnadstekniska och kemisk-tekniska områdena blir tillgodosett, särskilt med tanke på den fortgående snabba utvecklingen på dessa områden.

Maskintekniska byrån

bör handlägga de skyddstekniska ärenden, som nu ankommer på den nuvarande tekniska byråns maskinavdelning och avdelning för tryckkärl och lyftanordningar, dvs. ärenden rörande maskiner, redskap och andra tekniska anordningar, däri inbegripet tryckkärl och lyft- och transportanordningar, samt ärenden rörande besiktning av sådana anordningar. I ärendena skall även ingå dithörande frågor angående skyldigheter, som jämlikt 45 § arbetarskyddslagen åvilar tillverkare, försäljare, upplåtare och installatörer av förenämnda anordningar. Då byråns ärenden tillhöra tre från teknisk synpunkt åtskilda grupper, bör handläggningen av dessa ärenden fördelas på tre avdelningar, nämligen maskinavdelningen, tryckkärlsavdelningen och transporttekniska avdelningen. Med hänsyn till de omfattande och krävande arbetsuppgifter, som ankommer på dessa avdelningar och som i många fall kräver ingående överläggningar med tillverkare, konstruktörer m. fl., bör de rekryteras med väl kvalificerade tekniker.

Chefen för byrån bör vara placerad i lönegrad Ca 37. Varje avdelning bör förestås av en byrådirektör i lönegrad Ca 33, vilket innebär att en ny sådan befattning bör inrättas för transporttekniska avdelningen. För att biträda vid handläggningen av byråns ärenden bör enligt vår mening på byrån dessutom finnas två förste byråingenjörer i lönegrad Ca 29 (detta innebär att en ny sådan tjänst skulle inrättas), samt en förste byråingenjör i Ca 27 och en byråingenjör i befodringsgången (Cf 21—Ce 25).

På den nuvarande tekniska byrån finns en förste byråsekreterare i lönegrad Ca 27 för handläggning av ärenden inom byrån, som är av övervägande juridisk natur, samt en ritare (ingenjör) i lönegrad Ce 23 för utförande av erforderligt ritarbete för skyddsbilder och illustrationer till av styrelsen utfärdade anvisningar m. m. Dessa befattningshavare bör enligt vår mening kunna vara gemensamma för de båda tekniska byråerna.

Förslaget att uppdelna den nuvarande tekniska byrån på två byråer synes enligt vår uppfattning icke böra medföra att på varje byrå skall inrättas ett kansli för expeditions- och skrivgöromål. Skäl tala i stället för att de båda byråerna har ett gemensamt kansli och gemensam biträdespersonal. Detta gemensamma kansli bör även tjänstgöra som kansli åt överingenjören. Då den biträdespersonal, som nu finns på tekniska byrån, anses vara otillräcklig för nuvarande arbetsuppgifter och då den av oss föreslagna uppdelningen av byrån och förstärkningen av den tekniska personalen måste medföra en viss ökad arbetsbelastning för biträdespersonalen, föreslår vi att två nya tjänster inrättas, en som kanslibitråde och en som kontorshjälp. Från administrativ synpunkt torde den gemensamma personalen lämpligen böra sortera under allmäntekniska byrån.

Enligt vår bedömning skulle i samband med inrättandet av de nya tekniska byråerna personalen sålunda böra förstärkas med sex nya befattningshavare, nämligen

en byråchef i lgr Ca 37	kr. 28 836:—
en byrådirektör i lgr Ca 33	„ 25 536:—
två förste byråingenjörer i lgr Ca 29	„ 43 512:—
ett kanslibitråde i lgr Ca 11	„ 9 516:—
ett kontorsbitråde i lgr Ce 8	„ 8 304:—
för en sammanlagd lönekostnad per år av	kr. 115 704:—

Vid handläggningen inom arbetarskyddsstyrelsen av vissa skyddstekniska frågor uppkommer stundom behov av att anlita särskild expertis. Enligt instruktionen för arbetarskyddsstyrelsen äger styrelsen även rätt att själv i särskilda fall anlita experter och sakkunniga i frågor, däri erforderlig sakkunskap icke är företrädd inom styrelsen. Från arbetarskyddssynpunkt finner vi det vara av stor vikt, att de tekniska byråerna beredes möjlighet att vid behov tillfälligt arvodesanställa personer med sådan teknisk sakkunskap, som icke utan extra kostnad för styrelsen står till dess förfogande.

På grund av den särskilt höga olycksfallsfrekvens, som är för handen inom vissa yrkesområden, däribland träindustrien, har väckts fråga huruvida icke särskilda fackmän skulle kunna anlitas för att på de olika arbetsplatserna undervisa och praktiskt demonstrera hur föreskrivna skyddsanordningar skulle användas. Dessa fackmän, som skulle vara skickliga och erfarna yrkesarbetare och äga för uppgiften goda personliga förutsättningar, skulle huvudsakligen som instruktörer besöka arbetsställen inom sin bransch och samtidigt även i erforderlig mån instruera vissa av yrkesinspektionens befattningshavare om användningen av skyddsanordningarna. Vi anser det även i detta fall vara av stor vikt, att arbetarskyddsverket har möjlighet att anlita sådana fackmän.

För sistnämnda båda ändamål föreslår vi att styrelsens avlöningsanslag under posten arvoden och särskilda ersättningar (ersättningar till experter och sakkunniga) förstärkes med 40 000 kr. per år.

Enligt vårt förslag skulle en gemensam personalförteckning för allmän- tekniska och maskintekniska byråerna få följande utseende.

Befattning	Löne- grad	Nuvaran- de tekn. byrån	Allmän- tekniska byrån	Maskin- tekniska byrån	Ökning
Byråchef	Ca 37	1	1	1	1
Byrådirektör	Ca 33	3	2	3	} 1
D:o	Ce 33	1	—	—	
Förste byråingenjör	Ca 29	1	1	2	2
D:o	Ca 27	3	2	1	—
D:o	Ce 27	1	1	—	—
Byråingenjör	Cf 21- Ce 25	1	—	1	—
Förste byråsekreterare	Ca 27	1	—	1	—
Ritare (ingenjör)	Ce 23	1	—	1	—
Kansliskrivare	Ca 15	1	—	1	—
Kanslibitråde	Ca 11	1	—	2	1
D:o	Ce 11	1	—	1	—
Kontorsbitråde	Ca 8- Ce 8	3	—	4	1
Summa befattningar		19	7	10	8
			25		6

Enligt 20 § arbetarskyddsstyrelsens instruktion skall i handläggningen av partsärenden deltaga cheferna för arbetstidsbyrån och tekniska byrån eller vid förfall för någon av dem, den som uppehåller hans tjänst. Om arbetarskyddsutredningens förslag till uppdelning av den nuvarande tekniska byrån i två byråer genomförs, måste en ändring av denna föreskrift ske. Den synes även ur andra synpunkter böra revideras. Innehavaren av den av utredningen förordade befattningen såsom överingenjör bör vid handläggning såsom partsärende av sådant ärende som faller inom hans arbetsområde deltaga såsom ledamot. Likaså synes chefen för kanslibyrån böra deltaga på sådant sätt i handläggning av partsärende, som närmast faller inom kanslibyråns arbetsområde. Med hänsyn till dessa förhållanden förordar vi att 20 § femte stycket instruktionen för arbetarskyddsstyrelsen ändras så, att i handläggningen av partsärenden av arbetarskyddsstyrelsens befattningshavare skall deltaga generaldirektören, chefen för arbetstidsbyrån och, efter generaldirektörens bestämmande, överingenjören eller endera av cheferna för de tekniska byråerna inom styrelsen eller chefen för kanslibyrån eller vid förfall för någon av dem den som uppehåller hans tjänst. Även i övrigt torde vissa ändringar i instruktionen komma att erfordras vid ett realiserande av arbetarskyddsutredningens förslag beträffande styrelsens organisation.

Arbetstidsbyrån

Chefen för denna byrå framhåller i en till oss överlämnad promemoria, att det icke synes föreligga anledning att upptaga frågan om en omorganisation av arbetstidsbyrån i samband med förevarande utredning. Däremot torde det bli nödvändigt att, när den av arbetstidsutredningen föreslagna nya arbetstidslagstiftningen träder i kraft, väsentligt utöka byråns personal och eventuellt omorganisera byrån. Vi föreslår därför icke någon ändring av arbetstidsbyråns organisation.

Kanslibyrån

På kanslibyrån handlägges, såsom ovan berörts (s. 134 f), dels administrativa och kamerala ärenden dels ock större delen av de ärenden, som skulle ha handlagts på den av 1938 års arbetarskyddskommitté föreslagna, men ej inrättade upplysnings- och utbildningsbyrån.

Personalen på byrån omfattar en byråchef, en förste byråsekreterare (på övergångsstat), en byråsekreterare, två amanuenser, en kassör, två biträden på kassa- och avlöningskontoret samt två biträden på byråns kansli. Vidare sorterar under byrån en förste expeditionsvakt, en expeditionsvakt, ett tillfälligt anställt kontorshud, en telefonist samt arkivarbetare.

Arbetarskyddsstyrelsen har vid skilda tillfällen framhållit, att kanslibyrån icke kan fullgöra sina åligganden på ett tillfredsställande sätt och att detta beror på att personalen är för liten och delvis även olämpligt sammansatt. Sålunda har chefen för byrån svårt att hinna med sina många och skiftande

arbetsuppgifter. Vidare har kassa- och avlöningskontoret såväl som kansliet och expeditivakterna alltför pressande arbetsbörda.

Vi finner det lämpligt att kanslibyrån behåller de arbetsuppgifter som nu är hänfödda till byrån. En viss förstärkning av byråns personal är emellertid nödvändig, bl. a. med hänsyn till den utbyggnad av arbetarskyddsverket i övrigt, som vi föreslår. Vi finner det i första hand angeläget att chefen för byrån befrias från vissa honom nu åvilande löpande ärenden, så att han kan ägna erforderlig tid åt sina viktigare arbetsuppgifter, nämligen organisations- och rationaliseringsfrågor, granskning av viktigare förslag till anvisningar o. d. samt betydelsefulla eller komplicerade administrativa ärenden och lag-ärenden. Vid byråchefens sida bör därför finnas en högt kvalificerad befattningshavare, som kan överta en del av byråchefens arbetsuppgifter och vara hans ställföreträdare. På ifrågavarande befattningshavare torde, såsom styrelsen föreslagit, böra ankomma att efter generella direktiv självständigt besluta i ärenden rörande styrelsens och yrkesinspektionens ekonomi, lokaler, arkiv- och trycksaker, att föredraga viktigare sådana ärenden för byråchefen, generaldirektören eller i plenum, att besluta i vissa personalärenden samt att föredraga personalärenden med undantag i huvudsak för ärenden rörande tillsättning av och entledigande från tjänster i högre lönegrad än 23:dje samt att bereda och föredraga remisser, lagärenden och övriga ärenden, som för detta ändamål till honom överlämnas av chefen för byrån. Med hänsyn till de arbetsuppgifter och det ansvar, som sålunda skulle åvila denne befattningshavare, bör han ha byrådirektörs tjänsteställning och vara placerad i lönegrad Ce 31.

Förste byråsekreteraren i Ca 29 på övergångsstat bör återföras till ordinarie stat och bör handha upplysnings- och utbildningsärendena. Det bör ankomma på honom bl. a. att svara för verksamhetsberättelsen och att biträda vid granskning av förslag till anvisningar och skyddsbilder m. m.

Arbetarskyddsstyrelsen har ett rikhaltigt och i vissa delar mycket värdefullt bibliotek, omfattande huvudsakligen skyddsteknisk, yrkeshygienisk och yrkesmedicinsk litteratur. Vidare har styrelsen ett hundratal facktidsskrifter berörande styrelsens verksamhetsområde. Denna litteratur kan f. n. på grund av brist på personal för bibliotekets skötsel icke utnyttjas till fullo. För att råda bot på detta missförhållande bör en biblioteksutbildad person anställas såsom biblioteksassistent i lönegraden Ce 15. Det skulle åvila denne att föra accessionskatalog, att uppgöra och distribuera systematiskt uppställda och med kortare innehållsredogörelser försedda förteckningar över nyförvärv, att föra register med kortare innehållsangivelser över tidskriftsartiklar i arbetarskyddsfrågor, att på förfrågan av verkets tjänstemän samt även utomstående lämna upplysning om i biblioteket förefintlig litteratur berörande viss fråga samt att i övrigt förestå biblioteket.

Kanslipersonalen bör förstärkas med ett kanslibitråde i Ce 11 samt ett kontorsbiträde i reglerad befordringsgång, varjämte en expeditivakt i Cf 7 bör anställas.

Arbetskyddsstyrelsen har vid flera tillfällen framställt förslag om att en pressombudsman skulle knytas till styrelsen. Vi kan icke ansluta oss till detta förslag. Ett intimt samarbete sker redan mellan befattningshavare hos styrelsen och redaktionen för tidskriften "Arbetskyddet", organ för Föreningen för arbetskydd. Med hänsyn till det gemensamma intresset för arbetskyddet finns all anledning att förvänta, att redaktionen för tidskriften skall bistå styrelsen i den mån det gäller att journalistiskt utforma meddelanden till pressen angående styrelsens och yrkesinspektionens verksamhet i allmänhet och deras befattning med inträffade olycksfall av mera allmänt intresse samt att söka få önskad publicitet för sådana meddelanden.

Personalökningen för kanslibyrån skulle sålunda bli

en byrådirektör i lönegrad Ce 31	kr. 23 748: --
en biblioteksassistent i lönegrad Ce 15	„ 10 968: --
ett kanslibitråde i lönegrad Ce 11	„ 9 516: --
ett biträde i regl.befordr.g., Ce 6:6	„ 7 416: --
en expeditjonsvakt i Cf 7	„ 7.860: --
och löneökningen per år skulle sammanlagt bli	kr. 59 508: --

Sociala avdelningen

De arbetsuppgifter, som åvilar sociala avdelningen har ökat i omfång och betydelse sedan avdelningen inrättades. Den rådande bristen på arbetskraft har medfört en mängd problem som väntar på lösning från det allmännas sida, t. ex. gifta kvinnors deltidarbete, äldre personers omplacering eller återinträde i arbetet, inplacering av partiellt arbetsföra, införandet av de stora kullarna minderåriga i arbetslivet. Konkurrensen om arbetskraften har medfört ett ökat intresse för personalvårdsfrågor hos arbetsgivarna. Dessa frågor kräver för sin lösning medverkan av styrelsens sociala avdelning. Avdelningens personal omfattar en byrådirektör, en amanuens och ett kanslibitråde. Vi anser liksom arbetskyddsstyrelsen att avdelningen bör förstärkas med en förste byråsekreterare i lönegraden Ce 27. Härigenom skulle byrådirektören kunna avlastas en del mera rutinmässiga göromål och få mera tid att följa de frågor, som faller inom avdelningens och socialinspektörernas verksamhetsområde, företaga inspektionsresor och ägna sig åt föredrag och annan upplysningsverksamhet på hithörande område. Vidare skulle vinnas att en ställföreträdare för byrådirektören vid dennes semester etc. fanns att tillgå på avdelningen. Årskostnaden för en förste byråsekreterare i Ce 27 skulle bli 19 740 kronor.

Styrelsens läkare

Vi finner liksom arbetskyddsstyrelsen att tiden nu är inne för en utökning av styrelsens tillgång till läkarmedverkan. Teknikens utveckling under senare år har medfört flera nya hälsorisker för arbetstagarna. Behovet av läkarmedverkan i arbetskyddsstyrelsens arbete har därför ökat starkt och

kan icke tillgodoses i önskvärd omfattning genom de båda f. n. anställda läkarna. Vi föreslår därför att biträdande läkaren hos styrelsen (årsarvode 7 200 kronor; arbetstid "minst 6 timmar i veckan") utbytes mot en byråläkare i lönegraden Ce 29 med den tjänstgöringstid, som vanligen åvilar byråläkare. Årskostnaden härför skulle bli (21 756—7 200=) 14 556 kronor.

Arbetarskyddsstyrelsens *omkostnadsanslag* måste ökas, om den av oss föreslagna personalförstärkningen genomföres. De nytillkommande högre befattningshavarna kommer att belasta resekostnadsanslaget. Särskilt kommer den av oss föreslagna samordningsmannen (överingenjören) och de i det föregående nämnda yrkesinstruktörerna (sid. 145) att tillbringa en stor del av tjänstetiden på resor. Vi räknar också med att chefen för kanslibyrån och chefen för sociala avdelningen kommer att företaga resor till inspektionsdistrikten i avsevärt större omfattning, sedan de på ovan föreslaget sätt fått viss avlastning i sin arbetsbörda. Resekostnaderna beräknas öka med 15 000 kronor. Av omkostnadsanslaget i övrigt beräknas delposten expenser för eget behov öka till följd av personalökningen. Årskostnaden härvidlag beräknas öka med 15 000 kronor. Därtill kommer en engångskostnad av cirka 25 000 kronor för ordnande och möblering av omkring 10 nya tjänsterum ävensom (på annat anslag) årskostnaden för disposition av dessa rum.

De sakkunniga för översyn av arbetsuppgifter och organisation för statens institut för folkhälsan har enligt vad arbetarskyddsutredningen erfarit för avsikt att föreslå, att vid arbetarskyddsstyrelsen inrättas ett yrkeshygieniskt laboratorium.

Arbetarskyddsutredningen anser sig icke ha anledning till annat yttrande i anledning av detta förslag än ett omnämmande, att befattningshavare vid yrkesinspektionen i olika sammanhang hos utredningen klagat över att stora svårigheter nu förelåge att få för inspektionens behov erforderliga laboratoric- och andra undersökningar utförda av folkhälsoinstitutet så snabbt som önskvärt vore.

Frivilliga arbetarskyddsorganisationer

Arbetarskyddsnämnden

Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF) och Landsorganisationen (LO) träffade i april 1942 en överenskommelse om regler för lokal skyddsverksamhet. Samtidigt tillsatte dessa arbetsmarknadens huvudorganisationer ett gemensamt kontaktorgan för arbetarskyddsfrågor, som fick namnet Arbetarskyddsnämnden. År 1949, då den nya arbetarskyddslagen trädde i kraft, ingick SAF och LO en ny överenskommelse om samverkan på det lokala planet inom arbetarskyddet. Dessutom träffades ett avtal om Arbetarskyddsnämndens verksamhet. Enligt detta avtal har nämnden till uppgift

att främja samverkan mellan de förbund, som antagit de allmänna reglerna för den lokala arbetarskyddsverksamhetens organisation, ävensom mellan de lokala parterna i syfte att åstadkomma ett effektivt arbetarskydd,

att även eljest aktivt främja sådana strävanden, som syftar till att öka sundheten och säkerheten på arbetsplatserna, samt

att i övrigt fullgöra de uppgifter i avseende å arbetarskyddet, vilka SAF och LO gemensamt må uppdraga åt nämnden.

Nämnden består av 5 ledamöter jämte suppleanter. SAF och LO utser vardera 2 och Sveriges Arbetsledareförbund 1 representant jämte suppleant.

Såsom utrednings- och verkställighetsorgan för nämnden finns ett kansli. Kostnaderna för nämndens verksamhet delas lika mellan SAF och LO.

Arbetsmarknadsparterna har utgått ifrån att möjligheten att genom enbart lagstiftning ernå en effektivisering av det lokala skyddsarbetet är begränsad. En del hithörande frågor är av sådan beskaffenhet, att de lämpligare bör regleras genom frivilliga överenskommelser än genom lagstiftning. Den frivilliga överenskommelsen anses innebära fördelar med avseende på den praktiska genomförbarheten av föreskrifterna och framförallt ägnad att tillvinna skyddsarbetet intresse från parternas sida samt befordra dessas självverksamhet och ansvarskänsla.

Beträffande verksamheten inom Arbetarskyddsnämnden förutsättes att denna icke skall konkurrera med den statliga arbetarskyddsmyndigheten och dess organ. Det uppfattas tvärtom som självklart, att Arbetarskyddsnämnden skall samarbeta med de statliga organen.

Nämnden och dess kansli tjänstgör som ett service-, informations- och utredningsorgan. Den vill befordra en samverkan mellan yrkesförbunden i SAF

och fackförbunden i LO samt på det lokala planet mellan företagare och deras anställda för ett effektivare arbetarskydd. Nämnden utarbetar och publicerar verksamhetsberättelser och utredningar. Ett flertal filmer, bl. a. filmen "Trygghet och Trivsel", har framställts. Nämnden har tagit initiativet till nordiska arbetarskyddskonferenser och konferenser inom landet samt företar med jämna mellanrum undersökningar rörande den lokala arbetarskyddsverksamheten inom organisationernas verksamhetsområden. År 1948 genomfördes en landsomfattande arbetarskyddspropaganda. År 1954–55 genomfördes en liknande propaganda under mottot "Arbetarskydd lönar sig", varom mera på sid. 153.

Byggnadsindustrins byrå för arbetarskydd

Med hänsyn till de speciella arbetsförhållandena inom byggnadsindustrin har Svenska Byggnadsindustriförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundet och Svenska Murareförbundet beslutat gemensamt anta regler för lokal skyddsverksamhet inom byggnadsindustrin. I anslutning härtill har de nämnda organisationerna upprättat Byggnadsindustrins byrå för arbetarskydd, som enligt sin instruktion har att lämna råd och anvisningar till skyddskommittéer och skyddsombud, som är verksamma på de lokala arbetsplatserna.

Byrån insamlar och bearbetar yrkesskadestatistik för branschen och organiserar genom regionala och andra konferenser och kurser utbildningen av skyddsombud och övriga i den lokala skyddsverksamheten inom branschen verksamma.

Föreningen för arbetarskydd

Föreningen för arbetarskydd bildades 1905. Den har till uppgift att till främjande av trygghet och trivsel i arbetet söka väcka och vidmakthålla intresset för åstadkommandet och begagnandet av lämpliga skyddsanordningar samt vidtagande av andra åtgärder till stärkande av arbetarskyddet, ävensom att i sådant syfte verka för att vidga och stärka samarbetet mellan arbetsgivare och arbetstagare. För fullgörandet av denna uppgift utger föreningen en tidskrift, "Arbetarskyddet", som för närvarande har en upplaga av c:a 29 000 exemplar.

Därutöver utges och sprids publikationer av olika slag rörande arbetarskydd, varjämte föreningen tillverkar och försäljer skyddsaffischer, anslag, skioptikonbilder etc.

Föreningen äger en permanent utställning för skyddsanordningar, som för närvarande är föremål för rekonstruktion, och är dessutom delägare i en ambulerande utställning benämnd "Utställningen för industrins säkerhetstjänst".

Försäkringsbolagens skyddverksamhet

Inom några av socialförsäkringsbolagen har upprättats särskilda skyddsavdelningar, vilka har till uppgift att stå försäkringstagarna till tjänst med råd och anvisningar i arbetarskydds- och försäkringstekniska frågor. Skyddsavdelningarna har bl. a. utgivit skyddsbilder och broschyrer samt organiserat landsomfattande och regionala skyddskonferenser.

Göteborgs Arbetarskyddsförening

Göteborgs Arbetarskyddsförening bedriver inom Göteborgs stad och dess närmaste omgivning livlig propaganda- och kursverksamhet för förbättrat arbetarskydd.

Jordbrukets skyddspropaganda

Jordbrukets Skyddspropaganda har till intressenter ett antal riksorganisationer och försäkringsbolag inom jordbruket. En del av verksamheten är inriktad på förebyggande av brand. Verksamheten består främst i utgivning av skrifter och affischer, speciellt för jordbrukets behov.

Dessutom anordnas kurser med praktiska demonstrationer inom jordbruket. Propagandan har framställt filmer och bildband.

Samarbetskommittén för industrins säkerhetstjänst

Samarbetskommittén har till uppgift att organisera visning av den av Svenska Brandskyddsföreningen, Föreningen för arbetarskydd, Svenska röda korset och yrkeshygieniska avdelningen vid Statens Institut för Folkhälsan gemensamt ägda ambulerande "Utställningen för industrins säkerhetstjänst". Utställningen har genom kommitténs försorg visats på över 100-talet industriorter över hela landet, under senare år främst inom större industriföretag. I anslutning till utställningens visning har anordnats viss kursverksamhet berörande brandskydd, arbetarskydd, samarittjänst och yrkeshygien.

Skogsbrukets skyddspropaganda

Skogsbrukets Skyddspropaganda är ett organ för skogligt arbetarskydd. Dess verksamhet finansieras genom bidrag från ett flertal organisationer och institutioner inom skogsindustrin. Den har utgivit ett flertal skyddsaffischer och broschyrer samt bedrivit utbildning bland olika kategorier av i skogsbruket anställda för effektivare arbetarskydd. Verksamheten bedrivs i nära anslutning till Föreningen Skogsarbetens och Kungl. Domänstyrelsens arbetsstudieavdelning (SDA) och har varit inriktad på utarbetandet av arbets- och skyddstekniska anvisningar och instruktioner.

Svenska röda korset

Svenska röda korset bedriver genom en särskild avdelning utbildning av arbetsplatssamariter. Den lokala utbildningen bedrivs av rödakorsorganisationer — samaritföreningar — som därvid följer av Kungl. Arbetarskyddsstyrelsen godkända kursprogram. Rödakorsorganisationerna lämnar dessutom viss service åt arbetsgivare m. fl. i hithörande frågor, speciellt i vad avser den eftervårdande verksamheten. Dessutom tillhandahåller arbetsplatssamaritavdelningen litteratur och arbetsmaterial om samaritvård och liknande.

Arbetarnas bildningsförbund (ABF)

I förbundets omfattande föreläsningsverksamhet hålls årligen i samråd med fackliga organisationer ett antal föreläsningar om arbetarskyddet av olika fackmän på detta område.

Utbildningskampanjen Arbetarskydd lönar sig

Under vinterhalvåret 1954—55 organiserade Arbetarskyddsnämnden en brett upplagd utbildningskampanj för arbetarskydd enligt delvis nya metoder. Avsikten var att söka intressera alla företagare och hos dem anställda av olika kategorier men främst arbetsledare och skyddsombud för ett effektivare arbetarskydd. Grundtanken i verksamheten var att göra den egna arbetsplatsen till föremål för studium ur skyddssynpunkt.

Genom välvillig medverkan från ett stort antal organisationers sida kom kampanjen och däri ingående material att spridas i en relativt stor omfattning.

Yrkesförbunden och fackförbunden i SAF och LO tillsatte gemensamma kommittéer med uppgift att föra verksamheten ut till resp. arbetsplatser. Sådana kommittéer bildades inom 47 branscher och dessa anordnade sammanlagt ett 100-tal regionala informationskonferenser, som samlade c:a 14 000 deltagare.

Genom dagspress, fackpress och personaltidningar och genom medverkan av Radiotjänst, lämnades allmänheten information om kampanjen.

I utbildningsverksamheten ingick som en huvudbeståndsdel en brevkurs betitlad "Arbetarskydd lönar sig". Olika kategorier av anställda men speciellt arbetsledare och skyddsombud uppmanades att gemensamt i cirklar studera brevkursen. De i brevkursen intagna svarsuppgifterna granskades efter frivilligt åtagande av yrkesinspektörerna och deras närmaste medarbetare.

Under tiden oktober 1954—februari 1955 trycktes kursen i sammanlagt 62 000 exemplar.

Brevkursen utnyttjades av 375 enskilda studerande, 7 787 s. k. brevcirklar organiserades med sammanlagt 41 797 deltagare. Därutöver utnyttjade 614

s. k. lärarcirklar med sammanlagt 19 228 deltagare brevkursen. Lärarcirkarnas arbete leddes av kompetenta lokala lärarkrafter.

Sammanlagt hade intill den 19/9 1955 brevkursen studerats av 61 400 personer.

Inom vissa branscher utarbetades s. k. specialbrev, vilka innehöll sådana råd och anvisningar, som kunde vara nödvändiga med hänsyn till branschernas speciella karaktär, samt en del nya arbetarskyddsfilmer och s. k. bildband. I samband med kampanjen aktualiserade säkerhetstjänsten vid Statens Järnvägar en tidigare framställd brevkurs. "Säkerhetstjänsten vid SJ", varvid uppskattningsvis c:a 7 000 anställda bereddes tillfälle genomgå kursen.

Föreningen för arbetarskydd har i anslutning till kampanjen framställt två serier om 24 olika skyddsaffischer i 120 000 ex. Av dessa har c:a 90 000 ex. försålts intill september 1955. Därutöver har Arbetarskydds-nämnden för gratis utdelning framställt en affisch "Arbetarskydd lönar sig" som distribuerats i c:a 150 000 exemplar. En folder, i vilken kampanjen i stora drag presenterades och rekommenderades, trycktes i 200 000 exemplar.

På riksstaten finnes upptaget ett anslag å 90 000 kronor för undervisnings- och upplysningsverksamhet på arbetarskyddets område. Detta anslag utbetalas och disponeras av arbetarskyddsstyrelsen. För budgetåret 1954/55 fördelades anslaget på följande sätt:

Till Föreningen för arbetarskydd	15 000	kronor
„ Göteborgs arbetarskyddsförening	2 000	„
„ Skogsbrukets skyddspropaganda	13 000	„
„ Jordbrukets skyddspropaganda	15 000	„
„ Svenska röda korset	27 000	„
„ Arbetarnas bildningsförbund	18 000	„

Summa 90 000 kronor

För innevarande budgetår har anslaget upptagits med oförändrat belopp. Fördelning därav har emellertid icke skett vid detta betänkandes tryckning.

Utredningen vill framhålla att den verksamhet, som bedrivs av frivilliga organisationer inom arbetarskyddets område är synnerligen värdefull och väl förtjänar statsmakternas stöd. Den utbildningskampanj "Arbetarskydd lönar sig", för vilken i förestående lämnats en redogörelse, har i hög grad stimulerat intresset för arbetarskyddet hos därav berörda parter inom näringslivet och även avsevärt ökat allmänhetens kännedom om arbetarskyddet och förståelse för betydelsen därav. Vi har icke funnit anledning förorda någon ändring ifråga om statsbidrag till den frivilliga upplysnings- och utbildningsverksamheten inom arbetarskyddets område.

ÅTTONDE KAPITLET

Kostnadsberäkningar

Yrkesinspektionens avlöningsanslag

Den allmänna yrkesinspektionen föreslås skola förstärkas med sammanlagt 24 befattningshavare (2 yrkesinspektörer, 2 förste distriktsingenjörer, 2 socialinspektörer, 12 yrkesunderinspektörer, 2 kanslibiträden, 2 kontorsbiträden och 2 biträden i reglerad befordringsgång). Årslönerna för dessa nya befattningar beräknas såsom sammanställningen å sid. 75 anger komma att uppgå till 348 480 kronor. För skogsyrkesinspektionen föreslås (sid. 121) inrättande av två nya befattningar, en befattning såsom biträdande skogsyrkesinspektör och en befattning såsom kontorsbiträde (med halvtidstjänstgöring). Kostnaderna för avlöande av dessa befattningshavare har uppskattats till (21 084 + 3 984=) 25 068 kronor. Den sammanlagda ökningen av yrkesinspektionens lönekostnader skulle sålunda bli 373 548 kronor. Av yrkesinspektionens avlöningsanslag bör vidare utgå de beräknade kostnaderna för arvoden till ledamöter av yrkesinspektionens förtroenderåd. Såsom framgår av sid. 109 har sammanträdesarvoden för förtroenderåden beräknats uppgå till 16 380 kronor. *Yrkesinspektionens avlöningsanslag skulle sålunda sammanlagt ökas med 389 928 kronor eller i runt tal med 390 000 kronor.*

Yrkesinspektionens omkostnadsanslag

Tillkomsten av två nya inspektionsdistrikt med därav följande personalökning samt ökade behov av lokaler och utrymmen för yrkesinspektionsdistrikten samt andra av utredningen framlagda förslag kommer att medföra ökade anspråk på yrkesinspektionens omkostnadsanslag.

Yrkesinspektionens avlönings- och omkostnadsanslag avses icke blott för den allmänna yrkesinspektionen utan även för skogsyrkesinspektionen i norra distriktet. Omkostnadsanslaget uppgår för budgetåret 1955/56 till 593 000 kronor, fördelade på följande delposter:

sjukvård m. m., förslagsvis	8.000 kronor
reskostnader, förslagsvis	495 000 „
expenser, förslagsvis	90 000 „

Enligt förut nämnda förslag skulle inrättas sammanlagt 26 nya befattningar (därav 19 inspekterande) hos yrkesinspektionen. För närvarande skall enligt personalplanen hos yrkesinspektionen finnas 156 befattningar

(de 3 läkarna hos den allmänna yrkesinspektionen ej inräknade i detta antal, ej heller de specialinspektörer, som erhåller sin lön från andra anslag än yrkesinspektionens avlöningsanslag). Den för sjukvård m. m. avsedda delposten torde böra ökas i proportion till ökningen av antalet befattningshavare, som erhåller sin lön från yrkesinspektionens avlöningsanslag, och sålunda med 26/156 av 8 000 eller med avrundat 1 300 kronor.

Resemedlen bör likaledes öka. Därvid synes hänsyn böra tagas till proportionen mellan antalet föreslagna nya befattningar, vilkas innehavare avses utföra inspektionsresor, samt antalet befattningar med sådant arbete enligt nu gällande personalstat. Sistnämnda antal utgör för den allmänna yrkesinspektionen 112 och för skogsyrkesinspektionen 5 eller sammanlagt 117. Detta skulle medföra en ökning med 19/117 av 495 000 kronor d.v.s. avrundat med 80 500 kronor. — För kostnader i samband med studieverksamhet för yrkesinspektionens personal erfordras såsom på sid. 55 angivits en förstärkning av resekostnadsanslaget med 25 000 kronor. — Anordnande av informationsdagar för kommunala tillsynsmän beräknas (sid. 92) belasta anslaget med 30 000 kronor. — I kap. 4 föreslås att reseersättningar skall utgå till ledamöter i de förtroenderåd, vilka enligt förslag i nämnda kapitel skall inrättas inom yrkesinspektionens distrikt. Kostnaden för ifrågavarande resor, vilka beräknats till 12 000 kronor, kommer att belasta yrkesinspektionens omkostnadsanslag. — Delposten för resekostnader i detta anslag bör sålunda ökas med sammanlagt $(80\,500 + 25\,000 + 30\,000 + 12\,000 =)$ 147 500 kronor.

Den för expenser avsedda delen av omkostnadsanslaget, 90 000 kronor, tas till största del i anspråk för bestridande av städnings- och uppvärmningskostnader för distriktens lokaler samt för löpande kontorskostnader. Då antalet distrikt föreslås öka från 11 till 13, föreslår vi med hänsyn härtill att denna del av omkostnadsanslaget ökas med 2/11 av 90 000 kronor eller, avrundat, med 16 000 kronor.

Kostnaden för en fullständig uppsättning möbler och andra inventarier för ett inspektionsdistrikt har arbetarskyddsstyrelsens kanslibyrå beräknat till 20 000 kronor. För två nya distrikt skulle detta medföra en engångskostnad av 40 000 kronor.

För inköp av instrument för yrkesinspektionens fältarbete beräknas enligt det på sid. 72 f. framlagda förslaget en engångskostnad av 50 000 kronor. Som en engångskostnad upptages vidare den till 1 000 kronor (se sid. 64) beräknade kostnaden för tryckning och utdelning av pärmetiketter och försättsblad för inspektionsböcker enligt lösbladssystemet.

Slutligen måste räknas med att distriktsindelningens ändring och inrättandet av ett rätt stort antal befattningar hos yrkesinspektionen säkerligen kommer att leda till, att statsverket får betala flyttningersättning till åtskilliga befattningshavare i samband med deras överflyttning till andra distrikt än de tidigare tillhört. Det är omöjligt att med större grad av säkerhet göra någon

kalkyl över kostnaden därför. Efter samråd med chefen för arbetarskyddsstyrelsens kanslibyrå föreslår vi att denna kostnad preliminärt uppskattas till 50 000 kronor.

Yrkesinspektionens omkostnader skulle sålunda enligt arbetarskyddsutredningens förslag ökas med (1 300 + 147 500 + 16 000 + 40 000 + 50 000 + 1 000 + 50 000 = 305 500) i avrundat tal 306 000 kronor.

Hyreskostnaderna för erforderliga tjänstelokaler för vartdera av de två nya distrikt som föreslagits beräknas enligt en av arbetarskyddsstyrelsens kanslibyrå utförd kalkyl till 8 000 kronor per år och distrikt. Hyreskostnaden för två nya distrikt upptagas därför i efterföljande sammanställning till 16 000 kronor per år. Denna kostnad faller icke på yrkesinspektionens omkostnadsanslag utan skulle belasta byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond.

Arbetarskyddsstyrelsens avlöningsanslag

Om utredningens förslag till omorganisation av arbetarskyddsstyrelsen genomförs, bör arbetarskyddsstyrelsens avlöningsanslag ökas med följande belopp:

årslön åt en överingenjör i lönegrad Cp 14 (s. 142)	33 180:—
årslön åt ny personal på de tekniska byråerna (s. 145)	115 704:—
arvodet åt experter och instruktörer (s. 145)	40 000:—
årslön åt ny personal på kanslibyrån (s. 148)	59 508:—
årslön åt ny personal på sociala avdelningen (s. 148)	19 740:—
årslön åt ny biträdande läkare — nettoökningen — (s. 149) . .	14 556:—
	282 688:—

eller, avrundat, 283 000 kronor.

Arbetarskyddsstyrelsens omkostnadsanslag

skulle ökas (s. 149) med 15 000 kronor för resekostnader och 15 000 kronor för övriga kostnader eller sammanlagt med 30 000 kronor. Därjämte skulle erfordras ett engångsbelopp å 25 000 kronor för anskaffning av möbler och inventarier. Omkostnadsanslaget skulle sålunda sammanlagt ökas med 55 000 kronor.

Därtill kommer att i samband med den av arbetarskyddsutredningen föreslagna personalökningen ytterligare lokaler behöver förhyras för styrelsens räkning. Kostnaden härför beräknas till 15 000 kronor per år, med vilket belopp byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond skulle belastas.

De sammanlagda kostnaderna

för ett realiserande av de förslag, som framlagts i detta betänkande, beräk-

nas alltså för det första budgetåret komma att uppgå till 1 065 000 kronor, varav

för yrkesinspektionen

avlöningar	390 000 kronor
omkostnader	306 000 ..
hyreskostnader	16 000 ..
	712 000 kronor

för arbetarskyddsstyrelsen

avlöningar	283 000 kronor
omkostnader	55 000 ..
hyreskostnader	15 000 ..
	353 000 kronor

Av totala kostnaden (712 000+353 000=) 1 065 000 kronor är (40 000+50 000+1 000+50 000+25 000=) 166 000 kronor engångskostnader, varför ökningen av årskostnaden för arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet vid förverkligande av utredningens förslag i fortsättningen bör beräknas till 899 000 kronor.

Vid bedömande av de anslagsyrkanden som framlagts i detta betänkande bör beaktas, att yrkesskador medför kostnader av mycket betydande storleksordning för företag och arbetstagare samt för det allmänna.

Dessa kostnader brukar uppdelas i direkta kostnader, som utgörs av sjukpenning, läkarvårdsersättningar etc., samt indirekta kostnader. De indirekta kostnaderna är av många olika slag. För företagen beror de närmast på maskinskador och driftavbrott eller eljest minskad produktion i samband med olycksfall. En analys av företagens indirekta kostnader vid yrkesskador återfinns i en i Försäkringstidningen 1954 nr 7 på s. 17 ff intagen artikel. Arbetarskyddsstyrelsen har i ett utlåtande den 15 september med anledning av uttalanden i en broschyr "Olycksfallsskydd i USA" åberopat en liknande amerikansk analys. Styrelsen har i detta utlåtande omnämnt en i den amerikanska analysen angiven beräkning, att de indirekta kostnaderna kan antagas uppgå till 4 gånger de direkta kostnaderna. Enligt riksförsäkringsanstaltens statistik för år 1949 inträffade under året sammanlagt 289 213 olycksfall i arbete, vilka föranlett kontanterställningar i form av sjukpenning, ersättning för läkarvård, kapitalvärden av livräntor (för invaliditet eller död) samt begravningshjälp m. m. till ett värde av c:a 120 milj. kronor. Häri ingår ej de kostnader för läkarvård, som arbetsgivarna själva utbetalat, ej heller statens ersättningar för liknande ändamål (sjukpenningar och läkarvård). Vid den antagna proportionen 1: 4 mellan direkta och indirekta kostnader för olycksfallen skulle totala kostnaden för olycksfallen under 1949 uppgå till

c:a 600 milj. kronor. Utgående från att relationstalet sannolikt bör sättas lägre för Sveriges del än för USA, bl. a. beroende på en större andel lättare skador i den svenska statistiken, har riksförsäkringsanstalten uppskattat yrkesskadornas totala kostnader i Sverige för närvarande till i runt tal 400 milj. kronor.

Då vi är övertygade om att de i betänkandet förordade åtgärderna kan bidra till en effektivisering av tillsynen över arbetarskyddet och därmed också till bättre skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete, finner vi de anslagsyrkanden vi framställt rimliga, särskilt om de ses mot bakgrunden av de totala kostnader yrkesskadorna orsakar samhället och enskilda ävensom de i penningar icke mätbara konsekvenserna av sådana skador.

Sammanfattning

Inledningsvis nämnes att 1949 års arbetarskyddslagstiftning och nyordning av den statliga tillsynen över lagstiftningens efterlevnad i allmänhet hälsades med stor tillfredsställelse. Så småningom kom emellertid inom arbetarkretsar till uttryck en viss besvikelse över att tillsynen efter nyordningen inte motsvarade alla de förväntningar man ställt på densamma.

Debatten fördes över på riksdagsplanet genom två interpellationer, vilka besvarades av chefen för socialdepartementet i april 1953. Han förklarade därvid, att han icke kunde gå in på någon detaljgranskning av bärkraften i de anmärkningar som riktats mot tillsynsorganen. Det vore tillräckligt att påpeka, att arbetarskyddsstyrelsen medgivit att vissa brister förefunnes. I flera hänseenden hade styrelsen enligt statsrådets mening kunnat avvisa kritiken. Redan vid arbetarskyddsstyrelsens tillkomst hade det stått klart att den då föreslagna organisationen av tillsynsorganen icke kunde betraktas som slutgiltig och att en utbyggnad etappvis borde ske. Statsrådet meddelade, att han avsåg att låta verkställa en översyn av frågor, sammanhängande med tillsynen över arbetarskyddsverksamheten.

Den 2 oktober 1953 tillkallade chefen för socialdepartementet nio utredningsmän att verkställa en översyn av arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens organisation och verksamhet. Utredningsmännen antog för sin verksamhet benämningen "Arbetarskyddsutredningen".

Arbetarskyddsutredningen har i huvudsak sökt inrikta sitt arbete på att snarast möjligt kunna framlägga förslag till åtgärder, vilka kan leda till ett effektivare inspektionsarbete, bland annat genom oftare återkommande besök på arbetsplatserna, ett förtroendefullt, fortlöpande samarbete mellan tillsynsorganen och representanter för arbetsgivare och arbetstagare, samt vidare en sådan organisation av det centrala tillsynsorganet, att dit inkommande ärenden kan behandlas i en snabbare takt, och slutligen att tillsynsorganet må bli i tillfälle att utarbeta skyddsanvisningar för olika arbetsområden skyndsammare än hittills.

I betänkandets 1 kap. redogöres i korthet för arbetarskyddslagstiftningen och de allmänna tillsynsorganens organisation.

Utredningen behandlar därefter den allmänna yrkesinspektionens organisation och verksamhet. Efter en redogörelse för nuvarande förhållanden redovisas utredningens överväganden och förslag.

Riket är nu indelat i elva inspektionsdistrikt för den allmänna yrkesinspektionen. Flera av dessa har ett så stort antal arbetsställen och arbetare under tillsyn att utredningen funnit skäl att föreslå en ökning av distriktens antal. Flera distrikt skulle medföra icke blott minskade traktamentskostnader utan även en effektivare tillsyn och bättre kontakt mellan inspektionen, arbetsledare och skyddsombud. Utredningen föreslår, att antalet distrikt ökas från elva till tretton. Därvid förutsättes att Västmanlands län skall utbrytas ur nuvarande distrikt II och sammanläggas med Södermanlands län till ett nytt distrikt med Västerås såsom stationeringsort. Östergötlands län skall bilda ett eget distrikt. Det ingår nu jämte Södermanlands län i distrikt III. Kronobergs, Kalmar och Blekinge län, av vilka de två förstnämnda ingår i IV distriktet tillsammans med Jönköpings län, medan Blekinge län ingår i V distriktet, skall bilda ett nytt distrikt med Växjö som stationeringsort. I övrigt skulle en viss omfördelning ske mellan distrikten. Samtliga nuvarande stationeringsorter skulle likväl bibehållas.

Med avseende å yrkesinspektionens personal har viss tvekan yppats om socialinspektörsinstitutionen borde bibehållas inom yrkesinspektionen. Med hänsyn till betydelsen av det arbete socialinspektörerna utför och till det förhållandet, att någon motsvarande personalkår icke finnes utom inspektionen, liksom även till de fördelar för socialinspektörernas arbete som anknytningen till yrkesinspektionen innebär, anser utredningen att socialinspektörerna fortfarande bör finnas inom yrkesinspektionen.

Kompetenskraven för de inspekterande befattningshavarna bör i stort sett bibehållas. Realiserandet av ett uppslag att såsom inspekterande anställa personer med erfarenhet såsom arbetare och skyddsombud inom industriell verksamhet skulle enligt utredningens uppfattning ur flera synpunkter innebära fördelar men å andra sidan medföra viss risk för att tekniska krav på anordningar för arbetarskydd skulle eftersättas. Utan åsidosättande av kravet på teknisk kompetens bör likväl kunna prövas, om detta krav kan sättas lägre ifråga om personer med angivna kvalifikationer. Utredningen föreslår sålunda att arbetarskyddsstyrelsen med utnyttjande av de möjligheter därtill som innefattas i nuvarande kompetensföreskrifter gör försök att i yrkesinspektionens tjänst utnyttja arbetare med erfarenhet som skyddsombud och en viss grundläggande teknisk utbildning.

Utredningen förordar också ändrade riktlinjer för tillsynsarbetets fördelning på olika befattningshavare i avsikt att få till stånd en mera rationell ordning.

För anordnande och främjande av viss studieverksamhet för yrkesinspektionens personal föreslås en ökning av yrkesinspektionens omkostnadsanslag med 25 000 kronor per budgetår.

Utredningen behandlar därefter vissa av bestämmelserna om inspektionsbesök och den kontakt som äger rum mellan inspektionens befattningshavare och skyddsombud. Utredningen föreslår åtgärder för stärkande av denna kon-

takt, bl. a. avseende en precisering av de fall, då skyddsombud skall delges åtgärder i samband med inspektion, samt en omläggning av systemet med inspektionsbok till ett lösbladssystem.

Utredningen erinrar om att inspektionsfrekvensen, d.v.s. den genomsnittliga tidsintervallen mellan två på varandra följande inspektionsbesök vid samma arbetsställe, ger en endast kvantitativ och även i detta hänseende rätt ofullständig bild av inspektionsverksamhetens effektivitet. Emellertid finner utredningen önskvärt att inspektionsfrekvensen, vilken under senare år rört sig mellan 2 och 3 år, måtte förbättras utan eftersättande av grundligheten av inspektionen. Det är önskvärt att yrkesinspektörerna söker vinna en med hänsyn till det större eller mindre behovet av täta inspektionsbesök vid olika arbetsställen lämplig fördelning av sådana besök genom att indela arbetsställena i grupper och för varje grupp fastställa den längsta tid som bör få förflyta mellan två inspektionsbesök.

Utredningen går därefter över till behovet av viss instrumentanskaffning för att inspektionen skall kunna med tillräcklig exakthet verkställa en bedömning av olika säkerhets- och sundhetsproblem. Det erinras om att behovet av instrument för bedömning av risk för koloxidförgiftning kommer att tillgodoses genom en särskild under 1955 beslutad undersökning. För bedömning av andra farliga gasers förekomst i arbetslokaler m. m. samt för ljus- och bullermätningar etc. föreslås en förstärkning av yrkesinspektionens omkostnadsanslag med 50 000 kronor.

För vardera av de två nya distrikten föreslås inrättande av en befattning såsom yrkesinspektör och en befattning såsom socialinspektör. Dessutom erfordras för varje nytt distrikt ett kansli- och ett kontorsbiträde samt ett biträde i reglerad beföringsgång. I övrigt beräknas personalbehovet för de nya distrikten i stort sett kunna täckas genom överflyttning från de minskade distrikten. För inspektionen i dess helhet föreslås en viss personalförstärkning genom inrättande av två nya förste distriktsingenjörsbefattningar. Därmed avses att även förbättra avancemangsmöjligheterna inom inspektionen för högskolebildade tekniker och därigenom göra anställning hos inspektionen mera attraktiv. Utredningen har räknat med att inrättandet av dessa befattningar skulle bereda arbetarskyddsstyrelsen möjlighet att till inspektionen knyta kvalificerade kemister och placera dem i distrikt med kemisk-teknisk industri av större omfattning.

Av flera skäl föreslår utredningen att tjänstebenämningen yrkesunderinspektör ändras till distriktsingenjör.

Under kommunal tillsyn står nu arbetarskyddet vid arbetsställen inom hantverk och handelsföretag som drives utan maskinella hjälpmedel samt vissa särskilt angivna kategorier företag inom hantverk, handel och byggnadsverksamhet m. m., där endast "enklare maskinella hjälpmedel" kommer till användning, under förutsättning att vid arbetsstället i regel sysselsättes färre

än tio arbetstagare. Utredningen konstaterar, att den kommunala tillsynen ofta brister i effektivitet. Skälet härtill anser utredningen ligga i att kommunerna i många fall funnit sin uppgift i arbetarskyddet obetydlig och därför icke ägnat frågan det intresse, som den förtjänar. I åtskilliga fall har kommunerna icke ställt erforderliga medel till förfogande, varav följt att för uppgiften kvalificerade personer icke kunnat erhållas.

Bland annat för att stimulera det kommunala intresset för deltagande i tillsynen över arbetarskyddet föreslås att reglerna för tillsynens fördelning mellan statliga och kommunala organ ändras så, att den kommunala tillsynen kommer att omfatta arbetsställen till större antal, inom flera yrkesgrupper och med mera komplicerad maskinell utrustning än nu. Å andra sidan föreslås att de mindre arbetsställen inom vissa yrkesgrupper (varav metallindustri, träindustri och jordbruk i detta sammanhang är av betydelse), vilka enligt nu gällande regler ligger under kommunal tillsyn, skall överföras till statlig tillsyn. Det beräknas att genom dessa ändringar i arbetsfördelningen mellan statliga och kommunala tillsynsorgan antalet arbetsställen under inspektionens direkta uppsikt skall minska med cirka 10 procent. Antalet arbetsställen under kommunal tillsyn beräknas samtidigt öka med i genomsnitt samma procent.

För att den allmänna yrkesinspektionen skall kunna mera kontinuerligt hålla kontakt med de kommunala tillsynsmännen föreslås inrättande av tolv nya befattningar i yrkesunderinspektörs (distriktsingenjörs) tjänsteställning. Dessa befattningshavare skall enligt förslaget besöka tillsynsmännen, instruera och hjälpa dem samt övervaka deras arbete. De skall därjämte ägna sig åt tillsynen över byggnadsverksamheten, vilken enligt utredningens uppfattning bör effektiviseras. Det torde därför vara lämpligt, att dessa befattningar i regel besättes med personer med teoretisk utbildning och praktisk erfarenhet inom byggnadsbranschen.

Utredningen förordar vidare att årligen återkommande informationsdagar för kommunala tillsynsmän anordnas genom den allmänna yrkesinspektionens försorg. Kostnaderna för dessa konferenser och för tillsynsmäns resekostnader i samband med dessa bör bestridas av statsmedel.

Utredningen uttalar att det är önskvärt att vid utseende av kommunala tillsynsmän hänsyn tages till behovet av byggnadstekniskt kunniga utövare av tillsyn över byggnadsverksamhet. I samband med prövningen av frågan om genomförande av de förslag till ändring av byggnadslagstiftningen som 1951 års byggnadsutredning väntas framlägga bör prövas ett förslag av utredningen, att arbetarskyddslagets bestämmelser om kommunernas medverkan vid tillsynen av arbetarskyddet skall ändras så, att det skall ankomma på byggnadsnämnd (ej som nu hälsovårdsnämnd) att utse kommunal tillsynsman för arbetarskydd vid byggnadsverksamhet.

I ett betänkande angående partsorgan inom yrkesinspektionens distrikt

framlades år 1950 förslag att i varje distrikt skulle inrättas ett "yrkesinspektionens råd", vari skulle ingå representanter för arbetsgivare och arbetstagare samt läkare. Rådet, som skulle sammanträda minst två gånger årligen, skulle icke övertaga någon del av den beslutanderätt som tillkommer yrkesinspektör. Rådet skulle allenast vara ett forum för diskussion mellan yrkesinspektören och partsrepresentanter.

Detta förslag utsattes vid sin remissbehandling för kritik i olika hänseenden och föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd. I arbetarskyddsutredningens direktiv föreskrevs emellertid att förslaget skulle upptagas till förnyad prövning i samband med översynen av arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens organisation och verksamhet.

Utredningen föreslår nu inrättande av ett "yrkesinspektionens förtroenderåd" i varje distrikt. Rådet skall lämna partsrepresentanter möjlighet att delge yrkesinspektören sina synpunkter i ärenden som skall behandlas av yrkesinspektören. Rådet skall sålunda icke i något hänseende fungera som styrelse för yrkesinspektionen. I rådet föreslås ingå två ledamöter, utsedda efter förslag av De svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, två ledamöter, utsedda efter förslag av Landsorganisationen i Sverige, en ledamot, utsedd efter förslag av Tjänstemännens centralorganisation, och en ledamot, representerande de kommunala intressena inom distrikt. Yrkesinspektören skall fungera som ordförande vid rådets sammanträden. Rådet sammanträder i regel fyra gånger om året och har dessutom möjlighet att ägna två dagar om året åt besök vid arbetsplatser. Kostnaden för rådsinstitutionen beräknas till 28 380 kronor per år.

Härefter avhandlas specialinspektörerna inom yrkesinspektionen.

Ifråga om gruvinspektionen, luftfartsinspektionen och sprängämnesinspektionen anser sig utredningen icke ha anledning att föreslå någon ändring av nuvarande organisation.

En viss utökning av antalet befattningar hos skogsyrkesinspektionen synes däremot erforderlig för att denna skall bli i stånd att inspektera arbetsplatserna i ökad omfattning. Utredningen föreslår att en befattning såsom biträdande skogsyrkesinspektör inrättas vid norra distriktet och förordar jämväl en mindre förstärkning av personalen vid distriktets kansli.

Förhållandena med avseende å den elektriska inspektionen är enligt utredningens åsikt mindre tillfredsställande. Tillsynen vid producent- och distributionsanläggningar tar så gott som helt de inspekterande befattningshavarnas tid i anspråk. Utredningen föreslår därför, att den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare skall åläggas att vid sina inspektionsbesök på arbetsställen även granska den elektriska utrustningen och påtala därvid iakttagna riskmoment. Vidare föreslås att den elektriska inspektionens befattningshavare skall lämna för sådan tillsyn erforderlig information genom föredrag för befattningshavarna i yrkesinspektionens distrikt.

Ifråga om tillsyn av arbetarskyddet vid stuveriarbete har utredningen

funnit den nuvarande uppdelningen av tillsynen mellan yrkesinspektionen (representerad av chefen för kommerskollegii sjöfartssocial avdelning såsom specialinspektör och av befattningshavare vid den allmänna yrkesinspektionen) å ena sidan och fartygsinspektionen, å andra sidan, ur olika synpunkter mindre lämplig. Emellertid har upplysts, att överläggningar pågår mellan arbetarskyddsstyrelsen och fartygsinspektionen om en samordning av tillsynen över skyddsanordningar ombord, som används vid stuveriarbete, och arbetarskyddsutredningen förutsätter att tillfyllestgörande åtgärder kommer att vidtas i detta hänseende.

Utredningen övergår därefter till frågan om arbetarskyddsstyrelsens organisation. Som en första fråga i detta sammanhang upptar utredningen det av arbetarskyddsstyrelsen och arbetarskyddsverkets personalorganisationer anmälda behovet av en befattningshavare med uppdrag att samordna arbetet mellan yrkesinspektionens organ samt mellan yrkesinspektionen och arbetarskyddsstyrelsen. Utredningen finner synnerligen angeläget att en sådan samordning kommer till stånd och förordar, att inom styrelsen inrättas en befattning med uppgift att ansvara för detta samordningsarbete. Befattningen skall vara fristående från byråer och avdelningar samt inrättad såsom en förordnandetjänst i lönegrad Cp 14.

Utredningen föreslår vidare, att den nuvarande tekniska byrån uppdelas på två byråer, en maskinteknisk byrå med tre avdelningar — maskinavdelningen, tryckkärlsavdelningen och transporttekniska avdelningen — samt en allmän-teknisk byrå med en allmän avdelning, som även skulle ha hand om byggnadsärenden, och en avdelning för kemisk-tekniska ärenden och gruvärenden. Förslaget om en uppdelning av den tekniska byrån syftar till att åstadkomma en minskning av nu föreliggande hinder för snabbt avgörande av de på den tekniska byrån ankommande ärendena. Dessa hinder betingas främst av den stora arbetsbelastningen för byrån och dess chef. Byråuppdelningen påkallar enligt utredningens uppfattning inrättande av en ny byråchefsbefattning, en ny byrådirektörsbefattning och två befattningar såsom förste byråingenjör ävensom en ökning av biträdespersonalen. De tekniska byråerna föreslås få möjlighet att tillfälligt anlita utomstående teknisk expertis för speciella frågor samt skyddsinstruktörer.

Med hänsyn till sambandet mellan arbetstidsbyråns verksamhet och pågående revision av arbetstidslagstiftningen föreslås ingen ändring beträffande denna byrås organisation.

På kanslibyrån bör inrättas en byrådirektörsbefattning. Byråchefen skulle därigenom i större utsträckning än hittills kunna ägna sin tid åt sina viktigare uppgifter.

Ett förslag från styrelsens sida om anställande av en pressombudsman har utredningen icke ansett sig kunna biträda. Däremot förordas en befattning såsom biblioteksassistent för skötseln av styrelsens bibliotek, vilket betecknas såsom ett värdefullt hjälpmedel i verkets arbete.

Chefen för sociala avdelningen bör få en kvalificerad medhjälpare bl. a. för att avdelningschefen i större utsträckning än hittills skall kunna besöka inspektionsdistrikten. Utredningen föreslår inrättande av en befattning som förste byråsekreterare vid denna avdelning.

En förstärkning av styrelsens läkarpersonal anses böra ske genom att en arvodesanställd biträdande läkare med deltidstjänst ersätts av en byråläkare i lönegrad Ce 29.

En kort redogörelse lämnas angående de frivilliga organisationerna på arbetarskyddets område.

Totalkostnaden för de av utredningen förordade åtgärderna beräknas till 1 065 000 kronor. I summan har inräknats engångskostnader med 166 000 kronor, varför förslagets realiserande i fortsättningen skulle medföra en kostnadsökning av 899 000 kronor per år. Sistnämnda belopp skulle fördelas på

arbetarskyddsstyrelsens avlöningsanslag	283 000 kronor
arbetarskyddsstyrelsens omkostnadsanslag	30 000 „
yrkesinspektionens avlöningsanslag	390 000 „
yrkesinspektionens omkostnadsanslag	165 000 „
byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighets- fond	31 000 „

Summa 899 000 kronor

Hälsovårdsnämndernas uppgifter rörande den kommunala tillsynen över arbetarskyddet

Arbetarskyddsutredningen tillställde i januari 1954 hälsovårdsnämnderna i samtliga kommuner en skrivelse med anhållan om svar på ett antal frågor angående den kommunala tillsynen över arbetarskyddet vid utgången av år 1953. Svar på denna skrivelse har inkommit från 132 städer, 76 köpingar och 671 landskommuner och sålunda sammanlagt från 879 kommuner, d.v.s. 84,8 % av hela antalet kommuner. Folkmängden i de kommuner, vilkas hälsovårdsnämnder besvarat utredningens skrivelse, utgör sammanlagt 91,6 % av rikets totala folkmängd. — 158 kommuner, därav 1 stad (Sigtuna), 14 köpingar och 143 landskommuner, har lämnat skrivelsen utan svar.

Enligt 48 § arbetarskyddslagen åligger det hälsovårdsnämnd att utse en eller flera lämpliga personer att för viss tid eller tills vidare utöva kommunal tillsyn å efterlevnaden av arbetarskyddslagen och med stöd av densamma meddelade föreskrifter. Den första fråga som utredningen i sin skrivelse framställde till hälsovårdsnämnderna avsåg antalet sådana tillsynsmän.

Från icke mindre än 35 kommuner (1 köping och 34 landskommuner) meddelades med anledning av ovannämnda fråga, att tillsynsman icke utsetts. I åtskilliga av svaren ifråga uppgavs, att kommunen tidigare icke uppmärksammat sin befattning med tillsynen över arbetarskyddet men avsåg att under 1954 utse tillsynsman. 24 andra kommuner (1 köping och 23 landskommuner) lämnade denna fråga obesvarad. Av innehållet i övrigt i deras svarsskrivelser förefaller det troligt att tillsynsmän ej heller utsetts i dessa kommuner.

Svaren från de 820 kommuner, som uppgett antalet tillsynsmän, kan sammanställas sålunda

Antal tillsynsmän i kommunen	Antal kommuner			Summa
	städer	köpingar	landskommuner	
1	113	69	506	688
2	9	4	55	68
3	—	1	28	29
4 el. fl.	10	—	25	35
	<u>132</u>	<u>74</u>	<u>614</u>	<u>820</u>

Stockholms stads hälsovårdsnämnd uppgav att den hade 30 tillsynsmän för arbetarskyddet. Av dessa vore 4 helt upptagna med denna arbetsuppgift. De övriga tjänstgjorde huvudsakligen såsom tillsyningsmän för den allmänna hälsovården men hade att i samband därmed kontrollera arbetarskyddet vid "livsmedelslokaler", hotell och pensionat samt frisørsalonger. Ungefär samma system redovisades av hälsovårdsnämnderna i Göteborg (4 resp. 10 tillsynsmän) och Malmö (1 resp. 13 tillsynsmän). — Åtskilliga av de landskommuner, som utsett så stort antal tillsynsmän som 4 eller flera, har uppgett att samtliga ledamöter i hälsovårdsnämnden fungerat såsom tillsynsmän. I andra fall har av svarsskrivelserna framgått att särskilda tillsynsmän utsetts för var och en av de småkommuner som ingått i kommunen.

Arbete såsom tillsynsman för arbetarskyddet enbart uppgavs vara heltidstjänst endast i de förut nämnda fallen i de tre största städerna. Däremot var detta arbete

i kombination med arbete inom den allmänna hälsovården (såsom hälsovårdstillsyningsman eller hälsovårdsinspektör) heltidstjänst i icke mindre än 204 kommuner (109 städer, 20 köpingar och 75 landskommuner). Av övriga kommuner har tillsynsarbetet redovisats som deltidstjänst eller bisyssla. I nära tre fjärdedelar av sistnämnda kommuner fungerade tillsynsmannen också såsom tillsyningsman för den allmänna hälsovården.

I de 670 kommuner, där tillsynen över arbetarskyddet ej anförtrotts heltidsanställda hälsovårdstillsyningsmän, har tillsynsmän utsetts för obestämd tid i 372 kommuner och för viss tid i 232 kommuner; övriga kommuner har ej lämnat någon uppgift i detta avseende. Då anställningen avsett viss tid, har denna varierat mellan 1 och 4 år och vanligen varit 3 år.

Hälsovårdsnämnderna har i allmänhet lämnat uppgifter om tillsynsmännens huvudyrke i de fall, då tillsynsmannaskapet varit deltidstjänst eller bisyssla. Det framgår av dessa uppgifter att följande yrken främst var representerade bland tillsynsmännen, nämligen

polisman	130 fall
lantbrukare	126 „
snickare	46 „
verkmästare och förman	39 „
byggmästare	28 „
byggnadsarbetare	27 „
ingenjör	10 „
lärare	10 „
målare	8 „
läkare	7 „

Bland tillsynsmännen fanns 6 kvinnor (tre husmödrar, två barnmorskor och en distriktssjuksköterska).

Någon fullständig redovisning av tillsynsmännens huvudyrken har ej kunnat göras, enär yrkesuppgifterna ofta varit mycket vaga. I icke mindre än 91 fall har "ordförande" uppgetts såsom huvudyrke. I regel torde därmed ha avsetts att ordföranden i hälsovårdsnämnden fungerat även såsom tillsynsman. Av namnuppgifter m. m. framgår att detta varit fallet även i många av de kommuner, från vilka annat yrke uppgetts såsom tillsynsmannens huvudyrke.

Tillsynsmän i 100 städer, 25 köpingar och 90 landskommuner hade vid 1953 års utgång genomgått kurser för hälsovårdstillsyningsmän och hälsovårdsinspektörer. Vidare hade tillsynsmän i 34 städer, 18 köpingar och 135 landskommuner deltagit i arbetarskyddskurser, som anordnats av yrkesinspektionen. Många av dessa tillsynsmän hade också genomgått förenämnda hälsovårdskurser. Från icke mindre än 483 kommuner, därav 15 städer och 43 köpingar, har emellertid meddelats att tillsynsmännen i dessa kommuner icke erhållit någon utbildning i hälsovård eller arbetarskydd. I många av dessa fall har yrkesutbildning eller yrkespraktik av växlande art åberopats såsom värdefull för tillsynsmannens arbete.

Enligt arbetarskyddslagen skall tillsynsman av kommunala medel åtnjuta skälig ersättning för uppdraget. Särskild ersättning för detta uppdrag har enligt svarskrivelserna endast undantagsvis utgått i fall, då tillsynen ifråga varit förenad med tjänst eller uppdrag såsom hälsovårdstillsyningsman. Ordförande och ledamöter i hälsovårdsnämnd har ofta och kommunalt anställda byggmästare och byggnadskontrollanter i en del fall fungerat såsom tillsynsmän för arbetarskyddet

utan att erhålla särskild ersättning därför. I sådana fall kan ersättning för tillsynens utövande vara inräknad i lön eller arvode för annan tjänst eller förtroendesyssla. Det är därför av särskilt intresse att se ersättningsuppgifterna från de 160 kommuner, där tillsynsman fanns men kombination med kommunal tjänst eller annat kommunalt uppdrag ej synes ha förelegat. Av dessa uppgifter framgår att, trots arbetarskyddslagens ovan nämnda stadgande, ingen ersättning utgått till tillsynsmännen i 54 kommuner. Av återstående 106 kommuner, där nyssnämnda förhållande förelegat, hade 78 lämnat tillsynsmännen ersättning i form av ett fast årsarvode. Arvodet utgick med lägre belopp än 100 kronor i 21 kommuner, med 100 kronor i 23 kommuner, med 150—250 kronor i 27 kommuner och med 300—600 kronor i 9 kommuner. — I 28 kommuner utgick ersättningen med visst belopp per timme, per förrättningsdag eller per inspektionsbesök; i ett fall har därutöver utgått visst årsarvode. Där ersättningen utgått som timpenning har denna i medeltal varit 3 kronor 22 öre. Dagarvode har varit 15 kronor i 1 kommun, 20 kronor i 4 kommuner och 25 kronor i 3 kommuner; i en kommun har utgått 16 kronor per förrättningsdag och därjämte ett årsarvode av 200 kronor. I en kommun har ersättningen bestämts till 15 kronor "per ärende". Slutligen har en kommun uppgett, att ersättning utgått "enligt räkning".

Sammanlagt 405 kommuner har uppgett att tillsynsmännen varit berättigade till ersättning för resekostnader i sammanhang med tillsynens utövande.

För att få en bild av i vilken utsträckning de kommunala tillsynsmännen hade att tillse arbetsställen, där någon större risk för yrkesskador kunde väntas föreligga, begärde utredningen att hälsovårdsnämnderna skulle redovisa de under kommunal tillsyn lagda arbetsställena inom hantverk och handel m. m., fördelade på arbetsställen, vid vilka maskinella hjälpmedel eller tryckkärl användes, och på övriga arbetsställen. Man hade anledning att vänta sig att flertalet kommuner skulle redovisa arbetsställen av båda dessa typer. Så visade sig emellertid endast vara fallet i fråga om 271 (35,8 %) av de 758 kommuner, som lämnade den av utredningen begärda redovisningen. Av 144 kommuner (19,0 %) redovisades samtliga ifrågavarande arbetsställen som sådana, där maskinella hjälpmedel eller tryckkärl används, medan 343 kommuner (45,2 %) angav att samtliga arbetsställen vore sådana, där maskinella hjälpmedel etc. icke användes. Den absoluta och procentuella fördelningen på olika kommuntyper framgår av följande sammanställning:

Kommuntyp	Antal kommuner som redovisat		
	enbart arbetsställen med maskinella hjälpmedel	enbart arbetsställen utan maskinella hjälpmedel	arbetsställen såväl med som utan maskinella hjälpmedel
Städer	10 (8,7 %)	58 (50,4 %)	47 (40,9 %)
Köpingar	14 (19,5 %)	28 (38,9 %)	30 (41,6 %)
Landskommuner ..	120 (21,0 %)	257 (45,0 %)	194 (34,0 %)
Summa	144 (19,0 %)	343 (45,2 %)	271 (35,8 %)

Redovisningen gav sålunda icke den belysning av tillsynsmännens arbete som utredningen avsett. Den visade närmast att bedömningen, huruvida ett arbetsställe skulle hänföras till företag "med maskinella hjälpmedel eller tryckkärl", varit mycket subjektiv. Detta är emellertid av stort intresse för utredningens arbete med hänsyn till det förhållande, att avgränsningen mellan statlig och kommunal tillsyn enligt arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter beträffande flera näringsgrenar skall

ske med beaktande av arbetsställes utrustning med maskiner etc. Åtskilliga hälsovårdsnämnder har i kommentarer till sina ovan redovisade uppgifter framhållit att de ofta varit osäkra om ett arbetsställe skulle stå under kommunal tillsyn. I detta sammanhang må nämnas, att jordbruk, där i regel sysselsätts färre än tio arbetstagare, enligt arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter skall stå under kommunal tillsyn, "dock ej där maskinella hjälpmedel, högtrycksångpanna eller hydrofor användes". Det stora flertalet av landskommunerna har icke redovisat något jordbruk under kommunal tillsyn. En hälsovårdsnämnd anförde, att icke något mindre jordbruk fölle under kommunal tillsyn, "alla har ju maskinell utrustning i någon form". Men å andra sidan har ett icke obetydligt antal hälsovårdsnämnder redovisat under kommunal tillsyn stående arbetsställen inom jordbruk med så stora tal, att det är tydligt att dessa nämnder ansett det mindre jordbruket i allmänhet falla under kommunal tillsyn. Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter i, nu berörda hänseende har sålunda tolkats på helt motsatt sätt i olika kommuner.

I sin verksamhet använde 398 kommuner, därav 65 städer och 40 köpingar, kortregisterblad av en typ, som tillhandahålls av Kommunaktiebolaget och som omnämnes av arbetarskyddsstyrelsen i en not till föreskrifterna om den kommunala tillsynen. 47 av de kommuner, som icke använder dessa registerblad, har insänt prov på av dem använda registreringskort. Arbetarskyddsutredningen har icke gått in på någon närmare granskning av den kommunala redovisningen av tillsynen över arbetarskyddet utan avser att överlämna de insända proven till arbetarskyddsstyrelsen för beaktande vid en eventuell revision av bestämmelserna om ifrågasvarande redovisning.

För att få en viss belysning av samarbetet mellan kommunerna och den allmänna yrkesinspektionen frågade arbetarskyddsutredningen i sin skrivelse till hälsovårdsnämnderna, om ledamot av eller tillsynsman hos hälsovårdsnämnden i denna egenhet sammantruffat med representant för den statliga yrkesinspektionen under år 1953. Av svaren framgår att så skett i fråga om 110 städer, 48 köpingar och 268 landskommuner (resp. 83, 63 och 56 % av samtliga kommuner av dessa typer). Utredningen frågade vidare, om hälsovårdsnämnden ansåge att tillräcklig kontakt — genom personliga sammanträffanden, telefonsamtal, brevväxling etc. — uppehållits mellan nämnden och den statliga inspektionen. Denna fråga besvarades med ja av 543 kommuner (90 städer, 48 köpingar och 405 landskommuner) medan 265 kommuner (34 städer, 26 köpingar och 205 landskommuner) besvarade frågan med nej och återstående 71 kommuner lämnade denna fråga utan svar.

Inställningen på kommunalt håll till den enligt arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter gällande fördelningen av arbetsuppgifter mellan den statliga yrkesinspektionen och kommunerna framgår av att hälsovårdsnämnderna

i 539 kommuner (74 städer, 55 köpingar och 410 landskommuner) uppgett, att de ansåge nämnda fördelning vara den lämpligaste — i några fall anmälde dock önskemål om mindre justeringar av gränsen mellan statlig och kommunal tillsyn,

i 189 kommuner (29 städer, 13 köpingar och 147 landskommuner) uttalat, att större del av tillsynen borde omhänderhas av den statliga inspektionen, och

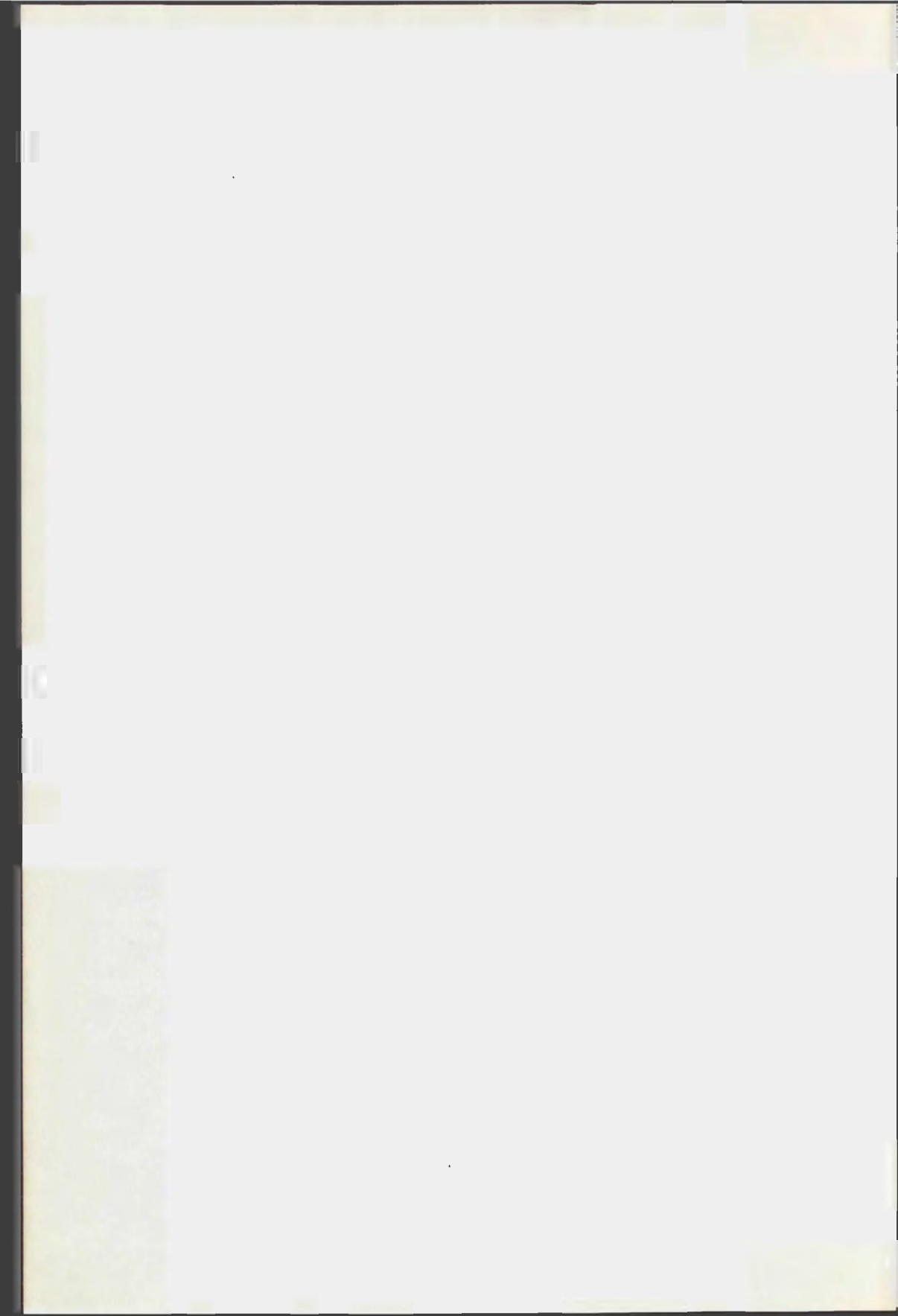
i 107 kommuner (29 städer, 6 köpingar och 72 landskommuner) förklarat sig anse, att den kommunala tillsynens område borde ökas.

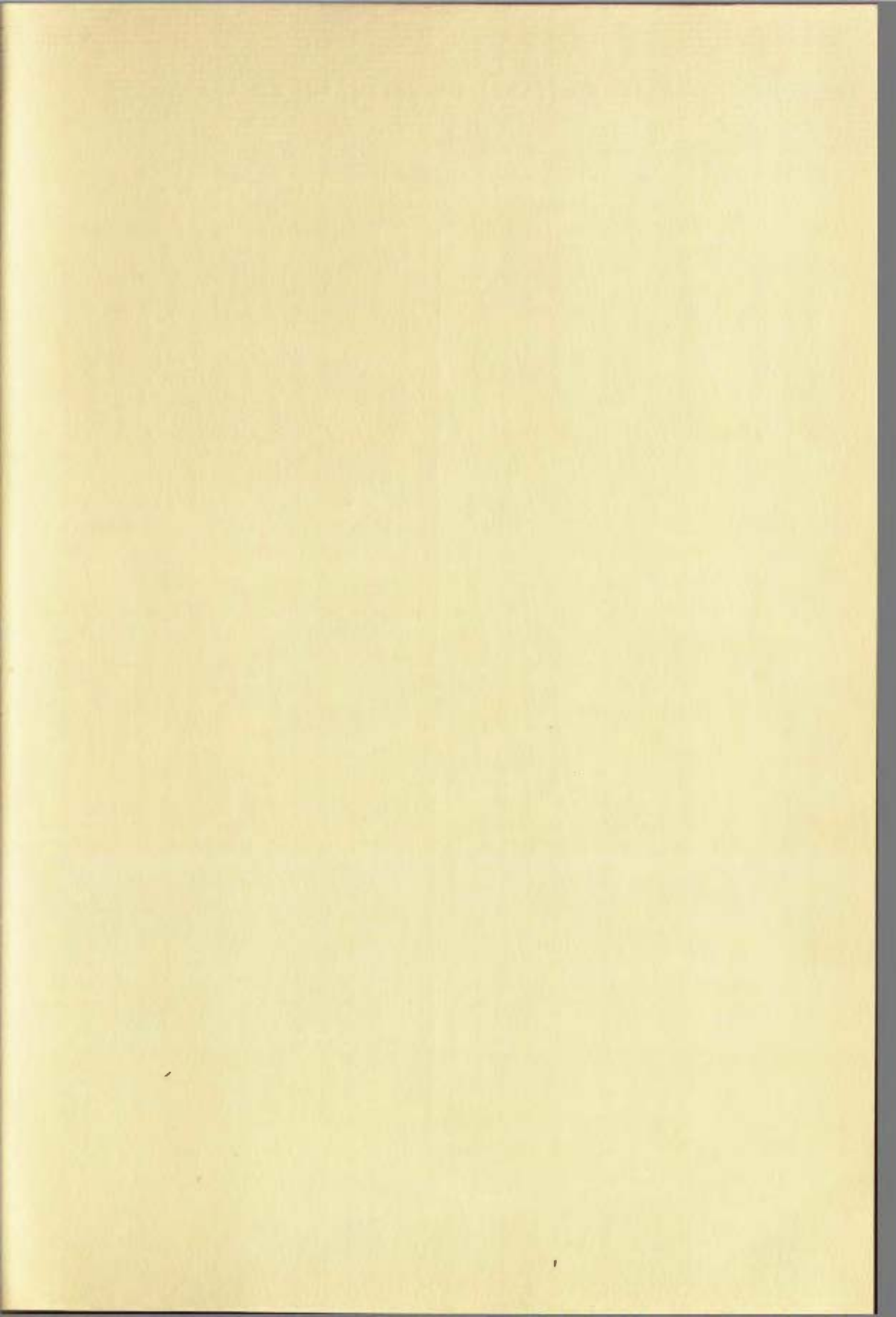
Hälsovårdsnämndernas uppfattning om möjligheten att lägga ytterligare arbetsställen under kommunal tillsyn har utredningen sökt få belyst genom att begära nämndernas uttalanden om tre alternativ för en eventuell överflyttning till kommunal tillsyn av sådana mindre arbetsställen som enligt gällande regler tillses av

den statliga inspektionen. Av svaren framgår att hälsovårdsnämnderna i 361 kommuner ansett, att erforderlig tillsyn icke skulle komma att utövas, om någon överflyttning ägde rum. Nämnderna i 362 kommuner har ansett det möjligt att överflytta de icke-industriella arbetsställen, vid vilka i regel sysselsätts högst två arbetstagare, och 306 respektive 193 av sistnämnda kommuner har ansett överflyttning kunna ske även av icke-industriella arbetsställen med i regel högst 4 respektive 9 arbetstagare. Fördelningen på olika kommuntyper av svaren i denna del framgår av följande sammanställning.

Kommuntyp	Antal kommuner, där hälsovårdsnämnden ansett			
	ingen ut- ökning möjlig	utökning kunna ske med icke- industriella arbetsställen, där i regel sysselsätts högst föl- jande antal arbetare		
		2	4	9
Stad	48	68	65	50
Köping	31	33	28	20
Landskommun	282	261	213	123
Totalt	361	362	306	193

I anslutning till sina svar på de av utredningen framställda frågorna har många av hälsovårdsnämnderna gjort allmänna uttalanden angående den kommunala tillsynen över arbetarskyddet. Oftast förekommande har varit uttalanden av innehåll att den kommunala tillsynen enligt gällande bestämmelser avsåge endast arbetsställen med så ringa skyddsproblem, att man icke kunde räkna med att kommunerna skulle visa något större intresse för denna sin uppgift eller lägga ned några avsevärda kostnader därpå. Det vore därför bättre, fortsattes det i många uttalanden, att kommunerna helt befriades från denna arbetsuppgift. I åtskilliga uttalanden framhålles emellertid som ett alternativ, att kommunerna borde få större arbetsställen och arbetsställen med mera komplicerade anordningar under sin tillsyn. Detta skulle enligt dessa uttalanden kunna medföra, att det komme att framstå som en viktig kommunal angelägenhet att medverka till att ett gott arbetarskydd erhöles vid arbetsställen, där många av kommunens invånare vore sysselsatta. I många av dessa uttalanden och även i andra uttalanden yrkas att de kommunala tillsynsmännen genom den statliga yrkesinspektionens försorg skall erhålla sådan utbildning och vägledning med avseende å sitt arbete att detta kan bli till avsedd nytta.

Statens offentliga utredningar 1955

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

Vidlyftiga rättegångar. [10]
Sekretessen vid förundersökning i brottmål. [17]
Ny bagerilag. Arbetstidsutredningens betänkande. 6. [24]
Rådjongplanens fullföljande. [40]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Administrativt rättskydd. [19]
Tjänstebostäder. [80]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Bostadskollektiva kommittén. 3. Tvätt. [8] 4. Samlingslokaler. [28]
Pennyvärdeundersökningen. 1. Utlandstransaktionerna och den svenska ekonomin. [18] 2. Finanspolitikens ekonomiska teori. [26]
Pris och prestation i handeln. [16]
Förslag till ny förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m. [27]
Samhället och barnfamiljerna. [29]
Arbetskraftsbehovet inom offentlig verksamhet. [34]
Hyresregleringskommitténs betänkande. 4. Hyresregleringens avveckling m. m. [35]
Utredningshem. [37]
Statsstöd för samlingslokaler. [39]
Arbetsarkivstyrelsen och yrkesinspektionen. [41]

Hälsa- och sjukvård.

Statens sjukhusutredning av år 1948. 8. Rationalisering av sjukhusdriften. [12]
Undersökningar rörande små avloppsreningsanläggningar. [18]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Lag om jordbrukskasserörelsen m. m. [1]
Prissättningen på jordbruksprodukter. Bilaga 1. [5]
Det mindre jordbrukets möjligheter att uppnå bättre lönsamhet. [7]
Flygfotogrammetrisk verksamhet. [26]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Vattenvården. [6]
Frågan om statslösens av stamaktierna i LKAB. [9]

Industri.

Handel och sjöfart.

Stöd åt den mindre och medelstora skeppsfarten. [2]
Tobakshandelsregleringen. [35]

Kommunikationsväsen.

Elkraftutredningens redogörelse nr 2:20—21. Detaljdistributörerna samt deras räkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Kopparbergs och Gävleborgs län. [15] 22—24. Västerorrlands, Jämtlands och Västerbottens län. [22]
Busslinjeutredningen. 2. Betänkande rörande översyn av vissa bestämmelser i 1940 års förordning angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. jämte förslag till lag angående företag, som driva yrkesmässig trafik med omnibus. [28]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Allmän pensionsförsäkring. [82]

Kyrkoviäsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Psykologisk utbildning och forskning. [11]
Handelsutbildningskommitténs betänkande och förslag. 2. Yrkeskolornas handelsundervisning m. m. [14]
Det döva barnets språk- och talutveckling. [20]
Tekniska skolutbildningen. [21]
Skolväsendets lokala och regionala ledning samt lärartillsättningen. [31]
Lag angående jordfästning och gravsättning m. m. [86]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Nordiska parlamentariska kommittén. 9 och 10. Nordiska post- och teletaxor. [3 o. 4] 11. Nordiska vägtrafikbestämmelser m. m. [33]